

สถานภาพและบทบาทสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน
ในนวนิยายไทยแนวชีวิตครอบครัว ปีพ.ศ.2538-2546

นางสาวกิตติยา วิทยาประพัฒน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2555
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

STATUS AND ROLES OF WOMEN IN THAI-CHINESE FAMILIES
IN THAI DOMESTIC NOVELS BETWEEN 1995 AND 2003

Miss Kitiya Withayapraphat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Comparative Literature

Department of Comparative Literature

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2012

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

สถานภาพและบทบาทสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสาย
จีนในนวนิยายไทยแนวชีวิตครอบครัว ปีพ.ศ.2538-
2546

โดย

นางสาวกิตติยา วิทยาประพัฒน์

สาขาวิชา

วรรณคดีเปรียบเทียบ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพจน์ อัสวีรุฬห์การ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ถนอมนวล หิรัญเทพ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. มาลินี ดิลกวัฒนิช)

กิตติยา วิทยาประพัฒน์ : สถานภาพและบทบาทสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทยแนวชีวิตครอบครัว ปีพ.ศ.2538-2546. (STATUS AND ROLES OF WOMEN IN THAI CHINESE FAMILIES IN THAI DOMESTIC NOVELS BETWEEN 1995 AND 2003)
 อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร.อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์, 184 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทยแนวชีวิตครอบครัว พ.ศ. 2538-2546 จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ กิ่งไม้-ใบรัก ทางสายธาร ใต้เงาตะวัน และ บ้านร้อยดอกไม้ ของปิยะพร ศักดิ์เกษม เจ้าสัวน้อย หมวยอินเตอร์ และ เจ้าสัวเจ้าสำราญ ของโสภี พรรณราย และ เลดี้เยาวราช ของทิพเกษร โดยศึกษาบริบทต่างๆของนวนิยายดังกล่าว อันได้แก่ ภูมิหลังทางสังคมทั้งด้านโครงสร้างครอบครัวและการผสมกลมกลืน และศึกษาพัฒนาการของนวนิยายที่นำเสนอเรื่องราวชาวจีนในประเทศไทย รวมถึงแนวการประพันธ์ของผู้เขียน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สภาพสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ได้เป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทสตรี ประการแรก สตรีในวัยกลางคนได้รับอิทธิพลด้านการอพยพ การสมรสข้ามชาติและสังคมทุนนิยม ตัวละครเหล่านี้ได้พัฒนาวัฒนธรรมและการประกอบธุรกิจอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ให้ดำรงอยู่ในโลกสากล อีกทั้งพวกเขายังทำหน้าที่เป็นมารดาที่อบรมขัดเกลาสตรีรุ่นใหม่ให้มีสิทธิเสรีภาพมากยิ่งขึ้น ประการที่สอง ตัวละครสตรีบางคนนั้นได้เป็นภาพสะท้อนของอิทธิพลของการสมรสข้ามชาติที่เปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทของภรรยาไปจากจารีตดั้งเดิมในทางตรงกันข้ามภรรยาต้องเผชิญหน้ากับค่านิยมมีภรรยาหลายคนของชายนักธุรกิจสังคมชนชั้นกลาง สำหรับสถานภาพและบทบาทของลูกสาวนั้นพบว่าปัจจัยด้านการขัดเกลาทางสังคมจากสถาบันการศึกษานำไปสู่การพิสูจน์ความสามารถในการทำงานที่ทัดเทียมกับบุรุษ อย่างไรก็ตาม การใช้ชีวิตในสังคมสมัยใหม่อาจทำให้สตรีที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบจารีตจีนเกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมท้ายที่สุดแล้วพวกเธอได้เรียนรู้การยอมรับร่าเริง และนำวัฒนธรรมดั้งเดิมมาปรับใช้ในโลกสากลอย่างเหมาะสม

สาขาวิชา.....วรรณคดีเปรียบเทียบ.....   ลายมือชื่อนิสิต.....
 ปีการศึกษา.....2555.....   ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

#5280108922: MAJOR COMPARATIVE LITERATURE

KEYWORDS: WOMEN / DOMESTIC NOVEL / THAI-CHINESE FAMILY /ASSIMILATION

KITIYA WITHAYAPRAPHAT: STATUS AND ROLES OF WOMEN IN THAI-CHINESE FAMILIES IN THAI DOMESTIC NOVELS BETWEEN 1995 AND 2003. ADVISOR: ASSOC.PROF. ANONGNAT THAKOENGWIT Ph.D., 184 PP.

The objectives of this thesis are to study the statuses and roles of women in Thai-Chinese families in eight Thai domestic novels by three authors, written between 1995 and 2003: Piyaphon Sakkasem's *King Phai Bai Rak*, *Thang Sai Than*, *Ban Roi Dok Mai* and *Tai Ngao Tawan*; Sophi Phannarai's *Chao Sua Noi*, *Muai Inter* and *Chao Sua Chao Samran*; and Thipkeson's *Lady Yaowarat*, and to analyze the contexts of these novels, namely the social background with regard to family structure and assimilation; the development of Thai-Chinese's images in Thai novels; and the authors' writing styles.

The study result shows that the selected novels present globalization in Thailand as a key factor in changing the statuses and roles of women. First, middle-aged woman characters are portrayed as being affected by immigration, intermarriage and capitalist society. They are shown to cultivate culture and business that pertain uniquely to their ethnicity in modern world. Moreover, they have the role of mothers who bring up women of a new generation who will have more rights and liberty. Secondly, some characters are reflections of the changes in statuses and roles of wives from traditional practices, resulting from intermarriage. However, some wives are still faced with their middle-class businessman husbands' inclination toward polygamous practices. As for daughter characters, socialization by the education institution leads them to prove their ability to work as well as men. However, life in modern society may cause daughters with traditional Chinese upbringing to have cultural conflicts. Finally, they learn their ways to accept their roots and adapt traditional culture properly to suit life in the modern world.

Field of Study: Comparative Literature ..... Student's Signature.....

Academic Year : 2012.....Advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์ของรองศาสตราจารย์ ดร. อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เป็นทั้งกำลังใจและให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยตลอดมา ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านอันประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.มาลินี ดิลกวนิช และอาจารย์ ดร.ถนอมนวล หิรัญเทพที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้ดียิ่งขึ้น กราบขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้เปิดโลกทัศน์การศึกษาวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง และขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบที่ให้ความช่วยเหลือในการประสานงานให้การวิจัยดำเนินไปอย่างราบรื่น

การทำวิทยานิพนธ์ทำให้ผู้วิจัยได้พัฒนาศักยภาพด้านความคิดและความอุตสาหะพยายาม อีกทั้ง ผู้วิจัยยังได้ค้นพบว่า กำลังใจเป็นสิ่งล้ำค่าของชีวิต ขอขอบคุณ ครอบครัวของผู้วิจัยทั้งคุณพ่อคุณแม่และพี่ชาย โดยเฉพาะคุณแม่ผู้เป็นแรงหนุนสำคัญในยามท้อแท้

ขอขอบคุณเพื่อนพ้องน้องพี่ทุกคนที่คอยอยู่เคียงข้าง ปรับทุกข์ และเป็นแรงใจให้ทุกวัน ผู้วิจัยได้มีพลังขับเคลื่อนในการทำงาน ขอขอบคุณ คุณอรุณี กาญจนวดี มิตรแท้ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุข มาตั้งแต่เยาว์วัย และยินดีให้คำปรึกษาด้านภาษาอังกฤษในทุกๆครั้งที่ร้องขอ ขอขอบคุณ คุณพงษ์กรณ์ วีรพิพรรธน์ ผู้พรั่งพร้อมด้วยพลังใจอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งยังช่วยชี้แนะการวิเคราะห์งานวิจัยได้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณกำลังใจของเพื่อนๆจากโรงเรียน เซนต์ฟรังซิสซาเวียร์ คอนแวนต์ เพื่อนๆ ที่ได้รู้จักพบพานพบในระหว่างการเรียนรู้ระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ลูกศิษย์ที่แวะเวียนเข้ามา แลกเปลี่ยนความรู้และเรื่องราวในชีวิตประจำวัน รวมถึงบุคคลรอบข้างอีกมากมายที่ไม่สามารถกล่าวถึงได้อย่างครบถ้วนได้ใน ณ ที่นี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
1.3.สมมติฐานของการวิจัย.....	9
1.4.ขอบเขตของการวิจัย	10
1.5.ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
1.6.วิธีดำเนินการวิจัย	10
1.7.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
1.7.1.งานวิจัยที่ศึกษาสถานภาพหญิงจีนในสังคมไทย	11
1.7.2.งานวิจัยที่ศึกษานวนิยายที่สะท้อนสภาพชาวจีนในสังคมไทย.....	13
1.7.3.งานวิจัยที่ศึกษานิยายแนวชีวิตครอบครัว.....	17
1.8.ข้อตกลงเบื้องต้น	17
บทที่ 2 ภูมิหลังวรรณกรรม	18
2.1.ภูมิหลังทางสังคมและกระบวนการผสมกลมกลืน.....	19
2.1.1.ลักษณะโครงสร้างครอบครัว.....	24
2.1.2.ลักษณะการอบรมขัดเกลาสตรี	25
2.1.3.ลักษณะการเลือกคู่ครองและการสมรส	28
2.2.ลักษณะของนวนิยายแนวชีวิตครอบครัว	35
2.3.องค์ประกอบของนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวที่สะท้อนสถานภาพ	
บทบาทสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน พ.ศ.2538-2546	40

2.3.1.ชีวประวัติผู้เขียนและกลวิธีการประพันธ์	40
2.3.1.1.ปิยะพร ศักดิ์เกษม: นวนิยายชุด	40
2.3.1.2.โสภี พรรณราย: นวนิยายตลกเบาสมอง.....	46
2.3.1.3.ทิพเกษร: นวนิยายสะท้อนท้องถิ่น	49
2.3.2. ฉาก: ภาพสะท้อนความเป็นจีน	50
2.3.2.1. บ้าน.....	51
2.3.2.2. สมาคมและแหล่งชุมชน.....	56
2.3.2.3. ต่างประเทศ	58
2.3.3.ลักษณะการสร้างตัวละคร.....	61
บทที่ 3 สถานภาพและบทบาทของมารดาและภรรยา	65
3.1.สถานภาพและบทบาทของมารดา	65
3.1.1.มารดากับอิทธิพลของสังคมไทย	66
3.1.1.1.อิทธิพลของการย้ายถิ่นและการสมรสข้ามชาติ.....	66
3.1.1.2.อิทธิพลของสังคมทุนนิยม	73
3.1.1.2.1.กมลลาสน์: จากลูกหญิงสู่คุณหญิง.....	73
3.1.1.2.2.เค็ง:จากหญิงก้นครัวสู่ผู้ประกอบการ.....	75
3.1.1.2.3.นารีรัตน์:จากหญิงพลัดถิ่นสู่คุณนายไฮโซ.....	77
3.1.1.2.4.ฉินปายฮวา:จากหญิงพลัดถิ่นสู่ศิลปินผิวเหลือง...79	
3.1.1.3.อิทธิพลของสังคมกับการเลี้ยงดูบุตร	81
3.1.2. มารดากับการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์	90
3.1.2.1. มารดาผู้นำความเป็นจีนเข้าสู่สากล	90
3.1.2.2. มารดาผู้ต่อรองอำนาจปีศาจไปตย	93
3.2.สถานภาพและบทบาทของภรรยา	96
3.2.1. ภรรยากับการเปลี่ยนแปลงจารีต	97
3.2.1.1.การเปลี่ยนแปลงค่านิยมคลุมถุงชน.....	97
3.2.1.2.การเปลี่ยนแปลงจารีตเรื่องทายาทสืบสกุล.....	99
3.2.2. ภรรยากับอิทธิพลของสังคมทุนนิยม	101
3.2.2.1.อิทธิพลของทุนนิยมที่ส่งเสริมภรรยา	101
3.2.2.2.อิทธิพลของทุนนิยมที่ส่งผลเสียต่อภรรยา	103

บทที่ 4 สถานภาพและบทบาทของลูกสาว.....	113
4.1.สถานภาพและบทบาทในสถาบันครอบครัว.....	113
4.1.1.หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่บุรุษเป็นประมุข	115
4.1.2.หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่สตรีเป็นประมุข.....	120
4.2.สถานภาพและบทบาทในสถาบันการศึกษา	122
4.2.1.การศึกษากับความขัดแย้งทางวัฒนธรรม	122
4.2.2.การศึกษากับการพัฒนาสถานภาพและบทบาทสตรี.....	129
4.3.สถานภาพและบทบาทของลูกสาวในโลกสากล	135
4.3.1.บทบาททางเศรษฐกิจ	135
4.3.1.1.วิรงรอง: วิศวกรสาวอารมณ์ดี.....	136
4.3.1.2. ปาฎลี: นักธุรกิจร่างเล็ก	138
4.3.1.3. หยกผกา: แม่ครัวผู้สง่างาม.....	140
4.3.1.4. พิมพชนก: เจ้าสัวน้อย	146
4.3.1.5. อารตี: สาวมั่นนักบัญชี	148
4.3.2.บทบาทในการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์	151
4.3.2.1.อารตี: กิ่งไม้ที่ผลิบารัก	152
4.3.2.2. หยกผกา: เลดีตี๋มีซ่าแห่งเยาวราช.....	157
4.3.2.3.ชญานุช: หมวยอินเตอร์.....	159
4.3.3.บทบาทของบุรุษกับการส่งเสริมสถานภาพสตรี	164
4.3.3.1.บทบาทของตัวละครเอกชายไทย.....	165
4.3.3.2.บทบาทของตัวละครเอกชายไทยเชื้อสายจีน.....	169
บทที่ 5 สรุป.....	173
รายการอ้างอิง.....	178
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	184

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่1 แสดงความสัมพันธ์ของตัวเอกหญิงในครอบครัวที่บุรุษเป็นประมุข.....	62
ตารางที่2 แสดงความสัมพันธ์ของตัวเอกหญิงในครอบครัวที่สตรีเป็นประมุข.....	62
ตารางที่3 แสดงความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีปัญหา.....	64
ตารางที่4 แสดงความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีความอบอุ่น.....	64

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของตัวละครในครอบครัวเชษฐาธิราชย์.....	42

บทที่ 1

บทนำ

1.1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่อดีตเรื่องราวของผู้หญิงจีนมักได้รับการเล่าขานว่ามีชีวิตน่าชมชื่น ครอบครัวชาวจีนได้ให้ความสำคัญกับคุณค่าของเพศชายมากกว่าเพศหญิง เพราะเกิดจากจารีตจีนที่จำแนกบทบาทและหน้าที่ระหว่างเพศ เพศชายมีบทบาทในการสืบทอดกิจการของครอบครัวและสืบทอดวงศ์ตระกูล ขณะที่บทบาทของเพศหญิงจำกัดอยู่เพียงงานบ้านงานเรือน ลัทธิขงจื้อซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของจารีตจีนได้ยกย่องให้ชายเป็นผู้ได้รับโองการแห่งสวรรค์ ขณะที่หญิงอยู่ในฐานะผู้เชื่อฟังชาย ไม่ว่าจะเป็นชายผู้เป็นบิดา สามี และบุตรชายคนโต¹

ภาษาจีนแต่จิวมีสำนวนหนึ่งกล่าวถึงสถานะของบุตรสาว คือ “จ่าว เกี้ยว แก้ว บัก หนึ่ง ไก่”² หมายถึง บุตรสาวออกเรือนก็กลายเป็นสมบัติของคนอื่น³ สำนวนนี้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่คนจีนไม่นิยมบุตรเพศหญิง ระบบเครือญาติของชาวจีนได้กำหนดสถานะของบุตรสาวให้กลายเป็นคนนอกของครอบครัวเมื่อแต่งงาน พวกเขาจึงไม่มีสิทธิ์ใดๆในการได้รับมรดกจากครอบครัวที่ตนกำเนิด ในทางตรงกันข้าม การกำเนิดของเด็กชายสร้างความปิติยินดีให้กับครอบครัวชาวจีนเสมอ บุตรชายคนโตของครอบครัวเปรียบได้กับรากแห่งชีวิต (Root of life)⁴ ที่เป็นนิมิตหมายอันดีว่าตระกูลจะยังมีทายาทสืบต่อไป ครอบครัวที่ร่ำรวยนิยมมีบุตรชายให้มากที่สุดเท่าที่จะมีได้ เนื่องจากมีทัศนคติว่า หากมีบุตรชายมากก็จะนำพาซึ่งความสุขทวีคูณ บางครอบครัวที่ไม่มีบุตรชายก็รับเด็กชายมาอุปถัมภ์และให้สิทธิเช่นเดียวกับบุตรชายทางสายเลือด อีกทั้งยังมีความเชื่อว่าหากรับเด็กชายมาเลี้ยง ภรรยาจะสามารถให้กำเนิดบุตรชายในภายหลัง ในขณะที่ครอบครัวที่ยากจนนั้นความจำกัดทางเศรษฐกิจได้มีส่วนผลักดันให้ยกลูกสาวให้ครอบครัวที่ร่ำรวย⁵

การแต่งงานของชาวจีนเป็นการแต่งงานด้วยความเหมาะสมซึ่งเป็นหน้าที่ของบุพการีในการเลือกคู่ครองให้แก่บุตรหลาน เมื่อหญิงจีนอยู่ในฐานะภรรยา สถานภาพของภรรยาจะสูงขึ้นเมื่อ

¹ Pamela Tan, *Women in society: China* (Singapore: Times Books International, 1993), p.11.

² รศ.ดร.มาลินี ดิลกวิทย ขอให้แก้คำอ่านภาษาจีนแต่จิวเป็น “จ่าว เกี้ยว แก้ว บัก หนึ่ง ไก่”

³ แต่จิว , แปลโดย ธาณี ปิยสุข (กรุงเทพฯ: ศรีสารา, 2544), หน้า87.

⁴ Jiemin Bao, *Marital acts: Gender, Sexuality and Identity among the Chinese-Thai diaspora* (Honolulu : University of Hawaii press,2005), p.46.

⁵ Maurice Freedman, *Lineage Organization in Southeastern China* (London :Athelone press,1965), p.28.

สามารถให้กำเนิดบุตรชายให้กับครอบครัวของสามีได้ หากภรรยาไม่มีบุตรชาย สามีสามารถมีภรณาน้อยเพื่อให้ได้บุตรชายมาสืบทอดตระกูล จะเห็นได้ว่า การแต่งงานของชาวจีนมิได้เกิดจากความรักแต่เป็นการทำหน้าที่เพื่อผลิตทายาทเพศชาย ผู้หญิงเป็นฝ่ายเสียเปรียบและถูกประเมินค่าด้วยกรอบของแนวคิดแบบปิตาธิปไตยอย่างชัดเจน

เมื่อประเทศจีนเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบอบคอมมิวนิสต์ในคริสต์ทศวรรษที่ 1950 จึงได้เกิดหลักความคิดเรื่องความเสมอภาคระหว่างชายและหญิง ชีวิตของหญิงจีนโดยเฉพาะในเมืองใหญ่จึงได้ก้าวจากครัวเรือนมาสู่สังคม แต่ทว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพของหญิงเหล่านี้เป็นไปอย่างเชื่องช้า และจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่ม เนื่องจากชาวจีนยึดมั่นกับจารีตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในสังคมชนบทอันเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ⁶ ปัจจุบันหนึ่งที่เอื้ออำนวยให้หญิงจีนชนบทมีโอกาสเปลี่ยนแปลงสภาพคือการเข้าไปเล่าเรียนในเมืองทันสมัย หรือการอพยพไปต่างประเทศ สำหรับประเทศไทยนั้นก็เป็นดินแดนหนึ่งที่ชายชาวจีนชนบทตอนใต้อพยพมาตั้งรกรากเป็นจำนวนมาก เนื่องจากประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์และเดินทางสะดวกด้วยพาหนะทางน้ำ อีกทั้งชาวไทยยังมีอุปนิสัยโอบอ้อมอารี ไม่กีดกันคนต่างชาติ⁷ โดยเฉพาะก่อนช่วงปีพ.ศ. 2460 นั้นยังไม่มีพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ชาวจีนจึงเดินทางมาเมืองไทยได้อย่างสะดวกง่ายดายด้วยค่าโดยสารราคาถูก และเสื้อผ้าติดตัวเพียงไม่กี่ชิ้น ซึ่งทำให้ชาวไทยคุ้นชินกับการบรรยายภาพของชาวจีนที่เข้าสู่ดินแดนไทยด้วย “เสื้อผืนหมอนใบ” หรือ นุ่งกางเกงขาก๊วยเพียงตัวเดียวและไม่สวมรองเท้า จนกระทั่งเมืองไทยได้รับการขนานนามว่าเป็น “เมืองท่าเปล่า”⁸ ชายจีนเหล่านี้เป็นตัวแทนของครอบครัวที่ต้องทำงานส่งเงินกลับไปจุนเจือครอบครัวที่บ้านเกิด สำหรับการอพยพของสตรีนั้นยังไม่เป็นที่นิยมนักจนกระทั่งช่วง พ.ศ. 2460-2480 มีหญิงจีนอพยพตามสามีมาอยู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก⁹ ความไกลห่างจากระบบเครือญาติในสังคมเดิมและการปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ รวมถึงนโยบายของรัฐบาลไทยที่ต้องการให้ชาวจีนในเมืองไทยผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทย ปัจจุบันเหล่านี้ทำให้สตรีมีหนทางที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพของตนได้ดังที่หลินบันได้กล่าวในอึ่งตี้เกีย: เรื่องราวของชาวจีนโพ้นทะเลทั่วโลก ว่า

แม้ว่าอุดมคติถูกผู้หญิงในสังคมจีนอพยพโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นอย่างเดียวกับที่ยึดถืออยู่ในแผ่นดินเกิดของบรรพชน แต่การที่พวกเธอได้สัมผัสกับวัฒนธรรมอื่น ได้เห็น

⁶Pamela Tan, *Women in society: China*, pp.35-37.

⁷ ขจัดภัย บุรุษพัฒน์ , *ชาวจีนในประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา, 2517), หน้า 14.

⁸ อู๋เจี๋ยยะ, *60ปีโพ้นทะเล*, แปลโดย ปันดดา เลิศล้ำอำไพ (กรุงเทพฯ: โฟสตบุ๊กส์, 2553), หน้า160.

⁹ Jiemin Bao, *Marital Acts: Gender, Sexuality and Identity among the Chinese-Thai Diaspora*, p.44.

ลีลาท่วงทำนองจริตกิริยามารยาทแบบต่างๆเปรียบเทียบกับในประเทศที่เธอเข้าไปอาศัยอยู่ ก็ทำให้ผู้หญิงจีนอพยพที่มั่งคั่งมีบุคลิกลักษณะแตกต่างจากเจ๊ม่วยในเมืองจีน มาตรฐานต่างๆย่อมหย่อนคลายความเด็ดขาดสัมบูรณ์ลงเมื่อข้ามน้ำข้ามทะเลไปเป็นธรรมดา และแม้สถานภาพลูกผู้หญิงจะจำกัดผูกมัดเธออย่างไรก็ตาม เธอก็ยังสามารถแหวกกรอบธรรมเนียมประเพณีได้ง่ายกว่าหญิงร่วมสมัยในบ้านเกิด¹⁰

อาชีพทำมาค้าขายเป็นอาชีพที่ชาวจีนอพยพในสังคมไทยถนัดเชี่ยวชาญจนประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง การเลื่อนสถานะจากชนชั้นชาวนาในจีนชนบทมาเป็นชนชั้นกลางในสังคมไทยนั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้หญิงจีนอพยพมีสถานภาพที่ดีขึ้นดังเช่นที่หลินปันใช้คำว่า “หญิงจีนอพยพผู้มั่งคั่ง” นั่นคือหญิงจีนอพยพในครอบครัวชนชั้นกลาง ภรรยาเริ่มมีบทบาทเป็นผู้ช่วยสามีประกอบกิจการ มีโอกาสในการตัดสินใจเรื่องต่างๆมากขึ้นโดยปราศจากอำนาจการควบคุมของญาติผู้ใหญ่ทางสามี พวกเขาอาจมีรายได้เพียงพอที่จะจ้างคนรับใช้มาทำงานบ้านแทนตน จึงเห็นได้ว่าบทบาทใหม่ของหญิงจีนอพยพนั้นเอื้ออำนวยให้หญิงจีนสามารถเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนได้ในทางที่ดีขึ้น

การเปลี่ยนแปลงของสถานภาพหญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนได้ถ่ายทอดลงในรูปลักษณะของงานเขียน เช่น หลู่ลี่ฟิง *ชีวประวัติสามภรรยา* งานเขียนอัตชีวประวัติของ ดร.สายพิณ ทรวิวัฒน์ เธอเป็นหญิงไทยเชื้อสายจีนที่ถูกบิดากีดกันด้านการศึกษาแต่ด้วยแรงสนับสนุนของมารดาและความขยันหมั่นเพียรทำให้เธอประกอบอาชีพพยาบาลและจบการศึกษาระดับปริญญาเอกจากสหรัฐอเมริกา อีกทั้งเธอยังตัดสินใจครองตัวเป็นโสดเพราะไม่ต้องการอยู่ภายใต้อำนาจของเพศชาย¹¹ นอกจากนี้ เศรษฐพงศ์ จงสงวน ได้เขียนบทความ “ผู้หญิงในความทรงจำของผม” เพื่อบอกเล่าเรื่องราวของคุณยายชาวจีนของผู้เขียนซึ่งติดตามสามีมาเมืองไทยแต่ต้องผิดหวังเนื่องจากไม่สามารถมีบุตรชายให้กับสามีได้ เมื่อลูกสาวแต่งงานและให้กำเนิดสมาชิกในรุ่นถัดมา สมาชิกรุ่นใหม่ก็จะนับถือบรรพบุรุษฝ่ายพ่อ ในขณะที่คุณยายของผู้เขียนมีศักดิ์เป็น “อาม่านอกสกุล” ซึ่งทำให้เธอรู้สึกว่าเป็นเพราะตนมีกรรมจึงหมั่นสวดมนต์ไหว้พระ ผู้เขียนมีความเห็นว่า หลานๆต่างรักคุณยายโดยไม่สนใจว่าเธอผู้นี้จะเป็นย่าหรือยายก็ตาม เขาได้บรรยายให้เห็นภาพงานศพของคุณยายที่ถูกหลานฝ่ายหญิงมากันอย่างอบอุ่นว่า “อาม่าคงคิดไม่ถึงเหมือนกันว่าลูกหลานในงานศพคุณยายอย่างอาม่าจะเนืองแน่นกว่าอาม่าอีกหลายคนที่เป็นคุณย่ามีลูกชายหลายคน แต่กลับดู

¹⁰ หลิน ปัน, *อึ่งเตี๋ย: เรื่องราวของชาวจีนโพ้นทะเลทั่วโลก*, แปลโดย เกษียร เตชะพีระ (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2540), หน้า 301.

¹¹ สายพิณ ทรวิวัฒน์, *หลู่ลี่ฟิง ชิวประวัติสามภรรยา* (กรุงเทพฯ: ไร่ฉาย, 2544), หน้า 80.

เทียบเท่ากับงานของอาม่ามากมายนัก”¹² จากงานเขียนทั้งสองชิ้น เรื่องราวของดร.สายพิน สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของหญิงไทยเชื้อสายจีนที่มีโอกาสทางด้านการศึกษาจนสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตด้วยตนเอง สำหรับเรื่องราวของคุณยายนอกสกุลนั้นสะท้อนว่าระบบเครือญาติที่กำหนดสถานภาพความเป็นคนในหรือคนนอกครอบครัวของผู้หญิงนั้นได้เลือนหายไปจากทัศนคติของรุ่นหลานชาวไทยเชื้อสายจีน

นอกจากงานเขียนด้านชีวประวัติที่ถ่ายทอดจากประสบการณ์โดยตรง นวนิยายก็เป็นสิ่งพิมพ์แขนงหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมและบันทึกสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย ในยุคก่อนการเขียนนวนิยายภาพของชาวจีนที่ประกอบอาชีพต่างๆอยู่ในเมืองไทยตั้งแต่กรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้นได้ปรากฏอยู่ในนิราศของสุนทรภู่ จวบจนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาพลักษณ์ของชาวจีนได้ถูกนำเสนอในด้านลักษณะนิสัยว่า ชาวจีนเป็นพ่อค้าหน้าเลือดที่ฉลาดแกมโกง อันได้รับการเปรียบเปรยว่าเป็น “ยิวแห่งบูรพทิศ” ที่มาอาศัยหาผลประโยชน์บนแผ่นดินไทยแต่มีความจงรักภักดีต่อแผ่นดินจีนของตนเท่านั้น ต่อมาเมื่อประเทศไทยเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีการเติบโตด้านอุตสาหกรรมมากขึ้นและเปิดความคิดของประชาชนที่เสรีมากขึ้น วงการวรรณกรรมจึงได้เสนอภาพสะท้อนชาวจีนให้คนไทยได้รู้จักอย่างหลากหลาย นวนิยายของ ดอกไม้สดได้สะท้อนถึงสถานภาพของชาวจีนที่มีฐานะเป็นพลเมืองไทยในระดับ “ชนชั้นกลาง” อันได้รับการขนานนามว่าเป็น “ผู้ดีใหม่” ที่ถูกผู้ดีเก่าเหยียดหยามว่าไม่มีสกุลรุนชาติและกิริยามารยาท ตัวละครจีนเหล่านี้เป็นเพียงตัวละครประกอบของวรรณกรรมที่นำเสนอในมุมมองของนักประพันธ์ชาวไทย นอกจากนี้ชาวไทยยังได้เริ่มสัมผัสชีวิตของชาวจีนพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกาจากงานของเพิร์ล เอส บัค (Pearl S. Buck) ที่เริ่มมีการแปลจากนวนิยายภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในปี พ.ศ. 2478 โดยสันตสิริ สำหรับนวนิยายไทยที่สะท้อนภาพชาวจีนนั้นเริ่มมีปรากฏขึ้นบ้างนับแต่ปี 2484 ซึ่งเป็นเรื่องที่ผสมผสานระหว่างไทยกับจีนอันถือเป็นการทำความเข้าใจคนจีนมากขึ้น ได้แก่ *ปักกิ่งนครแห่งความหลัง* (พ.ศ. 2484-2485) ของสด ภูมระโรหิต ซึ่งเป็นการบันทึกประสบการณ์ของผู้เขียนในรูปแบบของนวนิยาย นอกจากนี้ พงพยอมยังเขียนนวนิยาย ชุด *หลิวห้วน-หลิวญู* (พ.ศ.2497) ซึ่งเป็นเรื่องแนวรักที่สอดแทรกเจตจำนงของผู้ประพันธ์ไว้หลายตอนว่า ต้องการให้คนไทยและคนจีนเข้าใจดีต่อกัน โดยมักนำเสนอตัวละครจีนที่เดินทางมาเมืองไทยและซาบซึ้งในไมตรีจิตของชาวไทย

¹² เศรษฐพงศ์ จงสงวน, “ผู้หญิงในความทรงจำของผม,” ใน *ลูกจีน หลานมอญ ในกรุงสยาม*, พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร, บรรณาธิการ. (กรุงเทพฯ: สารคดี, 2547), หน้า 151.

ลูกเองก็ตื่นตันใจในไมตรีจิตของเจ้าของบ้าน ความฝันที่ลูกอยากมาเมืองไทย ได้มาพบประเพณีและอภิยาศัยอันละมุนละม่อมของคนไทย ว่าจะเป็นอย่างเขาล้ำลือหรือไม่บัดนี้ลูกก็เห็นแล้วว่าทุกสิ่งเป็นความจริง คนไทยกับคนจีนสนิทสนมกันมากทีเดียว¹³

นอกจากนี้ยังมีเรื่อง *อันเป็นที่รักแห่งแผ่นดิน* ของสันต์ เทวรักษ์ ซึ่งเป็นเรื่องราวความรักที่ไม่สมหวังระหว่างชายไทยและหญิงจีน นักเขียนเหล่านี้จึงนำตัวละครไทยจีนมาพบและผูกสัมพันธ์กันอันสะท้อนให้เห็นว่าชาติไทยมีความคุ้นเคยและมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศจีนอย่างแน่นแฟ้น

แม้จะมีการนำเสนอเรื่องราวของคนจีนพลัดถิ่นที่หลากหลายมากขึ้น แต่นวนิยายที่สะท้อนเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่มาตั้งรกรากจนกลายเป็น “ชาวไทยเชื้อสายจีน” ได้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2512 นวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* ของโบตันเป็นนวนิยายเรื่องแรกๆ ที่ผู้เขียนได้สร้างตัวละครเอกให้เป็นชาวจีนและนำเสนอชีวิตของชาวจีนอพยพที่สมจริงในหลากหลายด้าน¹⁴

หลังจากที่โบตันได้เป็นผู้บุกเบิกนวนิยายลักษณะดังกล่าว ต่อมาจึงมีนักเขียนที่ประพันธ์ผลงานที่สะท้อนครอบครัวไทยเชื้อสายจีนออกมาเรื่อยๆ นักเขียนที่มีชื่อเสียง เช่น หยก นูรพา โสภาค สุวรรณ ประภัสสร เสวิกุล รพีพร เป็นต้น นวนิยายเหล่านี้นำเสนอถึงการตั้งรกรากในเมืองไทยของชาวจีนอพยพ การใช้ชีวิตในครอบครัว การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทย การอบรมบุตรหลาน รวมถึงคุณธรรม อุปนิสัยและค่านิยมที่ชาวจีนอพยพเหล่านี้ยึดถือปฏิบัติจนประสบความสำเร็จในชีวิต พัชรี วราศรัยได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงการนำเสนอชาวจีนเช่นนี้ว่า

ตัวละครเหล่านี้เป็นตัวแทนของชาวจีนในอาชีพที่ต่างกัน ผู้ประพันธ์ได้ให้ตัวละครเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงชีวิตของชาวจีนที่จากบ้านเกิดเมืองนอนมา โดยแสดงถึงสภาพความเป็นอยู่ สภาพชีวิตของชาวจีน เพราะเท่าที่ผ่านมา "ชาวจีน" หรือที่เรียกกันว่า "เจ๊ก" ที่ปรากฏในนวนิยายทั่วไปนั้น กล่าวโดยสรุปถ้าไม่เป็นเจ้าแม่ เจ้าพ่อที่ทรงอิทธิพลที่เลวร้าย คดโกง ชูตริตชาวบ้าน เป็นปฏิปักษ์กับตัวเอกของเรื่อง ก็เป็น "อาโก" ขายกาแพ เป็นตัวตลกประจำเรื่องทีซึ่เหนียว เห็นแก่เงิน และพูดไทยไม่ชัด แต่นักประพันธ์เหล่านี้ันได้แก่ โบตัน หยก นูรพา โสภาค สุวรรณ และประภัสสร เสวิกุล กลับเสนอภาพของ "เจ๊กจับกัง" หรือ "เจ้าแม่" ที่พูดไทยไม่ชัดให้เป็นพระเอกที่ดำเนินเรื่องโดยตลอด แทนที่จะเป็น

¹³ พวงพยอม, *หลินวันและหลินบุญ* (พระนคร: เขษมบรรณกิจ, 2497), หน้า 266 อ้างถึงใน *เส้นทางเศรษฐกิจ*, 2526: 191.

¹⁴ พัชรี วราศรัย, “นวนิยายไทยที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 33-40.

คุณชายหรือชายหนุ่มที่ร่ำรวยเรียนจบจากต่างประเทศ ซึ่งนับว่าลักษณะเช่นนี้เป็นการริเริ่มสิ่งแปลกใหม่ให้กับวงวรรณกรรมไทย ซึ่งลักษณะเช่นนี้ เกษียร เตชะพีระ (2534) เรียกว่าเป็น "ปฏิวัติกระฎุมพีในวัฒนธรรมบันเทิงแบบไทยๆ"¹⁵

เมื่อศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานวนิยายที่นำเสนอชาวไทยเชื้อสายจีนจาก “นวนิยายไทยที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทย”ของพัชรี วราศรัยซึ่งศึกษานวนิยายในช่วง พ.ศ. 2512-2533 และ “การวิเคราะห์ตัวละครชายชาวจีนในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2510-2537”ของ จตุพร มหาพรหม พบว่านวนิยายที่อยู่ในขอบเขตการศึกษาของผู้วิจัยทั้งสองคนนั้นนิยมนำเสนอตัวเอกให้เป็นชาวจีนอพยพที่เป็นเพศชาย เนื่องจาก ในช่วงก่อน พ.ศ. 2436 สังคมจีนตอนใต้ในเขตอพยพไม่อนุญาตให้ภรรยาอพยพตามสามีไปเมืองไทย เพราะต้องการให้สามีไปทำงานเพียงชั่วคราวเพื่อก่อร่างสร้างตัวและกลับมาดูแลครอบครัว ประชากรชาวจีนอพยพในประเทศไทยจึงมีอัตราส่วนของชายมากกว่าหญิง¹⁶ แม้ว่าในภายหลังได้มีการอนุญาตให้ภรรยาสามารถติดตามมาอยู่กับสามีได้ แต่ภาพลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวจีนอพยพในเมืองไทย คือความขยันทำมาหาเลี้ยงชีพ ซึ่งบทบาททางเศรษฐกิจนี้ก็คือนบทบาทหลักของเพศชาย นวนิยายเหล่านี้จึงเน้นนำเสนอเรื่องราวของชายจีนอพยพที่น่ายกย่องเป็นแบบอย่าง แม้จะมีการสอดแทรกถึงสถานภาพของหญิงจีนอพยพหรือหญิงไทยเชื้อสายจีนที่เริ่มเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนได้มากขึ้น แต่ยังมีได้มีการหยิบยกเรื่องสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงขึ้นมากล่าวเป็นประเด็นสำคัญ

อย่างไรก็ดี ในบรรดานวนิยายที่สะท้อนถึงภาพของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนนั้น นวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักของหนุ่มสาวและชีวิตครอบครัวนั้นได้เริ่มมีการสะท้อนสถานภาพและบทบาทของหญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่มีความเด่นชัดยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่านวนิยายแนวชีวิตครอบครัวมักถูกสบประมาทว่าเป็นเรื่องราวที่มีคุณค่าน้อยเพราะมุ่งเน้นแต่เรื่องราวของโลกแคบในบ้านจึงไม่สะท้อนสภาพสังคมโดยรวม¹⁷ แต่การที่นวนิยายแขนงนี้ได้สะท้อนภาพของสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนได้อย่างลึกซึ้งและมีพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของสตรีไปตามสภาพสังคมแต่ละยุคสมัยนั้นเป็นประจักษ์พยานถึงคุณค่าว่านวนิยายชีวิตครอบครัวยังมีคุณประโยชน์ในการศึกษาเรื่องราวของชาติพันธุ์จีนในสังคมไทยโดยเฉพาะสถานภาพและบทบาทสตรีที่เป็นมารดา

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า69.

¹⁶ George William Skinner, *Chinese Society in Thailand: An Analytical History*, (Ithaca, N.Y. : Cornell university press, 1962), p.126.

¹⁷ วนิดา บำรุงไทย, *ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย* (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2543), หน้า94.

ภรรยา และลูกสาว พัทรี วราศรัยได้จัดประเภทให้ เรื่อง *ตีฝรุ้ง* ของรพีพร (พ.ศ.2522) และ *เขยใหม่* ของลักษณะ โจรณา (พ.ศ.2533) *รัตนโกสินทร์* ของ ว.วินิจฉัยกุล (พ.ศ.2529) *กนกลายโบตัน* ของศรีฟ้า ลดาวัลย์ (พ.ศ.2531) และ *บัวเลี้ยงน้ำ* ของโบตัน (พ.ศ.2532) เป็นนวนิยายที่มีการสะท้อนภาพของชาวไทยเชื้อสายจีนในลักษณะของแนวชีวิตครอบครัว นวนิยายกลุ่มนี้สะท้อนการผสมกลมกลืนของชาวจีนอพยพเข้ากับสังคมไทยทั้งด้านการสมรสข้ามชาติ หรือการได้รับบรรดาศักดิ์ให้ชาวจีนกลายเป็นพลเมืองไทยชั้นสูง ปัจจัยเหล่านี้ อาจทำให้เกิดการผสมกลมกลืนเป็นคนไทยไม่มากนักน้อยหรืออาจกลืนเป็นคนไทยอย่างสมบูรณ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพลเมืองไทยส่วนหนึ่งที่มีต้นกำเนิดจากเชื้อสายจีน สำหรับในเรื่อง *ตีฝรุ้ง* และ *เขยใหม่* นั้นเป็นนวนิยายที่นำเสนอภาพชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่มีการอ้างอิงอดีตดั้งเดิมผ่านสายตาของตัวเอกหญิงซึ่งเป็นชาวไทยที่แต่งงานเข้าไปสัมผัสถึงค่านิยมอันเป็นเอกลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่ชาวไทยไม่คุ้นเคย

นับแต่ช่วงพุทธศักราชที่ 2530 ประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็น เรื่องราวของชาวจีนในไทยได้รับการนำเสนอในรูปแบบต่างๆ เช่น ละครโทรทัศน์ นวนิยาย สารคดี งานวิชาการ กึ่งวิชาการ¹⁸ ซึ่งสอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวที่นำเสนอประเด็นเรื่องสิทธิสตรีมากขึ้น ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2521 ประเทศไทยได้ผ่านพ้นยุคของการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย และมีรัฐบาลที่ได้มาจากการเลือกตั้ง สังคมไทยจึงเร่งพัฒนาเศรษฐกิจและปรับเปลี่ยนชีวิตและทัศนคติตามวิถีของชาวตะวันตก สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้ทำการวิเคราะห์ในหัวข้อ *สตรีในสามทศวรรษของเศรษฐกิจไทย* พบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2520-2540 สตรีไทยที่อายุน้อยกว่า 25 ปีมีโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น ประกอบกับเศรษฐกิจไทยที่ความต้องการแรงงานภาคเกษตรกรรมลดลงและมีความต้องการแรงงานด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและการบริการมากขึ้น สังคมไทยจึงได้เปิดโอกาสให้ผู้หญิงประกอบอาชีพที่หลากหลายซึ่งเป็นอาชีพที่เคยผูกขาดอยู่กับบทบาทของเพศชาย ภาพของผู้หญิงยุคใหม่จึงได้สะท้อนลงในงานวรรณกรรมเป็นจำนวนมาก เสนาะ เจริญพร ได้วิเคราะห์ไว้ในงานวิจัย *ผู้หญิงกับสังคมในวรรณกรรมไทยยุคทอง* ว่านวนิยายประเภทหนึ่งที่เน้นคุณค่าของสตรีนับแต่ปี พ.ศ. 2530 คือ นวนิยายยอดนิยมซึ่งเป็นนวนิยายรักและแนวชีวิตครอบครัวที่ได้รับการตีพิมพ์ลงนิตยสารรายเดือนและมีการนำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์เป็นจำนวนมาก นวนิยายเหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากลักษณะของ “ผู้หญิงทำงาน” อันเป็นบทบาทใหม่ของผู้หญิงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า18.

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษานวนิยายแนวชีวิตครอบครัวที่มาพร้อมกับกระแสความเคลื่อนไหวของ “ผู้หญิงทำงาน” ที่สามารถประกอบอาชีพได้หลากหลาย กระแสดังกล่าวนี้ได้แทรกซึมเข้ามาถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ส่งผลให้หญิงสาวในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนสามารถพัฒนาศักยภาพไปพร้อมๆ กับการไหลบ่าของกระแสโลกาภิวัตน์ สังคมทุนนิยมได้เสริมอำนาจทางเศรษฐกิจแก่สตรีเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ การแต่งกาย การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่มีได้มีแต่โลกแคบในบ้านอีกต่อไป อีกทั้งสตรีเหล่านี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนหรือสร้างชื่อเสียงและคุณประโยชน์ให้กับสังคมกระแสหลัก ยิ่งไปกว่านั้นนวนิยายเหล่านี้มีได้เพียงสะท้อนสถานภาพสตรีที่เป็นลูกสาวสมัยใหม่เท่านั้น แต่ยังสามารถนำเสนอถึงสตรีในฐานะมารดาและภรรยาที่ผ่านการต่อสู้ฟันฝ่าเพื่อเปลี่ยนแปลงจารีต ประเพณีประเพณีและต่อรองกับอำนาจปิตาธิปไตยในครอบครัว การสร้างตัวละครมารดาและภรรยาจึงมีความสำคัญเนื่องจากการปูพื้นให้สตรีในรุ่นถัดมาได้เติบโตขึ้นอย่างมีศักยภาพ

จากการสำรวจนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวที่มีลักษณะดังกล่าว พบว่ามีงานเขียนของผู้ประพันธ์สามคนที่นำเสนอชีวิตครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์ ได้แก่ ปิยะพร ศักดิ์เกษม ไสกี พรรณราย และทิพเกษร ซึ่งทั้งสามเป็นนักเขียนนวนิยายแนวรักและชีวิตครอบครัวที่มีผลงานเป็นจำนวนมาก และยังได้รับความนิยมจนกระทั่งมีการดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกนวนิยายของทั้งสามได้ทั้งหมด 8 เรื่อง

สำหรับการศึกษาวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรี ผู้วิจัยได้นำเสนอภูมิหลังทางสังคมด้วยการวิเคราะห์โครงสร้างครอบครัวไทยและครอบครัวจีนนับแต่ในอดีตเพื่อให้เห็นถึงการประกอบสร้างครอบครัวไทยเชื้อสายจีนซึ่งมีรากฐานของชนบจารีตของทั้งสองชาติ และศึกษาการอพยพและการใช้ชีวิตในสังคมไทยปัจจุบันของชาวจีนด้วยทฤษฎีการผสมกลมกลืน อีกทั้งยังได้ศึกษาพัฒนาการของนวนิยายชีวิตครอบครัวในการสะท้อนภาพสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนจากนั้นจึงศึกษาชีวประวัติและผลงานของนักเขียนและองค์ประกอบของนวนิยายที่เลือกมาศึกษาว่าผู้เขียนแต่ละคนมีลักษณะเด่นในการสะท้อนเรื่องราวของชาติพันธุ์ผ่านนวนิยายชีวิตครอบครัวอย่างไร

เมื่อเข้าสู่การวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทสตรี ผู้วิจัยได้จำแนกการวิเคราะห์สตรีเป็นสองส่วนคือ ส่วนแรกคือ สถานภาพและบทบาทของมารดาและภรรยา และส่วนที่สองคือ สถานภาพและบทบาทของลูกสาว โดยอ้างอิงการวิเคราะห์จากทฤษฎีหรืองานวิจัยทางสังคมวิทยา และงานเขียนสารคดีที่เกี่ยวข้องกับหญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ทั้งภูมิหลังการอพยพ การสมรสข้ามชาติ อิทธิพลของสังคมทุนนิยม อิทธิพลของสถาบันครอบครัว อิทธิพลของสถานศึกษา อิทธิพลของสื่อมวลชน ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม กระบวนการทวีลักษณะทางชาติพันธุ์ และการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทของหญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทยแนวชีวิตครอบครัวระหว่างปี พ.ศ.2538-2546 ได้แก่ *กิ่งไม้-ใบรัก* (2538) *ทางสายธาร* (2539) *ใต้เงาตะวัน* (2542) และ *บ้านร้อยดอกไม้* (2545) ของปิยะพร ศักดิ์เกษม *เจ้าสัวน้อย* (2543) *หมวยอินเตอร์* (2545) และ *เจ้าสัวเจ้าสำราญ* (2546) ของโสภี พรพรรณราย และ *เลดี้เยาวราช* (2546) ของทิพเกษร

1.3. สมมติฐานของการวิจัย

นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวที่น่าเสนอเรื่องราวของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในช่วงพุทธศักราช 2538-2546 ได้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมเงินบางประการที่ลดทอนสิทธิเสรีภาพของสตรี ขณะเดียวกันก็ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนซึ่งดีขึ้นกว่าสตรีจีนในสังคมจารีตดั้งเดิมที่จำกัดอยู่เพียงโลกแคบในบ้านและตกเป็นรองเพศชาย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวของสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนเป็นเพราะเกิดกระบวนการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมและสังคมไทย โดยเฉพาะตัวละครหญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนซึ่งเกิดและเติบโตท่ามกลางสังคมไทยที่กำลังรับทัศนคติเรื่องสิทธิสตรีจากสังคมตะวันตกในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้มีโอกาสที่ดีในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และอิสระในการดำเนินชีวิต

1.4. ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1. ศึกษาตัวบทที่เป็นนวนิยายยอดนิยมที่ตีพิมพ์ระหว่างปีพ.ศ. 2530-2550

1.4.2. ศึกษาตัวบทที่เป็นนวนิยายที่มีลักษณะของนวนิยายแนวชีวิตครอบครัว

1.4.3. ศึกษาตัวบทที่เป็นนวนิยายที่สร้างให้ผู้หญิงเป็นตัวละครเอกและมีลักษณะของผู้หญิงทำงาน

1.4.4. ศึกษาตัวบทที่เป็นนวนิยายที่เน้นการนำเสนอเรื่องสถานภาพของหญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนโดยต้องเป็นครอบครัวที่ยังมีการยึดติดกับค่านิยมบางประการซึ่งสะท้อนถึงความไม่เป็นธรรมแก่สตรีเพศ

จากการกำหนดขอบเขตดังกล่าว สามารถค้นคว้านวนิยายได้ทั้งหมด 8 เรื่อง ในช่วงปีพ.ศ. 2538-2546 ดังนี้

กิ่งไผ่-ใบรัก (2538)	ปิยะพร ศักดิ์เกษม
ทางสายธาร (2539)	ปิยะพร ศักดิ์เกษม
ใต้เงาตะวัน (2542)	ปิยะพร ศักดิ์เกษม
บ้านร้อยดอกไม้ (2545)	ปิยะพร ศักดิ์เกษม
เจ้าสัวน้อย (2543)	โสภี พรรณราย
หมวยอินเตอร์ (2545)	โสภี พรรณราย
เจ้าสัวเจ้าสำราญ (2546)	โสภี พรรณราย
เลดี้เยาววราช (2546)	ทิพเกษร

1.5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นแนวทางในการศึกษานวนิยายในประเด็นเรื่องสถานภาพและบทบาทของสตรี

1.6. วิธีดำเนินการวิจัย

1.6.1. รวบรวมและคัดเลือกนวนิยายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะศึกษา

1.6.2. รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังวรรณกรรม

1.6.3. ศึกษาทฤษฎีทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา และจิตวิทยา

1.6.4. นำทฤษฎีและภูมิหลังวรรณกรรมมาวิเคราะห์นวนิยาย

1.6.5.สรุปผลการวิจัยและนำเสนอในรูปแบบวิทยานิพนธ์

1.7.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.7.1.งานวิจัยที่ศึกษาสถานภาพหญิงเงินในสังคมไทย

1.7.1.1. กมลลาศ สาลี. อิทธิพลของค่านิยมของครอบครัวที่มีผลต่อการสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของบุตร: กรณีศึกษาครอบครัวไทยเชื้อสายจีนเขตบางรัก. กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ผู้วิจัยได้ศึกษาว่าค่านิยมของครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ส่งผลต่อความสำเร็จทางการศึกษาของบุตรในครอบครัวอย่างไร โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้ข้อสรุปว่า การปลูกฝังค่านิยมรักการศึกษาให้กับบุตรหลานไม่มีผลต่อผลการเรียนของบุตร ขณะที่ค่านิยมความขยัน การเคารพผู้อาวุโส มีระเบียบวินัย และมีความรับผิดชอบนั้นส่งผลให้เด็กที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวมีความสำเร็จทางการศึกษา

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงโครงสร้างของระบบครอบครัวไทยเชื้อสายจีนว่าเป็นลักษณะครอบครัวขยาย ให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง ให้ความสำคัญกับคู่สมรส ซึ่งเป็นการแต่งงานเพื่อเอื้ออำนวยการประกอบธุรกิจ และผู้วิจัยได้แสดงความคิดเห็นว่า แม้โครงสร้างครอบครัวจะสะท้อนว่าเพศหญิงตกเป็นรองเพศชาย แต่หญิงไทยเชื้อสายจีนรุ่นใหม่เริ่มปฏิเสธที่จะมีบทบาทต่ำต้อย

1.7.1.2. เตือนพิศ ชัยพรหมประสิทธิ์. สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวจีนในสังคมไทยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาสถานภาพและบทบาทของสตรีจีนอพยพและสตรีไทยเชื้อสายจีน โดยศึกษาปัจจัยที่ทำให้สตรีมีสถานภาพดังกล่าว และศึกษาถึงทัศนคติและความคาดหวังของสตรี ผลการวิจัยพบว่า สตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนมีสถานภาพสูงขึ้นจากสตรีในสังคมจีนดั้งเดิม เช่น บุตรสาวมีการศึกษาเท่าเทียมกับบุตรชาย สามารถเลือกอนาคตของตัวเองได้ ทำงาน

นอกร้าน และออกไปเที่ยวนอกร้านได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ครอบครัวยังคงให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่าเพศหญิงโดยเฉพาะในเรื่องการรับมรดก และหญิงยังคงต้องรับผิดชอบงานบ้านทั้งหมด สตรีเหล่านี้ปรารถนาที่จะมีอิสระในการดำรงชีวิต และต้องการให้บุรุษให้ความสำคัญและเห็นความสามารถของตน อีกทั้งยังต้องการให้บุรุษมีบทบาทในการช่วยเหลืองานในครัวเรือน

1.7.1.3. ศศิวิมล ศรีวิโรจน์มณี. *บทบาทของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร: กระบวนการการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมชุมชนคลองคูเมืองเดิมสามแพร่ง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

วิทยานิพนธ์ดังกล่าวศึกษาลักษณะของค่านิยมและทัศนคติที่ครอบครัวไทยเชื้อสายจีนใช้อบรมเลี้ยงดูบุตรหลานและส่งผลให้เกิดการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 8 ครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวไทยเชื้อสายจีนเลี้ยงดูบุตรด้วยการให้อิสระมากขึ้น การอบรมของผู้ปกครองส่งผลให้บุตรหลานมีการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทยเป็นส่วนใหญ่แต่ก็มีการอบรมให้สืบสานประเพณีจีนเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะหญิงรุ่นหลานที่มีความเป็นไทยสูงขึ้นกว่ารุ่นก่อนๆ เป็นอย่างมาก

1.7.1.4. Bao, Jiemin. *Marital Acts: Gender, Sexuality and Identity among the Chinese-Thai Diaspora*. Honolulu, Hawaii: University of Hawaii Press, 2005.

ผู้เขียนได้ศึกษาลักษณะการสมรส เพศสถานะ เพศวิถีและอัตลักษณ์ของหญิงจีนอพยพและหญิงไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย เพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวจีนเมื่อย้ายมาตั้งรกรากในประเทศไทยและเมื่อครอบครัวไทยเชื้อสายจีนย้ายไปอยู่สหรัฐอเมริกา สรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคนจีนในเมืองไทยได้ว่า หญิงจีนอพยพนั้นมีอิสระจากครอบครัวของสามีเมื่ออพยพเข้ามาในเมืองไทย หน้าที่ที่ต้องดูแลบิดามารดาของสามีได้ถูกยกเลิกไป ทำให้พวกเธอมีโอกาสที่จะตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในครอบครัวและช่วยเหลืองานของสามีได้อย่างง่ายดายขึ้น สำหรับหญิงไทยเชื้อสายจีนนั้นปัจจัยทางการศึกษาและการประกอบอาชีพทำให้มีสถานภาพสูงกว่าหญิงจีนอพยพ และยังมีปัจจัยอีกหลายประการที่เกิดจากการรับวัฒนธรรมไทย เช่น การแต่งงานกับคนไทยทำให้จารีตของชายหญิงในครอบครัวจีนมีการเปลี่ยนแปลง หรือการรับ

ประเพณีการประกวดนางงามจากไทยที่ทำให้สตรีไทยเชื้อสายจีนมีโอกาที่จะได้แสดงศักยภาพของผู้หญิงผู้สูงส่งภายนอก อย่างไรก็ตาม สตรีเหล่านี้ยังคงต้องเผชิญหน้ากับค่านิยมสามีภรรยาหลายคนซึ่งเป็นค่านิยมของชนชั้นกลางในสังคมไทย

1.7.1.5. สุภาภรณ์ อัมภมมงคล. *ประวัติชีวิตหญิงสามัญชนชาวจีนสามรุ่น : อุดมการณ์ครอบครัวและความเป็นจีนในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551

ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติชีวิตหญิงจีนสามรุ่นในครอบครัวของผู้วิจัย โดยศึกษารุ่นอามา (ย่า) อาโกว (อา) และตัวผู้วิจัยซึ่งเป็นรุ่นเล็กที่สุดในครอบครัว จากการวิจัยพบว่า หญิงรุ่นยานั้นเป็นหญิงจีนอพยพที่มีการใช้ภาษาวัฒนธรรมจีนและเคร่งครัดเชื้อฟั้งผู้อาวุโสของตนเป็นอย่างยิ่ง สำหรับรุ่นอานั้นได้เกิดและเติบโตในเมืองไทย ถูกครอบครัวอบรมด้วยจารีตเช่นเดียวกับรุ่นย่า แต่มีการลดระดับความเข้มแข็งลงและปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยมากขึ้น สำหรับรุ่นของผู้วิจัยนั้นพบว่า ตนรู้สึกถึงความไกลห่างของการใช้ภาษาและการปฏิบัติตามจารีตจีนในครอบครัว แต่กลับแสวงหาความเป็นจีนในโลกสากลมากขึ้นทั้งการเรียนภาษาจีนกลางแทนการเรียนรู้อาณาถิ่น หรือการรับรู้ความเป็นจีนผ่านสื่อ ซึ่งสื่อมักสะท้อนความเป็นจีนในแง่ของการสอนคติธรรม และการนำเสนอภาพความเป็นจีนในโลกอื่นที่นอกเหนือจากสังคมไทย การวิจัยชิ้นนี้จึงสะท้อนถึงการค่อยๆ ปรับเปลี่ยนความเป็นจีนในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยจากจารีตดั้งเดิม มาเป็นการปรับตัวเข้ากับสังคมไทย และการเรียนรู้ความเป็นจีนจากโลกสากล

1.7.2. งานวิจัยที่ศึกษานวนิยายที่สะท้อนภาพชาวจีนในสังคมไทย

1.7.2.1. จตุพร มหาพรหม. *การวิเคราะห์ตัวละครชายชาวจีนในนวนิยายไทยช่วงพ.ศ. 2510-2537*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ตัวละครชายจีนอพยพและชายไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทยตั้งแต่ปีพ.ศ. 2510-2537 จำนวนทั้งหมด 16 เรื่อง โดยวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะนิสัยทั้งด้านบวกและด้านลบ แนวคิดในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังวิเคราะห์สถานภาพของตัวละครเหล่านี้ในฐานะบิดา สามี และบุตรชาย การวิเคราะห์ทั้งหมดนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพของชายจีน

อพยพและชายไทยเชื้อสายจีน ตัวละครเอกในนวนิยายล้วนเป็นเพศชายเนื่องจากสังคมจีนมอบบทบาทให้ชายเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวจึงได้รับอนุญาตให้ไปทำงานที่ต่างประเทศ

1.7.2.2. นิษฐา จันทปัญญา. *พฤติกรรมจริยธรรมของตัวละครเอกชาวจีนในนวนิยายไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ผู้วิจัยศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนด้านสิ่งพิมพ์ในแง่ที่ว่านวนิยายมีบทบาทในการปลูกฝังจริยธรรมแก่ผู้อ่านได้อย่างไร โดยเลือกศึกษาตัวละครชาวจีนอพยพ เนื่องจากภาพลักษณ์ที่โดดเด่นของชนชาติจีนในสังคมไทย คือ เป็นชาติที่ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ผู้วิจัยได้เลือกวิเคราะห์ชาวจีนจากนวนิยาย 6 เรื่อง ในช่วงปีพ.ศ. 2512-2540 โดยคัดเลือกเฉพาะนวนิยายที่ได้รับรางวัลหรือได้รับการสร้างเป็นละครโทรทัศน์

1.7.2.3. พัชรี วราศรัย. *นวนิยายไทยที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

ผู้วิจัยได้ศึกษานวนิยายที่เสนอภาพครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ช่วงพ.ศ. 2512-2533 โดยได้จำแนกนวนิยายเหล่านี้ออกเป็นสองประเภทคือ นวนิยายแนวชีวิตและนวนิยายแนวขบขัน นวนิยายแนวชีวิตจำแนกออกเป็นการนำเสนอชีวิตการต่อสู้ของชายจีนอพยพและการนำเสนอชีวิตโดยรวมในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ผลการวิจัยพบว่านวนิยายเหล่านี้สะท้อนถึงสังคมชาวไทยเชื้อสายจีนในแง่มุมต่างๆและนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของชนชาติจีน

สำหรับทัศนคติเรื่องหญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ผู้วิจัยได้นำเสนอว่า นวนิยายที่ศึกษานั้นสะท้อนให้เห็นถึงชายจีนอพยพที่เริ่มตระหนักในท้ายที่สุดว่าบุตรชายไม่จำเป็นต้องมีคุณค่ามากกว่าบุตรสาวเสมอไป ตัวละครชาวจีนอพยพในเรื่องจำต้องยอมรับกับค่านิยมจีนที่กำลังเปลี่ยนแปลงด้วยการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทย เช่น เรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* ต้นสรวงคู่ ตัวเอกชาวจีนอพยพยอมให้ลูกสาวเข้าเรียนระดับอุดมศึกษา และยอมรับลูกเขยคนไทย สำหรับ เหลียง สือพานิชย์ ชายจีนอพยพในเรื่อง *ลอดลายมังกร* ของประภัสสร เสวิกุลนั้นต้องแต่งงานกับหญิงสัญชาติไทยเพื่อกรรมสิทธิ์ในการเป็นเจ้าของที่ดิน อีกทั้งนวนิยายเรื่อง *กนกฉายโบตัน* ของศรี

ฟ้า ลดาวัลย์ได้สะท้อนให้เห็นถึงการแต่งงานระหว่างชายจีนอพยพกับหญิงไทยสูงศักดิ์ บุตรหลานที่เกิดมาในครอบครัวไทยชนชั้นศักดินาจึงไม่ได้รับการสืบทอดประเพณีจีน

นอกจากนี้ นวนิยายเหล่านี้ยังสะท้อนให้เห็นค่านิยมเก่าที่ยังคงให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง เช่น เรื่อง *ก่อนสายหมอกเลื่อน* ของโบตันได้สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีจีนที่ทำให้หญิงต้องเป็นแม่ฝ่ายที่ขี้ขลาดที่ยังไม่ได้เข้าพิธีสมรส เพราะคนจีนถือว่าหากคู่หมั้นชายเสียชีวิต หญิงคู่หมั้นต้องอยู่ในฐานะม่ายและต้องปรนนิบัติรับใช้บิดามารดาของฝ่ายชายตลอดชีวิต หรือในพิธีฉลองมงคลสมรสนั้นก็มีการให้หญิงที่มีบุตรชายคนโตเป็นผู้ป้อนข้าวให้บ่าวสาวเพื่ออวยพรให้มีบุตรชาย ผู้วิจัยพบว่า ค่านิยมไม่รักลูกสาวเป็นความขัดแย้งที่ปรากฏในนวนิยายทุกเรื่องที่ได้อ่านการศึกษา แต่ในท้ายที่สุดตัวละครที่รับบทบาทเป็นบิดามารดาจำต้องยอมรับให้บุตรสาวมีอิสรภาพและการดำเนินชีวิตตามลักษณะของหญิงไทย

1.7.2.4. ภาพ สวัสดิ์. ลักษณะเด่นในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษมจำนวน 13 เรื่อง โดยวิเคราะห์ โครงเรื่อง แนวคิดและตัวละคร สำหรับประเด็นเรื่องครอบครัวไทยเชื้อสายจีนผู้วิจัยได้กล่าวถึงเรื่อง *กิ่งไม้-ใบรัก* และเรื่อง *บ้านร้อยดอกไม้* ว่า *กิ่งไม้-ใบรัก* เป็นเรื่องที่สะท้อนถึงความขัดแย้งเรื่องค่านิยมคลุมถุงชน ตัวเอกหญิงไทยเชื้อสายจีนที่เคยต่อต้านการคลุมถุงชนนั้นได้รักและตัดสินใจแต่งงานกับผู้ชายที่แม่ต้องการหมั้นหมาย ค่านิยมจึงมิใช่สิ่งดีงามหรือเลวร้ายเสมอไป สิ่งสำคัญคือการแต่งงานควรจะเกิดจากรักที่สองฝ่ายมีต่อกัน สำหรับเรื่อง *บ้านร้อยดอกไม้* นั้นสะท้อนค่านิยมเรื่องหน้าที่ของลูกชายคนโตในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน เกริก ลูกชายคนโตของครอบครัวเชยอุสราชยียึดติดกับความบกพร่องในจารีตจีนของตนเมื่อในอดีต ซึ่งส่งผลมาถึงปัจจุบันที่เขาตัดสินใจกระทำสิ่งที่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น นวนิยายสองเรื่องนี้จึงแสดงให้เห็นว่า ค่านิยมจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับนำมาใช้อย่างเหมาะสม ไม่ควรยึดติดหรือต่อต้านจนเกินไป นอกจากนี้ การสร้างตัวละครที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างนวนิยายหลายเล่มของปิยะพร ศักดิ์เกษมนั้น ได้ทำให้เห็นว่ามีตัวละครชุดหนึ่งที่เป็นครอบครัวจีนขนาดใหญ่ คือ ตระกูล “เชยอุสราชยัย” ซึ่งประมุขของครอบครัวนี้เป็นผู้หญิง

1.7.2.5. สุวรรณ ตันเจริญ. *การสร้างตัวละครกับการนำเสนอในทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำการวิเคราะห์จากนวนิยายรักทั้งหมด 18 เรื่องของปิยะพร ศักดิ์เกษมว่าผู้ประพันธ์ได้นำเสนอในทัศน์เรื่องการสนับสนุนความสามารถของผู้หญิงและนำเสนอปัญหาสังคมที่ผู้หญิงถูกกดขี่ทารุณจากการกระทำของเพศชาย สำหรับทัศนคติเกี่ยวกับผู้หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไว้ว่า กิ่งไม้-ใบรัก ได้สะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวจีนยกย่องเพศชายมากกว่าเพศหญิง แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนได้สร้างตัวละครเอกทั้งสองให้เป็นคนหนุ่มสาวชาวไทยเชื้อสายจีนที่ได้รับการปลูกฝังแบบไทย สรรค์ ตัวเอกชายเป็นชายไทยเชื้อสายจีนรุ่นใหม่ที่ได้รับแนวคิดแบบตะวันตกจึงมีลักษณะเป็นสุภาพบุรุษที่ให้เกิดริเพศหญิง ขณะที่อารตี ตัวละครเอกหญิงของเรื่องเป็นตัวละครที่เปรียบเทียบกับเห็นว่า หญิงไทยเชื้อสายจีนมีอิสรภาพมากกว่าหญิงในประเทศจีน

1.7.2.6. เสนาะ เจริญพร. *ผู้หญิงกับสังคมในวรรณกรรมไทยยุคทอง*. กรุงเทพฯ: มติชน, 2548.

เสนาะ เจริญพร ได้ทำการวิจัยโดยมีหลักความคิดว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2530 ที่อุตสาหกรรมเติบโตมากในเมืองไทย ผู้หญิงจำนวนมากมีโอกาสประกอบอาชีพที่หลากหลายในสังคม วรรณกรรมไทยในช่วงนี้จึงได้เกิดกระแสการนำเสนอประเด็นเรื่องผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรมกระแสหลัก หรือวรรณกรรมกระแสรอง วรรณกรรมกระแสหลักคือ วรรณกรรมยอดนิยมที่ตีพิมพ์เป็นตอนๆลงในนิตยสารต่างๆ เช่น *สกุลไทย* *ขวัญเรือน* ผู้หญิงเริ่มเข้ามามีบทบาทในฐานะตัวละครเอกและสะท้อนภาพของผู้หญิงทำงานมากขึ้น นักเขียนที่สำคัญ เช่น ทมยันตี แก้วแก้ว สำหรับวรรณกรรมกระแสรองนั้น มีลักษณะเป็นวรรณกรรมเพื่อชีวิตที่นำเสนอประเด็นเรื่องผู้หญิงอย่างเข้มข้นเช่นกัน วรรณกรรมเหล่านี้เป็นความเคลื่อนไหวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของผู้หญิงในสังคมไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์นวนิยายเหล่านี้โดยแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้แก่ “ผู้หญิงกับบทบาทเมียและแม่” “ผู้หญิงกับหน้าที่การงาน” “ผู้หญิงกับบทบาทเจ้าแม่ในวงการนักแสดง” “ผู้หญิงกับบทบาททางการเมือง” “ผู้หญิงกับชาติพันธุ์” “ผู้หญิงกับร่างกาย” “ผู้หญิงกับเพศวิถี” และ “ภาพเสนอผู้หญิงในวรรณกรรมกับโครงสร้างสังคมและวาทกรรม” ใน

หัวข้อ “ผู้หญิงกับบทบาทเจ้าแม่ในวงการนักแสดง” ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตัวละครอาหิวในเรื่อง หงส์ เหนือมังกร ของวิศวานาว่าเป็นตัวละครหญิงไทยเชื้อสายจีนที่จำเป็นต้องสวมบทบาทเป็นเจ้าแม่ที่โหดเหี้ยมในขณะที่ต้องข่มความอ่อนหวานของผู้หญิงไว้ในจิตใจ

1.7.3. งานวิจัยที่ศึกษานวนิยายแนวชีวิตครอบครัว

ศิริกัญญา จรเทศ. วิเคราะห์บทบาทครอบครัวที่มีต่อตัวละครในนวนิยายของ ว.วินิจฉัยกุล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.

ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะและพัฒนาการของนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวลักษณะบทบาทครอบครัวที่มีต่อการสร้างตัวละครของ ว.วินิจฉัยกุล และทัศนคติของผู้ประพันธ์ที่มีต่อบทบาทครอบครัว โดยสรุปผลการวิจัยว่านวนิยายแนวชีวิตครอบครัวมีพัฒนาการมาจากนวนิยายรัก ให้รายละเอียดต่างๆที่เกี่ยวกับชีวิตครอบครัว เช่น สภาพแวดล้อม สถานะ ปัญหา การเลี้ยงดู ภูมิหลัง เหล่านี้ส่งผลต่อการสร้างตัวละครให้มีบุคลิกและลักษณะนิสัยแตกต่างกันไป

1.8. ข้อตกลงเบื้องต้น

1.8.1. ครอบครัวไทยเชื้อสายจีน หมายถึง ครอบครัวที่สมาชิกมีการสืบทอดเชื้อชาติจีนจากรุ่นสู่รุ่น เป็นครอบครัวที่อาศัยตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทย ทั้งนี้ยังมีวิถีชีวิตขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมบางประการแบบจารีตจีนดั้งเดิม

1.8.2. ชายจีนอพยพ/หญิงจีนอพยพ หมายถึง ชายหรือหญิงเชื้อชาติจีนที่กำเนิดที่ประเทศจีนและอพยพมาอยู่ประเทศไทย

1.8.3. ชายไทยเชื้อสายจีนหรือหญิงไทยเชื้อสายจีน หมายถึง ชายหรือหญิงที่กำเนิดและเติบโตในประเทศไทย มีบรรพบุรุษเป็นชาวจีนอพยพ เช่นปู่ย่าตายาย หรือบิดามารดา

1.8.4. เมื่อกล่าวถึง สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน สตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในที่นี้ มีความหมายครอบคลุมถึงสตรีจีนอพยพ สตรีไทยเชื้อสายจีน และสตรีไทยที่เป็นเครือญาติกับบุคคลในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ด้วยเหตุที่ว่า สตรีเหล่านี้เป็นผู้ได้รับผลกระทบในเรื่องความไม่เท่าเทียมทางเพศจากจารีตหรือค่านิยมความเชื่อบางประการในครอบครัวจีน

บทที่ 2

ภูมิหลังวรรณกรรม

ครอบครัวเป็นสถาบันอันดับแรกและมีอิทธิพลสำคัญในการถ่ายทอดทัศนคติและพฤติกรรมจากสมาชิกคนหนึ่งสู่อีกคนหนึ่งหรือเรียกว่า“กระบวนการขัดเกลาทางสังคม”¹ การประพฤติปฏิบัติระหว่างสมาชิกในครอบครัวจึงเป็นเหมือนโลกจำลองเล็กๆที่ทำให้มนุษย์ได้เริ่มเรียนรู้ถึงสถานภาพและบทบาทหน้าที่ที่ต่างกันของเพศชายและหญิง สังคมจะกำหนดรูปแบบและหล่อหลอมบุคลิกภาพให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการโดยผ่านทางสถาบันครอบครัว

นวนิยายที่สะท้อนภาพสตรีไทยเชื้อสายจีนในยุคโลกาภิวัตน์ต่างสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่กำลังเปลี่ยนแปลงของผู้หญิงด้วยอิทธิพลของการผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมไทย การผสมกลมกลืนดังกล่าวเกิดขึ้นได้ไม่ยากนักเนื่องจากโครงสร้างครอบครัวจีนและครอบครัวไทยมีรากฐานบางประการที่คล้ายคลึงกัน การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างครอบครัวตั้งแต่สมัยอดีตทำให้เห็นถึงปัจจัยที่ทำให้สตรีมีความต่ำต้อยกว่าชายและการค่อยๆปรับเปลี่ยนทัศนคติเรื่องผู้หญิงไปตามยุคสมัย ในสังคมชนบทจีนการเปลี่ยนแปลงจารีตของสตรีเป็นไปอย่างเชื่องช้าเนื่องจากการนับถือคำสั่งสอนของขงจื้อได้เป็นรากฐานสำคัญของการกำหนดสถานภาพและบทบาทของสตรีอย่างเคร่งครัดมาเป็นเวลายาวนาน ขณะที่สังคมไทยมีความยืดหยุ่นมากกว่าและยังรับอิทธิพลตะวันตกอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครที่มีชาวจีนอพยพมาเป็นจำนวนมาก กระบวนการผสมกลมกลืนของชาวจีนในเมืองไทยจึงเกิดขึ้นจากการรับอิทธิพลจากสังคมไทยและตะวันตก ทั้งปัจจัยของการอพยพ การผสมรสนิยม การศึกษา และการเข้ามาสัมผัสบทบาททางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การผสมกลมกลืนอาจทำให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างความคิดของคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่

เมื่อนำลักษณะของสถาบันครอบครัวและการผสมกลมกลืนมาวิเคราะห์กับนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวพบว่านวนิยายเหล่านี้ต่างสะท้อนข้อเท็จจริงทางสังคมหลายประการและมีการเปลี่ยนแปลงการนำเสนอไปตามยุคสมัยอีกด้วย นวนิยายชีวิตครอบครัวในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2537 จำนวนหนึ่งต่างนำเสนอชีวิตสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่เริ่มต่อสู้หรือมีอิสรภาพของความเท่าเทียมทางเพศ ในขณะที่นวนิยาย 8 เรื่องที่นำมาศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2538-2546 นั้นต่าง

¹ วัชรวิภา คลายนาทร, *สังคมวิทยา* (กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2530), หน้า 115.

สะท้อนสถานภาพและบทบาทสตรีที่ผสมกลมกลืนเข้ากับโลกสากลอย่างขนานใหญ่ ด้วยเหตุนี้นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวจึงมีคุณค่านอกเหนือไปจากเรื่องราวชีวิตในบ้านซึ่งการศึกษาชีวิตประวัติและผลงานของผู้แต่งทำให้เห็นถึงลักษณะการสะท้อนเรื่องราวของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนผ่านลักษณะของนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวที่แม้จะเป็นเรื่องราวของความสัมพันธ์ในครอบครัว เรื่องตลกเบาสมอง หรือความรักของหนุ่มสาวแต่สามารถนำเสนอไปควบคู่กับภาพสะท้อนชาติพันธุ์จีนและการเปลี่ยนแปลงของสตรีได้อย่างแนบสนิทกลมกลืน เนื่องจากเรื่องราวชีวิตครอบครัวกับความ เป็นชาติพันธุ์นั้นเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องจนมิสามารถแยกออกจากกันได้

2.1. ภูมิหลังทางสังคมและกระบวนการผสมกลมกลืน

ประเทศไทยนั้นได้เริ่มรับทัศนคติเรื่องคุณค่าของสตรีเมื่อประเทศเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตกมาตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและเผยแพร่ความคิดสู่สตรีสามัญชนเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 นวนิยายที่นำมาศึกษานั้นล้วนแต่นำเสนอภูมิหลังของครอบครัวที่เป็นชาวจีนตอนใต้อพยพมาอาศัยที่กรุงเทพมหานครทั้งสิ้นโดยตัวละครผู้อพยพได้นำค่านิยมดั้งเดิมของตนมาดำเนินวิถีชีวิตแบบ“ไทยเชื้อสายจีน”อีกด้วย ชาวจีนเหล่านี้มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ไม่ว่าจะเป็นจีนแต้จิ๋ว จีนกวางตุ้ง จีนไหหลำ จีนฮกเกี้ยน และจีนฮากกาหรือจีนแคะ² ซึ่งแม้ว่าจะมีการใช้ภาษาที่แตกต่างกันแต่โดยรวมแล้วมีความคิดความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน “ครอบครัวไทยเชื้อสายจีน” จึงเป็นครอบครัวที่ประกอบสร้างขึ้นมาระหว่างการเปลี่ยนผ่านสองวัฒนธรรมจากชีวิตในชนบทที่เคร่งครัดต่อจรรยาบรรณมาเป็นชีวิตคนเมืองของประเทศไทยที่มีการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาถึงสตรีจีนอพยพที่เข้ามาในประเทศไทยเพื่อมาปรนนิบัติรับใช้สามี หรือถูกส่งตัวมาทำงาน พวกเขาได้อพยพมาในเมืองไทยในช่วงเวลาที่ประเทศจีนยังมิได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ที่นำไปสู่การริเริ่มการปลดปล่อยหญิงสู่อิสรภาพ อีกทั้ง หญิงเหล่านี้ยังเป็นหญิงที่มาจากจีนชนบทอันเป็นพื้นที่ที่มีการปฏิบัติตามจารีตประเพณีโบราณอย่างเคร่งครัด เมื่อได้มาใช้ชีวิตในสังคมไทยไม่ว่าชายจีนหรือหญิงจีนต่างจำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทย ซึ่งการที่ชาวจีนได้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ วิถีชีวิต และจารีตให้เข้ากับคนไทย

² วรรณคดี มหัทธโนบล, คือ “ฮากกา” คือ “จีนแคะ” (กรุงเทพฯ: มติชน, 2546), หน้า141.

เป็นลักษณะที่ทางสังคมวิทยาเรียกว่า “การผสมกลมกลืน” (Assimilation) ราชบัณฑิตได้ให้ความหมายของคำว่า การผสมกลมกลืนไว้ดังนี้

Social Assimilation การผสมกลมกลืนทางสังคม กระบวนการที่วัฒนธรรมบุคคล หรือกลุ่มที่ต่างวัฒนธรรมกันมาผสมกลมกลืนเข้าเป็นหน่วยเดียวที่ประสานกัน ในกรณีนี้ไม่จำเป็นที่แต่ละหน่วยเดิมนั้นจะต้องกลายมามีลักษณะเหมือนกันโดยตลอด เพียงแต่ให้มีการดัดแปลงจนไม่เป็นลักษณะเดิม เพื่อให้เข้ากันได้กับหน่วยอื่นๆ และรวมกันแล้วเป็นหน่วยวัฒนธรรมใหม่ ตามปกติหน่วยของวัฒนธรรมที่มีจำนวนน้อยย่อมปรับลักษณะให้คล้ายตามหน่วยของวัฒนธรรมที่มีจำนวนมากกว่า³

ชาวจีนอพยพนั้นมีการผสมกลมกลืนเข้ากับชาติไทยได้เป็นอย่างดีดีกว่าการผสมกลมกลืนของชาวจีนที่อพยพไปอาศัยอยู่ในชาติอื่นๆ เช่น ชาวจีนในสหรัฐอเมริกาที่ความแตกต่างระหว่างสายพันธุ์ทำให้การผสมกลมกลืนเป็นไปได้ยาก ในขณะที่ชาวจีนและชาวไทยเป็นชาวเอเชียที่รูปร่างหน้าตาไม่มีความแตกต่างกันมากนัก และชาวจีนยังนับถือศาสนาพุทธมหายาน แม้จะไม่ใช่นิกายเถรวาทเช่นเดียวกับสังคมไทยแต่ชาวจีนรับวิถีพุทธแบบไทยได้ง่ายอีกทั้งชาวไทยยังเป็นชาติที่มีนิสัยโอบอ้อมอารี ทำให้การผสมกลมกลืนเป็นไปได้โดยง่าย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านการศึกษา การสมรสข้ามชาติ การเปลี่ยนนามสกุล การแพร่กระจายของสื่อมวลชนที่ทำให้ชาวจีนสามารถกลืนเข้ากับความเป็นไทยได้อย่างรวดเร็ว⁵ จึงทำให้ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการปลูกจิตสำนึกให้คนจีนมีความเป็นไทย (Nationalization) ไม่ว่าจะเป็พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2456 ซึ่งกำหนดให้ลูกชาวจีนที่เกิดในเมืองไทยมีสัญชาติไทย หรือการที่ให้ชาวจีนเปลี่ยนสัญชาติเป็นไทยโดยมีแรงจูงใจทางด้านการได้รับสิทธิในฐานะพลเมืองไทย

สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันสำคัญที่ส่งอิทธิพลต่อการปลูกฝังวัฒนธรรมจีน ในปี พ.ศ. 2461 จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์เพื่อควบคุมให้โรงเรียนจีนในเมืองไทยมีการเรียนการสอนภาษาไทยควบคู่ไปด้วย โดยทางการอธิบายไว้ว่าไม่ได้รังเกียจที่โรงเรียนจีนจะปลูกฝังให้เด็กรักความเป็นจีน แต่ไม่ควรปลูกเร้าให้เด็กตั้งตัวเป็นศัตรูกับบ้านเมืองไทย⁶ ดังนี้

³ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย (กรุงเทพฯ: บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977)จำกัด, 2524), หน้า335.

⁴ ขจัดภัย บุรุษพัฒน์ , ชาวจีนในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2517), หน้า 130.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 131.

⁶ อุดุลย์ รัตนันเกษม, กำเนิดและวิวัฒนาการของคนจีนแต่จิ๋วในไทย อดีตถึงปัจจุบัน (กรุงเทพฯ: ชุนเขา, 2551), หน้า108.

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมโรงเรียนจีนและ
พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ว่า

“...ไทยกับจีนนั้นต้องนับว่าเป็นชาติพี่ชาติน้องกันโดยแท้ นอกจากนั้น เลือดไทย
กับเลือดจีน ได้ผสมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวจนต้องนับว่าแยกไม่ออก ข้าราชกรชั้นสูงๆที่
เคยรับราชการ หรือรับราชการอยู่เวลานี้ที่มีเลือดจีนเชื้อจีนก็มีอยู่เป็นอันมาก พวกจีนที่
ได้มาเมื่อเคหสถานตั้งครอบครัวอยู่ในเมืองไทย จนกลายเป็นคนไทยไปก็มีอยู่เป็นอันมาก
แม้ตัวข้าพเจ้าเองก็มีเลือดจีนปนอยู่ด้วย โดยเหตุเหล่านี้ ไทยและจีนจึงอยู่ด้วยกันอย่าง
สนิทสนมกลมเกลียวมาช้านาน ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์อะไรยิ่งไปกว่าที่จะขอให้
ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนได้เป็นไปโดยสนิทสนมเหมือนอย่างที่ผ่านมา นี้ให้คงอยู่
เช่นนี้ตลอดไป ข้าพเจ้าหวังว่าท่านทั้งหลายคงจะมีความเห็นพ้องกับข้าพเจ้าและจะตั้งใจ
สั่งสอนบุตรหลานให้มีความรู้สึกเช่นนี้ในโรงเรียนของท่าน ท่านย่อมสั่งสอนให้นักเรียนรัก
ประเทศจีนอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอน ชื่อนี้ย่อมเป็นของธรรมดาและของควร แต่นอกจากที่
จะสอนให้รักประเทศจีน ข้าพเจ้ายังหวังว่าจะสอนให้รักเมืองไทยด้วย เพราะท่านทั้งหลาย
ได้มาตั้งเคหสถานอยู่ในประเทศสยาม เพราะฉะนั้นความมั่งคั่งของสยาม และประเทศ
สยามย่อมเป็นสิ่งที่ท่านพึงประสงค์ ถ้าหากประเทศสยามจะต้องประสบภัยเมื่อใด
ข้าพเจ้าหวังว่าคงจะได้รับความช่วยเหลือจากพวกจีนด้วย...”⁷

จากพระบรมราโชวาทจะเห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ไทยในการโน้มน้าว
ใจให้ชาวจีนไม่รู้สึกที่จีนเป็นชนกลุ่มน้อยที่แปลกแยกกับสังคมกระแสหลัก แต่เป็นชาติพันธุ์ที่ได้
ผสมกลมกลืนกับความเป็นไทยมาช้านานและเป็นบุคคลสำคัญของประเทศไทยอย่างมากมา
อย่างไรก็ดี มิใช่สิ่งที่ผิดหากชาวจีนยังคงสืบสานภาษาและวัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ก็ควรมีความ
จงรักภักดีต่อประเทศไทยที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นเหมือนดังพี่น้องกันอีกด้วย อุจึเอียะ
นักหนังสือพิมพ์ชาวจีนที่เข้ามาทำงานในเมืองไทยจนกระทั่งมีชื่อเสียงในแวดวงของการศึกษาเรื่อง
ชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นก็เช่นกันที่เห็นว่ามิเลือดจีนผสมปนเปออยู่ใน
ประชากรชาวไทยเป็นจำนวนมากเหลือคณนาเนื่องจากการผสมกลมกลืนแต่งงานข้ามชาติกันไป
มานับร้อยปีจนไม่สามารถระบุได้ชัดถึงจำนวนคนจีนที่อยู่ในเมืองไทย ทั้งบุคคลที่มีชื่อเสียง

⁷พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, *รวมใจความพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว* (รัชกาลที่7), หน้า3
อ้างถึงใน ทวี ธีระวงศ์เสรี, 2516: 21.

นักการเมือง ทหาร พระมหากษัตริย์ต่างก็มีเชื้อสายจีน โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครที่ผู้เขียนมองว่า เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาก็คงพบว่ากรุงเทพฯไม่ต่างจาก สิงคโปร์ ที่มีคนหน้าตาจีนเดินกันขวักไขว่ตามย่านที่คึกคัก จึงยากที่จะแยกคนจีนและคนไทยออกจากกันอย่างชัดเจน ปนัดดา เลิศล้ำอำไพผู้เป็นบุตรของอู๋จี้เยยะได้แปลโคลงภาษาจีนของอู๋จี้เยยะที่กล่าวถึงความเป็นจีนในเมืองไทยเป็นกลอนสุภาพไว้ว่า

จำนวนคนจีนในเมืองไทย	เท็จจริงมีเท่าไรหยากแบ่งสัน
สองสายเลือดผสมผสานถ่ายเทกัน	ยากชี้ครันคนไหนไทยใครคนจีน ⁸

อย่างไรก็ตาม ชาวจีนเป็นชาติพันธุ์ที่มีการวางรากฐานชนบชาวีตรธรรมนิยมประเพณีในครอบครัวอย่างเคร่งครัด การผสมกลมกลืนอาจเป็นไปได้ยากลำบากสำหรับชาวจีนที่อาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนหรือเข้าร่วมสมาคมที่มีการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีจีน อีกทั้งการที่ยังมีประชากรจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยเรื่อยๆ รัฐบาลจึงต้องมีนโยบายการผสมกลมกลืนอย่างต่อเนื่อง และยังคงควบคุมไม่ให้ชาวจีนฝักใฝ่คอมมิวนิสต์ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลไทยได้ตระหนักในความจริงดังกล่าวนี้ ระหว่าง พ.ศ. 2498-2518 จึงเป็นช่วงที่รัฐบาลไทยพยายามดำเนินนโยบายให้คนจีนกลายเป็นไทยมากขึ้นทั้งด้านทัศนคติและวัฒนธรรม¹⁰

ด้วยเหตุนี้ ชาวจีนจึงมิได้มีการผสมกลมกลืนโดยรับวัฒนธรรมไทยเสียทั้งหมด คนบางกลุ่มอาจผสมกลมกลืนจนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมหลัก (Dominant Culture) ในขณะที่คนบางกลุ่มอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ห่างไกลจากวัฒนธรรมหลักจึงผสมกลมกลืนด้วยการรับวัฒนธรรมหลักเท่าที่จำเป็น ลักษณะของคนกลุ่มหลังจึงเป็นลักษณะทวิลักษณ์ (Double Identity) ซึ่งหมายถึงความเป็นไทยและจีนที่ผสมผสานอยู่ในคนๆ เดียวกัน โดยริชาร์ด เจ คอฟลิน (Richard J. Coughlin) เป็นผู้แรกที่กล่าวถึงความเป็นทวิลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีน¹¹

ยิ่งไปกว่านั้น ความเป็นทวิลักษณ์มิได้หมายถึงการรับความเป็นไทยให้ผสมเข้ากับความเป็นจีนเท่านั้น แต่ในสังคมไทยสมัยใหม่นั้นอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกยังได้มีส่วนร่วมในการ

⁸ อู๋จี้เยยะ, 60ปีให้หลัง, แปลโดย ปนัดดา เลิศล้ำอำไพ (กรุงเทพฯ: โพสต์บุ๊กส์, 2553), หน้า 428.

⁹ เตือนพิศ ชัยพรหมประสิทธิ์, บทบาทของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร: กระบวนการการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมชุมชนคลองคูเมืองเดิมสามแพร่ง, หน้า 5.

¹⁰ อุดลย์ รัตนนันทเกษม, กำเนิดและวิวัฒนาการของคนจีนแต่จิวในไทย อดีตถึงปัจจุบัน (กรุงเทพฯ: ชุนเขา, 2551), หน้า 113.

¹¹ อมรา พงศาพิชญ์, ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 20.

สร้างทวิลักษณ์ทางชาติพันธุ์จีนอีกด้วย คอพลินได้วิเคราะห์ว่าชาวจีนในสังคมไทยสมัยใหม่ที่มีความเป็นทวิลักษณ์นั้นได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมถึงสามแห่ง (Three Spheres of Influence) ได้แก่ สังคมชาวจีนที่รวมกลุ่มในประเทศไทยซึ่งได้ปรับเปลี่ยนไปจากสังคมจีนชนบททั้งด้านการใช้ภาษาจีนที่มีการเปลี่ยนสำเนียงหรือคำศัพท์ การเปลี่ยนการประกอบอาชีพจากเกษตรกรรมมาเป็นอาชีพค้าขาย และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่ได้ปรับเปลี่ยนประเพณีให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่ สภาพแวดล้อมแห่งที่สองคือ การรับวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะปัจจัยด้านการศึกษาที่ขัดเกลาให้ลูกหลานของชาวจีนอพยพได้กลายเป็นคนไทย และสภาพแวดล้อมแห่งที่สามคือ สังคมตะวันตกที่ได้รับอิทธิพลจากนักการทูต นักธุรกิจและมิชชันนารี¹² นอกจากนี้ กระบวนการทวิลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยังเป็นวิธีการปรับตัวที่ช่วยไม่ให้เกิดลูกหลานชาวจีนมีความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Cultural Conflict) และเกิดภาวะสับสนในอัตลักษณ์ (Identity Conflict) ซึ่งมักเกิดจากการที่ได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยที่โรงเรียนในขณะที่ได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีนในครอบครัว ทำให้เกิดความสับสนระหว่างการเป็นพลเมืองไทยในสังคมกระแสหลัก หรือการเป็นชาวจีนที่มีขนบธรรมเนียมเฉพาะกลุ่ม¹³

หากจะพิจารณาการประกอบสร้างครอบครัวไทยเชื้อสายจีน รากฐานของครอบครัวไทยและครอบครัวจีนที่มีมาแต่อดีตนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความเข้าใจกระบวนการผสมกลมกลืนของชาวจีนเข้ากับสังคมวัฒนธรรมไทย การศึกษาเรื่องสถาบันครอบครัวนั้นได้ศึกษาผ่านองค์ประกอบของโครงสร้างครอบครัว (Family Structure) ได้แก่ ประเภทของครอบครัว การสืบเชื้อสาย อำนาจในครอบครัว ที่อยู่อาศัยหลังแต่งงาน การเลือกคู่ครองและจำนวนคู่ครอง¹⁴ ซึ่งจากการวิเคราะห์สามารถจำแนกออกได้เป็นสามส่วนคือ ลักษณะโครงสร้างครอบครัวที่ส่งผลต่อสถานภาพสตรี ลักษณะการอบรมขัดเกลาสตรีซึ่งเป็นสมาชิกใหม่ของครอบครัว และลักษณะการเลือกคู่ครองและการสมรส ดังนี้

¹²Richard J. Coughlin, *Double Identity: the Chinese in modern Thailand*, p.190.

¹³ อมรา พงศาพิชญ์, *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม: กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม*, หน้า137.

¹⁴ สุภัตรา สุภาพ, *สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่9* (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2529), หน้า91.

2.1.1. ลักษณะโครงสร้างครอบครัว

ครอบครัวจีนมีลักษณะเป็นครอบครัวขยายที่มีการอยู่ร่วมของสมาชิกหลายรุ่น มีการนับญาติฝ่ายพ่อและเคร่งครัดในการนับถือบูชาบรรพบุรุษเป็นอย่างมาก การบูชาบรรพบุรุษ (Ancestor worship) ได้ถูกจัดตั้งอย่างเป็นระบบในสมัยราชวงศ์ซาง (Shang dynasty) ซึ่งอยู่ในช่วง 1600-1100 ก่อนคริสต์ศักราช¹⁵ เพศชายเท่านั้นที่จะสามารถเป็นผู้กำหนดและผู้นำในการสืบทอดพิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษ แต่ทว่า หน้าที่ในการจัดเตรียมอาหารเพื่อบูชาเป็นหน้าที่ของลูกสาว มารดาและสะใภ้ อันสะท้อนให้เห็นการเป็นผู้นำของชายและการเป็นผู้ตามของการถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่

การบูชาบรรพบุรุษที่ลွ่งลับเป็นประเพณีที่ทำให้ชาวจีนเกิดจิตสำนึกในการมุ่งมั่นทำงานเพื่อความรุ่งเรืองของวงศ์ตระกูลและรายงานความสำเร็จก้าวหน้าต่อบรรพบุรุษ ด้วยเหตุนี้ชาวจีนต่างขยันขันแข็งในการทำงานเพื่อสร้างชื่อเสียงให้ “แซ่” ของตน และจะต้องธำรงรักษาครอบครัวไว้ด้วยการมีทายาทชายสืบสกุล ลักษณะโครงสร้างครอบครัวจึงเป็นครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับสมาชิกหลายรุ่นทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต สำหรับครอบครัวไทยนั้นก็มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว แต่ความใกล้ชิดผูกพันระหว่างเครือญาติมีความแน่นแฟ้นมากจนคล้ายคลึงกับลักษณะของครอบครัวขยาย¹⁶ ชาวไทยไม่มีการบูชาบรรพบุรุษ ก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่มีการใช้นามสกุล อีกทั้งชาวไทยยังนับถือญาติทั้งสองฝ่าย หรือที่เรียกว่า “ญาติสายคู่” (Bilateral Kinship)¹⁷ ชาวไทยเน้นการทำบุญหรือการบวชของบุตรชายเพื่อให้บุคคลหลุดพ้นจากกรรม จะเห็นได้ว่า ในขณะที่ชีวิตชาวไทยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ลัทธิบูชาบรรพบุรุษของชาวจีนนั้นส่งผลให้ศูนย์กลางชีวิตอยู่ที่ครอบครัว ชาวจีนจึงมีความเคร่งครัดในการกำหนดบทบาทหน้าที่และความประพฤติระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ศศิวิมล ศรีวิโรจน์มณีได้กล่าวไว้ว่า “ลักษณะครอบครัวจีนแบบดั้งเดิมเน้นความจงรักภักดีของสมาชิกในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆซึ่งเป็นกิจกรรมของครอบครัว และในการปฏิบัติตนให้เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ในครอบครัว”¹⁸

¹⁵ Pamela Tan, *Women in society : China*, (Singapore : Times Books International, 1993), p.12.

¹⁶ สายสมร เจยตรงการ, “สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทย (ในช่วงปี พ.ศ. 2475-2493) ในนวนิยายของดอกไม้สด และ ก.สุรางคนางค์ “.(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 9.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11.

¹⁸ ศศิวิมล ศรีวิโรจน์มณี, “บทบาทของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร: กระบวนการการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมชุมชนคลองคูเมืองเดิมสามแพร่ง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 11.

และริชาร์ด เจ คอพลิน (Richard J.Coughlin) ได้เปรียบเทียบให้เห็นถึงทัศนคติของความเป็นครอบครัวของไทยและจีนที่แตกต่างกันดังนี้

While the Chinese regard the family as the very keystone of society, and see it as extending back into time for innumerable generations, the Thai have little sense of lineage, no feeling for ancestry, and little interest in or knowledge of kin beyond immediate living relatives.¹⁹

2.1.2. ลักษณะการอบรมขัดเกลาสตรี

ความแตกต่างของสังคมไทยและสังคมจีนในการให้คุณค่ากับลูกสาวนั้นเกิดจากลักษณะการนับญาติบรรพบุรุษฝ่ายชายและลักษณะการแต่งงานออกเรือนของบุตรสาว การกำเนิดของเด็กผู้ชายช่วยยืนยันถึงความมั่นคงของพ่อแม่ในยามชราเนื่องจากเด็กผู้ชายเป็นผู้อยู่ในครอบครัวตลอดชีวิต ในสังคมจีน ทารกชายจึงเกิดมาด้วยความปิติยินดีของครอบครัวและมีการจัดงานฉลองในขณะการฆ่าเด็กทารกหญิงเป็นสิ่งที่กระทำกันมาเกินกว่าศตวรรษ²⁰ ลูกสาวชาวจีนนั้นอยู่ในสถานะของคนนอกที่ต้องแต่งงานออกไปอยู่กับครอบครัวสามี เมื่อแต่งงานไปแล้วลูกสาวจะไม่มีส่วนร่วมกับการงานและพิธีกรรมของครอบครัวกำเนิดอีก ในทางตรงกันข้าม สังคมไทยไม่มีหลักความคิดดังกล่าวจึงทำให้สถานภาพของลูกสาวชาวไทยสูงกว่าลูกสาวชาวจีน ดังการศึกษาตีความเกี่ยวกับสถานะของสตรีจากจารีตประเพณีและศาสนา ในประเทศแถบตะวันออกที่เสนอว่า

ทั้งสตรีไทย จีน อินเดีย มีส่วนคล้ายคลึงกันอยู่บ้างบางประการ เนื่องจากได้รับอิทธิพลต่อกัน แต่สตรีไทยมีคติธรรมดีกว่า กล่าวคือทั้งอินเดียและจีนไม่นิยมบุตรหญิง เพราะถือคติว่าเมื่อสมรสแล้วต้องไปอยู่กับสามีซึ่งบิดามารดาไม่มีสิทธิในตัวอีก ส่วนคตินิยมของไทยนั้น การมีบุตรหญิงหรือชายมีค่าเท่ากัน²¹

¹⁹ Richard J. Coughlin, *Double Identity: the Chinese in modern Thailand* (Hong Kong : Hong Kong University Press, 1960), p. 78.

²⁰ Pamela Tan, *Women in society : China*, p.103.

²¹ บุญยงค์ เกศเทศ, *สถานภาพสตรีไทย* (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2532), หน้า 12.

มีหลักฐานที่พบว่าชาวจีนแต่จิวที่อพยพมาเมืองไทยยังคงมาพร้อมกับความคาดหวังในตัวบุตรชาย เพลงกล่อมเด็กของชาวจีนแต่จิวที่ชื่อว่า “อองกิมก่อง” เป็นเพลงที่ชาวจีนในเมืองไทยใช้กล่อมลูกหลานเนื้อเพลงมีความหมายถึงความคาดหวังให้บุตรชายของตนเติบโตเป็นผู้มีการศึกษาและเป็นเจ้าคนนายคน สังคมจีนในเมืองไทยได้มีการถ่ายทอดเพลงนี้มาถึงสี่ถึงห้ารุ่น หรือสองสามร้อยปี²² ในขณะที่เพลงกล่อมเด็กที่มีเนื้อความสำหรับบุตรสาวนั้นไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด การที่ชาวจีนยังคงให้ความสำคัญกับบุตรชายมากกว่าบุตรสาวนั้นเป็นค่านิยมพื้นฐานของครอบครัวที่สะท้อนอย่างชัดเจนว่าในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนสิทธิเสรีภาพของสตรีทุกสถานภาพในครอบครัวยังคงถูกจำกัด เพราะเมื่อบุตรสาวเหล่านี้แต่งงานออกเรือนไป พวกเธอก็ต้องถูกคาดหวังให้เป็นภรรยาและมารดาที่ให้กำเนิดบุตรชายเช่นเดียวกัน

แม้ว่าลูกสาวชาวไทยจะมีสถานภาพที่ดีกว่าลูกสาวชาวจีนก็ตาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ในครอบครัวที่ยากจน สังคมไทยและจีนต่างก็ใช้ร่างกายของผู้หญิงเป็นเสมือนวัตถุที่สามารถนำไปแสวงหาผลกำไร ในสังคมจีน TongYangxi หรือ สะไ้ตัวน้อย คือเด็กหญิงที่พ่อแม่ขายหรือยกให้ครอบครัวที่จะเป็นภรรยาในอนาคต²³ เช่นเดียวกันกับในสังคมไทยในอดีตที่นิยมยกลูกสาวให้เป็นของกำนัลและเครื่องบรรณาการทางการเมือง²⁴ อีกทั้งระบบทาสและศักดินายังทำให้ครอบครัวสามารถขายลูกสาวเพื่อแก้ปัญหาความยากจนหรือที่เรียกว่า “ขายขี้ดดอก”²⁵

สำหรับในเรื่องการอบรมขัดเกลาแล้ว ครอบครัวจีนและครอบครัวไทยต่างฝึกฝนบุตรสาวให้เชี่ยวชาญการเรือนเพื่อช่วยเหลือมารดาและดูแลปรนนิบัติสามีในอนาคต ในขณะที่เด็กชายได้รับการอบรมให้รู้หนังสือเพื่อการประกอบอาชีพ สังคมจีนได้เริ่มเคร่งครัดในประเพณีบูชาบรรพบุรุษฝ่ายชายมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซาง (1600-1100 ก่อนคริสต์ศักราช) ซึ่งในช่วงนั้นประเทศจีนได้มีการจัดตั้งโรงเรียนแต่มีเพียงเพศชายเท่านั้นที่ได้ไปโรงเรียน สตรีชั้นสูงอาจได้รับการศึกษาจากอาจารย์พิเศษที่บ้าน แต่โดยรวมแล้วสตรีจีนทุกระดับจะต้องได้รับการสอนให้ทำอาหาร เย็บผ้า ทอผ้า การบูชาเทพเจ้าและบรรพบุรุษ²⁶ ขณะที่สตรีไทยก็เช่นกันที่ต้องเรียนรู้งานบ้าน งานช่างฝีมือหรืองานที่เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ลักษณะการฝึกเด็กทั้งสองเพศจึงสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่แตกต่างกันของหญิงชาย เรื่องอุไร กุศลาสัยได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุที่สตรีไทยได้รับการอบรมแตกต่างจากบุรุษดังนี้

²² เสี่ยวจิว, *ตัวตนคนแต่จิว* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2554), หน้า174

²³ Jiemin Bao, *Marital acts: Gender, Sexuality and Identity among the Chinese-Thai diaspora*, p.46.

²⁴ บุญยงค์ เกศเทศ, *สถานภาพสตรีไทย*, หน้า184.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 187.

²⁶ Pamela Tan, *Women in society: China*, pp.12-13.

การที่สตรีไม่ได้รับการศึกษาอบรมวิชาหนังสือทัดเทียมกับชายนั้น พิจารณาได้ว่า ภาระหน้าที่ของสตรีไม่เอื้อให้กระทำเช่นนั้น กล่าวคือ ผู้ชายต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เป็นส่วนใหญ่ เป็นต้นว่า รัฐบาล การงานภายในบ้านทั้งหมดจึงตกเป็นภาระหน้าที่ของสตรี ที่ต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับที่ชายรับภารกิจนอกบ้าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการทำงานต่างหน้าที่กัน ฉะนั้นโอกาสในการได้รับการศึกษาจึงไม่ทัดเทียมกัน การศึกษาอบรมของสตรี จึงเป็นไปในรูปแบบที่ให้บริการแก่ชายและสมาชิกในครอบครัว เป็นต้นว่า การจัด ทำอาหาร การจัดหาและการประดิษฐ์เครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆของครอบครัว²⁷

หนทางสำคัญที่จะให้ผู้หญิงหลุดจากบทบาทดั้งเดิมที่ทำให้แรงงานของผู้หญิงด้อยค่านั้น คือการได้รับการศึกษาเพื่อเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจ การให้การศึกษาแก่สตรีในประเทศจีน เกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2493 ซึ่งมีการประกาศหลักอิสรภาพที่ทำให้ หญิงและชายเท่าเทียมกัน แต่ว่าการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นในสังคมเมืองและยังต้องใช้เวลา ยาวนานในการเปลี่ยนทัศนคติที่สั่งสมจากจารีตที่ถือปฏิบัติกันมายาวนาน อีกทั้งขนาดประเทศที่มี ความกว้างใหญ่ไพศาลทำให้การศึกษาเข้าถึงหญิงชนบทได้ยากนัก

Country girls complete an average of three to five years of school. Forty years have passed since China was supposed to have moved from the old society into the new one, but in rural areas, it has done little to eliminate the traditional male bias against girls to give women an education"²⁸

สำหรับประเทศไทยนั้นเริ่มมีการจัดตั้งโรงเรียนสตรีโดยมิชชันนารีสตรีชาวอเมริกันในรัช สมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้สตรีชั้นสูงได้เล่าเรียน และพบปะเพื่อนในสถานศึกษา และในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชบัญญัติประถมศึกษาได้เป็นจุดเปลี่ยนให้การศึกษาเข้าสู่หญิงระดับสามัญชนซึ่งรวมถึง หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่ถือกำเนิดมาเป็นพลเมืองไทย

²⁷ บุญยงค์ เกศเทศ, *สถานภาพสตรีไทย*, หน้า321.

²⁸ Pamela Tan, *Women in society : China*, p.108.

2.1.3. ลักษณะการเลือกคู่ครองและการสมรส

การแต่งงานถือเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับชาวจีน ในสังคมชนบทจีนมีเพียงแต่หญิงพิกาททางร่างกายและมีความผิดปกติทางจิตเท่านั้นที่ไม่แต่งงาน²⁹ สำหรับสังคมไทยก็เช่นเดียวกันที่มีทัศนคติว่าผู้หญิงควรแต่งงานดังคำกล่าวที่ว่า "อันธกรรมดاناไว้ จะไม่รับไถ่ไซ้ที่ ฉันทธกรรมดานารี ฟิงมีสามีไว้แนบกาย"³⁰ ซึ่งนอกจากจะสะท้อนมโนทัศน์ว่าสตรีควรมีคู่ครองแล้ว ยังได้สะท้อนถึงบทบาทของผู้หญิงที่เหมือนกับผีนางที่ต้องได้รับการใช้ประโยชน์ด้วยการไถ่ ทรรศนะว่าสตรีควรแต่งงานนั้นจึงมาพร้อมกับความคิดที่ว่าสตรีควรรออยู่ได้การปกครองดูแลของบุรุษ ซึ่งในสังคมจีน คำสอนของขงจื้อก็เช่นกันที่สะท้อนให้เห็นว่าการแต่งงานเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุดและเป็นรากฐานของการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามในสังคมจีน

ความเคารพ ความระมัดระวัง ความสำคัญ การเอาใจใส่ในการหาความถูกต้อง ในรายละเอียดทุกอย่างและการมีความรักใคร่ต่อกันเหล่านี้เป็นจุดสำคัญของพิธีกรรมและใช้เป็นฐานในการแยกความแตกต่างที่บุรุษและสตรีจะต้องปฏิบัติ รวมทั้งความถูกต้องที่สามีและภรรยาจะพึงปฏิบัติต่อกันด้วย จากความแตกต่างระหว่างบุรุษกับสตรีก็จะเกิดความถูกต้องระหว่างสามีกับภรรยา จากความถูกต้องนั้นก็เกิดมีความรักระหว่างพ่อกับลูก และจากรักนั้นก็เกิดมีความรู้สึกรักต้องระหว่างผู้ปกครองกับเสนาบดี จากข้อนี้จึงมีการกล่าวว่า "พิธีกรรมในการแต่งงานเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการปฏิบัติตามพิธีกรรมอย่างอื่น"³¹

สำหรับลักษณะการเลือกคู่ครอง ในสังคมจีนได้กำหนดให้การเลือกคู่ครองถือเป็นสิทธิ์ขาดของพ่อแม่โดยอาจมีบุคคลอื่นช่วยทำหน้าที่เป็น "พ่อสื่อแม่สื่อ" ในการแนะนำคู่ครองที่เหมาะสม ระบบ "พ่อสื่อแม่สื่อ" ได้เกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์โจว (1100-770 ก่อนคริสต์ศักราช) และแพร่หลายไปยังพื้นที่ในชนบท จนกระทั่ง ในสมัยราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1644-1911) กฎหมายได้กำหนดให้การสมรสเป็นการแต่งงานแบบคลุมถุงชน (Arranged Marriage) โดยหากมีผู้ฝ่าฝืนจะถูกลงโทษ³²

²⁹ Ibid, p.110.

³⁰ คมกฤษและปรัชญา, *สุภาวชิตสอนหญิง* (กรุงเทพฯ: เสริมวิทยบรรณาคาร, 2516), หน้า6.

³¹ วณะขงจื้อ, แปลโดย วุฒิชัย มูลศิลป์ และจางงัง อภิวัฒน์สิทธิ์ (กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ, 2533), หน้า102.

³² Pamela Tan, *Women in Society: China*, p.26

สำหรับในสังคมไทยสมัยอดีตนั้นพบว่า มักเป็นการแต่งงานด้วยการชักนำจากผู้ใหญ่ในลักษณะคล้ายคลึงการแต่งงานแบบคลุมถุงชน³³ แต่มิได้เป็นข้อบังคับที่เข้มงวดดังเช่นในสังคมจีน หญิงชาวบ้านอาจได้มีโอกาสพบปะชายตามงานมหรสพ และมีการเกี่ยวพาราสีโดยใช้แม่สื่อกับเพลงยาว ยิ่งไปกว่านั้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังได้มีการออกกฎหมายให้บุตรสาวที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปสามารถปฏิเสธการคลุมถุงชนได้หากตนไม่เต็มใจ³⁴ นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของลูกสาวที่ได้รับอิสรภาพมากขึ้น

สังคมไทยและสังคมจีนมีทัศนคติต่อการแต่งงานที่คล้ายคลึงกันว่า ผู้หญิงควรแต่งงานเพื่อมีสามีเป็นผู้ปกครองชีวิต แต่เมื่อมาพิจารณาถึงชีวิตสมรสนั้นพบว่าทั้งสองชาติมีความแตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากลักษณะการแต่งงาน “ออกเรือน” ของหญิงจีนที่ต้องไปอยู่บ้านของฝ่ายชาย ในขณะที่สังคมไทยในอดีตแทบทุกภูมิภาคมักเป็นการแต่งงานให้ฝ่ายชายเข้ามาอยู่ในอาณาเขตของครอบครัวฝ่ายหญิง³⁵ ที่อยู่อาศัยหลังสมรสที่แตกต่างกันทำให้ระบบชายเป็นใหญ่ในครอบครัวจีนมีโครงสร้างที่แข็งแกร่งกว่าครอบครัวไทยดังที่คอปลินได้กล่าวไว้ว่า

While the Chinese follow whenever possible a patrilocal residence pattern, the Thai have a strong preference for matrilocal residence after marriage, and to the Thai way of thinking it is husband not the wife, who should make the adjustment to a strange family³⁶

การแต่งงานออกเรือนของหญิงจีนตามคำสอนของขงจื้อนั้นเป็นการทำให้หญิงผู้นั้นสิ้นสุดบทบาทหน้าที่ของลูกสาว และเริ่มต้นสถานภาพบทบาทของภรรยาและสะใภ้ในครอบครัวของสามี โดยก่อนเข้าพิธีสมรสหญิงจีนจะต้องเรียนรู้ถึง “แซ่” ใหม่ที่เธอจะได้รับและต้องบูชาบรรพบุรุษของฝ่ายสามี

เพราะฉะนั้นในสมัยก่อนหญิงสาว สามเดือนก่อนการแต่งงานจะได้รับการแนะนำสั่งสอนในศาลเจ้าของบรรพบุรุษเกี่ยวกับชื่อนามสกุลของเธอ ถ้าชื่อสกุลยังคงดำรงมั่นว่า

³³ สายสมร เจริญรองการ, “สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทย (ในช่วงปี พ.ศ. 2475-2493) ในนวนิยายของดอกไม้สด และ ก.สุรางคนางค์”, หน้า12.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า20.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า15.

³⁶ Richard J. Coughlin, *Double Identity: the Chinese in modern Thailand*, p. 79.

เป็นชื่อที่เหมาะสมของหัวหน้าสาขาของนามสกุลที่เธอใช้อยู่ เธอได้รับการแนะนำสั่งสอนถึงควมมีคุณธรรม การใช้คำพูด กิริยามารยาทและงานของภรรยา เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมสั่งสอนแล้ว เธอจะทำการเช่นไหว้บรรพบุรุษโดยใช้ปลาเป็นเครื่องบูชา และใช้ชุปทำด้วยผักที่เกิดในน้ำ ด้วยวิธีนี้เธอก็ได้รับการฝึกอบรมให้เป็นภรรยาผู้มีความเชื่อฟังและจงรักภักดี³⁷

จะเห็นได้ว่า คำสอนข้างต้นได้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่ผู้หญิงมีเพียงแต่จะมีสามีเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมไปถึงยังวงศ์ตระกูลของสามี ขณะที่สังคมไทยนั้น การแต่งงานมีความเกี่ยวข้องกับเพียงแค่สามีภรรยา แต่ก็เช่นเดียวกับสังคมจีนที่ในพิธีแต่งงาน เจ้าสาวได้รับคำสอนให้อยู่ภายใต้การปกครองของสามีโดยที่ผู้ถ่ายทอดอุดมการณ์ปิตาธิปไตยนี้เป็นมารดาของเจ้าสาวเสียเอง ชุมสาย สุวรรณชมภูได้วิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวโดยศึกษาจากวรรณคดีเรื่อง *ขุนช้างขุนแผน* ไว้ดังนี้

คำสอนใน *ขุนช้างขุนแผน* ที่บิดามารดาสอนบุตรสาวนั้น เป็นคำสอนที่บิดามารดาสอนบุตรสาวก่อนพิธีส่งตัวซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของพิธีแต่งงาน ส่วนใหญ่ผู้ที่ทำหน้าที่สอนคือมารดาทั้งนี้เพราะมารดาเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ชีวิตมาก่อน ทั้งบุตรสาวจะมีบทบาทในชีวิตครอบครัวคล้ายกับมารดาและมารดาจะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับบุตรสาวมากกว่าคนอื่น คำสอนส่วนใหญ่เน้นเรื่องการเชื่อฟังและเคารพสามี การปรนนิบัติสามีให้มีความสุขความสบาย ความซื่อสัตย์ และความจงรักภักดีต่อสามี ภรรยาที่ปฏิบัติตามคำสอนมักจะได้รับผลสำเร็จในชีวิตคือการมีชีวิตแต่งงานที่มีความสุขอันเป็นจุดมุ่งหมายของผู้หญิงทุกคน³⁸

การแต่งงานออกเรือนทำให้ชาวจีนยึดมั่นบทบาทหน้าที่ของลูกสะใภ้ ลูกสะใภ้ทุกคนในบ้านต่างแบ่งหน้าที่กันเพื่อดูแลพ่อแม่สามี ภาระหน้าที่ของหญิงเหล่านี้ยังได้ส่งผลไปยังการกำหนดไปถึงบุคลิกภาพ การแต่งกาย กิริยา วาจา และจิตใจที่จะต้องมีความสำรวม ความเคารพ และ

³⁷ วรรณคดี, แปลโดย วุฒิชัย มูลศิลป์ และจำนงค์ อภิวัฒน์สิทธิ์, หน้า103.

³⁸ ชุมสาย สุวรรณชมภู, "คำสอนในขุนช้างขุนแผน : บิดามารดาสอนบุตรสาว" ใน *ภาษาและวรรณกรรมกับสังคม*, บายัน อิมสังราญ,บรรณาธิการ. (กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549), หน้า184.

ความเต็มใจในการทำหน้าที่ของตนอีกด้วย ดังเช่นคำสอนใน *วจนะขงจื้อ* ที่กล่าวถึงหน้าที่ของ
สะใภ้ไว้อย่างละเอียดดังนี้

ภรรยาทั้งหลายควรปรนนิบัติบิดามารดาของสามีเหมือนอย่างที่ปรนนิบัติบิดา
มารดาของตน เมื่อโก่งขันขึ้นครั้งแรกควรลุกขึ้นล้างมือล้างปากให้สะอาด หวีผมและคลุม
ผมด้วยผ้าไหม ใช้ปิ่นปักผมให้แน่นและรวบผมผูกให้แน่นด้วยที่มัดผม ครั้นแล้วสวมใส่เสื้อ
คลุมและสวมชุดกันเปื้อนทับเสื้อคลุม ด้านซ้ายควรแขวนที่ปิดฝุ่นและผ้าเช็ดหน้า มีด และ
หินลับมีด เหล็กเขี่ยไฟและไม้ขีดไฟ ด้านขวาควรแขวนกล่องเย็บผ้า ด้าย และไหมเย็บ ถัก
ร้อยซึ่งควรใส่ไว้ในถุงขอเหล็กขนาดใหญ่และที่จุดไฟจากฟืน เธอจะต้องรัดแน่นสร้อยคอมือ
ให้ขาดรวมทั้งผูกเชือกกรองเท้าให้แน่นด้วย.

เมื่อแต่งตัวเสร็จแล้วภรรยาควรไปหาบิดามารดาของตนและบิดามารดาของสามี
ครั้นแล้วด้วยน้ำเสียงอันอ่อนโยนและลมหายใจลึกๆ เธอควรถามว่าบิดามารดาทั้งของตน
และของสามีว่าร้อนหรือหนาว ทานเหล่านั้นไม่สบายหรือกำลังมีความทุกข์ หรือไม่สบาย
อย่างไรหรือไม่ ถ้าท่านไม่สบายเธอควรจัดการปิดกวาดเช็ดถูที่นอนของท่านด้วยความ
เคารพ เธอควรประคองท่านเดินไปมาโดยการเดินไปข้างหน้าหรือเดินตามหลัง เมื่อนำอ่าง
ใส่น้ำให้ท่านล้าง ภรรยาผู้อาวุโสกว่าควรถือขาตั้ง ภรรยาผู้อ่อนอาวุโสควรนำน้ำ ภรรยา
ควรขออนุญาตรินน้ำออกมาล้าง เมื่อการชำระล้างเสร็จสิ้นไปแล้วก็ควรจะยื่นผ้าเช็ดตัวให้
ภรรยาควรถามว่าบิดามารดาเหล่านั้นต้องการสิ่งใดอีกหรือไม่ครั้นแล้วก็นำสิ่งนั้นมาให้
ด้วยความเคารพ ทุกสิ่งทุกอย่างที่กล่าวมานี้ภรรยาควรจะทำด้วยท่าทางยินดีปรีดาเพื่อจะ
ทำให้บิดามารดาเหล่านั้นมีความสบายใจ

ข้าวต้มข้นหรือเหลวหรือเครื่องต้มผสมแอลกอฮอล์หรือเครื่องต้มผลไม้สด ซุปถ้วย
เหลือง ข้าวสาลี หรือพืชผัก ข้าวจ้าว ข้าวลูกเด็ยข้าวโพด ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตามที่ท่าน
ประสงค์ พร้อมกับผลอินทผลัม น้ำตาลและน้ำผึ้งเพื่อให้เป็นอาหารหวาน ดอกหญ้า
สมุนไพรแบบธรรมดาหรือแบบใหญ่ ต้นสมุนไพรและน้ำข้าวที่ทำให้ชื่นใจเพื่อทำให้ลิ้น
คอ รวมทั้งไขมันและน้ำมันซึ่งจะทำให้อาหารมีรสอร่อย บิดามารดาจะลิ้มรสอาหาร
เหล่านั้น และเมื่อท่านรับประทานเสร็จแล้วผู้อ่อนอาวุโสทั้งหลายควรถอนตัวออกไป³⁹

³⁹ *วจนะขงจื้อ*, แปลโดย วุฒิชัย มูลศิลป์ และจ้านจ้ง อภิวัฒน์สิทธิ์, หน้า 165-166.

สำหรับหญิงไทยนั้นมิได้มีประเพณีต้องดูแลปรนนิบัติพ่อแม่สามี หญิงไทยเน้นการรับใช้ปรนนิบัติสามีให้บรรเทาความเหนื่อยล้าจากการประกอบอาชีพ โดยคุณสมบัติสำคัญของภรรยาตามคตินิยมไทยนั้นมีอยู่ว่า “ ผู้หญิงควรปรนนิบัติสามี แม่ต้องสอนลูกหลานให้เป็นแม่ศรีเรือนของผู้ชาย สามีเป็นเครื่องแสดงเกียรติยศของภรรยา ภรรยาจึงต้องซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อสามี ถ้าภรรยาโดนทิ้งคนจะครหาว่าภรรยาไม่มีคุณสมบัติดีพอ หญิงหม้ายจะโดนตำหนิเนื่องจากไม่มีสามีคุ้มครอง”⁴⁰ นอกจากนี้ ประเพณีกราบเท้าสามีก่อนนอนยังสะท้อนให้เห็นว่า สามีเป็นผู้มีอำนาจเหนือภรรยา และถือว่าเป็นผู้มีพระคุณอีกด้วย⁴¹ อีกทั้งภรรยาต้องมีกิริยามารยาทและวาจาที่ดี ไม่ควรขัดแย้งกับการตัดสินใจของสามี ดังคำสอนของสุนทรภู่ดังนี้

จะปฏิบัติสามีเป็นที่รัก	สามีภักดีโดยเที่ยงไม่เดียงสา
มิให้เคืองขัดขึ้นเรื่องอชฌมา	ถึงเวลายามนอนผ่อนเอาใจ
ก็มกราบาทสามีเป็นที่ยิ่ง	สรรพสิ่งที่ชอบประกอบให้
ตื่นก่อนนอนหลังระวิงระไว	ตักน้ำไว้คอยท่าสามี
จะได้ชำระพักตราเพลเข้า	นวลเจ้าจำไว้เป็นศักดิ์ศรี
หาหมากพณพญูบุรีดี	มาตั้งที่ตามตำแหน่งที่แห่งเคย
การกินการนอนนั้นเป็นการใหญ่	ระวิงระไวอย่าได้ทำเมินเฉย
ของหวานของคาวเป็นการของทราชมเขย	อย่าละเลยไว้ใจให้ใครทำ
สตรีย่อมมีมรรยาท	จะทำการสะอาดไม่ผลีผลาม
สิ่งใดดีที่เห็นสนใจจำ	ปากคำไม่กระเดื่องให้เคืองใจ
จัดแจงการเรือนดูรอบคอบ	ถึงทำชอบผัวว่าชั่วก็นิ่งได้
รักษาตัวกลัวผิดระวิงระไว	ตั้งจิตคิดไว้ให้คนชม ⁴²

จะเห็นได้ว่า ภรรยาจีนและภรรยาไทยมีบทบาทในการปรนนิบัติรับใช้และต้องเชื่อฟังสามีหรือพ่อแม่สามีของตนอย่างไม่ควรมีข้อโต้แย้ง อีกทั้งยังถูกควบคุมพฤติกรรมการกระทำทุกท่วงท่า ซึ่งมีคำสอนที่กำหนดไว้อย่างละเอียด สถานภาพภรรยาชาวจีนและชาวไทยจึงมีความด้อยต่ำกว่าสามีเป็นอย่างมาก สำหรับสตรีจีนนั้นนอกจากที่ภรรยาต้องปรับตัวเพื่อเข้าเป็นสมาชิกใหม่ใน

⁴⁰ บุญยงค์ เกศเทศ , *สถานภาพสตรีไทย*, หน้า79-84.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า203.

⁴² คมกฤษและปรัชญา , *สุภาษิตสอนหญิง*, หน้า32.

ครอบครัวสามีแล้ว คุณสมบัติของภรรยาที่ดีและได้รับการยอมรับจากครอบครัวสามีคือการผลิตทายาทชายสืบสกุล จึงเห็นได้ว่าสถานภาพของผู้หญิงจึงได้ถูกประเมินค่าและตั้งเงื่อนไขด้วยกรอบของปิตาธิปไตย ขณะที่สถานภาพของผู้ชายเป็นสิ่งที่เสถียรมั่นคง ได้รับการยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไขเนื่องจากมีสถานะเป็นคนในของครอบครัวกำเนิดตลอดชีวิต ในสังคมไทยก็เช่นเดียวกันที่แม้จะไม่มีกฏหมายลูกชายมากกว่าลูกสาว แต่ในอดีตได้มีกฎหมายที่ระบุให้หญิงผู้บรรลุนิติภาวะเมื่อสมรสแล้วจะกลายเป็นผู้เยาว์ สามีมีอำนาจในการคุ้มครองและตัดสินใจเรื่องต่างๆ สตรีมีสภาพเหมือนวัตถุสิ่งของ ซึ่งชายได้⁴³ กฎหมายนี้ส่งผลให้สตรีไทยยอมจำนนอยู่ภายใต้อำนาจของสามีจนกระทั่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีการแก้ไขกฎหมายว่าสามีจะขายภรรยาได้ต่อเมื่อยินยอมเท่านั้น และการเลิกทาสในรัชสมัยต่อมาได้ทำให้การซื้อขายมนุษย์จบสิ้นลง

อย่างไรก็ดี หลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้สะท้อนให้เห็นว่าแม้สตรีไทยสมัยก่อนจะมีสถานภาพทางนิตินัยต่ำกว่าสามี แต่ในทางพฤตินัยนั้นพบว่าสตรีไทยมีความสามารถที่หลากหลายนอกเหนือจากงานในครัวเรือน คำกล่าวในสมัยอยุธยาที่ว่า "เปล็กก็ไกว ดาบก็แกว่ง" แสดงถึงความสามารถของผู้หญิงทั้งในครัวเรือนและการออกรบเพื่อช่วยสังคมในยามจำเป็น นอกจากนี้คำกล่าวที่ว่า"เมื่อเสร็จหน้านา ผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายตีเหล็ก" ยังสะท้อนถึงการแบ่งหน้าที่กันทำงานในครัวเรือนระหว่างหญิงชาย⁴⁴ และสังคมไทยยังได้มอบหมายให้ภรรยาเป็น "ผู้ดูแลทรัพย์สิน" ของครอบครัว ดังที่หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงทรรศนะถึงสตรีไทยในสมัยอยุธยาไว้ว่า

ระบอบสังคมที่บังคับให้ผู้ชายต้องจากบ้านไปอยู่เวรรับราชการในระยะเวลาหนึ่งทุกๆปีเช่นนี้ ย่อมทำให้ผู้หญิงในครอบครัวต้องเข้ารับภารกิจการทำงานแห่งครอบครัวนั้นด้วยความจำเป็น ในยามปกติผู้ชายก็คงจะกลับบ้านมาดูแลกิจการของตนได้บ่อยครั้ง และโดยเฉพาะในฤดูกาลที่มีการงานชุก เช่นหน้าทำนาผู้ชายก็คงจะอยู่บ้านเป็นส่วนมาก แต่ในยามสงครามนั้นผู้ชายจะต้องหายจากบ้านไปเป็นเวลาช้านาน บางคนก็อาจไม่ได้กลับมาเลยเป็นหน้าที่ของผู้หญิงจะต้องดูแลความเป็นอยู่ของครอบครัวแทนผู้ชายในระหว่างนั้น ความจำเป็นทั้งนี้อาจเป็นเหตุหนึ่งให้สตรีในเมืองไทยมีสิทธิ์ว่ากล่าวกิจการของครอบครัวมากกว่าสตรีในประเทศอื่นๆในสมัยเดียวกันและอาจเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้

⁴³ บุญยงค์ เกศเทศ , สถานภาพสตรีไทย,หน้า322.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15-27.

สตรีในเมืองไทยมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้ชาย หรือมากกว่าผู้ชายโดยพฤตินัยลงมาถึงทุกวันนี้⁴⁵

การที่สามีสถานภาพเหนือภรรยา ส่งผลให้สามีสติที่มีภรรยาหลายคนได้กันอย่าง เป็นเรื่องปกติในสังคมไทยและจีน ขณะที่สตรีที่ตินั้นจะต้องมีสามีเพียงคนเดียวเท่านั้น ในสมัย ราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618-907) สามีนิยมมีภรรยาหลายคนเพื่อเป็นการระบายความคับข้องใจจากการ แต่งงานแบบคลุมถุงชนที่อยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสมมากกว่าความรัก⁴⁶ นอกจากนี้ ชายจีน ยังนิยมมีภรรยาหลายคนเพื่อผลิตทายาทเพศชายโดยเลือกยกย่องภรรยาที่มีลูกชายให้มีสถานภาพ เหนือกว่าภรรยาคนอื่นๆ สำหรับสังคมไทยนั้นสามีที่ร่ำรวยสามารถมีภรรยาหลายคนได้อย่าง เปิดเผย เพราะเกิดจากทัศนคติของสังคมที่ว่าเมื่อมียศตำแหน่งก็ต้องมีภรรยาจำนวนมากเป็น บริวาร เป็นเครื่องบำรุงบำเรอความสุข และสะท้อนถึงสุขภาพของชายหนุ่มที่มีกำลังวังชา⁴⁷

จากการศึกษาลักษณะโครงสร้างครอบครัว ลักษณะการขัดเกลาบุตรสาว และลักษณะ การเลือกคู่ครองและการสมรส จะเห็นได้ว่า สังคมจีนมีความเคร่งครัดในจารีตของครอบครัว มากกว่าสังคมไทย ทั้งค่านิยมการมีทายาทชายเพื่อสืบสกุล และการแต่งงานออกเรือนของลูกสาว ในขณะที่สังคมไทยไม่มีค่านิยมดังกล่าว อีกทั้งสตรียังมีสิทธิมีเสียงในบางเรื่อง อย่างไรก็ดี ทั้งสอง สังคมได้อบรมขัดเกลาสมาชิกให้สตรีมีสถานภาพและบทบาทโดยรวมจำกัดอยู่ในโลกแคบและมี สิทธิเสรีภาพน้อยกว่าบุรุษ เมื่อพิจารณาถึงการประกอบสร้างครอบครัวไทยเชื้อสายจีนนั้นพบว่า รากฐานของสังคมที่มีจุดร่วมคล้ายคลึงกันแต่มีข้อแตกต่างกันบางประการทำให้ชาวจีนสามารถ ปรับตัวเข้ากับความเป็นไทยและค่อยๆเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทสตรีได้อย่างแนบเนียน ในทางตรงกันข้าม หากสังคมไทยและสังคมจีนมีพื้นฐานความคิดที่แตกต่างกันก็อาจนำมาซึ่ง ความขัดแย้งส่งผลให้การผสมกลมกลืนไม่ราบรื่นได้

⁴⁵ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, *สังคมสมัยอยุธยา* (พระนคร : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2510), หน้า17-18.

⁴⁶ Pamela Tan, *Women in society : China*, p.20.

⁴⁷ บุญยงค์ เกศเทศ , *สถานภาพสตรีไทย*, หน้า 132-133.

2.2. ลักษณะของนวนิยายแนวชีวิตครอบครัว

วนิดา บำรุงไทย ได้อธิบายไว้ว่า นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวเป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาพหรือปัญหาอันสืบเนื่องหรือเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในครอบครัว⁴⁸ ซึ่งจากการสำรวจของสันติ ทองประเสริฐ ใน *วิวัฒนาการของวรรณกรรมไทย 2476-2517* ได้ระบุไว้ว่านวนิยายแนวชีวิตครอบครัวเป็นนวนิยายที่ได้รับความนิยมไม่เสื่อมคลาย โดยมีนวนิยายประเภทนี้มากเป็นอันดับสองของนวนิยายทั้งหมด

นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวเริ่มปรากฏชัดเจนในช่วงปี พ.ศ. 2470-2475 คือนวนิยายของ “ดอกไม้สด” ที่บอกถึงความเป็นอยู่ ความรู้สึกนึกคิดและความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว รวมถึงข้อคิดในการดำรงชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย⁴⁹ เช่นเดียวกับที่ ตรีศิลป์ บุญขจรได้กล่าวว่านวนิยายของดอกไม้สดเป็นนวนิยายที่มีพัฒนาการมาจากนวนิยายพาฝัน แต่เน้นถึงเรื่องราวความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวมากกว่าที่จะนำเสนอแต่เรื่องราวความรักระหว่างหนุ่มสาวเพียงด้านเดียว⁵⁰ โลกของผู้หญิงเป็นโลกที่อยู่ติดกับบ้านและมีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว ขณะที่เพศชายจะมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากกว่า ผู้เขียนนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวจึงมักเป็นเพศหญิงที่มีมุมมองความคิดอย่างละเอียดอ่อนในการนำเสนอเรื่องราวภายในบ้าน⁵¹

นวนิยายรักนั้นมักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นเรื่อง “น้ำเน่า” ที่มีโครงเรื่องจำเจ⁵² นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวที่แม้จะนำเสนอได้ลึกซึ้งมากขึ้นแต่ก็ยังถูกพิจารณาว่ามีคุณค่าน้อยหากเทียบกับนวนิยายแขนงอื่นๆ ที่สะท้อนปัญหาสังคมได้อย่างกว้างขวางมากกว่า อย่างไรก็ตาม วนิดา บำรุงไทย ได้มีความเห็นว่าเรื่องราวของชีวิตครอบครัวมิใช่สิ่งที่ไร้แก่นสาร เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่ประกอบสร้างอุปนิสัยและความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม

⁴⁸ วนิดา บำรุงไทย, *ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย* (กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2543), หน้า 93.

⁴⁹ สุพรรณิ วราทร, *ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึง พ.ศ.2475* (กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2519), หน้า 2.

⁵⁰ ตรีศิลป์ บุญขจร, *นวนิยายไทยในรอบทศวรรษ* (กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ วารสารธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 11-15.

⁵¹ ศิริบุญญา จรเทศ, “วิเคราะห์บทบาทครอบครัวที่มีต่อตัวละครในนวนิยายของวนิดา วิมลจัญกุล,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549), หน้า 3.

⁵² วนิดา บำรุงไทย, *ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย*, หน้า 90.

นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวเป็นแนวเนื้อหาที่มีใช้ปราศจากคุณค่า อีกทั้งยังเป็นแนวเนื้อหาที่ผู้อ่านให้ความสนใจเพราะครอบครัวเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดที่สุดของบุคคล ความสัมพันธ์ของบุคคลภายในครอบครัว ตลอดจนสุขภาพของครอบครัวล้วนมีผลต่อชีวิตทุกข์และสุขของคนแต่ละคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวย่อมเป็นสาระที่นักเขียนนำเสนอได้เสมอ ตราบเท่าที่สถาบันครอบครัวยังคงเป็นสถาบันหลักแห่งมนุษย์และสังคม⁵³

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชก็เช่นกันที่มีความเห็นว่า นวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักและชีวิตครอบครัวนั้นแม้จะมีสูตรเรื่องตายตัวคือ "ชายพบหญิง หญิงงอน ชายง้อ หญิงใจอ่อน ชายใจแข็ง หญิงง้อ ชายตั้งแง่ หญิงขอโทษ ชายให้อภัย หญิงชายแต่งงานกันในที่สุด"⁵⁴ แต่ผู้เขียนก็ยังดำเนินเรื่องราวพาฝันเหล่านี้ท่ามกลางองค์ประกอบต่างๆของเรื่องที่ผันแปรไปตามสภาพแวดล้อมหรือกระแสสังคม

หากสังคมกำลังพูดถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมเราก็จะได้อ่าน "เรื่องหาผ้าหาเมีย" มีพระเอกเป็นเจ้าหน้าที่รักษาป่าและนางเอกเป็นสาวกรุงเทพฯที่ไม่รู้เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ ง้องอนกันไปมา ทำายที่สุดก็ลงเอยกันด้วยดีตามสูตรของนวนิยายโรมานซ์⁵⁵

ดังนั้นนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวจึงสามารถสะท้อนสภาพสังคมและทัศนคติของผู้คนในช่วงยุคสมัยที่ต่างกัน ศิริัญญา จจรเทศ ผู้ศึกษาพัฒนาการของนวนิยายไทยแนวชีวิตครอบครัว ได้สรุปไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ส่งผลให้นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวมักพูดถึงความเสมอภาคระหว่างชายหญิง การเลือกคู่ครอง การปรับตัวของชนชั้นผู้ดีที่ล่มสลาย และเน้นถึงปัญหาด้านบทบาทหน้าที่ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2501-2520 นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวได้มีพัฒนาการด้วยการนำเสนอปัญหาครอบครัวอันเกิดจากสภาพแวดล้อมของสังคม เช่น ปัญหาอบายมุข เป็นต้น

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า95.

⁵⁴ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, *อ่าน (ไม่) เอาเรื่อง* (กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545), หน้า26.

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า26.

สำหรับนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวในช่วงปีพ.ศ. 2521-2544 ซึ่งอยู่ในขอบเขตการศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นช่วงที่สังคมไทยได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่ตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีและผลเสีย รวมถึงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสตรีดังนี้

นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวในช่วงพ.ศ. 2521-2544 นวนิยายส่วนใหญ่แสดงออกว่าพ่อแม่ได้มีอิทธิพลต่อการเลือกคู่ครองบ้าง แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งในเรื่องการให้ความรักความอบอุ่น เนื่องจากยุคนี้สภาพสังคมรับวัฒนธรรมตะวันตกอย่างเต็มที่ซึ่งอิสรภาพในการใช้ชีวิตแบบตะวันตกเปิดโอกาสก่อให้เกิดอบายมุขตามมา ถ้าบุตรหลานมีปัญหากับพ่อแม่ก็สามารถหาทางออกไปมีคู่สมอบายมุขและสถานบันเทิงได้อย่างง่ายดาย ฉะนั้น ถ้าพ่อแม่ไม่ให้ความรักความอบอุ่น โดยเฉพาะครอบครัวที่มีพ่อแม่หย่าร้างกันด้วยแล้ว ก็ยิ่งทำให้ลูกหาทางออกที่ผิดมากขึ้น ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา นั้น มีความซับซ้อนมากขึ้น กล่าวคือ หญิงชายไม่ได้เลือกคู่เพียงเพราะรักกันหรือพ่อแม่เลือกให้เท่านั้น แต่ต้องดูถึงฐานะและทัศนคติด้วยว่าเข้ากันได้ดี อีกทั้งเมื่อแต่งงานแล้วผู้หญิงมักมีความคาดหวังต่อสามีว่า ต้องมีหน้าที่ใส่ใจดูแลครอบครัว เมื่อไม่ได้ดังหวังก็ตัดสินใจหย่าได้ง่ายขึ้น เนื่องจากมีหน้าที่การงานที่เลี้ยงดูตนเองได้ และเรื่องหย่าไม่ใช่เรื่องที่น่าอับอายอีกต่อไป ฉะนั้นฝ่ายภรรยาในยุคสมัยนี้จึงไม่จำเป็นต้องมุ่งเน้นเรื่องการหาคู่ เพราะพึ่งพาตนเองได้อย่างมีความสุข⁵⁶

จะเห็นได้ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2521-2544 นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพบทบาทสตรีอย่างเห็นได้ชัดตามสภาพสังคมที่กำลังเข้าสู่โลกสมัยใหม่ ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2537 นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวจำนวนมากได้ให้ความสำคัญกับ “ผู้หญิงก้าวหน้า” ซึ่งบางเรื่องนั้นได้สะท้อนถึงโลกสมัยใหม่ที่แทรกซึมเข้าสู่กลุ่มชาติพันธุ์จีนในเมืองไทย ตัวละครหญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนจึงเริ่มมีลักษณะของหญิงยุคใหม่เช่นเดียวกัน

งานวิจัยของพัชรี วราศรัยได้ศึกษาไว้ว่า นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวจำนวนหนึ่งในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2538 นั้นมีการนำเสนอชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนโดยมีโครงเรื่องเป็นนวนิยายพาฝัน แต่เพิ่มเติมเรื่องราวความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของสมาชิกสามรุ่นในครอบครัว ซึ่งมีได้เน้นถึงเรื่องราวการอพยพหรือการประกอบอาชีพของชายจีนเพียงด้านเดียว พัชรี วราศรัย ได้กล่าวถึง

⁵⁶ ศิริญา จรเทศ, “วิเคราะห์บทบาทครอบครัวที่มีต่อตัวละครในนวนิยายของ ว.วินิจฉัยกุล,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549), หน้า 51.

ลักษณะเด่นของนวนิยายกลุ่มนี้ว่า “นวนิยายเหล่านี้ได้สะท้อนการเกิดขึ้นและการดำรงของ วัฒนธรรมจีนในสังคมไทย การผสมผสาน ทักษะคติที่คนไทยมีต่อจีน คนจีนที่อคติต่อความเป็นไทย เพราะยึดมั่นในชาติดั้งเดิมของตนก็มักจะปฏิเสธวัฒนธรรมและวิทยาการสมัยใหม่ที่อยู่ในไทย”⁵⁷ ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างลักษณะโดยรวมของนวนิยายกลุ่มดังกล่าวดังต่อไปนี้

เรื่อง *บัวเลี้ยงน้ำ* (พ.ศ. 2532) ของ โบตัน ได้นำเสนอถึงภูมิหลังของเด็กหญิงสองคนที่ถูก ครอบครัวกำเนิดผลักไสด้วยค่านิยม “รักลูกชายมากกว่าลูกสาว” คือ เพชรดา และจัตตาพิส เพชรดาเป็นเด็กหญิงที่หน้าตาบึ้งตึงและน้อยเนื้อต่ำใจที่ตนต้องจากครอบครัวกำเนิดที่ร่ำรวยมาอยู่ อย่างเด็กอุปการะ ส่งผลให้เธอมีอุปนิสัยที่ทะเยอทะยานและเพ้อฝันถึงชีวิตที่หรูหรา ผู้เขียนจึง ได้เปรียบเปรยจิตใจที่แห้งแล้งของเพชรดาว่าเป็น “บัวเลี้ยงน้ำ” สำหรับจัตตาพิสนั้นเป็นเด็กหญิงที่ หลุดพ้นจากครอบครัวที่กดขี่และกีดกันการศึกษาของลูกสาว เธอได้รับอุปการะเช่นเดียวกับเพชรดา จัตตาพิสจึงรู้สึกที่ตนได้รับโอกาสที่ดี และเชื่อว่าการศึกษาจะช่วยให้เธอสามารถพึ่งพาตนเอง ได้ *บัวเลี้ยงน้ำ* จึงได้นำเสนอตัวละครหญิงทั้งสองที่หลุดพ้นจากความเป็นลูกสาวในครอบครัวจีนมา เป็นเด็กหญิงที่ได้รับอุปการะและเติบโตในสังคมไทย ในขณะที่ความคับข้องใจจาก ครอบครัวกำเนิดก็ยังส่งอิทธิพลต่อลักษณะนิสัยของตัวละคร

นวนิยายเรื่อง *ศึกฝรั่ง* (พ.ศ. 2522) ของ รพีพร นั้นได้นำเสนอครอบครัวที่แม้ประมุขจะเป็น ชาวจีนอพยพที่ได้รับบรรดาศักดิ์ “คุณหลวง” ก็ตามแต่เขายังคงเคร่งครัดในค่านิยมจีนโดยเฉพาะ การยึดมั่นบทบาทหน้าที่ของลูกสาวและสะใภ้ ส่งผลให้ลูกสาวคนหนึ่งฆ่าตัวตายเนื่องจากไม่มี อิศรภาพในการเลือกคู่ครอง สำหรับลูกสาวอีกคนนั้นได้ดำรงตนเป็นโสดและมีรสนิยมรักร่วมเพศ ในขณะที่เดียวกัน ผู้เขียนได้สร้างให้ตัวละครลูกชายอีกสามคนของคุณหลวงให้มีพฤติกรรมที่เอารัด เอาเปรียบเพศหญิงทั้งบังคับขืนใจสาวใช้ในบ้านและนอกใจภรรยาของตน อีกทั้งคุณหลวงยังได้มี ทักษะคตินิยมมีบุตรชายมากกว่าบุตรสาว เมื่อสะใภ้ในบ้านตั้งครรภ์คุณหลวงได้ประกาศว่าหากได้ ลูกชายจะให้เงินห้าแสนขณะที่ผู้หญิงให้เพียงหนึ่งแสน ทำให้อรุณศรีซึ่งเป็นสะใภ้ชาวไทยนั้นรู้สึก ประหลาดใจที่คุณค่าลูกชายในครอบครัวนี้มีมากกว่าลูกสาวถึงห้าเท่า⁵⁸

เรื่อง *เขยใหม่* (พ.ศ. 2533) ของ ลักษณ์ ोजना ได้นำเสนอตัวละครหญิงในครอบครัวที่เป็นภรรยา มารดา และลูกสาวในมุมมองที่หลากหลาย ตัวละครหญิงจีนอพยพผู้เป็นมารดาได้ ปรับตัวเข้ากับสังคมไทยด้วยการเปลี่ยนชื่อของตนให้เป็นภาษาไทยตามสมัยนิยมของผู้หญิงจีนใน

⁵⁷ พัชรี วราศรัย, “นวนิยายไทยที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวรรณคดี เปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 104.

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71.

ระดับเดียวกัน เช่นเดียวกับทัศนคติของสงสิริลูกสาวคนเล็กของครอบครัวที่มีโอกาสได้รับการศึกษาแบบไทยทำให้เธอปฏิเสธชื่อแบบจีนที่ผู้ใหญ่ตั้งให้ ผู้เขียนได้บรรยายอุปนิสัยที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสงสิริไว้ว่า “สงสิริจะรู้สึกขี้ใจที่บิดาชอบเรียกหล่อนว่า “อาซัง” เพราะความพูดไม่ชัด และเพราะความไม่เคยปาก สงสิริกำลังเรียนหนังสืออยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในคอนแวนต์ที่มีชื่อแห่งหนึ่ง”⁵⁹ ซึ่งลักษณะตัวละครหญิงเช่นนี้ในเรื่อง *เขยใหม่* มีบทบาทเป็นเพียงตัวประกอบของเรื่อง ในขณะที่นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวช่วงปี พ.ศ. 2538-2546 ที่เป็นขอบเขตของการศึกษาวิทยานิพนธ์นั้นพบว่าตัวละครเอกหญิงหรือตัวละครสำคัญที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนทุกเรื่องนั้นมีความคล้ายคลึงกับภูมิหลังและลักษณะนิสัยของสงสิริ

สำหรับบทบาทของภรรยาและสะใภ้ใน นวนิยายเรื่อง *บัวแดงน้ำ* และเรื่อง *กนกกลายใบต้น* (พ.ศ. 2532) ของศรีฟ้า ลดาวัลย์ ได้สะท้อนอิทธิพลของการแต่งงานข้ามชาติที่เจ้าขุนมูลนายนิยมยกลูกสาวให้แต่งงานกับชาวจีนเพื่อที่ชาวจีนที่มีความรู้ความสามารถนั้นจะได้กลิ่นมากับครอบครัวไทย *บัวแดงน้ำ* ได้นำเสนอตัวละคร “คุณหญิง” ซึ่งเป็นลูกผสมเชื้อสายจีนที่มีการศึกษา มีอำนาจและทรัพย์สินสมบัติ ครองตนเป็นแม่หม้าย เป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไปรวมถึงสังคมคนจีนในไทย เรื่อง *กนกกลายใบต้น* นี้ก็เช่นเดียวกันที่สะท้อนการแต่งงานระหว่างหญิงสูงศักดิ์กับพ่อค้าชาวจีนทำให้ชาวจีนอพยพจำต้องปรับตัวเข้ากับสังคมไทย ส่งผลให้ตัวละครรุ่นลูกกลายเป็นไทยอย่างสมบูรณ์

นวนิยายเรื่อง *เขยใหม่* และ *ตึกฝรั่ง* สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตสมรสของหญิงไทยสามัญ คือ อรสุรางค์ใน *ตึกฝรั่ง* และวรรตน์ในเรื่อง *เขยใหม่* ที่มีสามีเป็นชายไทยเชื้อสายจีน ทั้งอรสุรางค์และวรรตน์ต่างเป็นหญิงไทยที่มีการศึกษา ทั้งสองได้เผชิญหน้าและตั้งคำถามกับหน้าที่ของสะใภ้ตามจารีตจีน ซึ่งหากผู้เขียนได้สร้างตัวละครที่เป็นหญิงจีนที่ถูกเลี้ยงมาอย่างเคยชินกับค่านิยมดั้งเดิมนั้นอาจไม่มีการตั้งคำถามและแสดงทัศนคติดังกล่าวได้ชัดเจนเท่ากับความรู้สึกนึกคิดของหญิงต่างวัฒนธรรม ทั้งความรู้สึกตะขิดตะขวงใจกับการเผชิญหน้ากับค่านิยม “รักลูกชาย” หน้าที่ของสะใภ้การบูรณาการบุรุษที่ล่วงลับซึ่งหญิงไทยไม่คุ้นเคย สำหรับในเรื่องความเป็นภรรยาใน *ตึกฝรั่ง* ได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในเรื่องการที่สามีต้องมีภรรยาหลายคนเพื่อมีทายาทชายสืบสกุล และการมีภรรยาหลายคนตามค่านิยมของสังคมไทยชนชั้นกลาง

จะเห็นได้ว่า นวนิยายดังกล่าวนี้ได้สะท้อนสภาพของลูกสาวชาวจีนที่ถูกกดทับด้วยจารีตประเพณีดั้งเดิม นำเสนอถึงการหลุดพ้นด้วยอิทธิพลของสังคมไทย และนำเสนอถึงเรื่องราว

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

ของภรรยาผ่านมุมมองของหญิงไทยที่แต่งงานเข้าไปอาศัยอยู่ในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ต่อมา เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษานวนิยายแนวชีวิตครอบครัวในช่วงหลังปี พ.ศ. 2538 พบว่างานเขียนของ ปิยะพร ศักดิ์เกษม โสภี พรรณราย และทิพเกษตร ได้สะท้อนสังคมโลกาภิวัตน์ที่เอื้ออำนวยให้สตรีพัฒนา ศักยภาพได้มากขึ้น จะขอวิเคราะห์ประวัติผู้เขียนและองค์ประกอบของนวนิยายทั้งแปดเรื่องที้นำมาศึกษาดังนี้

2.3. องค์ประกอบของนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวที่สะท้อนสถานภาพบาทบาทสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน พ.ศ. 2538-2546

การศึกษาองค์ประกอบในนวนิยายของผู้ประพันธ์ทั้งสามนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาผ่านชีวประวัติผู้เขียนและกลวิธีการประพันธ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นอกจากนี้ยังศึกษา “ฉาก” ของเรื่องที่น่าเสนอชีวิตครอบครัว และความเป็นเงินในรูปแบบต่างๆ และศึกษาลักษณะการสร้างตัวละครอันสะท้อนให้เห็นถึงเจตจำนงที่ชัดเจนของนักเขียนทั้งสามถึงแก่นเรื่องหลักซึ่งก็คือ การสนับสนุนส่งเสริมสถานภาพและบทบาทสตรี

2.3.1. ชีวประวัติผู้เขียนและกลวิธีการประพันธ์

2.3.1.1. ปิยะพร ศักดิ์เกษม: นวนิยายชุด

นันทพร ศานติเกษมหรือที่รู้จักในนามปากกา ปิยะพร ศักดิ์เกษม นั้นเกิดวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2498 จบการศึกษาจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปิยะพร ศักดิ์เกษม ได้เริ่มต้นอาชีพนักเขียนด้วยการส่งเรื่องสั้นส่งไปลงตามนิตยสารต่างๆ เช่น *สกุลไทย* *ขวัญเรือน* *ดิฉัน* จนกระทั่งนวนิยายเรื่องแรกคือ *ตะวันทองแดง* ได้ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2533 และต่อมาเธอก็ได้สร้างสรรค์งานเขียนออกมาจำนวนมาก นวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม ได้รับความนิยมจากผู้อ่านและได้รับรางวัลระดับชาติ นวนิยายเรื่อง *ใต้เงาตะวัน* *ทรายสีเพลิง* *รากนครา* *ลับแลลายเมฆ* และ *บัลลังก์แสงเดือน* ได้รับรางวัลจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ เรื่อง *ลับแลลายเมฆ* และ *บัลลังก์แสงเดือน* ได้รับรางวัลจากโครงการประกวดหนังสือดีเด่น 7 books Awards นอกจากนี้เรื่อง *รากนครา* ได้รับการพิจารณาให้เข้ารอบสุดท้ายของการประกวดรางวัลวรรณกรรม

สร้างสรรค์แห่งอาเซียนหรือซีไรต์ในปี พ.ศ. 2543 อีกทั้ง นวนิยาย 7 เรื่องยังได้สร้างเป็นละครโทรทัศน์⁶⁰

นวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม ส่วนใหญ่เป็นนวนิยายพาฝันที่ดำเนินเรื่องด้วยความรักของหนุ่มสาว แต่เธอได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอถึงการอยู่ร่วมกันของเครือญาติที่มีการอาศัยเกื้อกูลกัน และสะท้อนถึงการอบรมของพ่อแม่ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและลักษณะนิสัยของลูก ปิยะพร ศักดิ์เกษม ได้ให้สัมภาษณ์ว่านวนิยายที่นำเสนอความรักและการใช้ชีวิตครอบครัวมิใช่งานวรรณกรรมที่ด้อยคุณค่าหากผู้อ่านนำสารที่ได้มาขบคิด

" ถ้าคุณอ่านแล้วสามารถค้นหาได้ คุณก็จะได้สิ่งที่ลึกซึ้งมากกว่านั้น สิ่งซึ่งซ่อนอยู่ระหว่างบรรทัด จริงๆ แล้วสังคมเราก็มีพื้นฐานมาจากครอบครัว บางคนเห็นว่าเป็นนิยายรักแล้ว ก็รู้สึกว่าเป็นสิ่งน่ารังเกียจ ความรักไม่ใช่สิ่งน่ารังเกียจเลย ความรักอย่างหนุ่มสาวมันก็คือสิ่งที่สามารถจะเปลี่ยนชีวิตคนได้ "⁶¹

รางวัลและการยอมรับระดับชาติได้พิสูจน์ให้เห็นว่าผลงานของปิยะพร ศักดิ์เกษม มีการจัดวางโครงเรื่อง ตัวละคร และองค์ประกอบอื่นๆ ที่แฝงข้อคิดที่แยบคายในเรื่องการใช้ชีวิตครอบครัว นอกจากนี้เธอยังเป็นนักเขียนหญิงที่เป็นกระบอกเสียงของสังคมในการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงยุคใหม่ที่มีความรู้ความสามารถ และสนับสนุนให้ผู้หญิงก้าวออกมาใช้ชีวิตในสังคมได้ทัดเทียมผู้ชาย ดังเช่นในคำนำของนวนิยายเรื่อง *ระบำดาว* ที่เธอกล่าวไว้ว่า "ถึงยุคที่หญิงก้าวออกมาเคียงข้างหรือนำหน้าชายในสนามแห่งการงาน การศึกษา ถึงยุคที่กระแสวัฒนธรรมตะวันตกพาเอาค่านิยมและทัศนคติแบบใหม่เข้ามาสู่สังคมไทย "⁶²

ในการนำเสนอเรื่องราวของชีวิตครอบครัวในสังคมไทยนั้น ปิยะพร ศักดิ์เกษมยังได้นำเสนอถึงเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการสร้างตัวละครชุดเดียวกันในนวนิยายหลายเรื่อง ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า Saga Novel คือ นวนิยายที่เล่าเรื่องราวของทายาทหลายชั่วอายุคนของตระกูลเก่าแก่⁶³ ซึ่งสุวรรณดา ตันเจริญได้จำแนกนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม ได้เป็น 4 ชุด คือ

⁶⁰ สุวรรณดา ตันเจริญ, "การสร้างตัวละครกับการนำเสนอในทัศนคติเกี่ยวกับผู้หญิงในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม," (ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า17.

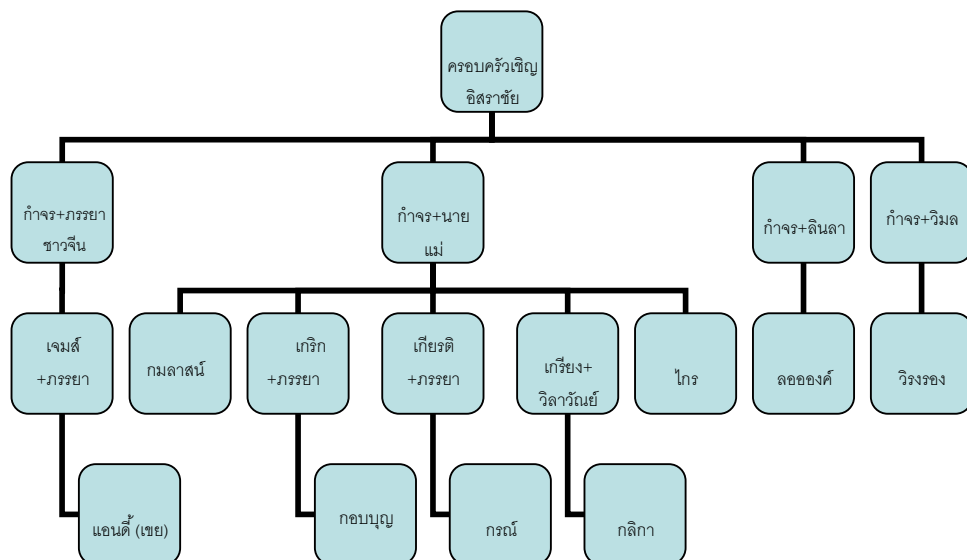
⁶¹ สัจจภูมิ ละออง, "ปิยะพร ศักดิ์เกษม 'นิยายรักที่น่ารังเกียจ'," *กรุงเทพธุรกิจ* (8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541) : จุดประกายวรรณกรรม

⁶² ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ระบำดาว* (กรุงเทพฯ : พิมพ์คำ, 2549), คำนำ.

⁶³ วนิดา บำรุงไทย, *ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย*, หน้า93.

ชุดที่ 1 ตัวละครเชื่อมโยงด้วยความสัมพันธ์ของเพื่อนและเครือญาติทั่วไป ชุดที่ 2 ตัวละครเชื่อมโยงด้วยความสัมพันธ์เครือญาติของรัฐทางภาคเหนือ ชุดที่ 3 ตัวละครเชื่อมโยงด้วยความสัมพันธ์ของตระกูลเชษฐอิสราชัยและชุดที่ 4 ตัวละครเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์จังหวัดชลบุรี⁶⁴ ลักษณะการสร้างตัวละครเชื่อมโยงนั้นทำให้ผู้อ่านรู้สึกผูกพันและต้องการติดตามชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละคร ส่งผลให้เมื่ออ่านนวนิยายเรื่องหนึ่งแล้วเกิดความประทับใจก็ทำให้ต้องการอ่านเรื่องที่ตัวละครมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันไปเรื่อยๆ นอกจากนี้ การสร้างตัวละครลักษณะนี้ยังสามารถสะท้อนเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์และความแตกต่างในท้องถิ่นของตัวละครแต่ละชุด ตัวละครชุดครอบครัวเชษฐอิสราชัยเป็นครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่มีชีวิตโดดเด่นอยู่ในนวนิยายถึง 5 เรื่อง คือ ทางสายธาร ใต้เงาตะวัน บ้านร้อยดอกไม้ ลับแลลายเมฆ และ วาวพลอย ผู้วิจัยได้หยิบยกนวนิยายชุดนี้มา 3 เรื่อง คือ ทางสายธาร บ้านร้อยดอกไม้ และ ใต้เงาตะวัน อันครอบคลุมภาพรวมของการผสมกลมกลืนจนกลายเป็นไทยอย่างสมบูรณ์ในรุ่นหลาน ครอบครัวเชษฐอิสราชัยเป็นครอบครัวขยายจึงมีตัวละครเป็นจำนวนมาก อีกทั้งหัวหน้าครอบครัวยังมีภรรยาหลายคน ดังจะเห็นได้จากแผนผังตัวละครสำคัญที่นำมาศึกษาจากนวนิยายทั้งสามเรื่องดังนี้

แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของตัวละครในครอบครัวเชษฐอิสราชัย

⁶⁴ สุวรรณดา ตันเจริญ, "การสร้างตัวละครกับการนำเสนอในทัศนคติเกี่ยวกับผู้หญิงในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม," (ปริญญาธมาหับบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า60.

ทางสายธาร เป็นจุดเริ่มต้นของการนำเสนอครอบครัวเชญูอิสราฮัย หรือตระกูลเงิน ซึ่งก่อตั้งโดยเจ้าสัวกำจร ชายผู้ข้ามน้ำข้ามทะเลมาตั้งรกรากที่เมืองไทยและแต่งงานกับ “นายแม่” ภรรยาชาวไทยผู้ร่ำรวย เมื่อนายแม่เสียชีวิต กมลასน์ลูกสาวคนโตนั้นได้ทำหน้าที่ดูแลน้องชายสี่คนและจัดการเรื่องต่างๆภายในบ้าน สำหรับกำจรมันได้ใช้ชีวิตอย่างอิสระและมีภรรยาชื่อลินลา และลูกสาว 1 คนชื่อลลของค์ ภรรยาคนสุดท้ายของกำจรคือวิมล สาวใช้ในบ้านซึ่งได้ให้กำเนิดวิรงรองลูกสาวคนเล็กของตระกูล ทางสายธาร นำเสนอเรื่องราวความขัดแย้งในครอบครัวหลังจากเจ้าสัวกำจรเสียชีวิต ลินลาและลลของค์ไม่พอใจในสวนแบ่งของมรดกจึงได้ย้ายออกจากครอบครัวไป วิรงรองนั้นได้รับอุปการะจากกมลასน์ด้านการศึกษาจนกระทั่งเติบโตขึ้นเป็นวิศวกรแต่ในขณะเดียวกันเธอยังคงอ่อนน้อมถ่อมตนในฐานะลูกของคนรับใช้ในบ้าน สำหรับลลของค์นั้นได้ทำงานกับรัฐมนตรีและพยายามที่จะเป็นศัตรูทางธุรกิจกับครอบครัวเชญูอิสราฮัย นอกจากความขัดแย้งทางธุรกิจที่เกิดจากการเป็นลูกต่างมารดาแล้ว วิรงรองยังต้องเผชิญหน้ากับปัญหาที่คล้ายคลึงกับรุ่นแม่อีกครั้งหนึ่งเมื่อเธอรู้สึกชอบพอกับบุญสร ชายซึ่งเป็นคนรักของลลของค์ นวนิยายจบลงด้วยดีเมื่อนุสรตัดสินใจเลือกวิรงรองเพียงคนเดียว

บ้านร้อยดอกไม้ ได้ฉายย้อนภาพอดีตของฉินปายฮวา หญิงจีนที่เดินทางมาเมืองไทยเพื่อแต่งงานกับคู่หมั้น คือ เกริก ลูกชายคนโตของครอบครัวเชญูอิสราฮัย แต่เกริกได้ทำสาวใช้ในบ้านตั้งครรรกิจทำให้สัญญาหมั้นสิ้นสุดลง กมลასน์ได้มอบบ้านหลังหนึ่งให้กับฉินปายฮวาเป็นของชดเชย ฉินปายฮวาได้ตั้งชื่อบ้านว่าบ้านร้อยดอกไม้ เธอแต่งงานกับชายไทยและมีลูกสาว 1 คน ภายหลังเมื่อสามีเสียชีวิต กรองผกาลูกสาวได้แต่งงานจึงทำให้ฉินปายฮวามีภาระน้อยลงและหันไปสร้างงานศิลปะอย่างเป็นเรื่องเป็นราว อีกทั้งยังรับอุปการะปาฎลีซึ่งเป็นน้องสาวของลูกชาย นวนิยายได้ดำเนินเรื่องราวของฉากปัจจุบันคือ ปาฎลีในวัยยี่สิบเศษกำลังได้รับบ้านร้อยดอกไม้จากฉินปายฮวาและกรองผกาผู้ล่วงลับ แต่ทว่า เกริกต้องการแก้ไขความผิดพลาดในอดีต เขาจึงบังคับให้กอบบุญลูกชายของเขาซื้อบ้านร้อยดอกไม้คืนมา ความรักของกอบบุญกับปาฎลีได้เกิดขึ้นในระหว่างการช่วงชิงบ้านร้อยดอกไม้ ความขัดแย้งได้ยุติลงเมื่อกมลასน์ได้ชี้แจงให้เกริกเข้าใจถึงเหตุผลของการมอบบ้านร้อยดอกไม้ให้ฉินปายฮวาที่ควรได้รับโอกาสตั้งตัวในเมืองไทยแทนการกลับไปดำรงอยู่ในจารีตที่ประเทศจีน

สำหรับเรื่อง ใต้เงาตะวัน นำเสนอตัวเอกหญิงปารีณาซึ่งพ่อของเธอเป็นชาวไทยที่ทำงานอยู่ในเครือข่ายธุรกิจของเชญูอิสราฮัยมานานจนมีสถานภาพเป็นญาติสนิท ปารีณาได้เดินทางไปยังเยอรมันเพื่อหาเงินจากการเสียชีวิตของบิดา กรณีเด็กหนุ่มรุ่นหลานของครอบครัว

เชญอิสรราชย์ได้เดินทางไปพร้อมกับปารีณา ในขณะที่โครงเรื่องหลักเป็นเรื่องราวความรักที่เกิดขึ้นระหว่างกรรมและปารีณา ทั้งสองยังต้องดูแลลูกิกา หลานสาวคนเล็กของเชญอิสรราชย์ที่กำลังค้ำชองใจในพฤติกรรมเจ้าชู้ของบิดา

จากนวนิยายทั้งสามเรื่องจะเห็นได้ถึงความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของตัวละครในครอบครัวใหญ่และครอบครัวใกล้ชิด *ทางสายธาร* ได้สะท้อนถึงการสมรสข้ามชาติของครอบครัวเชญอิสรราชย์ที่ทำให้ลูกสาวคนโตมีอำนาจในครอบครัว และเป็นผู้อุปการะให้ตัวละครเอกเติบโตอย่างมีความรู้ความสามารถในสังคมไทย ตัวละครรุ่นลูกเผชิญปัญหาอันเกิดจากการที่บิดามีภรรยาหลายคน *บ้านร้อยดอกไม้* ได้นำเสนอถึงภูมิหลังของหญิงจีนอพยพผู้ล่องลับที่มาแสวงหาโอกาสในเมืองไทยจนประสบความสำเร็จระดับสากล ด้วยฐานะและอำนาจทำให้หญิงจีนอพยพผู้นี้ได้เป็นต้นแบบในการเลี้ยงดูตัวละครเอกหญิงในรุ่นถัดมา และในเรื่อง *ใต้เงาตะวัน* นั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงการมีภรรยาหลายคนของชายไทยเชื้อสายจีนที่รับค่านิยมดังกล่าวมาจากสังคมไทยชนชั้นกลาง ส่งผลให้ลูกสาวที่เติบโตในสังคมสมัยใหม่นั้นลุกขึ้นต่อสู้กับพฤติกรรมดังกล่าวของบิดา ซึ่ง *ใต้เงาตะวัน* ได้สะท้อนให้เห็นว่า ครอบครัวเชญอิสรราชย์ได้ดำเนินเรื่องราวมาถึงจุดของการเลือนหายของวัฒนธรรมจีนในรุ่นหลานจึงไม่มีการกล่าวถึงค่านิยมจีนอีกต่อไป แต่ในทางกลับกันได้สะท้อนว่าสังคมไทยก็เป็นสังคมหนึ่งที่เพศหญิงตกเป็นรองเพศชาย หญิงไทยเชื้อสายจีนจึงยังต้องเผชิญหน้ากับความไม่เท่าเทียมทางเพศอย่างไม่จบสิ้น

นอกจากนี้ จากแผนภูมิตัวละครจะพบว่า เจ้าสัวกำจรเคยแต่งงานครั้งที่อาศัยอยู่ที่ประเทศจีน ซึ่งในภายหลังการอพยพเขาตั้งใจรับภรรยาชาวจีนและเจมส์ลูกชายมาประเทศไทย แต่ภรรยาชาวจีนก็ได้แต่งงานใหม่และไปชีวิตที่ฮ่องกง เจมส์จึงเป็นชาวฮ่องกงและในภายหลังเขามีลูกชายเป็นชาวไต้หวัน ครอบครัวเชญอิสรราชย์จึงได้ใช้สายสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ในการประสานงานธุรกิจกับญาติชาวฮ่องกงและไต้หวัน ดังนั้น ลักษณะครอบครัวขยายขนาดใหญ่ของตระกูลเงิน รวมถึงคำภาษาจีนที่ใช้ในการดำเนินเรื่องล้วนเป็นภาษาจีนกลางนั้นทำให้ผู้อ่านอาจนึกถึงละครหรือนวนิยายของชาวจีนฮ่องกงที่คนไทยคุ้นเคย การสร้างนวนิยายลักษณะนี้จึงสะท้อนกลิ่นอายความเป็นเงินแบบสากลที่ทันสมัย ในขณะที่เดียวกันก็ยังมี การผสมผสานเรื่องราวการอพยพและการผสมกลมกลืนของชาวจีนในเมืองไทย

นอกจากการนำเสนอครอบครัวเชญอิสรราชย์แล้ว ปิยะพร ศักดิ์เกษม ยังได้นำเสนอครอบครัวไทยเชื้อสายจีนไว้ในนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งคือ *กิ่งไม้-ใบรัก* ซึ่งตัวละครในเรื่องนี้ก็ยังคงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับตัวละครในครอบครัวเชญอิสรราชย์ด้วยเช่นกัน *กิ่งไม้-ใบรัก* เป็นเรื่องราวของอารตีตัวเอกหญิงไทยเชื้อสายจีนที่เติบโตจากแม่บุญธรรมชาวไทย อารตีและมารดาชาวจีน

อพยพที่มีความขัดแย้งกันเสมอได้มีโอกาสเดินทางท่องเที่ยวไปยังประเทศจีนและไปเยี่ยมเยียนบ้านเกิดบรรพบุรุษ โดยมีสรรพศษายหนุ่มที่แม่ต้องการให้แต่งงานกับเธอเดินทางไปพร้อมกัน นวนิยายเรื่องนี้ได้สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ผ่านการชมสถานที่ท่องเที่ยว การสัมผัสชีวิตท้องถิ่นอันเป็นบ้านเกิดของบรรพบุรุษ และตั้งคำถามถึงสิทธิเสรีภาพของสตรีไปตลอดการเดินทาง ในขณะที่เดียวกันก็นำเสนอเรื่องราวความรักของหนุ่มสาวที่เกิดขึ้นระหว่างการฝ่าฟันอุปสรรคในการเดินทาง นวนิยายเรื่องนี้จึงมีสาระที่ลึกซึ้งซึ่งนอกเหนือไปจากความบันเทิงเพียงอย่างเดียว ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ว่า

“...กึ่งไผ่-ใบรัก เป็นเรื่องโรแมนติคเบาๆ เป็นเรื่องของสองครอบครัวต้องการให้ลูกแต่งงานกัน ด้วยเหตุการณ์อะไรก็ตาม ทำให้ต้องเดินทางไปประเทศจีนด้วยกัน เรื่องมันจะถูกกักตลกด ขบขันโรแมนติคไปตลอดทางเลย ถ้าคุณอ่านจะพบว่ามันมีคำถามและความเห็นมากมาย อยู่ตลอดทางที่คนสองคนนั้นเดินทางไปด้วยกัน มันจะแทรกอยู่ตลอดเวลา มันอยู่ที่คุณจะเจอหรือไม่เจอ”⁶⁵

ปิยะพร ศักดิ์เกษมได้เขียน *กึ่งไผ่-ใบรัก* ขึ้นจากประสบการณ์การเดินทางของเธอ หากพิจารณาโดยรวมแล้วปิยะพร ศักดิ์เกษมได้แสดงให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวจีนแคะหรือจีนฮากกาผ่านการใช้คำเรียกญาติในครอบครัว อย่างไรก็ตาม ชื่อของตัวละคร บุคคลสำคัญ และการใช้คำเรียกญาติในบางตัวละครนั้นมีการใช้ผสมปนเปทั้งภาษาจีนกลาง จีนแคะ และแต้จิ๋วในครอบครัวของตัวเอกหญิงและชาย อีกทั้งยังมีการถอดคำจีนที่อาจไม่ได้ใช้หลักเกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ที่ถูกต้องสมจริง เนื่องจากผู้เขียนได้พิจารณาการใช้ภาษาตามความเหมาะสมและต้องการสะท้อนว่าชาวจีนที่อาศัยอยู่ในเมืองไทยนั้นมีความหลากหลายกลุ่มพันธุ์

ทั้งหมดนี้คือความหลากหลายของภาษาจีน...แผ่นดินจีนกว้างใหญ่ไพศาล ผู้คนนับพันล้าน ต่างเผ่าพันธุ์ต่างภาษา มินหน่าซ้า แต่ละภาษายังพูดด้วยสำเนียงที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นอีกด้วย⁶⁶

⁶⁵ สัจจภูมิ ละออ, “ปิยะพร ศักดิ์เกษม ‘นิยายรักใช้นางเงือก’, ” *กรุงเทพธุรกิจ* (8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541) ; จุดประกายวรรณกรรม

⁶⁶ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *กึ่งไผ่-ใบรัก*, คำตาม.

แม้ว่าลักษณะการใช้ภาษาจีนในเรื่องจะมีสิ่งที่ผิดแผกไปจากข้อเท็จจริงก็ตาม แต่นวนิยายเรื่อง *กิงไผ่-ใบรัก* ก็เป็นนวนิยายเรื่องหนึ่งที่น่าเสนอความแปลกใหม่ของภาพสะท้อนชาวจีนในเมืองไทยที่ไม่ใช่ภาพลักษณ์จีนสากลอย่างภาษาจีนกลาง หรือ ภาพลักษณ์ของชาวจีนแต่จิวที่มีเป็นจำนวนมากในงานวรรณกรรมไทย แต่เป็นชาวจีนแคะซึ่งเป็นชนกลุ่มที่คนไทยอาจไม่คุ้นเคยหรือไม่ค่อยได้พบเห็นในงานวรรณกรรมเท่าใดนัก *กิงไผ่-ใบรัก* จึงทำให้ผู้อ่านได้เข้าไปสัมผัสและได้รับความรู้ใหม่ของชนกลุ่มหนึ่งที่เป็นชาวจีนในเมืองไทย อีกทั้งนวนิยายเรื่องนี้ยังเน้นครอบครัวชาวแคะที่เป็นสตรีอีกด้วย เช่น ในครอบครัวของตัวเอก ตัวละครที่มีบทบาทสำคัญมีเพียงมารดาและลูกสาว ในขณะที่ตัวละครชายในครอบครัวปรากฏบทบาทเพียงการกล่าวถึงเท่านั้น และในครอบครัวจีนชนบทก็เช่นกันที่ได้เน้นตัวละครสะใภ้ เป็นต้น

2.3.1.2. โสภี พรธรราย: นวนิยายตลกเบาสมอง

โสภี พรธรรายเป็นนามปากกาของสุภี โพธิสมภรณ์ เกิดวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 จบการศึกษาด้านการบริหารทั่วไปจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงและเข้าทำงานตามสาขาที่เรียนมา เธอได้เริ่มต้นเป็นนักประพันธ์ด้วยการเขียนนวนิยายเป็นตอนๆลงนิตยสารผู้หญิง ซึ่งเรื่องแรกคือ *แฝดสาวเจ้าเสน่ห์* ตีพิมพ์ ปีพ.ศ. 2524 ในนิตยสาร *ดุริณี* หลังจากนั้น เธอก็ได้เขียนนวนิยายมาเรื่อยๆจนกระทั่งตัดสินใจลาออกจากราชการประจำมาเป็นนักเขียนอาชีพ⁶⁷

ผลงานของโสภี พรธรรายได้ถูกนำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์นับ 40 เรื่อง⁶⁸ ซึ่งการทำงานเขียนจำนวนมากของเธอได้รับการดัดแปลงสู่สื่อทางจอแก้วนั้นได้เป็นประจักษ์พยานถึงความสามารถในการผูกโครงเรื่องที่เปี่ยมล้นจินตนาการและหลากหลายอารมณ์ สร้างความบันเทิงให้กับผู้เสพได้เป็นอย่างดี เช่นเรื่อง *ตุ๊กตาเรingers* ซึ่งเป็นเรื่องราวการต่อสู้ของหญิงสาวกำพร้าพ่อกับแม่เลี้ยงที่ต้องการมรดก ตัวละครได้ฝ่าฟันอุปสรรคทั้งในครอบครัวและด้านความรัก จนได้พบพินัยกรรมที่บิดาได้ซ่อนไว้ในตุ๊กตาแก้ว จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้สร้างนวนิยายรักที่คล้ายคลึงกับลักษณะของเทพนิยายแบบซินเดอเรลล่าแต่ในขณะเดียวกันก็ได้เพิ่มปมเรื่องของความเร้นลับในการตามหาพินัยกรรม โครงเรื่องของ *ตุ๊กตาเรingers* จึงดึงดูดใจผู้อ่านผู้ชม

⁶⁷ อาสาสมัครวิกิพีเดีย, "โสภี พรธรราย" ใน *วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี* [ออนไลน์], 10 กันยายน 2555. แหล่งที่มา : th.wikipedia.org/wiki/โสภีพรธรราย

⁶⁸ เมื่อนิยายกลายเป็นละคร V.2 : นักประพันธ์หลายโสภี พรธรราย [ออนไลน์], 10 กันยายน 2555. แหล่งที่มา : <http://picpost.postjung.com/177067.html>.

จนกระทั่งได้รับการนำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์สองครั้งในปี 2537 และ 2550⁶⁹ นอกจากนี้ยังมีนวนิยายชุดที่ทั้งนวนิยายและละครโทรทัศน์ได้รับความนิยมอย่างสูงโดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากตำนานของอาหรับราตรี คือ *สาวน้อยในตะเกียงแก้ว แม่মন้อยตัวป่วน และอสูรน้อยในตะเกียงแก้ว* ซึ่งยังมีแนวโน้มที่จะผลิตผลงานชุดนี้ออกมาอีกเรื่อยๆ

ในบรรดานวนิยายจำนวนทั้งหมด 124 เล่มที่เธอเขียนมานับสามสิบปีนั้น โสภี พรพรรณรายได้เปิดเผยว่า นวนิยายเรื่องที่ชอบโดยส่วนตัวคือ เรื่อง *เจ้าสาวน้อย และ หยกลายเมฆ* ซึ่งเกิดจากรสนิยมที่ชื่นชอบวัฒนธรรมจีน⁷⁰ และในฐานะที่เป็นหญิงไทยเชื้อสายจีนแต่ใจ⁷¹ ชีวิตครอบครัวชาวจีนฮ่องกงที่มีความเป็นสมัยใหม่และแวดล้อมด้วยวัฒนธรรมตะวันตกนั้นได้ถูกถ่ายทอดลงในเรื่อง *ลิลลี่สีกุหลาบ และ หยกลายเมฆ* สำหรับเรื่อง *หมวยอินเตอร์ เจ้าสาวน้อย และ เจ้าสาวเจ้าสำราญ* นั้นได้สะท้อนเรื่องราวของชาวจีนแต่ใจในเมืองไทยด้วยลีลาการผูกโครงเรื่องที่ตลกขบขันและสนุกสนานอันเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างงานเขียนของเธอ ดังที่เธอได้ให้สัมภาษณ์คติในการเขียนงานของเธอไว้ดังนี้

โสภี พรพรรณราย มีความสุขกับงานเขียนที่ทำ และจะไม่เขียนเรื่องที่เจ็บเคঁรำเป็นอันขาด ทุกเรื่องจะต้องอ่านแล้วสบายใจ มีความสุข ให้คิดสอใจกับผู้อ่าน ไม่ชอบเขียนงานดราม่า หรือรันทด เพราะว่าคนเขียนเป็นคนขี้สงสาร และใจอ่อน จึงตัดใจฆ่าตัวละครไม่ได้ ต่อให้เป็นตัวร้าย ก็ทำไม่ลง ดังนั้นทุกเรื่องของโสภี จึงไม่มีตัวละครสำคัญ ๆ ต้องตาย และคิดว่าชั่วชีวิตนี้จะไม่เขียนเรื่องที่ทำให้พระเอกนางเอกตายโดยเด็ดขาด⁷²

ลักษณะการสร้างงานเขียนของโสภี พรพรรณรายมีความคล้ายคลึงกับงานเขียนนวนิยายรัก “เบาสมอง” ซึ่งเป็นนวนิยายรักที่เน้นความสนุกสนานของวัยหนุ่มสาว และมักมีเหตุการณ์ปิดบัง หลอกหลวงหรือเข้าใจผิด⁷³ โสภี พรพรรณรายได้ถ่ายทอดเรื่องราวของตัวละครหญิงที่ต่อสู้กับความไม่

⁶⁹ อาสาสมัครวิกิพีเดีย, “ตุ๊กตาเงิระบ่า” ใน *วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี* [ออนไลน์], 10 กันยายน 2555. แหล่งที่มา : th.wikipedia.org/wiki/ตุ๊กตาเงิระบ่า

⁷⁰ Sopeepannarai.com, *บางมุมของโสภี* [ออนไลน์], 15 สิงหาคม 2555. แหล่งที่มา: <http://www.sopeepannarai.com/customize-บางมุมของโสภี-253403-1.html>

⁷¹ Sopeepannarai.com, *คุยกับโสภี* [ออนไลน์], 15 สิงหาคม 2555. แหล่งที่มา: <http://www.sopeepannarai.com/webboard-อยากสนทนาโดยตรงกับคุณโสภีเชิญหึ่งนี้คะ-1-153054-1.html>

⁷² Sopeepannarai.com, *บางมุมของโสภี* [ออนไลน์], 15 สิงหาคม 2555. แหล่งที่มา: <http://www.sopeepannarai.com/customize-บางมุมของโสภี-253403-1.html>

⁷³ สุพรรณวี วราทร, *ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทยตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึงพ.ศ.2475* (กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2519), หน้า239.

เท่าเทียมทางเพศด้วยการใช้กลวิธีการหลอกลวงหรือการปิดบังญาติผู้ใหญ่ที่ยึดติดกับจารีตจีนดั้งเดิมเพื่อให้ตนสามารถเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทได้ การปิดบังหลอกลวงกันนี้เองที่ทำให้เนื้อเรื่องมีลักษณะตลกขบขัน สำหรับการแก้ไขความขัดแย้งนั้น โสภี พรรณรายมักใช้การประนีประนอมระหว่างสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนฝูงในการคลี่คลายเรื่อง แม้กระทั่งตัวละครที่เป็น “ตัวโกง” ทำายที่สุดก็จะได้รับบทเรียนหรือบทลงโทษไปพร้อมกับการได้รับภัยจากบุคคลในครอบครัว ลักษณะโครงเรื่องของนวนิยายทั้งสามเรื่องมีดังนี้

หมวยอินเตอร์ เป็นเรื่องราวของชญาอนุช หญิงสาวหัวสมัยใหม่ที่มักขัดแย้งทางความคิดกับพ่อพ่อชาวจีนที่มีทัศนคติว่าลูกสาวควรอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนและแต่งงานกับชายที่พ่อเลือกให้ ชญาอนุชตัดสินใจเข้าประกวดนางงามจีนนี้โดยปิดบังผู้เป็นบิดา ระหว่างการประกวดชญาอนุชได้พบกับชาลีหนุ่มลูกครึ่งไทย-อเมริกัน บิดาทราบความจริงในคืนที่ชญาอนุชได้สวมมงกุฏนางงามก็โกรธมาก แต่ทำายที่สุด แจ็ก อาสาวที่เลี้ยงดูชญาอนุชมาตั้งแต่แบเบาะแทนแม่ผู้ให้กำเนิดที่เสียชีวิตไปนั้นได้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา ส่งผลให้ปอยอมรับในอิสรภาพของลูกสาวทั้งด้านใช้ชีวิตและการเลือกคู่ครอง

เจ้าสัวน้อย เป็นเรื่องราวของพิมพ์ชนก หญิงไทยเชื้อสายจีนรุ่นหลานที่บิดาได้ปลอมตัวให้เธอเป็นเด็กผู้ชายตั้งแต่กำเนิด เพื่อให้กังกิมชิวผู้เป็นปวยอมรับมรดกธรรยาชาวไทยของตน มิฉะนั้นสนิทจะต้องแต่งงานกับผู้หญิงอื่นเพื่อมีทายาทชายสืบสกุล พิมพ์ชนกต้องใช้ชีวิตที่ฮ่องกงและอังกฤษเพื่อห่างไกลจากปู่ของตน เมื่อกลับมาเมืองไทยในวัย 17 ปี พิมพ์ชนกต้องแต่งตัวเป็นผู้ชายและเรียนรู้กิจการของครอบครัวตามหน้าที่ของหลานชายผู้สืบสกุล ดิศชายไทยได้ลวงรู้ความลับและตกหลุมรักพิมพ์ชนก จึงปรึกษาหารือเพื่อบอกความจริงกับกังกิมชิว เรื่องจบลงด้วยดีเมื่อกังกิมชิวถูกริชิต หลานชายของเพื่อนรักชาวจีนจับตัวไปเรียกค่าไถ่ พิมพ์ชนกช่วยปู่ของตนอย่างกล้าหาญ กิมชิวทราบความจริงว่าพิมพ์ชนกเป็นผู้หญิงจึงได้ตระหนักว่าคุณค่าและจิตใจที่ดีงามไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศแต่ขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดู

เจ้าสัวเจ้าสำราญ เป็นเรื่องราวของระวี สะใภ้ชาวไทยที่มาแต่งงานกับเสียชนะรัฐ ลูกชายคนโตของเจ้าสัวเฮง จนกระทั่งระวีได้ตัดสินใจแยกทางกับชนะรัฐเนื่องจากสามีมีพฤติกรรมเที่ยวผู้หญิงอยู่เป็นนิจ เจ้าสัวเฮงจึงได้โกหกลูกๆว่าตนป่วยเป็นโรคร้ายเพื่อให้ครอบครัวกลับมาปรองดองกันอีกครั้งหนึ่ง ในขณะที่เดียวกัน นุชยาญาติสาวของระวีที่เป็นนักเรียนนอกได้ปลอมตัว

เข้ามาใกล้ชิดกับชนชั้นรัฐเพื่อพิสูจน์ใจว่าชนชั้นรัฐระแวงจริงหรือไม่ ซึ่งส่งผลให้ผู้ชายกับศัตรูลูกชายคนเล็กของเจ้าสัวเองได้พบรักกัน

2.3.1.3. ทิพเกสร: นวนิยายสะท้อนท้องถิ่น

ทิพเกสรเป็นนามปากกาหนึ่งของทัศนีย์ คล้ายกันซึ่งเป็นนักเขียนนวนิยายรักและนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวที่มีผลงานออกมาเป็นจำนวนมาก นักเขียนหญิงผู้นี้เกิดวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2500 จบปริญญาตรีด้านการตลาดจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่ออายุ 17 ปี เธอเริ่มเขียนเรื่อง *เพลงอำลา* ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในนิตยสาร *ดรูกวี* และได้ใช้นามปากกาหลัก "อาริตา" และ "กันยามาส" เขียนนวนิยายอย่างต่อเนื่องลงนิตยสาร *ภาพยนตร์บันเทิง ชีวิตรัก* และ *ดาราภาพยนตร์* จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2549 ทิพเกสรได้จัดตั้งสำนักพิมพ์ "ลีลา" เพื่อผลิตผลงานของเธอ⁷⁴ ทิพเกสรมีผลงานลงจอกว่า 40 เรื่อง ผลงานเด่นคือนิยายเรื่อง *สามหนุ่มเนื้อทอง* ซึ่งได้รับการสร้างเป็นละครโทรทัศน์ในปีพ.ศ. 2541 และ 2554 โดยผู้เขียนได้นำเสนอตัวละครเอกในนวนิยายเรื่องนี้ให้มีอุปนิสัยที่สมจริงตามธรรมชาติของมนุษย์ที่มีทั้งข้อดีข้อเสีย อันแหวกขนบไปจากการสร้างตัวละครของนวนิยายพาฝัน⁷⁵

นอกจากการนำเสนอตัวละครที่สมจริงแล้ว ทิพเกสรได้ให้ความเห็นว่านวนิยายรักมีเพียงแต่ให้ความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังสะท้อนวัฒนธรรมของยุคสมัย และสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การใช้ภาษา บทเพลง หรือการสะท้อนปัญหาสังคม สารที่ได้จากนวนิยายนั้นเกิดการกระบวนกรคิดและกลั่นกรองจากผู้เขียนซึ่งอาจส่งผลให้ผู้อ่านที่มีประสบการณ์หรือปัญหาที่คล้ายคลึงกันสามารถต่อยอดความคิดในการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงได้⁷⁶

เรื่องราวของชาติพันธุ์ในท้องถิ่นต่างๆก็เป็นประเด็นหนึ่งที่ทิพเกสรได้นำเสนอเรื่องราวโดยเชื่อมโยงประเด็นดั้งเดิมเข้ากับสังคมสมัยใหม่ เช่น *หมอลำซัมเมอร์* นำเสนอเรื่องราวของชนพื้นถิ่นอีสานกับดนตรีพื้นบ้าน และเรื่อง *เลดี้เยาวราช* ที่สะท้อนเรื่องราวของชาวจีนแต่จิวที่อาศัยอยู่ในย่านเยาวราชของกรุงเทพมหานคร จากนวนิยายทั้งสองเรื่องจะสังเกตได้ว่าผู้เขียนได้ตั้งชื่อเรื่องด้วย

⁷⁴อาสาสมัครวิกิพีเดีย, "ทัศนีย์ คล้ายกัน" ใน *วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี* [ออนไลน์], 10 กันยายน 2555. แหล่งที่มา : th.wikipedia.org/wiki/ทัศนีย์_คล้ายกัน

⁷⁵มติชนรายวัน, *สามหนุ่มเนื้อทอง* เก่าแล้วไม่เก่าเลย [ออนไลน์], 10 กันยายน 2555.

แหล่งที่มา : http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1326511615&gripid=01&catid=08&subcatid=0801.

⁷⁶ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย, *รวมบทสัมภาษณ์นักเขียน* [ออนไลน์], 10 กันยายน 2555. แหล่งที่มา : <http://www.thaiwriter.org/interview/kanyamart/kanyamart.htm>.

การใช้คำภาษาอังกฤษประสมกับคำที่สื่อถึงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ของท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของผู้เขียนในการนำเสนอภาพลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้รับอิทธิพลจากโลกสมัยใหม่ของสังคมกระแสหลัก

นวนิยายเรื่อง *เลดี้เยาวราช* ได้นำเสนอเรื่องราวในครอบครัวของนายгимฮุยที่อาศัยและทำมาค้าขายอาหารอยู่ในเยาวราช การผูกพันกับพื้นถิ่นกำเนิดซึ่งเป็นย่านคนไทยเชื้อสายจีนนั้นทำให้เขามีลักษณะการใช้ชีวิต การรับประทานอาหารและการแต่งกายที่เป็นแบบจีน อีกทั้งгимฮุยยังมีทัศนคติต่อลูกและภรรยาตามแบบของขงจื้อ เขาจึงรักลูกชายมากกว่าลูกสาวซึ่งส่งผลให้หยกผกาตัวละครเอกของเรื่องนี้เกิดความขัดแย้งกับบิดาอย่างรุนแรงจนกระทั่งหนีไปใช้ชีวิตที่ประเทศอังกฤษและได้กลับมาเปิดร้านอาหารที่เมืองไทย หยกผกาได้ต่อสู้ชีวิตการทำงานไปพร้อมๆกับการเผชิญหน้าความรักต่างชนชั้น เธอกับอรอนพหลานชายเจ้าของที่ดินย่านเยาวราชต้องฝ่าฟันอุปสรรคอย่างมากมายจนกระทั่งนวนิยายจบลงด้วยความสุขสมหวัง

จะเห็นได้ว่า นักประพันธ์ทั้งสามต่างเขียนนวนิยายด้วยโครงเรื่องในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่กลวิธีการสะท้อนภาพชาวไทยเชื้อสายจีนนั้นมีอรรถรสที่หลากหลาย ทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพชาวไทยเชื้อสายจีนในแง่มุมของแนวคิดเรื่องสตรีที่มีความแตกต่างแต่นำไปสู่จุดร่วมเดียวกันนั่นคือการให้คุณค่าสิทธิสตรี

2.3.2. ฉาก: ภาพสะท้อนความเป็นจีน

ในทางมานุษยวิทยา หากจะศึกษาเรื่องราวของคนในพื้นที่ ชุมชน หรือชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่งก็ตาม การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตของคนกลุ่มนั้นให้ต้องแท้เป็นสิ่งที่สำคัญ ในนวนิยายเหล่านี้ก็เช่นเดียวกันที่ผู้เขียนได้ใช้ฉากต่างๆของเรื่องให้ผู้อ่านได้เข้าถึงวิถีชีวิตของชาติพันธุ์จีนผ่านการร้อยเรียงตัวอักษร มล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้กล่าวถึงความสำคัญของฉากไว้ดังนี้

ฉาก ประกอบด้วยถ้อยคำของผู้ประพันธ์ อาจกล่าวถึงสถานที่ หรือสมัย หรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นบุคคลก็ได้ นวนิยายบางเรื่องอาศัยฉากมากกว่าส่วนประกอบอย่างอื่น ทำให้เนื้อเรื่องมีความหมาย บางเรื่องฉากเป็นส่วนประกอบที่ทำให้เห็นลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่อง⁷⁷

⁷⁷ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, *วิเคราะห์วรรณคดีไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : ศยาม, 2543), หน้า171.

ดังนั้น ฉากจึงเป็นสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดอุปนิสัยและการกระทำของตัวละคร และทำให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของความเป็นจีนในนวนิยายแต่ละเรื่องที่แตกต่างกันไปตามชุมชนหรือถิ่นที่อยู่อาศัย จากการศึกษาฉากของนวนิยายทั้งแปดเรื่องนั้นสามารถแบ่งฉากได้เป็นสามลักษณะ ได้แก่ ฉาก “บ้าน” ที่สะท้อนถึงฐานะและชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละคร ฉากที่สองคือ ฉากสมาคม หรือชุมชนชาวจีนในเมืองไทย และ ฉากสุดท้าย คือ ฉากต่างประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นชาติพันธุ์จีนในดินแดนอื่น

2.3.2.1. บ้าน

ผู้เขียนทั้งสามคนได้ใช้ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นเครื่องแสดงฐานะเพื่อปูพื้นให้ผู้อ่านเข้าใจถึงพื้นฐานชีวิตของตัวละครได้อย่างรวดเร็ว นวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม และโสภี พรรณราย นำเสนอครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นลักษณะของชนชั้นกลาง ในทุกเรื่องจึงล้วนกล่าวถึงบ้านของตัวละครหลักที่ใหญ่โต ในขณะที่นวนิยายเรื่อง *เลดี้เยาวราช* ของทิพเกษรนั้นนำเสนอตัวละครหลักให้อาศัยอยู่อย่างแออัดในชุมชนคนจีน

ปิยะพร ศักดิ์เกษมได้นำเสนอว่าการย้ายถิ่นที่อยู่เป็นปัจจัยประการหนึ่งที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของฐานะ ครอบครัวของตัวเอกหญิงในเรื่อง *กิ้งผู่-ใบรัก* เคยอาศัยอยู่ในบ้านที่เป็นลักษณะ “ห้องแถวไม้” และประกอบอาชีพขายยางรถยนต์อย่างหนักเอาเบาสู้ เมื่อธุรกิจมีการขยาย ครอบครัวจึงได้ย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านชานเมืองหลังใหญ่ที่มีประตูโลหะเป็นรั้วกันซึ่งมีโรงงานอยู่ภายในอาณาเขตเดียวกัน และมีลานจอดรถ ซึ่งเป็นลักษณะบ้านที่คล้ายคลึงกับครอบครัวเชิญอิสรราชย์ในเรื่อง *ทางสายธาร บ้านร้อยดอกไม้* และ *ใต้เงาตะวัน* ที่ครอบครัวมีธุรกิจครอบครัวหลากหลายรวมทั้งสถาบันการเงิน การขนส่งทางบกทางน้ำ ขนส่งมวลชน อุตสาหกรรมนำเข้าและส่งออก ส่งผลให้ร่ำรวยและมีชื่อเสียงในสังคม ผู้เขียนได้บรรยายความรู้สึกของวิรุงรอง ลูกสาวคนเล็กที่มีต่อบ้านว่า เมื่อเธอจำความได้เธอก็พบว่าบ้านของเธอมีฐานะที่โดดเด่นกว่าเพื่อนที่โรงเรียน

เมื่อเริ่มรู้ความ เธอก็พบตนเองอยู่ในบ้านหลังใหญ่ เป็นตึกรูปทรงเรียบง่ายสูงสี่ชั้น มีลิฟต์...ซึ่งทำให้ดูแปลกมากในสายตาของเธอสมัยนั้น...ก็ไม่มีบ้านของเพื่อนคนไหนสักคนที่โรงเรียนจะมีลิฟต์!⁷⁸

⁷⁸ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ทางสายธาร*, หน้า15.

นอกจากลักษณะบ้านที่สะท้อนถึงความเป็นชนชั้นกลางอันมั่งคั่งแล้ว ผู้เขียนยังได้สะท้อนฉากของความเป็นตระกูลเงินอันมีชื่อเสียงในด้านการประกอบธุรกิจ โดยมีกมลลาสน์ หญิงผู้เป็นประมุขของบ้านเป็นผู้ควบคุมงานทั้งหมด ผู้เขียนได้บรรยายฉากการประชุมงานในห้องทำงานที่เครื่องเรือนสะท้อนถึงศิลปวัฒนธรรมจีน และการจัดวางตำแหน่งที่นั่งอันทำให้กมลลาสน์มีลักษณะของ “เจ้าแม่”

คุณกมลลาสน์นั่งตัวตรงอยู่ที่หัวโต๊ะตัวยาว...โต๊ะไม้ประดู่สีน้ำตาลอมแดงฝังมุก เป็นลวดลายแพรวพราว ส่วนใหญ่จะเป็นลายรูปนกกระเรียนและดอกโบตั๋น เธอนั่งฟังการรายงานจากน้องๆ ‘ขุนพล’ของเธอจนจบรายการด้วยสีหน้ายิ้มๆ⁷⁹

ในเรื่อง *เจ้าสัวน้อย* และ *หมวยอินเตอร์ โสภี* พรรณราย ได้บรรยายจากบ้านของตัวเอกว่าเป็น “คฤหาสน์” ซึ่งเป็นบ้านที่มีอาณาเขตกว้างขวางและเป็นอาณาจักรที่มีชายเงินเป็นประมุข อีกทั้งยังมีการไหลเวียนของวัฒนธรรมจีนที่เข้มข้นกว่านวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม ไม่ว่าจะเป็นการดื่มชา การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การอ่านหนังสือพิมพ์ รวมถึงรสนิยมในด้านสถาปัตยกรรม เช่นบ้านของตัวเอกใน *เจ้าสัวน้อย* ที่เป็น “คฤหาสน์กึ่งยุโรปกึ่งจีนประยุกต์”⁸⁰ จะเห็นได้ว่าการนิยมวัฒนธรรมจีนในครอบครัวเหล่านี้ได้มาพร้อมกับฐานะที่ร่ำรวย ซึ่งส่งผลให้ตัวละครผู้เป็นประมุขนั้นใช้ทุนทรัพย์ในการสร้างอาณาจักรของตนขึ้นมาเพื่อทดแทนความหวงรำลึกบ้านเกิดและความรู้สึกยึดมั่นที่มีต่อชาติพันธุ์ของตัวเองว่าตนยังไม่เปลี่ยนแปลงแม้จะเปลี่ยนวิถีชีวิตไปเพียงใดก็ตาม

สำหรับในเรื่อง *เจ้าสัวเจ้าสำราญ* โสภี พรรณรายได้สะท้อนประมุขครอบครัวที่มีหัวคิดสมัยใหม่ บ้านของเขาจึงเป็นบ้านเศรษฐกิจที่ทันสมัยและไม่มีการกล่าวถึงวัฒนธรรมจีนนัก แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนได้แสดงถึงความผูกพันกับบ้านเกิดด้วยการขยายธุรกิจอาหารกระป๋องที่ประสบความสำเร็จในเมืองไทยไปตั้งสาขาที่เมืองจีนอีกด้วย และในตอนท้ายของนวนิยายเขาได้ส่งลูกชายคนหนึ่งไปควบคุมดูแลงานที่ประเทศจีน เจ้าสัวเฮงจึงเป็นชายจีนที่พยายามนำเศรษฐกิจที่เจริญก้าวหน้าของตนเข้าไปพัฒนายังบ้านเกิด ซึ่งเป็นการกระทำหนึ่งที่นิยมในกลุ่มชาวจีนในประเทศไทยเพื่อสะท้อนว่าพวกเขายังคงผูกพันกับชาติกำเนิดของตน ในลักษณะเดียวกับที่ อุดุลย์

⁷⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 289.

⁸⁰ โสภี พรรณราย, *เจ้าสัวน้อย เล่ม 1*, หน้า 7.

รัตนมันแกวม ได้เสนอไว้ในหนังสือเรื่อง *กำเนิดและวิวัฒนาการของคนแต่จิ๋วในไทย* อดีตถึงปัจจุบัน ว่า

ความผูกพันที่มีต่อแผ่นดินเกิดของคนจีนในเมืองไทย มิได้จำกัดอยู่แต่ในเรื่องการส่งเงินหรือข้าวของและความช่วยเหลืออย่างอื่น ๆ ไปให้แก่ญาติพี่น้องของตนที่เมืองจีนเท่านั้น แต่ในด้านการลงทุน คนจีนในเมืองไทยก็ได้เอาเงินทองกลับไปลงทุนและทำมาค้าขายที่บ้านเกิดในเมืองจีนกันมานานแล้ว⁸¹

ในเรื่อง *เลดี้เยาวราช* ของทิพเกสร บ้านของตัวเอกมีความแตกต่างจากผลงานของนักเขียนอีกสองคนอย่างชัดเจน “ห้องแถว” เป็นบ้านของกิมฮุยที่อาศัยกันอยู่อย่างแออัดในย่านเยาวราชซึ่งเป็นเพียงบ้านเช่าเท่านั้น ซึ่งในความจริงแล้วกิมฮุยมิได้มีฐานะยากจนเพราะในภายหลังเขาสามารถซื้อบ้านให้เป็นเรือนหอของลูกชายได้ แต่ด้วยความที่เขาผูกพันกับชุมชนที่เขากำเนิดและเติบโตเขาจึงไม่มีทรรศนะที่จะต้องปรับเปลี่ยนชีวิตของตนให้เป็นชนชั้นกลาง ซึ่งขัดแย้งกับทรรศนะของเด็กรุ่นใหม่ในครอบครัว เมื่อหยกผกา ลูกสาวคนเล็กของกิมฮุยมีฐานะร่ำรวยเธอก็ได้ปรับเปลี่ยนชีวิตด้วยการซื้อบ้านหลังใหญ่และรถยนต์

นอกจากการนำเสนอสิ่งก่อสร้างที่สะท้อนฐานะและความเป็นอยู่ของตัวละครแล้ว ชาวจีนเป็นชนชาติที่ให้ความสำคัญกับครอบครัวมาก ทิพเกสร และ ปิยะพร ศักดิ์เกษม จึงมีกลวิธีในการใช้ “รูปถ่ายครอบครัว” เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงลักษณะการอยู่ร่วมของครอบครัว ในเรื่อง *ทวงสายธาร* ผู้เขียนได้บรรยายรูปถ่ายครอบครัวขนาดใหญ่ที่ติดอยู่ในห้องทำงานอันเป็นภาพเจ้าสัว ก้ำจรรกับลูกๆทุกคน ในขณะที่ภาพที่ติดอยู่ข้างๆเป็นภาพเดี่ยวของ “นายแม่” รูปถ่ายครอบครัวจึงสะท้อนถึงลักษณะครอบครัวขยายของเจ้าสัวผู้ร่ำรวย ในขณะที่อีกรูปหนึ่งก็สะท้อนอำนาจของสตรีผู้มีอำนาจสูงสุดในบ้านด้วยเช่นเดียวกัน ตรงข้ามกับในเรื่อง *เลดี้เยาวราช* ที่รูปถ่ายที่ตั้งอยู่ในบ้านนั้นเป็นเพียงรูปถ่ายของพ่อกับลูกชายเพียงสองคน ในขณะที่ “ลูกสาวกับเมียนั้นหรือ... นายกิมฮุยไม่เคยแยแสถ่ายรูปด้วย”⁸² รูปถ่ายจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์และอำนาจของบุคคลในครอบครัว ครอบครัวเชิณอุสิราชัยมีรูปถ่ายที่สะท้อนทั้งอำนาจของพ่อและแม่ สำหรับรูปถ่ายในครอบครัวของกิมฮุยสะท้อนถึงระบอบปิตาธิปไตยที่ยิ่งใหญ่แต่ความเป็นหญิงกลับหายไปจากครอบครัว ซึ่งในฉากปิดท้ายของ *เลดี้เยาวราช* นั้นเป็นฉากถ่ายรูปของครอบครัวที่มีทั้งภรรยาและ

⁸¹ อุดลย์ รัตนมันแกวม, *กำเนิดและวิวัฒนาการของคนแต่จิ๋วในไทย* อดีตถึงปัจจุบัน (กรุงเทพฯ: ชุนเขา, 2551), หน้า 131.

⁸² ทิพเกสร, *เลดี้เยาวราช เล่ม 2*, หน้า 430.

ลูกสาวรวมถึงลูกชายที่เป็นชาวไทย อันสอดคล้องกับการดำเนินเรื่องที่กิมสุยยอมรับความสำคัญ
ของภรรยาและลูกสาว รวมถึงยินยอมที่จะให้ครอบครัวผสมกลมกลืนกับชาวไทยอีกด้วย

แม้ผู้เขียนทั้งสามจะกำหนดให้ฉาก “บ้าน” สะท้อนถึงสถานภาพของชนชั้นกลางก็ตาม แต่
ในฐานะผู้สร้างนวนิยายแนวชีวิตครอบครัว ผู้เขียนต่างก็นำเสนอว่า วิถีชีวิตที่สะดวกสบายมิใช่
จุดหมายปลายทางที่แท้จริง แต่สิ่งที่สำคัญเหนือกว่าคือ “ความเป็นบ้าน” ที่อบอุ่นทางจิตใจ

งานของปิยะพร ศักดิ์เกษมได้ตั้งข้อสังเกตว่า แม้ครอบครัวเหล่านี้จะร่ำรวยแต่สมาชิกกลับ
มีความสัมพันธ์และมีกิจกรรมร่วมกันลดน้อยลง ในเรื่อง *กิ่งไม้-ใบรัก* ผู้เขียนได้บรรยายห้องนั่งเล่น
ของครอบครัวตัวเอกหญิงว่า ห้องนั่งเล่นนี้ล้วนเป็นแหล่งรวมความบันเทิง ไม่ว่าจะเป็นตู้หนังสือ
โทรทัศน์ขนาดใหญ่ เครื่องเสียง และเครื่องดนตรีหลายชิ้น ของประดับห้องเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึง
งานอดิเรกของชนชั้นกลาง แต่อย่างไรก็ดี สมาชิกในบ้านต่างง่วนกับการประกอบธุรกิจจนกระทั่ง
ไม่มีเวลาว่าง การตกแต่งห้องนั่งเล่นดังกล่าวจึงเป็นเพียงเครื่องประดับฐานะอันมั่งคั่ง หากแต่ความ
มีชีวิตชีวาในบ้านกลับไม่มีให้เห็น

...นี่ถ้าในบ้านไม่มีบริวารคอยปิดกวาดเช็ดถูมากมายขนาดนี้ผู้คนคงจับเขรอะ! ก็ไม่
เห็นมีใครสักคนที่จะมีเวลาว่างพอมหาหยิบจับหาความสำราญกับมัน⁸³

เช่นเดียวกับตระกูลเชิณอุสราชัยในเรื่อง *ใต้เงาตะวัน* ที่ภรณ์ตัวเอกซึ่งเป็นหนุ่มรุ่นหลาน
ของครอบครัวเห็นความเปลี่ยนแปลงของบ้านที่มีลักษณะครอบครัวขยายได้กลับกลายเป็นการใช้
ชีวิตแบบปัจเจกมากขึ้น กิจกรรมที่มีร่วมกันระหว่างญาติพี่น้องส่วนมากจึงเป็นการพูดคุยประชุม
งานทางธุรกิจเท่านั้น

เมื่อยามเป็นเด็กการเล่นหัวคลูกคี่ พูดคุยปรึกษากันระหว่างพี่น้องเป็นสิ่งที่ภรณ์
คุ้นเคย เขายังจำความสนุกสนานและอุณหนาฝาคั่งของครอบครัวใหญ่ที่มีพี่น้องลูกลูก
อาทั้งหญิงชายที่อยู่ในวัยไล่เลี่ยกันเกือบสิบคนได้ดี

ทว่าถึงวันนี้...ทุกคนล้วนถูกว้งวนแห่งงานและสังคมของตนดูดกลืนเข้าไปจน
หมด...บางคนแยกตัวไปอยู่อาศัยในห้องชุดใกล้ที่ทำงาน บางคนที่ยังอยู่ที่นี้ก็ล้วนรีบมารับ

⁸³ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *กิ่งไม้-ใบรัก*, หน้า 66.

ไป...ชายหนุ่มแน่ใจว่าเขาได้พบปะกับญาติๆเหล่านั้นในห้องประชุมมากกว่าที่บ้านด้วยซ้ำ⁸⁴

ในเรื่อง *บ้านร้อยดอกไม้* ปิยะพร ศักดิ์เกษมได้ให้ความสำคัญกับบ้านมาก เนื่องจากบ้านร้อยดอกไม้เป็นอนุสรณ์ความสำเร็จของหญิงจีนอพยพที่มีอิสระในการประกอบอาชีพเป็นศิลปินที่มากด้วยพรสวรรค์ ได้รับการยอมรับระดับสากล และร่ำรวยมีฐานะ ฉินปายฮวา หญิงผู้เป็นเจ้าของบ้านนั้นเป็นศิลปินและได้สร้างสรรค์ผลงานจนกระทั่งมีห้องแสดงผลงานไว้ในบริเวณบ้านอย่างมากมาย ผู้เขียนได้ให้ความสำคัญกับการบรรยายรายละเอียดของบ้านที่มีป้ายชื่อ “บ้านร้อยดอกไม้” ที่ฉินปายฮวาออกแบบเองและสั่งทำพิเศษ และบรรยากาศของบ้านที่เป็นอาณาจักรที่แวดล้อมด้วยดอกไม้อันสื่อถึงความเป็นอาณาจักรของผู้หญิง ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เขียนยังให้ความสำคัญกับความเป็นครอบครัวที่อบอุ่น ดังที่มีการกล่าวว่

บ้านมีไข่แคลิ้งปลุกสร้าง...มันเป็นภาพสะท้อนชีวิตของผู้ที่อยู่อาศัยได้ร่มไม้ชายคา มันคือกล่องบรรจุความคิด ความหวัง วิธีทางเดินของกลุ่มคนเหล่านั้น มันคือกำแพงหนาให้ทุกคนได้พักพิงเมื่อเจ็บปวดผิวดหวัง ทั้งยังปกป้องไว้ได้จากภัยอันตรายทั้งมวล และคือสมุดบันทึกเล่มโตที่จะจารทุกเรื่องราวของผู้อยู่อาศัยมิให้จางหายไปกับกาลเวลา⁸⁵

สำหรับงานของโสภี พรรณรายได้สะท้อนว่าแม้ครอบครัวจะให้ความสำคัญของการประกอบธุรกิจ แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญกว่าคือ ความรักความอบอุ่นในครอบครัว ในเรื่อง *เจ้าสัวน้อย* พิมพ์ชนกตัวเอกของเรื่องได้พยายามพูดความคิดของรุ่นใหม่ให้ปู่ได้รับฟังว่าความรักความอบอุ่นสำคัญกว่าความสำเร็จของครอบครัว

“เรา...เป็นพ่อค้า...อนาคตอยู่ที่ธุรกิจ...อะไรจะสำคัญกว่าอนาคต...และความมั่นคงในชีวิตล่ะ”

“ครอบครัวสิคะ กัง”⁸⁶

⁸⁴ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ใต้เงาตะวัน*, หน้า 27.

⁸⁵ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *บ้านร้อยดอกไม้*, หน้า 569.

สำหรับงานของทิพเกสรในเรื่อง *เลดี้ไฮวราซ* ก็เช่นเดียวกัน แม้ว่าทำที่สุดแล้วหยกผกาทัวเอกหญิงของเรื่องจะสามารถเลื่อนสถานะของตนให้เป็นหญิงร่ำรวย และสามารถซื้อบ้านหลังใหญ่ได้ แต่เธอกลับคิดว่ายังไม่มีความสุขเท่าใดนักหากไม่สามารถปรับความเข้าใจกับบิดาของตนได้

บ้านหลังงามโอ้อ่าแต่อยู่กันสองคน...ไม่รวมคนเฝ้าบ้านและทำความสะอาดอีกสองคน บ้านที่หยกเคยอยากจะมี...เงินตัวเดียวบันดาลได้
แต่กระนั้นหยกก็รู้ว่าไม่ใช่ความสุขแท้จริง...ยังเหมือนขาด...⁸⁷

จะเห็นได้ว่า แม้ว่าผู้เขียนจะสะท้อนการเปลี่ยนแปลงสตรีในระดับชนชั้นกลาง หรือชนชั้นล่างที่เลื่อนชั้นเป็นชนชั้นกลางผ่านฉากของ “บ้าน” ก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี นักเขียนทั้งสามได้นำเสนอแก่นความคิดสำคัญของนวนิยายแนวชีวิตครอบครัว คือ การให้ความหมายที่แท้จริงของคำว่าบ้านที่ความสุขและคุณภาพชีวิตเชิงจิตใจที่ดีไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพย์สินเงินทอง แต่อยู่ที่ความผาสุกของครอบครัว ฉากของเรื่องนอกจากจะสะท้อนภูมิหลังของการประกอบสร้างครอบครัวไทยเชื้อสายจีนแล้ว ยังสะท้อนถึงปัญหาครอบครัวอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตที่เป็นปัจเจกมากขึ้น และการมุ่งมั่นทำงานเพื่อความสำเร็จจนกระทั่งมองข้ามความสัมพันธ์กับคนใกล้ตัว ซึ่งผู้เขียนนำเสนอว่าสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้มีเพียงต้องการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแต่ต้องการความสัมพันธ์ที่อบอุ่นจากบุคคลในครอบครัว

2.3.2.2. สมาคมและแหล่งชุมชน

เถ้าแก่ปอกกับเถ้าแก่อากรพบกันที่สมาคมค้าขาย...ทั้งสองนั่งดื่มชาจีนร้อนๆและสนทนากับพ่อค้าคนอื่นๆ วงสนทนามักคุยกันเรื่องทั่วๆไป...ทุกคนล้วนเป็นชาวจีน...จึงส่งเสียงภาษาจีนกันลั่นเสียงดัง...ปนด้วยเสียงหัวเราะ เจอหน้าจะชวนกันดื่มชา...
พ่อค้าคนหนึ่งยื่นบัตรการกุศลให้เถ้าแก่ปอกกับเถ้าแก่อากร...⁸⁸

⁸⁶ โสภี พรหมฉาย, *เจ้าสัวน้อย เล่ม 2*, หน้า 184.

⁸⁷ ทิพเกสร, *เลดี้ไฮวราซ เล่ม 2*, หน้า 279.

⁸⁸ โสภี พรหมฉาย, *หมวยอินเตอร์*, หน้า 181.

ข้อความข้างต้นเป็นฉาก “สมาคมจีน” ในนวนิยายเรื่อง *หมวยอินเตอร์* ที่โสภี พรธรนัยได้สะท้อนว่าเป็นสถานที่พบปะของบรรดาชายจีนอพยพ หากพิจารณาข้อเท็จจริงทางสังคมแล้ว การก่อตั้งสมาคมจีนนั้นเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเล⁸⁹ การก่อตั้งสมาคมจีนในเมืองไทยนั้นมีการจำแนกกลุ่มคนด้วยเกณฑ์ที่หลากหลาย เช่น การจำแนกสมาคมตามชาติพันธุ์จึงได้เกิดสมาคมแต่จิ๋ว สมาคมฮากกา เป็นต้น สำหรับสมาคมที่โสภี พรธรนัยได้นำเสนอนั้นเป็นสมาคมประเภท “ค้าขาย” ที่เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มอาชีพ สมาคมจีนเป็นสถานที่ที่ชาวจีนในเมืองไทยสามารถมาพักผ่อนด้วยการพูดคุยสนทนาถึงเรื่องลูกหลาน และพูดคุยถึงบ้านเกิดของตนเอง บทสนทนาของตัวละครในสมาคมที่โสภี พรธรนัยได้บรรยายไว้นั้นล้วนสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของชายจีนอพยพที่มักเดินทางกลับไปเยี่ยมบ้านเกิด และไปสร้างพัฒนาชุมชนให้กับบ้านเกิดที่ประเทศจีน อีกทั้งสมาชิกในสมาคมเหล่านี้ยังมักมีส่วนร่วมในการร่วมบริจาคเงินหรือจัดงานเพื่อการกุศล ค่านิยมดังกล่าวนี้เป็นค่านิยมที่พบเห็นได้จริงสำหรับคนจีนชนชั้นกลางในประเทศไทย⁹⁰ อันเป็นลักษณะนิสัยที่ทำให้คนกลุ่มนี้ได้รับการยอมรับนับถือว่า เมื่อมีฐานะร่ำรวยแล้วพวกเขายังแสดงตนว่ายังไม่ละทิ้งบ้านเกิดของตนที่ประเทศจีน อีกทั้งพวกเขายังสนับสนุนชาวจีนในเมืองไทยซึ่งนำไปสู่ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นและการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยในฐานะที่เป็นพวกพ้องชาติพันธุ์เดียวกัน

แม้ว่าสมาคมจะเป็นสถานที่ฝึกกำลังของชาวจีนในเมืองไทยก็ตาม อย่างไรก็ตาม igrade โลกาวัดนั้นก็ได้เข้ามามีอิทธิพลในเมืองไทย โสภี พรธรนัยได้สะท้อนว่า กลุ่มเพื่อนในสมาคมจีนดังกล่าวนี้และสื่อหนังสือพิมพ์จีนที่ผลิตในเมืองไทยล้วนต่างกำลังเคลือบไหวในการเปิดรับโลกสมัยใหม่ซึ่งมิใช่เพียงในแง่ของการค้าเท่านั้น แต่ยังมีริเริ่มที่จะให้ความสำคัญกับสิทธิสตรีด้วยการที่ชายจีนส่วนใหญ่ในสมาคมสนับสนุนการประกวดนางงามจีน กระทั่งชายจีนบางคนก็ยินดีส่งลูกสาวของตนเข้าประกวดอีกด้วย สมาคมจีนจึงเป็นสถานที่อนุรักษ์จารีตดั้งเดิมและพัฒนาเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมให้ผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมใหม่ได้ด้วยเช่นเดียวกัน

สำหรับในเรื่อง *เลดี้เยาวราช* ทิพเกสรได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพบรรยากาศของย่านชุมชนคนจีนที่มีการค้าขายกันอย่างมีชีวิตชีวา ผู้คนในเยาวราชในนวนิยายมักประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าที่มีอาชีพต่างกันไป และมักสื่อสารกันด้วยภาษาจีนหรือภาษาไทยปนจีน ชุมชนนี้มีลักษณะรวมกัน

⁸⁹ ขจิตถัย บุรุษพัฒน์, *ชาวจีนในประเทศไทย*, หน้า 17.

⁹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

เป็นกลุ่มก้อน เป็นทั้งที่พัก ที่ทำมาหากิน ที่จับจ่ายใช้สอย รวมถึงการร่วมงานวันเกิด งานแต่งงาน งานศพ จึงทำให้ผู้คนในเยาวราชมีการปฏิสัมพันธ์พบปะพูดคุยกันตลอดเวลา นางสาวและพ่อของครอบครัวตัวละครเอกนั้นบ่อยครั้งนักที่ก้าวเท้าออกจากเยาวราช เยาวราชจึงเป็นชุมชนที่มีความเหนียวแน่นของชาติพันธุ์และค่อนข้างถูกตัดขาดจากสังคมกระแสหลัก ชุมชนนี้เป็นความภาคภูมิใจของคนรุ่นพ่อรุ่นแม่ที่ได้อนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นชุมชนที่ตัวละครรุ่นลูกรุ่นหลานมองว่าแออัด และต้องอยู่ในกรอบประเพณีที่ต่างจากสังคมกระแสหลัก อย่างไรก็ตาม เยาวราชมิได้เป็นสังคมเอกเทศที่เป็นอิสระ เพราะเจ้าของที่ดินซึ่งเป็นคนไทยเป็นผู้มีอำนาจในการมีกรรมสิทธิ์ จนกระทั่งในช่วงกลางของนวนิยายฉากเยาวราชได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเพราะได้รับอิทธิพลจากโลกทุนนิยม มีการทุบตึกแถวบางส่วนทิ้งเพื่อสร้างศูนย์การค้า ชุมชนเยาวราชจึงมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งแม้จะขัดกับผู้ที่มีความคิดชาตินิยมก็ตาม

สำหรับในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษมนั้น ผู้เขียนได้สร้างให้ตัวละครเป็นจีนแคะและจีนกลางซึ่งไม่มีการบรรยายความเป็นชุมชน แต่บรรยายลักษณะวิถีชีวิตที่แม้จะพบปะเพื่อนเชื้อสายจีนเช่นกันก็ตามแต่ก็มักพบกันในที่สาธารณะต่างๆไปในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งในข้อเท็จจริงทางสังคมนั้นชาวจีนแต่จีวซึ่งปรากฏในงานของโลภี พรรณรายและทิพเกสรนั้นเป็นชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่มากในเมืองไทย ในขณะที่ชาวจีนชาติพันธุ์อื่นๆแม้จะมีการรวมกลุ่มสมาคมเช่นเดียวกัน แต่ลักษณะการตั้งบ้านเรือนก็มักนิยมอยู่อย่างกระจัดกระจาย⁹¹ การอยู่กันอย่างกระจัดกระจายทำให้ครอบครัวของปิยะพร ศักดิ์เกษมมีการผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมไทยได้มากกว่า ดังนั้น ความแตกต่างทางชาติพันธุ์จึงมีอิทธิพลต่อการผสมกลมกลืนที่แตกต่างกันอีกด้วย

2.3.2.3. ต่างประเทศ

ปิยะพร ศักดิ์เกษม ได้นำเสนอนวนิยายเรื่อง *กิ่งไผ่-ใบรัก* ผ่านการเดินทางของอรดี ตัวเอกหญิงไปยังประเทศจีนและฮ่องกง อันสะท้อนให้เห็นว่าประเทศจีนเป็นประเทศที่มีความกว้างใหญ่ไพศาล แต่ละพื้นที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไป

ประการแรก ผู้เขียนได้บรรยายภาพของประเทศไทยตามเมืองสำคัญซึ่งคนไทยนิยมไปท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นปักกิ่ง กวางเจา กุ้ยหลิน ซีอาน ปิยะพร ศักดิ์เกษมได้บรรยายไว้อย่างละเอียดในลักษณะการบอกเล่าประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และบรรยากาศของสถานที่

⁹¹ วรศักดิ์ มัทธโนบล, *คือ "ฮากกา" คือ "จีนแคะ"* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2546), หน้า 148.

ท่องเที่ยวได้อย่างเพลิดเพลิน อีกทั้งผู้เขียนยังได้สะท้อนความรู้สึกของตัวเอกหญิงว่าแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ทำให้สัมผัสถึงมนต์ขลังว่าประเทศจีนเป็นชาติพันธุ์ที่มีความยิ่งใหญ่ทางอารยธรรมมากกว่าที่คาดคิดไว้ อารตีเคยดูภาพยนตร์ที่มีเด็กชาวจีนวิ่งเล่นบริเวณพระราชวังซึ่งเธอก็มิได้ให้ความสำคัญเพียงอย่างเดียว แต่เมื่อได้มาอยู่ในบรรยากาศสถานที่จริง เธอได้ทวนนึกถึงฉากในภาพยนตร์นั้นอีกครั้ง

...ความรู้สึกของเด็กน้อยคนนั้นจะเป็นอย่างไรนะ จะเดี๋ยวตายและหวาดหวั่นพรันฝรั่งสักแค่นั้นเมื่อถูกข่มด้วยลานหินและหมู่สถาปัตยกรรมซึ่งนับได้ว่าเป็นชิ้นเอกของโลก เช่นนี้...ก็ขนาดเธอซึ่งเป็นผู้มาเยือน ยังรู้สึกว่าคุณเองหดเล็กระยะยอลงเพราะอิทธิพลของสภาพแวดล้อมรอบกาย⁹²

ฉากสถานที่ท่องเที่ยวประเทศจีนดังกล่าวจึงมีความลุ่มลึกและทำให้นักเดินทางหญิงไทยเชื้อสายจีนได้เริ่มตระหนักถึงความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เขียนยังได้สอดแทรกข้อสังเกตถึงการเปลี่ยนแปลงของประเทศจีนที่กำลังพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น คณะทัวร์ที่นอกจากจะนำชมสถานที่แล้วยังมักพาลูกทัวร์ไปชมโรงงานหรือร้านค้าที่มีการสาธิตและการขายสินค้าอันเป็นภูมิปัญญาของชาวจีนแต่การสาธิตก็เหมือนเป็นการเล่นละครเพื่อแสดงถึงสรรพคุณที่น่าทึ่งเกินจริงของสินค้า หรือการไปชมกายกรรมที่น่าตื่นตาตื่นใจภายใต้โรงละครที่ยังไม่สะดวกสบายนัก นโยบายการท่องเที่ยวเหล่านี้เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่ยังไม่มีความเป็นมืออาชีพแต่ทำให้เห็นถึงความพยายามของประเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจ

นอกจากเมืองท่องเที่ยวแล้ว ผู้เขียนได้ให้ตัวละครเดินทางไปรู้จักรากเหง้าที่เมือง “หมอเหย่น” ซึ่งเป็นบ้านเกิดของบรรพบุรุษตัวเอกชายและตัวเอกหญิง หมอเหย่น หรือ หากออกเสียงด้วยภาษาจีนกลางคือ “เหมยเสียน” นั้นเป็นเมืองหนึ่งในมณฑลกวางตุ้งที่มีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นชาวจีนฮากกา หรือ จีนแคะ ซึ่งชาวจีนฮากกาในประเทศไทยส่วนใหญ่นั้นอพยพมาจากเมืองดังกล่าว⁹³ ปิยะพร ศักดิ์เกษมได้บรรยายสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน วิถีชีวิตเกษตรกรรม การบูชาบรรพบุรุษ ระบบสาธารณูปโภคและการคมนาคมที่ยังห่างไกลความเจริญ จิตใจที่ซื่อตรงของผู้คน และสถานภาพบทบาทสตรี ซึ่งความล้าหลังที่ผู้เขียนนำเสนอมิใช่ภาพที่แค้นแค้นหรือการ

⁹² ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *กิ่งไม้-ใบรัก*, หน้า 110.

⁹³ วรศักดิ์ มัทธโนบล, *คือ “ฮากกา” คือ “จีนแคะ”*, หน้า 51.

กตขี้ขมเหงสตรี แต่เป็นภาพของสตรีชาวจีนที่มีความสุขเรียบง่ายและความซื่อตรงในการปฏิบัติหน้าที่ตามจารีตโดยที่ไม่รับรู้ความเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก

การเดินทางของตัวเอกหญิงในเรื่อง *กิ่งไผ่-ใบรัก* ได้มาสิ้นสุดลงที่เส้นเงินซึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ และฮ่องกง ซึ่งเป็นดินแดนที่เคยอยู่ภายใต้อาณานิคมของอังกฤษ ความทันสมัยของเส้นเงินที่ทำให้ตัวเอกรู้สึกประหลาดใจที่ได้พบถึงความแตกต่างที่เกิดขึ้นในประเทศเดียวกัน ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายความรู้สึกของอารตีเมื่อได้ข้ามเขตแดนจากหอมเหยนไปถึงเส้นเงินว่า

ชิมจุ่นหรือเส้นเงินเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษของจีนนั้นไม่เหมือนกับเมืองใหญ่เมืองใดในประเทศจีนที่เธอได้เห็น ไม่ว่าจะเป็นกวางเจา กุ้ยหลิน ซีอาน หรือแม้แต่ปักกิ่งเองก็เถอะ! ที่นี้ดูเหมือนเมืองในโลกทุนนิยมมากกว่า...เหมือนนิวยอร์ก ลอนดอน แฟรงก์เฟิร์ต และเหมือนฮ่องกง...จนแทบไม่น่าเชื่อเลยว่า เพียงแค่ผ่านด่านที่ปิดกั้น สองอาณาเขตจะมีสภาพผิดแผกแตกต่างกันจากหน้ามือเป็นหลังมือเช่นนี้⁹⁴

จะเห็นได้ว่า ปิยะพร ศักดิ์เกษมได้นำตัวเอกหญิงไปพบความเป็นจีนในรูปแบบต่างๆที่เป็นรากเหง้าของชาวไทยเชื้อสายจีนอันทำให้อารตีได้มีมุมมองความคิดที่มีต่อชาติพันธุ์ของตนอย่างหลากหลาย ฉากจึงสะท้อนถึงพัฒนาการด้านประสบการณ์และทัศนคติของตัวละครได้ดี นอกจากนี้ทิพเกษตรก็เป็นนักประพันธ์อีกคนหนึ่งที่ได้ให้ความสำคัญของการนำเสนอแหล่งชุมชนคนจีนในต่างแดน ในเรื่อง *เลดี้เยาวราช* ทิพเกษตรได้นำเสนอภาพคนไทยเชื้อสายจีนในบริบทของสังคมใหม่โดยสลัดฉากจากเยาวราชไปที่ย่านไชน่าทาวน์ในประเทศอังกฤษ หยกผกาตัวเอกหญิงได้ทำงานในร้านอาหารจีนที่มีทั้งผู้ร่วมงานชาวไทย ชาวจีน และชาวไทยเชื้อสายจีนผสมปนเปไป ความเป็นจีนที่หยกผกาได้สัมผัสในไชน่าทาวน์ของลอนดอนจึงแวดล้อมด้วยผู้คนพลัดถิ่นที่มีเชื้อสายทั้งไทยทั้งจีนเช่นเดียวกับเธอ ความเป็นจีนในต่างแดนที่ผู้เขียนบรรยายจึงเป็นภาพสะท้อนของกลุ่มผู้พลัดถิ่นที่มาดิ้นรนเริ่มต้นชีวิตใหม่อันนำไปสู่ชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาศัยและมีความเข้าใจในสถานภาพของกลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์และชะตาชีวิตไม่ต่างกัน ด้วยเหตุนี้ก็ถูกสมพงศ์พ่อครัวของร้าน และราตรีผู้จัดการร้านนั้นต่างเห็นใจหยกผกาที่ถูกพ่อไล่ออกจากบ้านมาอย่างหัวซุกหัวซุน พวกเขาจึงสนับสนุนเธออย่างเต็มที่ หยกผกาจึงมีทัศนคติต่อประเทศอังกฤษว่าเป็นสถานที่ที่เริ่มต้นชีวิตโดยไม่มีข้อจำกัดด้านสถานภาพทางเพศ

⁹⁴ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *กิ่งไผ่-ใบรัก*, หน้า346.

และทางฐานะ “เวลาเกือบปีที่นี่สอนให้หยกเติบโตขึ้นทั้งความคิดและการกระทำ เมืองแห่งเสรี... โอกาสที่เปิดกว้างการเรียนรู้”⁹⁵

ดังนั้น การบรรยายภาพของกรุงลอนดอนของทิพเกสรจึงไม่ปรากฏภาพสถานที่ท่องเที่ยวหรือความเป็นตะวันตกแบบสากลอย่างที่ผู้อ่านคุ้นชิน มีเพียงแต่ฉากที่หยกผกาต้องไปงานเลี้ยงเท่านั้นที่สะท้อนให้เห็นว่าหยกผกาสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมชาวตะวันตกได้อีกด้วย

2.3.3. ลักษณะการสร้างตัวละคร

ลักษณะการสร้างตัวละครในนวนิยายที่นำมาศึกษานั้นโดยรวมเป็นตัวละครแบบพิมพ์เดียวกัน (Stereotypes) คือเป็นตัวละครที่มีบุคลิก นิสัยที่สอดคล้องกับฐานะ อาชีพ และสภาพแวดล้อมกับบุคคลที่พบเห็นทั่วไปในสังคม และเป็นลักษณะการสร้างตัวละครที่พบได้อยู่บ่อยครั้งในนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวของนักเขียนสตรี⁹⁶ ตัวละครในลักษณะนี้ไม่มีความซับซ้อน จึงทำให้ผู้อ่านคุ้นเคยและเข้าถึงเรื่องราวของตัวละครได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ตัวละครบางตัวในนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวเหล่านี้ก็ยังมีอุปนิสัยที่เป็นตัวละครแบบมิติสมบูรณ์ (Full-dimensional Characters) ซึ่งเป็นตัวละครที่ต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์บางเรื่องในช่วงหนึ่งของชีวิตจึงก่อให้เกิดการพัฒนาอุปนิสัย ทศนคติ และพฤติกรรมของตัวละคร⁹⁷ เช่น ในเรื่อง *เลดี้เยาวราช* และ *กิ่งไม้-ใบรัก* ที่ทำที่สุดแล้ว ตัวเอกหญิงได้คลี่คลายอคติที่มีต่อชาติพันธุ์ของตนเอง ส่งผลให้บุคลิกภาพดีขึ้นและก้าวร้าวคลี่คลายไปพร้อมๆกัน

ในนวนิยายของผู้เขียนทั้งสามคนนั้นได้ให้ความสำคัญกับชีวิตในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ผู้วิจัยได้พบจุดร่วมในนวนิยาย 6 เรื่องจาก 8 เรื่องที่นำเสนอตัวละครเอกหญิงให้เป็นหญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่มีบุคลิกภาพโดยรวมเป็นลักษณะของหญิงทันสมัย มั่นใจในตัวเอง มีอายุไม่เกิน 25 ปี กำลังใช้ชีวิตอยู่ในวัยเรียนและวัยทำงาน แสวงหาความรักและอิสรภาพ นอกจากนี้ นวนิยายทั้งหกเรื่องนี้ยังสร้างตัวละครแวดล้อมที่มีลักษณะพิมพ์เดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นตัวละครชายชาวจีนของครอบครัวผู้เคร่งครัดในจารีต ตัวละครแม่หรือหญิงวัยกลางคนผู้เป็นต้นแบบของตัวละครเอกหญิงของเรื่องซึ่งมีหน้าที่คานอำนาจกับประมุขเพื่อช่วยเหลือสตรีรุ่นใหม่ในครอบครัว หรืออาจเป็นประมุขของครอบครัวเสียเอง อีกทั้งยังมีตัวละครเอกชายทั้ง 6 คนที่ยอมรับถึงคุณค่าของ

⁹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า391.

⁹⁶ ธวัช ปุณโณทก, *แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน* (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2527), หน้า94.

⁹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า94.

สตรีสมัยใหม่ ผู้ประพันธ์ทั้งสามต่างสร้างตัวละครทั้ง 4 กลุ่มนี้ไปในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แม้ตัวละครเหล่านี้จะมีลักษณะเป็นตัวละครพิมพ์เดียวกัน แต่นักเขียนหญิงเหล่านี้ก็ยังคงคำนึงถึงลักษณะที่สมจริงของความเป็นครอบครัวว่ามนุษย์ทุกคนย่อมมีอุปนิสัยและได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันไป ตัวละครแวดล้อมที่เป็นบุพการีหรือเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูนั้นจึงมีอิทธิพลที่สำคัญต่อการประกอบสร้างตัวเอกหญิง นวนิยาย 4 เรื่องได้นำเสนอตัวเอกหญิงที่มีลักษณะนิสัยแก่นแก้ว ตื้อรั้น อันเป็นสาเหตุจากการถูกเลี้ยงดูอย่างเข้มงวดจากครอบครัวที่มีบุรุษเป็นประมุข ขณะที่อีก 2 เรื่องนั้นตัวเอกหญิงมีลักษณะนิสัยอ่อนหวาน ว่านอนสอนง่าย เนื่องจากประมุขของครอบครัวเป็นคนเดียวกับสตรีผู้เลี้ยงดูตัวเอกหญิง จึงทำให้ไม่เกิดความขัดแย้งกับระบบปิตาธิปไตย

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของตัวเอกหญิงในครอบครัวที่บุรุษเป็นประมุข

นวนิยาย	ประมุข	ผู้เลี้ยงดู	ตัวเอกหญิง	ตัวเอกชาย
เจ้าสาวน้อย	กังกิมซัว	นมคิม (แม่นม)	พิมพ์ชนก	ติศ
หมวยอินเตอร์	เถ้าแก่ปอ	เจ๊ก(อา)	ชญาบุษ	ชาลี
เลดี้เยาวราช	กิมสุย	เค็ง(น้ำ)	หยกผกา	อรรณพ
กิ้งไม้-ใบรัก	สามีของนารีรัตน์ (ไม่ปรากฏชื่อ)	นารีรัตน์(มารดา)	อารตี	สรรค

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ของตัวเอกหญิงในครอบครัวที่สตรีเป็นประมุข

นวนิยาย	ประมุข	ผู้เลี้ยงดู	ตัวเอกหญิง	ตัวเอกชาย
บ้านร้อยดอกไม้	ฉินปายฮวา	ฉินปายฮวา(แม่ บุญธรรม)	ปาฎลี	กอบบุญ
ทางสายธาร	กมลาสน์	กมลาสน์ (พี่สาว)	วิรงรอง	นุสร

ตัวละครประมุขและผู้เลี้ยงดูเป็นตัวแปรต่อลักษณะนิสัยของตัวเอกหญิง สำหรับการสร้างตัวเอกชายนั้นนอกจากจะเป็น “บุรุษฝ่ายดี” ที่ได้รับการเลี้ยงดูปลูกฝังจากสภาพแวดล้อมให้มีทัศนคติที่สนับสนุนสตรีแล้ว เรื่องราวความรักระหว่างหนุ่มสาวยังสะท้อนพัฒนาการตัวเอกหญิงที่

กำลังอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ มีอุปสรรคที่ต้องเผชิญหน้า ซึ่งเป็นวัยที่เหมาะสมกับการมีคูครองหรือการเรียนรู้ความรักของหนุ่มสาว นวนิยายเหล่านี้ได้สะท้อนว่า ความรักความสัมพันธ์และการอบรมเลี้ยงดูนั้นมีอิทธิพลต่อคนรุ่นหนุ่มสาวในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม โดยเฉพาะกับชายหนุ่มที่จะมาเป็นคูชีวิตในอนาคต ตัวละครหญิงหลายคนมักมีอคติต่อเพศชายเนื่องจากได้รับความไม่เท่าเทียมทางเพศในครอบครัว ความรักระหว่างหนุ่มสาวอาจช่วยคลี่คลายอคติของหญิงเหล่านี้ให้กลับไปมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในครอบครัว ในขณะเดียวกัน การประนีประนอมความสัมพันธ์ในครอบครัวก็สามารถช่วยให้สตรีสามารถเปิดใจยอมรับการใช้ชีวิตคู่และสร้างครอบครัวกับบุคคลที่ตนรักได้เช่นเดียวกัน มนุษย์เราจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับครอบครัวอย่างใกล้ชิดและแน่นแฟ้นอย่างปฏิเสธมิได้ การพัฒนาสตรีในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตที่กำลังเติบโตเป็นผู้ใหญ่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสตรีเหล่านี้จะต้องเปลี่ยนบทบาทจากลูกสาว ไปเป็นแม่ผู้ขัดเกลาสมาชิกใหม่ให้สังคมในอนาคต บทบาทของสตรีจึงเป็นบทบาทที่ไม่ควรมองข้าม

สำหรับตัวละครอีกกลุ่มหนึ่งที่ผู้วิจัยจำแนกตามลักษณะร่วมนั้น คือตัวละครกลุ่มภรรยาชาวไทยที่แต่งงานกับชายในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ปราบกฏอยู่ในนวนิยายสี่เรื่องคือ *ใต้เงาตะวัน* ของปิยะพร ศักดิ์เกษม *เจ้าสัวน้อย* และ *เจ้าสัวเจ้าสำราญ* ของโสภี พรรณราย และ *เลดี้เยาวราช* ของทิพเกษร สถานภาพและบทบาทของภรรยาในนวนิยายทั้ง 4 เรื่องนั้นเป็นหญิงไทยเข้ามาแต่งงานกับชายในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเป็นการสมรสข้ามชาติที่คลี่คลายค่านิยมคลุมถุงชน อีกทั้งผู้เขียนยังได้กำหนดให้ภรรยาเหล่านี้มีทายาทเป็นเพียงลูกสาวคนเดียวเพื่อผ่อนปรนค่านิยมของการมีบุตรชายเพื่อสืบสกุล ครอบครัวที่มีการผสมกลมกลืนนี้จึงเป็นภาพแทนของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนยุคใหม่ที่คลี่คลายแนวคิดเรื่องชาตินิยมมากขึ้น อย่างไรก็ตามที่ตัวแปรที่กำหนดอุปนิสัย หรือ สถานภาพบทบาทของสตรีในแต่ละครอบครัวให้แตกต่างกัน คือตัวละครสามี ผู้เขียนได้สะท้อน 2 ครอบครัวในเรื่อง *ใต้เงาตะวัน* และ *เจ้าสัวเจ้าสำราญ* ให้เป็นครอบครัวที่สามีนิยมมีภรยาน้อย ก่อให้เกิดปัญหาต่อภรรยาที่ต้องทนเก็บอารมณ์ความรู้สึกขมขื่นและลูกสาวที่เริ่มแสดงลักษณะนิสัยว่าเหว่เกรี้ยวกราด ในขณะที่ครอบครัวในเรื่อง *เลดี้เยาวราช* และ *เจ้าสัวเจ้าสำราญ* นั้นเป็นภาพแทนของครอบครัวที่สามีสื่อสัต์ย์ต่อภรรยาของตน จึงทำให้ลูกสาวมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับพ่อและแม่

ตารางที่3 แสดงความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีปัญหา

นวนิยาย	ภรรยา	สามี	ลูกสาว
ใต้เงาตะวัน	วิลาวัลย์	เกรียง	กสิกา
เจ้าสัวเจ้าสำราญ	ระวี	ชนะรัฐ	มณี

ตารางที่4 แสดงความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีความอบอุ่น

นวนิยาย	ภรรยา	สามี	ลูกสาว
เลดี้ยาวราช	ราตรี	ลิ้ม	หลิน
เจ้าสัวน้อย	มรกต	สนิท	พิมพ์ชนก

จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ของสามีภรรยาส่งผลต่อลูกสาว ผู้เขียนได้สร้างให้ตัวละครลูกสาวทั้งสี่เป็นเด็กหญิงอายุระหว่าง 6-17 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุของเด็กที่เรียนรู้กฎเกณฑ์บรรทัดฐานของสังคมผ่านการไปโรงเรียนและการใช้ชีวิตในครอบครัว เด็กเหล่านี้กำลังมีการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา จึงเป็นวัยที่ควรได้รับการดูแลเอาใจใส่ พ่อแม่ควรปรับระดับระบอบความสัมพันธ์ในชีวิตคู่หรือชีวิตครอบครัวให้ราบรื่นเพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นมาคุณภาพชีวิตที่ดี

จากการศึกษาลักษณะการสร้างตัวละครจึงสรุปได้ว่า ผู้เขียนได้สร้างตัวละครที่เป็นแบบพิมพ์เดียวกัน แต่ก็ให้ความสำคัญกับตัวละครบุพการีหรือผู้ใหญ่ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของตัวละครลูกสาว นักเขียนทั้งสามจึงเป็นนักเขียนนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวที่ชี้แนะถึงการครองเรือนและการอบรมขัดเกลาเด็กในครอบครัวที่ถูกต้องเหมาะสม

บทที่ 3

สถานภาพและบทบาทของมารดาและภรรยา

สถานภาพและบทบาทของ “มารดา” และ “ภรรยา” ในสังคมจีนนั้นได้ถูกกำหนดให้เป็น “ผู้ตาม” ชายผู้เป็นสามีและเป็นบิดาของลูก ซึ่งในนวนิยายที่นำมาศึกษานั้น ผู้เขียนทั้งสามต่างนำเสนอว่า ปัจจัยด้านการอพยพ การแต่งงานข้ามชาติ และการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในประเทศไทยได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจารีตของครอบครัวจีน ส่งผลให้สถานภาพของผู้หญิงในครอบครัวจีนได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี อีกทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจนั้นได้ช่วยส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของสตรีให้ก้าวออกมาจากโลกในบ้านสู่สังคม อย่างไรก็ตาม สตรียังคงมีบทบาทดั้งเดิมที่สังคมยังคงคาดหวังคือเป็นมารดาผู้ดูแลเอาใจใส่สมาชิกใหม่ของครอบครัว ผู้เขียนหยิบยกบทบาทดั้งเดิมของแม่ในการเลี้ยงดูลูกให้เป็นบทบาทที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าบทบาทของพ่อที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เขียนยังได้นำเสนอบทบาทของมารดาในการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จีน

สำหรับสถานภาพและบทบาทของภรยานั้น ผู้เขียนทั้งสามก็ได้นำเสนอจุดร่วมเดียวกันคือการสมรสข้ามชาติระหว่างภรรยาชาวไทยกับชายเชื้อสายจีนส่งผลให้ครอบครัวมีการผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมไทยและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจารีต อีกทั้ง ครอบครัวเหล่านี้ยังมีฐานะเป็นชนชั้นกลางซึ่งส่งผลดีและผลเสียต่อสถานภาพและบทบาทของภรรยา ผลดีคือภรยามีอำนาจทางเศรษฐกิจและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ผลเสียคือภรรยาอาจต้องเผชิญหน้ากับค่านิยม “เจ้าสำราญ” ของสามี

3.1. สถานภาพและบทบาทของมารดา

การศึกษาสถานภาพและบทบาทของมารดา ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาตัวละครหญิงสูงวัย หรือวัยกลางคนที่ทำหน้าที่เป็น “แม่” ของตัวละครเอกหญิงเนื่องจากแม่เหล่านี้เป็นเหมือนอาร์มภบทเรื่องราวความเป็นมาของหญิงรุ่นถัดไปในครอบครัว โดยผู้วิจัยให้คำจำกัดความของคำว่าแม่ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน คำว่าแม่หมายถึง หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก และเป็นคำที่ลูก

เรียกหญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูตน¹ ความหมายของคำว่า “แม่” จึงมีความหมายในสองด้านทั้งทางชีวภาพและทางสังคม “แม่” อาจเป็นหญิงผู้ให้กำเนิดทารกจากครรภ์ของตน หรืออาจเป็นหญิงผู้มีหน้าที่เลี้ยงดูสมาชิกใหม่ของครอบครัว ซึ่งจุดร่วมในการสร้างครอบครัวไทยเชื้อสายจีนของนักเขียนหญิงทั้งสามนั้นพบว่า มีหญิงกลุ่มหนึ่งที่มีแม่ผู้ให้กำเนิดแต่ดำรงอยู่ในบทบาทที่เสมือนแม่ในการทำหน้าที่เลี้ยงดูตัวละครเอกหญิง คือ กมลลาสน์ หญิงสูงอายุที่มีบทบาทสำคัญในเรื่อง *ทางสายธาร บ้านร้อยดอกไม้* และ *ใต้เงาตะวัน* ฉินปายฮวาศิลปินหญิงผู้ล่วงลับในเรื่อง *บ้านร้อยดอกไม้* เค็งน้ำสาวในเรื่อง *เลดี้เยาวราช* เก็กอาสาวในเรื่อง *หมวยอินเตอร์* และนมคิมผู้เป็นแม่ในในเรื่อง *เจ้าสัวน้อย* การที่หญิงเหล่านี้มีแม่ผู้ให้กำเนิดที่มีพันธะของภรรยาและมารดาตามกรอบจารีตประเพณีนั้นส่งผลให้พวกเธอมีอำนาจในการสนับสนุนตัวเอกหญิงได้มากขึ้น สำหรับแม่ที่เป็นผู้ให้กำเนิดตัวละครเอกนั้นผู้วิจัยเลือกศึกษาตัวละคร นารีรัตน์ในเรื่อง *กิ่งไม้-ใบรัก* ซึ่งแม่จะเป็นแม่ที่มีบทบาทจารีตดั้งเดิม แต่บทบาททางเศรษฐกิจได้เป็นปัจจัยสำคัญให้เธอสามารถต่อรองกับอำนาจปิตาธิปไตยได้ด้วยเช่นเดียวกัน การศึกษาสถานภาพและบทบาทของมารดาได้ศึกษาอิทธิพลของสังคมไทยโดยศึกษาอิทธิพลของการผสมผสานชาติและการอพยพ อิทธิพลของสังคมทุนนิยมกับอำนาจทางเศรษฐกิจ และอิทธิพลของสังคมสมัยใหม่กับการเลี้ยงดูบุตร นอกจากนี้ยังศึกษาการดำรงรักษาค่านิยมทางชาติพันธุ์จีนโดยศึกษาวิธีการพัฒนาความเป็นจีนเข้าสู่โลกสากล และการดำรงตนอยู่ในชนบจารีตเพื่อต่อรองอำนาจปิตาธิปไตย

3.1.1. มารดากับอิทธิพลของสังคมไทย

3.1.1.1. อิทธิพลของการย้ายถิ่นและการผสมผสานชาติ

การอพยพย้ายถิ่น และการผสมผสานชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านประเภทของครอบครัวหรือลักษณะการเลือกคู่ครอง การผสมผสานชาติระหว่างชาวไทยและชาวจีนทำให้ครอบครัวเกิดการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทยได้อย่างรวดเร็ว สำหรับการย้ายถิ่นอพยพนั้นทำให้ผู้อพยพห่างไกลจากครอบครัวเก่าจึงมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว สตรีผู้เป็นมารดาจึงหลุดพ้นจากหน้าที่ของสะใภ้ อีกทั้งสตรีเหล่านั้นยังมีส่วนร่วมในบทบาททางเศรษฐกิจของครอบครัว

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552* [ออนไลน์], 6 มิถุนายน 2555. แหล่งที่มา :

ในเรื่อง *บ้านร้อยดอกไม้* และ *กิ่งไผ่-ใบรัก* ได้นำเสนอถึงเรื่องราวการอพยพของสตรีจีนที่ล้วนมีความหวังความฝัน และเป็นกรก้าวเข้ามา มีบทบาททางเศรษฐกิจไม่แตกต่างจากลักษณะของชายจีนอพยพ จีนป้ายฮวาในเรื่อง *บ้านร้อยดอกไม้* เป็นหญิงที่ถูกส่งตัวมาจากครอบครัวกำเนิดที่ประเทศจีนเพื่อมาแต่งงานกับเกริก เชิญอุสิราชัย คู่หมั้นชาวไทยเชื้อสายจีน การเดินทางของจีนป้ายฮวาสะท้อนข้อเท็จจริงทางสังคมของลูกสาวชาวจีนที่ถูกส่งตัวมาพบกับสามีที่เมืองไทยทั้งๆที่ตนยังไม่เคยได้พบปะครอบครัวฝ่ายชายมาก่อน² แต่ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตจิตใจของผู้หญิงที่นอกเหนือไปจากข้อบันทึกทางประวัติศาสตร์ จีนป้ายฮวาที่มีความหวังที่จะใช้โอกาสในการอพยพนี้สานฝันในการเป็นจิตรกร ผู้เขียนได้อธิบายถึงความปรารถนาดังกล่าวของจีนป้ายฮวาว่าเป็น “ความใฝ่ฝันของสาวน้อยคนหนึ่งที่หลงยุค ผิดที่ผิดทาง และดูเหมือนว่าจะเป็นไปไม่ได้เลยหากเธอยังคงอยู่ในสภาพสังคมและครอบครัวเดิมของเธอ”³ ความต้องการของเธอจึงไม่ต่างจากชายจีนอพยพที่เดินทางมาแสวงหาโอกาสที่ดีขึ้นในผืนแผ่นดินไทย ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายการเดินทางเข้าสู่ดินแดนใหม่ของจีนป้ายฮวา

ถ้าคุณหนึ่งการเดินทางไปตั้งรกราก สร้างครอบครัวในประเทศสหรัฐอเมริกาของคนไทยบางส่วนเป็นดังการเดินทางไปสู่ ‘ดินแดนแห่งโอกาส’...เป็นดินแดนที่จะบันดาลให้ความหวังและความฝันเป็นจริง ในยุคนั้นการเดินทางมาใช้ชีวิตในเมืองไทยของคนจีนหลายชีวิตก็คงไม่ผิดไปจากกัน⁴

นับว่าผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาที่นอกกรอบจารีตของความเป็นหญิงจีนที่อพยพเพียงเพราะการออกเรือนเท่านั้น สำหรับนารีรัตน์ในเรื่อง *กิ่งไผ่-ใบรัก* นั้นผู้เขียนได้บรรยายลักษณะการอพยพและการสู้งานในวัยเด็กอย่างปากกัดตีนถีบไม่ต่างจากงานของเพศชาย การอพยพจึงทำให้หญิงจีนและชายจีนมีบทบาทที่คล้ายคลึงกัน งานวิจัยของ เจียมิน เปา (Jiemin Bao) ได้วิเคราะห์ว่าชายจีนที่อพยพมาเมืองไทยมีความรู้สึกที่ตนเป็นเหมือนลูกสาวที่แต่งงานออกเรือนไปอาศัยอยู่ที่อื่น การอพยพของชายจีนทำให้สถานะ “คนใน” ของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป เป็น “คนนอก” ดังเช่นสถานะของลูกสาว⁵ สำหรับเรื่อง *กิ่งไผ่-ใบรัก* การอพยพของนารีรัตน์ได้

² Jiemin Bao, *Marital acts: Gender, Sexuality and Identity among the Chinese-Thai diaspora* (Honolulu Hawaii: University of Hawaii Press, 2005, p.47.

³ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *บ้านร้อยดอกไม้*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ : อรุณ ,2548), หน้า 547.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 54.

⁵ Jiemin Bao, *Marital acts: Gender, Sexuality and Identity among the Chinese-Thai diaspora*, p.196.

นำเสนออีกมุมมองหนึ่งว่าในขณะเดียวกัน การอพยพก็ทำให้หญิงต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากพื้นที่ในครัวเรือนมาเป็นพื้นที่นอกบ้าน การข้ามน้ำข้ามทะเลจึงทำให้สถานภาพและบทบาทระหว่างเพศที่เคยได้ถูกกำหนดจัดวางตำแหน่งอย่างเคร่งครัดได้ผ่อนคลายลง ผู้เขียนได้ใช้คำว่า “เคียงบ่าเคียงไหล่” สะท้อนให้เห็นถึงบทบาททางเศรษฐกิจของนารีรัตนที่ทัดเทียมสามี ในขณะเดียวกันเธอก็ยังมีบทบาทดั้งเดิมคือการผลิตทายาทอีกด้วย

ภาระทางครอบครัวที่ต้องเป็นเมียและแม่ที่ให้ลูกแก่สามีถึงเจ็ดคน... ลูกชายห้า ลูกสาวสอง เป็นตัวเลขที่ครอบครัวคนจีนมักพอใจ ทั้งยังต้องต่อสู้เคียงบ่าเคียงไหล่ จนกระทั่งจากมือที่ว่างเปล่ากลายเป็นฐานะอันมั่นคงและมั่นคงระดับชาติ⁶

นอกจากการอพยพแล้ว การสมรสข้ามชาติยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวมีการผสมกลมกลืน ใน *บ้านร้อยดอกไม้* โชคชะตาได้พลิกผันให้ฉินปายฮวาได้เป็นอิสระจากระบอบคลุมถุงชน เนื่องจากเกริกผู้เป็นคู่หมั้นได้ทำให้สาวใช้ในบ้านตั้งครุฑ ฉินปายฮวาจึงได้รับบ้านหลังหนึ่งเพื่อเป็นของชดเชย เธอได้พบรักและแต่งงานกับสามีชาวไทย การสมรสข้ามชาติส่งผลให้ฉินปายฮวาไม่มีหน้าที่ปรนนิบัติญาติผู้ใหญ่ของสามีและไม่จำเป็นต้องผลิตทายาทชายสืบสกุล แต่อย่างไรก็ดี ฉินปายฮวายังต้องอยู่ในระบอบครอบครัวชายเป็นใหญ่ด้วยการให้สามีเป็นผู้นำ ส่วนเธอนั้นมีหน้าที่ดูแลลูกสาวและรับจ้างปักผ้า ในภายหลังเมื่อสามีเสียชีวิต ฉินปายฮวาจึงได้พัฒนาความสามารถทางศิลปะและประสบความสำเร็จจนกระทั่งสามารถรับเด็กหญิงปาฏิฐิ ซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่องเข้ามาอยู่ในอุปการะ

พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร ผู้เขียนรวบรวมประวัติของครอบครัว “โชวเฮงไถ่” ซึ่งเป็นครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่มีการผสมกลมกลืนจนกระทั่งมีการสืบทอดมรดกฝ่ายหญิงโดยยกย่องหญิงที่เรียกว่า “นายแม่” ซึ่งเป็นภรรยาชาวไทยของเจ้าสัวชาวจีน ผู้เขียนได้อธิบายถึงการที่ลูกๆ เรียกนายแม่ว่า “คำ่านายแม่แม่จะเป็นเพียงภาษาพูด แต่ก็ให้ความหมายในเชิงร่วมเป็นเจ้าของกิจการหรือร่วมทำงานกับสามี”⁷ “นายแม่” จึงเป็นภาพสะท้อนของข้อเท็จจริงทางสังคมที่สตรีไทยผู้มั่งคั่งเข้ามาแต่งงานกับชายจีนอพยพจึงทำให้ลูกๆ ที่เกิดมานั้นซึมซับกับความเป็นแม่ที่มีอำนาจไม่น้อยกว่าพ่อ งานวิจัยของ จอร์จ วิลเลียม สกินเนอร์ (George William Skinner) ก็เช่นกันที่กล่าวถึงการสมรสข้ามชาติว่าชายจีนต่างด้าวมักเลือกแต่งงานกับภรรยาไทยอันเนื่องมาจากการมีกรรมสิทธิ์ที่ดี

⁶ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *กิ่งไม้ใบรัก*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2539), หน้า 6.

⁷ พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร, *นายแม่*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, 2546), หน้า 25.

ในฐานะพลเมืองไทย ดังนั้น การทำธุรกิจการค้า การกู้ยืมจะสะดวกยิ่งขึ้น⁸ ในเรื่อง *ทางสายธาร* ได้ประกอบสร้างครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่มีการถ่ายโอนอำนาจไปที่สตรีด้วยปัจจัยการสมรสข้ามชาติเช่นเดียวกัน ผู้เขียนกำหนดให้กมลลาสน์ เชิญอิสราชัยหรือ “คุณใหญ่” เป็นบุตรสาวคนโตของ “เจ้าสัวกำจร” บิดาชาวจีนอพยพ และ “นายแม่” มารดาชาวไทย ซึ่งนายแม่เป็นหญิงที่มีอำนาจทางการเงิน จึงทำให้เจ้าสัวกำจรซึ่งเป็นเพียงชายจีนอพยพมาอย่างเลื่อผืนหมอนใบจำเป็นต้องใช้เงินของนายแม่เป็นทุนในการตั้งตัว ดังที่ผู้ประพันธ์ได้บรรยายไว้ว่า

นายแม่' ของคุณใหญ่เป็นเศรษฐี เจ้าสัวกำจรตั้งตัวขึ้นมาได้ก็เพราะอาศัยเงินทุนของภรรยา...ด้วยเหตุนี้แหละ ท่านจึง 'เกรง' กันนัก เมื่อคุณใหญ่เกิดมาเป็นลูกสาวคนโตเหมือนแม่ราวกับพิมพ์ ความเกรงนั้นจึงเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า...⁹

ผู้เขียนได้อธิบายอำนาจที่กมลลาสน์ได้รับผ่านลักษณะทางพันธุกรรมที่ถ่ายทอดจากแม่สู่ลูก ซึ่งมีได้เพียงแต่ลักษณะทางกายภาพเท่านั้นแต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงการสืบทอดมรดกและอำนาจในการปกครองครอบครัว กมลลาสน์มีบุคลิกภาพและอุปนิสัยที่เหมือนกับ “นายแม่” การควบคุมความประพฤติของน้องชายทั้งสี่เมื่อมารดาล่วงลับไปแล้วทำให้กมลลาสน์จำเป็นต้องสวมบทบาท “แม่ผู้นำเกรงขาม” มากกว่าที่จะเป็น “พี่สาว” ดังจากที่ผู้เขียนได้บรรยายให้เห็นว่า เมื่อพี่น้องทั้งห้าคนประชุมงานเสร็จสิ้น กมลลาสน์ได้ก้าวออกจากห้องทำงาน จากนั้นบรรยายกาศของความเป็นกันเองในระหว่างพี่น้องกลับคืนมาสู่ชายทั้งสี่

บรรยายกาศผ่อนคลายตามสบายเกิดขึ้นในห้องโถงกว้างนั้น ทันทีที่สตรีสูงวัยร่างบางก้าวพ้นจากกรอบประตูห้องโถงหน้าของตึกใหญ่...อาจเป็นเพราะผู้ที่เพิ่งออกจากห้องไป อยู่ในฐานะที่เป็นเสมือนมารดาของบุรุษแทบทุกคนในห้องนี้มาตลอดชีวิต

...หรือมิฉะนั้นก็อาจเป็นเพราะความเข้มแข็งเด็ดขาด รื้ออบเฉียบแหลมผสมผสานกับความเมตตาและยุติธรรมของเธอเป็นที่ประจักษ์แก่ใจทุกคนจนสร้างความนับถือ ยและยำเกรงอย่างไม่มีวันคลายคลอนขึ้นในหัวใจของน้องชายทั้งสี่ก็เป็นได้ ที่ทำให้ทุกคนสำรวมระมัดระวังทั้งกิริยาและวาจาเสมอเมื่ออยู่ต่อหน้าเธอ¹⁰

⁸ G .William Skinner, *Chinese society in Thailand :An analytical History* (New York : Cornell university press, 1962), pp. 127-128.

⁹ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ทางสายธาร* (กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2541), หน้า16.

ยิ่งไปกว่านั้น กมลลาสน์ยังได้ยก วิมล สาวใช้ในบ้าน ให้เป็นภรรยาของบิดา เพื่อป้องกันไม่ให้สมบัติทั้งหมดตกไปเป็นของลินลา หญิงที่เข้ามาเป็นภรรยาหลังจากที่นายแม่ได้สิ้นชีวิตลง กมลลาสน์ได้เลี้ยงดูวิรุงรองลูกสาวของวิมลในฐานะน้องสาวต่างมารดา แต่เธอกลับรู้สึกว่าการวิรุงรอง เป็นเหมือนลูกสาวแท้ๆของเธอ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ประกอบสร้างให้กมลลาสน์ซึ่งเป็นลูกสาวใน ครอบครัวไทยเชื้อสายจีนนั้นได้กลับกลายเป็นหญิงที่มีอำนาจเป็นแม่ของครอบครัวกำเนิด แม้ กมลลาสน์จะมีได้เคยผ่านการแต่งงาน และมีบุตร แต่ครอบครัวกำเนิดกลับยกย่องให้เธอเป็นผู้ เสียสละ และยอมรับให้เธอสวมบทบาทของความเป็นแม่ ดังชื่อของเธอ “กมลลาสน์” ที่มีความหมาย ว่า ผู้มีบัวเป็นที่นั่ง คือ พระพรหม¹¹ สะท้อนให้เห็นถึงหลักความเชื่อของพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท ว่าบิดามารดาเป็นพรหมของบุตร¹²

การอพยพของชาวจีนมาตั้งถิ่นฐานในเมืองไทยยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ครอบครัวจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวซึ่งมีผลต่อการเลี้ยงดูอบรมสมาชิกใหม่ที่ผ่อนคลายความเข้มงวดลงไปมาก¹³ เมื่อครอบครัวขาดสมาชิกอาวุโสและขาดมารดา ในขณะที่ชายผู้ เป็นพ่อนั้นจำเป็นที่จะต้องประกอบธุรกิจเพื่อสร้างความมั่นคงในครอบครัว นมคิมในเรื่อง *เจ้าสัวน้อย* เค็งในเรื่อง *เลดี้เยาวราช* และเง็กในเรื่อง *หมวยอินเตอร์* จึงเป็นตัวละครที่แม่จะมีได้เป็นแม่ ผู้ให้กำเนิดแต่ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญของ “แม่” ที่ช่วยเลี้ยงดูสมาชิกใหม่ของครอบครัว

นมคิมในเรื่อง *เจ้าสัวน้อย* นั้นแม่จะเป็นเพียงคนรับใช้ของกงกิมซัว แต่เมื่อเธอได้ช่วยกิมซัว เลี้ยงดูลูกแทนภรรยาของกิมซัวที่เสียชีวิตไป คิมจึงได้เปลี่ยนแปลงสถานภาพจากคนรับใช้เป็นแม่ นม ซึ่งคำว่าแม่นมนี้มีได้หมายความว่าเธอเป็นผู้ให้น้ำนมด้วยตนเอง แต่หมายถึง ตำแหน่งที่ได้มา จากการยกสถานภาพของหญิงรับใช้ให้สูงขึ้นด้วยการเข้ามาทำหน้าที่เป็นหญิงอาวุโสของบ้าน ทดแทนตำแหน่งญาติผู้ใหญ่ที่ได้ขาดหายไป นมคิมจึงทำหน้าที่เป็น แม่ และย่า ของครอบครัวไป โดยปริยาย นมคิมเลี้ยงดูสนิทบุตรชายของกิมซัว จนกระทั่งสนิทแต่งงาน นมคิมก็ได้ช่วยมรดก ภรรยาของสนิทดูแลลูกสาวคนเดียวที่ชื่อพิมพ์ชนก แม้ว่าความจริงแล้วเธอจะดำรงอยู่ในสถานภาพ

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 288.

¹¹ ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552*, [ออนไลน์], 6 มิถุนายน 2555. แหล่งที่มา :: <http://rirs3.royin.go.th/new-search/word-search-all-x.asp>

¹² พรธาดา สุวัธนวนิช, “ผู้หญิงกับบทบาทความเป็นแม่ในนวนิยายไทยตั้งแต่พ.ศ.2510-2546,” (สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า17.

¹³ ศศิวิมล ศรีวิโรจน์มณี, “บทบาทของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร: กระบวนการการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมชุมชนคลองคูเมืองเดิมสามแพร่ง.” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า12.

ของคนรับใช้ที่นอบน้อมต่อเจ้านาย แต่เจ้านายทุกคนในบ้านกลับประพฤติปฏิบัติต่อเธอเป็นเสมือนญาติผู้ใหญ่คนหนึ่ง

การดำรงอยู่ในสถานภาพของหญิงรับใช้และมารดาไปพร้อมๆกันทำให้นมคิมเป็นตัวละครที่มีสถานะกำกวมระหว่างความซื่อสัตย์ต่อเจ้านายกับความรักที่มีต่อสนิทซึ่งเธอเลี้ยงมาราวกับเป็นลูกชายของตน ทำயที่สุดแล้วนมคิมเลือกที่นิยามตัวตนเข้ากับความเป็นแม่ ทำให้เธอเลือกที่จะช่วยสนิทปกปิดกิมชั้วว่าทายาทรุ่นที่สามของครอบครัวเป็นเพศหญิง

“นมคิมอยู่กับคุณ เลี้ยงคุณอยู่กับท่านเจ้าสัวที่ให้ความรัก ความเมตตาจนเสมือนเป็นญาติ...จะให้นมคิมโกหกทนายศต่อท่านได้อย่างไร”

“ก็เพื่อ...ผม...”

“คุณสนิท...”

“ผมรักนมคิมเหมือนแม่...”

“นมคิมก็รักคุณค่ะ”¹⁴

ทำยที่สุด นมคิมได้เลือกที่จะใช้สถานภาพของแม่มากกว่าความจริงรักภักดีที่มีต่อเจ้านาย ส่งผลให้นมคิมกล้าที่จะแหวกขนบจารีตของครอบครัวจีน อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องคุณค่าของความเป็นหญิงในรุ่นหลานสาวอย่างพิมพ์ชนกในที่สุด

ในเรื่อง *หมวยอินเตอร์* เจ็กซึ่งเป็นพี่สะใภ้ของเจ้าแก็บนั้นได้เข้ามาช่วยปอเลี้ยงดูบุตรทั้งสามคนแทนภรรยาที่เสียชีวิต สำหรับเจ้าแก็บแล้วความโศกของเจ็กไม่ใช่เรื่องที่ผิดปกติดังเช่นทัศนคติจีนดั้งเดิม แต่คือความเสียสละในการเลือกที่จะไม่แต่งงานและเข้ามาช่วยเหลือผู้อื่น และสาเหตุสำคัญที่ทำให้เจ้าแก็บเกรงใจเจ็กเป็นอย่างมากเนื่องจากเจ็กได้ปฏิเสธที่จะเป็นภรรยาของปอ แม้ว่าเธอจะทำหน้าที่ “แม่” ด้วยการช่วยปอเลี้ยงหลาน คอยดูแลเรื่องอาหารการกิน และความปลอดภัยของบ้านเรือน แต่ในบางครั้งเธอก็ได้วางตัวเป็นคนนอกของระบอบความเป็น “พ่อแม่ลูก” ด้วยการมิได้มาร่วมโต๊ะอาหารกับเจ้าแก็บและลูกทั้งสามเป็นประจำ เจ็กได้แสดงตนอย่างชัดเจนถึงสถานภาพของเธอที่มีต่อการอยู่ภายใต้กรอบบิดาธิปไตยดังบทสนทนาของเจ็กกับชญานุช

“อ้วเลี้ยงลื้อมากับมือ...อ้วรักลื้อเหมือนลูกสาว...”

“อ้ว...มาเป็นแม่พวกเราสิ”

¹⁴ โสกี พรรณราย, *เจ้าสัวน้อย เล่ม 1* (กรุงเทพฯ: รวมสาส์น, 2543), หน้า 22.

“ไฉ่หย่า...อ้าวถือศีลกินเจแล้ว...ไม่อยากวุ่นวายทางโลก...”¹⁵

เมื่อเด็ก ๆ เติบโตขึ้นจนสามารถดูแลตัวเองได้ เจ็กหันเข้าหาศาสนาด้วยการนิยมไปปฏิบัติธรรมที่โรงเรียนหนึ่งหลายวันจึงจะกลับบ้าน การวางตัวของเจ็กทำให้เธอกลับกลายเป็นหญิงที่มีอำนาจที่สุดในครอบครัว เมื่อชญานุซหหลานสาวคนเล็กตัดสินใจเข้าประกวดนางงามโดยปิดบังพ่อเจ็กได้วางแผนช่วยเหลือด้วยการเกริ่นขอไม่ให้พ่อโกรธหากลูกสาวทำสิ่งใดผิด แม้ว่าปอมมักจะพูดจาเข้มงวดกับลูก ๆ จนกระทั่งทำให้ชญานุซล้อวาจาของพ่อว่าเป็น “ปัญหาฮ่องเต้” แต่เมื่อปอสทนทนากับเจ็กนั้นปอมกลับแสดงความอ่อนโยนที่แท้จริงในใจออกมาและยอมรับทุกคำขอของเจ็กได้อย่างไม่มีเงื่อนไข

“อาเฮีย...ถ้าอาเฮียขบใจอ้าวอยากตอบแทนอ้าวบ้าง...อ้าวขออะไรอย่างนะ...”

เจ็กกล่าวขอ...

ปอรีบบอกทันที

“ขออะไรอ้าวให้ทุกอย่าง”

เพราะเจ็กไม่เคยเอ่ยปาก ‘ขอ’ เจ็กเสียสละทั้งชีวิตให้กับหลาน ๆ...จนตัวเองไม่...แต่งงาน...ไม่มีลูก...ปอเห็นเจ็กเป็นน้องแท้ ๆ...แม้ฐานะจะเป็นพี่เมียก็ตาม¹⁶

ดังนั้น การสร้างตัวละครที่ไม่ใช่แม่ผู้ให้กำเนิดให้เข้ามาเลี้ยงดูสมาชิกใหม่ของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนนั้นทำให้หญิงเหล่านี้สามารถต่อรองอำนาจกับประมุขของครอบครัวได้ อย่างไรก็ตาม เค็งในเรื่อง *เลดี้ยาวราช* ที่แม่จะไม่ใช่แม่ผู้ให้กำเนิดแต่การตกเป็นภรรยาของประมุขจึงทำให้เค็งมีอำนาจที่น้อยที่สุดในบรรดาตัวละครที่มีสถานภาพมารดา เค็งเป็นน้องภรรยาของนายกิมฮุย แต่เค็งได้ตกเป็นภรรยาเมื่อพี่สาวของเธอเสียชีวิต เค็งจึงได้ทำหน้าที่เลี้ยงดูหลานทั้งสาม ได้แก่ วิจิตร ฮวง และหยกผกา การเข้าครอบ “ภรรยา” ทำให้เค็งถูกสามีกดขี่และทุบตีเมื่อเขาไม่พอใจ อีกทั้งเธอยังไม่มีอำนาจในการช่วยเหลือหลานสาวได้เช่นเดียวกับเจ็ก เมื่อหยกผกาหลานสาวคนเล็กมีปัญหาขัดแย้งรุนแรงกับบิดา หยกผกาจึงขอให้เค็งหนีออกจากบ้านไปพำนักเธอ เค็งส่งสารหยกผกาและเจ็บใจว่าตนไม่มีอำนาจพอที่จะช่วยเหลือหลานสาวได้มากมายนักในระบอบครอบครัว

¹⁵ โสภี พรรณราย, *หมวยอินเตอร์*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: บิวตี้บุ๊ก, 2550), หน้า 261.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 274.

ชายเป็นใหญ่ หนทางเดียวที่เธอสามารถทำได้คือการผัดขืนบจาริตของภรรยาที่ต้องดูแลสามีและเลือกที่จะติดตามไปคอยดูแลหลานสาวที่ต้องการไปทำงานที่ประเทศอังกฤษ

ไม่อาจจะปฏิเสธคำขอนั้นได้ โอบกอดเอาไว้แน่น...รู้สึกกังวลว่าความรู้สึกรักของหลานสาวที่เสียไปนั้นแล้วจะเยียวยาได้อย่างไรกัน เคียงนายกิมฮุย ชายผู้ครั้งแรกเป็นพี่ชายและต่อมาเป็นสามี... โกรธตัวเองที่อดทนอยู่ในสภาพเปี้ยลางของชายใจร้ายคนหนึ่ง¹⁷

จะเห็นได้ว่าเค็ง เก็ก และนมคิมมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันว่าแม้พวกเขาจะมีได้เป็นแม่ที่แท้จริงของครอบครัวแต่พวกเขากลับเลือกสถานภาพของแม่ที่คอยสนับสนุนสมาชิกใหม่ของครอบครัวซึ่งเป็นตัวเอกหญิงของเรื่องด้วยการใช้อำนาจต่อรองหรือการตัดสินใจแหวกม่านประเพณีของครอบครัวในที่สุด

3.1.1.2. อิทธิพลของสังคมทุนนิยม

ปฏิสัมพันธ์กับสังคมไทยเป็นสิ่งสำคัญที่เอื้ออำนวยให้สตรีมีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทโดยเฉพาะการที่ครอบครัวรับอิทธิพลของสังคมทุนนิยม การประกอบธุรกิจทำให้ตัวละครจำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับสังคมไทยทั้งการเปลี่ยนชื่อเป็นภาษาไทย และการแต่งกาย บุคลิกภาพที่สะท้อนถึงฐานะของหญิงที่สวยสง่าต่างจากหญิงจีนที่ต้องสำรวจมกิริยาวาจาในการเคารพผู้อาวุโสและแต่งกายให้เหมาะสมกับหน้าที่ในครัวเรือน จะขอวิเคราะห์อิทธิพลของสังคมทุนนิยมที่ช่วยส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของมารดา ดังนี้

3.1.1.2.1. กมลასน์: จากลูกหญิงสู่คุณหญิง

ในเรื่อง *ทางสายยาว* อำนาจทางเศรษฐกิจของมารดาส่งอิทธิพลให้กมลასน์ได้เป็นลูกสาวที่ประกอบธุรกิจของครอบครัวที่ตนกำเนิด “ในฐานะลูกสาวคนใหญ่และผู้เป็นมารดาที่ล่วงลับไปแล้ว คุณกมลასน์กุมอำนาจในบ้านไว้ด้วยมือหนึ่ง ขณะอีกมือหนึ่งก็กุมถุงเงินใบมเหสีมา

¹⁷ ทิพเกสร, *เลดี้เยาวราช เล่ม 1* (กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2546), หน้า 115-116.

ของครอบครัวไว้ไม่คล้ายเช่นกัน”¹⁸ กมลลาสน์ได้ใช้อำนาจทั้งการดูแลบุคคลในบ้านและอำนาจทางเศรษฐกิจในครอบครัวที่ตนกำเนิด เธอจึงเป็นหญิงไทยเชื้อสายจีนที่แตกต่างจากหญิงจีนจารีตผู้เป็นลูกสาวที่ต้องแต่งงานออกเรือน

เมื่อวิเคราะห์ถึงสถานภาพของลูกสาวคนโตจากงานเขียนของ ดร.สายพิณ หุรวีวัฒน์ ซึ่งเขียนอัตชีวประวัติใน *หลูลี่ฟิง ชิวประวัติสามัญชน* ดร.สายพิณได้บอกเล่าถึงการรับรู้ความไม่เท่าเทียมทางเพศในครอบครัวตั้งแต่วัยเด็กเนื่องจากผู้เขียนมีสถานภาพเป็นลูกคนโตแต่ครอบครัวกลับให้ความสำคัญกับน้องชายคนถัดมาของเธอเพราะมีคุณสมบัติในการเป็นทายาทสืบสกุล อันสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของจารีตจีนที่เลือกยกย่องลูกชายคนโตของครอบครัวให้อยู่ในตำแหน่งที่สูงที่สุดในบรรดาพี่น้องแม้ว่าชายผู้นั้นจะมีพี่สาวที่คนก็ตาม ในทางตรงกันข้ามกับ *ทางสายธาร* ที่ได้นำเสนอให้กมลลาสน์เป็น “ลูกสาวคนโต” ที่มีอำนาจทัดเทียมหรือเหนือกว่าทายาทสืบสกุลและสะท้อนอำนาจดังกล่าวผ่านชื่อเรียก เกริกน้องชายคนถัดมาของกมลลาสน์ได้รับคำเรียกขานเป็นภาษาจีนว่า “ต้าเกอ” ซึ่งแปลว่า “พี่ชายใหญ่” แต่ในขณะเดียวกัน กมลลาสน์ได้มีชื่อเล่นภาษาไทยว่า “ใหญ่” โดยที่น้องๆ มักเรียกเธอว่า “พี่ใหญ่” หรือ “คุณใหญ่” ความสอดคล้องในความหมายของชื่อเล่นทั้งสองภาษานี้ได้สะท้อนว่าอำนาจที่ลูกสาวคนโตได้รับสืบทอดจากแม่ชาวไทยนั้นมีความยิ่งใหญ่ไม่ด้อยไปกว่าอำนาจของลูกชายคนโตที่มาจากการสืบทอดบรรพบุรุษฝ่ายชายตามจารีตจีน ซึ่งในทางปฏิบัตินั้น “คุณใหญ่” มีอำนาจที่เหนือกว่า “ต้าเกอ” ดังที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ใน *บ้านร้อยดอกไม้* เมื่อกมลลาสน์ซักถามเกริกถึงสาเหตุที่ต้องการบ้านร้อยดอกไม้มาเป็นของตน ทำให้เกริกที่เป็นชายเผด็จการกลับพูดจาตะกุกตะกักเมื่อเจอการคาดคั้นจากพี่สาว

“แกให้กอบไปบีบเอาบ้านหลังนั้นคืนมา...ไหนบอกซิว่าแกจะเอามันมา
ทำไม?”

“ผม...ผม...คิดว่าที่ดินผืนนั้นเหมาะกับการสร้างตึกเล็กๆสักหลังเป็นสาขาก็ได้...”
เกริกอึกอัก เมื่ออยู่ต่อหน้าคุณใหญ่ตามลำพังเช่นนี้ เขาแทบไม่เหลือเค้า ‘ต้าเกอ’...พี่ชาย
ใหญ่ของทุกคน¹⁹

จากบทสนทนาดังกล่าวสะท้อนถึงอำนาจของกมลลาสน์ที่มีสิทธิเด็ดขาดในการจัดการมรดกครอบครัวเหนือน้องชาย การใช้คำเรียกต้าเกอจึงเป็นเพียงการสืบทอดจารีตแต่อำนาจที่

¹⁸ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ทางสายธาร*, หน้า12.

¹⁹ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *บ้านร้อยดอกไม้*, หน้า40.

แท้จริงกลับอยู่ที่ “คุณใหญ่” ซึ่งกมลลาสน์ได้ตระหนักดีว่า การที่แม่ของเธอมีอำนาจทางเศรษฐกิจนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้สถานภาพของผู้หญิงจีนดีขึ้น กมลลาสน์จึงได้กล่าวเปรียบเปรย สถานภาพของหญิงจีนอพยพอย่างจีนปายฮวา กับสถานภาพของหญิงรุ่นลูกหลานในครอบครัว ของกมลลาสน์ให้เกริกได้ฟัง

“การเป็นลูกสาวคนจีนแท้ๆที่แผ่นดินใหญ่นั้นไม่ใช่เรื่องง่ายนักหรอก เกริก... ไม่ง่ายอย่างที่ที่มีสมบัตินายแม่หนุนหลัง ไม่ง่ายอย่างที่พวกลูกสาว หลานสาวของเราที่พากัน กลายพันธุ์กันไปหมดแล้ว”²⁰

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้บรรยายบุคลิกภาพและการแต่งกายของกมลลาสน์ผ่านสายตาของ นุสรซึ่งเป็นหนุ่มชาวไทย นุสรมิได้มองว่ากมลลาสน์มีลักษณะของหญิงจีนแต่กลับเปรียบเทียบกับกมลลาสน์ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับคุณย่าของเขา ซึ่งคุณย่าของนุสรนั้นเป็น “คุณหญิง” อันเป็น ตำแหน่งของสตรีที่มีสถานภาพสูงในสังคมไทย ซึ่งนุสรก็ได้ค้นพบในภายหลังว่ากมลลาสน์เคยได้ พบปะกับคุณย่าของเขาด้วยเช่นเดียวกัน

นุสรสบดวงตาใสเป็นประกายคมกล้าบนใบหน้าอย่างตั้งใจ แม้ผมของเธอจะ เปลี่ยนสีแล้ว หากผิวพรรณสดใส... ความฉลาดฉับไวและพลังที่ลึกซึ้งบางอย่างก็ส่งผ่าน ดวงตานั้นออกมาอย่างชัดเจนชายหนุ่มรู้แล้วว่า นอกจากมวยผมที่ท้ายทอย วิธีการหยัด ร่วงตรง ซึ่งทำให้เธอดูคล้ายคุณหญิงย่าของเขาแล้ว ยังมีลักษณะบางประการของคนมี อำนาจ ความเด็ดเดี่ยวเยือกเย็นที่ทำให้ดูคล้ายกันอย่างยิ่ง²¹

3.1.1.2.2. เค็ง: จากหญิงก้นครัวสู่ผู้ประกอบการ

ใน เลดี้เยวราช เค็งได้ตัดสินใจออกจากบ้านไปพร้อมกับหยกผกาหลานสาวคนเล็กที่ ต้องการพิสูจน์ความสามารถให้กิมฮุยพ่อของตนได้ประจักษ์ การใช้ชีวิตในต่างประเทศได้ทำให้เค็ง ได้เปิดชีวิตเข้าสู่โลกกว้างด้วยการทำงานนอกบ้านที่ปราศจากสามีเป็นผู้ควบคุมชีวิต เค็งติดตาม หลานสาวไปทำงานในร้านอาหารจีนที่ลอนดอนโดยมีหน้าที่เป็นหัวหน้าแม่บ้านในการดูแล

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า546.

²¹ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, ทางสายธาร, หน้า84.

พนักงานให้ทำความสะอาดครัวและห้องน้ำ ราตรีเจ้าของร้านได้สังเกตเห็นว่าหน้าที่ตั้งกล่าวควรจะเป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่มีวุฒิภาวะและมีความละเอียดอ่อนอย่างแท้จริง การเป็นหัวหน้าแม่บ้านจึงไม่ได้ทำให้เค็งรู้สึกต่ำต้อยแต่ทำให้เธอเรียนรู้ถึงการประกอบกิจการร้านอาหารที่ไม่เพียงแต่อาหารจะต้องอร่อยเท่านั้นแต่จะต้องให้ความสำคัญกับความถูกต้องของทุกสิ่งทุกอย่างทั้งกรรมวิธีการทำอาหาร การทำความสะอาดพื้นที่ที่ใช้ประกอบอาหาร รวมถึงห้องน้ำที่ให้บริการลูกค้าจะต้องสะอาดสมกับการทำร้านอาหาร เมื่อเค็งกลับมาเมืองไทย เธอจึงเล่าประสบการณ์การทำงานนอกบ้านให้กิมฮุยฟัง “เฮียคงไม่รู้ว่าการทำร้านขนาดนั้นจะต้องทำอะไรบ้างอยู่ๆไปทำอาหารต้มแกงผัดหนึ่งลวกอาหารเลยไม่ได้นะ ไม่เหมือนอย่างร้านเรา”²²

เค็งได้ทำงานจนกระทั่งมีเงินก้อนใหญ่ทำให้เธอกลับมาเมืองไทยในฐานะหญิงที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ เมื่อเดินทางกลับมาเปิดร้านอาหารที่เมืองไทยได้มีสื่อมวลชนมาสัมภาษณ์ หยกผกาได้แนะนำเค็งกับสื่อมวลชนและนั่นเป็นครั้งเดียวที่ผู้อ่านได้รู้จักเค็งในชื่อของ “คุณสุวรรณี”

นานปีที่น่าจะไม่เคยได้หัวเราะเต็มเสียงชีวิต เมื่อไปจากเมืองไทยเบื้องแรก ดูมืดมน และน่าหว่นหวาดจนกระทั่งหยกมีส่วนเกื้อกูลให้อยู่ดีกินดีและมีอนาคตมีความหวังจนกระทั่งมีร้านมีสิ่งทีคนอย่างนางไม่เคยวาดหวังมาก่อน ยิ่งกลับมาเมืองไทยก็มีร้านหรู บ้านหลังงาม รถคันโก้²³

การเลื่อนสถานภาพทางเศรษฐกิจนอกจากจะส่งผลให้เธอเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวิถีชีวิตและได้รับเกียรติในสังคมแล้ว การแต่งกายและบุคลิกภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของเค็งยังส่งผลให้นายกิมฮุยมีความรู้สึก “เกรง” ที่จะขอให้เค็งกลับมาอยู่ร่วมกันและรู้สึกว่าเค็งจะไม่น่าเป็นภรรยาที่ทนให้สามีโขกสับได้อีกต่อไปเนื่องจากเค็งสามารถที่จะตั้งตัวได้โดยไม่ต้องพึ่งสามี

ทั้งที่ในใจนั้นร่ำร้องอยากจะบอกอยากจะอ้อนวอนให้เค็งกลับมาอยู่เสียด้วยกัน แต่พอเห็น ‘ราตรี’ ของคนที่ตัวเองเคยกอดนอนเคย ‘จิก’ เคยกตใช้แล้วนั้นเขาก็พูดไม่ออกไปเช่นกันเพราะว่าเค็งไม่เหมือนเดิมก่อนไปจากเมืองไทย เวลาผ่านไปหลายปี...แล้วอีเค็งก็ดูดีขึ้นอีกมาก แต่งตัวสวยพริ้มเพรา ปากแดงแก้มแดงตาวาววับ...²⁴

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 227-228.

²³ ทิพเกสร, เลดี้เยาวราช เล่ม 2 (กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2546), หน้า 331.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 225.

นอกจากที่ลักษณะทางกายภาพของเค็งจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นหญิงสมัยใหม่แล้ว เค็งยังพยายามนำโลกที่ได้พบปะภายนอกมาเล่าให้กิมฮุยฟัง และพยายามกระตุ้นให้กิมฮุยเปิดใจยอมรับความเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก เค็งจึงเป็นหญิงที่ชักนำโลกสมัยใหม่ให้เข้าสู่ครอบครัวไทยเชื้อสายจีน

“เวลาเปลี่ยนคนเปลี่ยนนะเฮีย ฉันได้ยินมาแบบนั้น ฉันเองก็เปลี่ยนไปเหมือนฉันเข้มแข็งขึ้นมากได้เห็นโลกข้างนอกที่ไม่เคยคิดว่าจะได้เห็นได้สัมผัสคนอื่นมาก...แล้วเฮียล่ะ”วกกลับมากถามปุปบับ “เฮียไม่คิดจะเปลี่ยน ไม่คิดจะยอมรับโลกหรือผู้คนหรือกริ ฉันว่าไม่เลวร้ายหรอกนะ”²⁵

3.1.1.2.3. นารีรัตน์: จากหญิงพลัดถิ่นสู่คุณนายไฮโซ

เธอตั้งชื่อไทยให้เพื่อนว่า ‘นารีรัตน์’...เมื่อฝ่ายนั้นต้องเข้าสังคมในฐานะ ‘นายหญิง’ของบริษัทตัวแทนจำหน่ายรถยนต์จากญี่ปุ่น และเป็นเจ้าของโรงงานประกอบที่เป็นการลงทุนร่วมระหว่างประเทศ
...คุณอารยาเลือกชื่อนี้ให้เพื่อนอย่างจงใจ ด้วยเชื่อมั่นว่ามองลึกลงไปแล้ว หญิงผู้นี้เป็น ‘นางแก้ว’อย่างแท้จริง...

ในเรื่อง *กิ่งไม้-ใบรัก* หญิงจีนอพยพที่ชื่อว่า “ท้อ” ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “นารีรัตน์” ด้วยการตั้งชื่อของอารยาเพื่อนรักชาวไทย การเปลี่ยนชื่อเป็นไทยของนารีรัตน์เป็นการปรับตัวเพื่อเข้าสู่วงการธุรกิจ นวนิยายได้เปิดเรื่องเมื่อนารีรัตน์เป็นหญิงสูงวัยผู้ร่ำรวยผู้เขียนจึงได้ใช้ชื่อ “นารีรัตน์” ในกรณีนำเสนอตัวละครมารดาชาวจีนผู้เฒ่าตลอดทั้งเรื่อง ขณะที่ชื่อ “ท้อ” ได้มีปรากฏอยู่ในการฉายภาพย้อนของเด็กหญิงชาวจีนที่อพยพมาเมืองไทยและทำงานอย่างหนัก และเป็นชื่อที่ปัจจุบันยังใช้เรียกขานกันในกลุ่มคนใกล้ชิดเท่านั้น

การประกอบธุรกิจจนกระทั่งมีฐานะร่ำรวยได้ส่งผลให้ครอบครัวมีรายได้มากพอที่จะจ้างคนรับใช้ทำงานบ้าน เมื่อลูกชายเติบโตจนสามารถเข้ามาบริหารงานของครอบครัว นารีรัตน์มีหน้าที่เพียงออกงานสังคม และใช้เวลาว่างไปเที่ยวต่างประเทศ ดูภาพยนตร์ชมละคร จับจ่ายใช้สอยเงินทองได้ตามความพอใจ ผู้เขียนได้กล่าวเปิดเรื่องนวนิยายเป็นเหตุการณ์ที่นารีรัตน์กำลัง

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 331.

เดินทางไปชมละครเวทีกับเพื่อนรักและอาร์ตีสลูกสาวของตน นารีรัตน์สามารถกล่าวเปรียบเทียบ การแสดงที่ได้ชมที่กรุงเทพฯกับการแสดงที่เธอเคยดูกับลูกชายที่สหรัฐอเมริกา

“ตอนไปเยี่ยมคือเมื่อกลางปี มันก็พาไปดูละคร ฉันหลับตั้งแต่ฉากแรกนะ เธอ...ใช้ลูกชายตัวดีมันเข้าใจเลือกละครให้แม่ดู มันพูดมันเดินจนฉันเวียนหัว เดียวๆก็หัน มาป้องปากกระซิบกับคนดู แล้วก็ร้องเพลงเสียงโหยหวนยังกับจิ้ง!”

“ลูกชายอุตส่าห์พาไปดู...หาดีไม่ได้เลยนะ” คุณอาร์ตีส

“ถ้าจะหาที่ดีก็คงจะมีแต่ที่ฉาก...มันเปลี่ยนฉากไวเหมือนโกหก เหมือนเสกคาถา เอาอย่างจิ้งแหละ จากห้องกลายเป็นเมือง กลายเป็นป่าเขาไปได้ แป๊บเดียวเท่านั้น”²⁶

ผู้เขียนได้บรรยายการวิจารณ์ละครเวทีของนารีรัตน์ผ่านทัศนคติของหญิงจีนที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับละครตะวันตก เธอจึงเปรียบว่าโอเปรา (Opera) คือจิ้ง และไม่สามารถที่จะฟังภาษาอังกฤษออกได้ ทำให้เธอมีได้รู้สึกชื่นชอบกับละครเวทีสมัยใหม่ที่ได้ชมที่ต่างแดนมากนัก แต่การปรับตัวเพื่อเรียนรู้วิถีที่แตกต่างจากชาติพันธุ์ของตนทำให้นารีรัตน์สามารถมีรสนิยมและงานอดิเรกร่วมกับลูกชาย รวมถึงอาร์ตีสลูกสาวที่มักมีความคิดขัดแย้งกับเธอเสมอ แต่เมื่ออาร์ตีสมาชมละครกับนารีรัตน์ อาร์ตีสเพลิดเพลินกับการได้ชมละครที่ถูกรสนิยมคนรุ่นใหม่ เธอจึงอารมณ์ดีและวิพากษ์วิจารณ์ละครกับมารดาอย่างร่าเริง การที่มารดาและลูกสาวมีกิจกรรมร่วมกันจึงเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ลดช่องว่างระหว่างวัยและวัฒนธรรมที่ขัดแย้ง

ในด้านลักษณะทางกายภาพ นารีรัตน์มักแต่งกายสวยงามพร้อมด้วยเครื่องประดับ อยู่เสมอ และมักปรากฏกายในงานเลี้ยงของสังคมชั้นสูง ผู้เขียนได้บรรยายการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของเธอด้วยการเปลี่ยนแปลงจากหญิงสาวที่เคยทำงานหนักมาเป็นสตรีที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและเป็นที่รู้จักของคนในสังคม

...ยึดยว่นับจากวันที่เพื่อนของเธอช่วยงานสามีด้วยการถือชะแลงงัดเปลี่ยนยางรถยนต์ด้วยตนเอง จนกระทั่งถึงวันที่ ‘คุณนารีรัตน์’ แต่งเครื่องเพชรแพรวพรายออกงานในสังคม ‘ไฮโซ’ มีภาพลงตีพิมพ์ในหน้านิตยสารอยู่บ่อยๆ²⁷

²⁶ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *กิ่งไม้-ใบรัก*, หน้า 26

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

จะเห็นได้ว่า อิทธิพลของตะวันตกได้เข้ามาสู่ครอบครัวของนารีรัตน์ทั้งในรุ่นแม่และลูกซึ่งเกิดจากการมีอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งความจริงแล้วกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนเป็นกลุ่มหนึ่งในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกมากที่สุดในบรรดาประชากรไทย²⁸ ชนชั้นกลางเหล่านี้จึงสามารถที่จะเข้าถึงรูปแบบชีวิตของโลกตะวันตกได้อย่างรวดเร็ว

นับแต่การอพยพมาในวัยเด็กสาว นารีรัตน์เคยได้กลับไปประเทศจีนอยู่หลายครั้งแต่เป็นการเดินทางไปในฐานะสะใภ้ของครอบครัวสามี แต่เมื่อนารีรัตน์ต้องการเดินทางกลับไปเยี่ยมญาติพี่น้องของตนสามีกลับไม่เห็นถึงความสำคัญดังกล่าว เนื่องจากสตรีที่แต่งงานออกเรือนมาแล้วไม่ควรกลับไปยุ่งเกี่ยวกับครอบครัวกำเนิด ในตอนต้นของนวนิยาย นารีรัตน์จึงได้เล้าความต้องการของตนให้ลูกสาวฟังและขอให้ลูกสาวเดินทางไปเป็นเพื่อน เธอได้นำกระเป๋าเดินทางใบโตมาบรรจุข้าวของเงินทองเพื่อมอบให้บุคคลในครอบครัวกำเนิดของตน นารีรัตน์จึงเป็นตัวละครที่คล้ายคลึงกับสตรีจีนอพยพจำนวนหนึ่งที่เมื่อมีรายได้แล้วจึงส่งเงินกลับไปช่วยเหลือบ้านเกิดหรืออาจมั่งคั่งจนสามารถช่วยสร้างโรงเรียนในชุมชน แต่ก็ยังต้องปิดบังพฤติกรรมดังกล่าวกับสามีเนื่องจากเป็นการกระทำที่ขัดแย้งกับจารีตของลูกสาวที่เมื่อแต่งงานออกเรือนแล้วก็ไม่มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับครอบครัวกำเนิดอีก²⁹ นารีรัตน์จึงเป็นมารดาที่ได้เปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทอีกทั้งยังพิสูจน์ให้ครอบครัวกำเนิดเห็นว่าลูกสาวมีหน้าที่เพียงแต่งงานออกเรือน แต่สามารถที่จะมีบทบาททางเศรษฐกิจเพื่อช่วยเหลือครอบครัวของตนได้เช่นเดียวกับลูกชาย

3.1.1.2.4. ฉินปายฮวา: จากหญิงพลัดถิ่นสู่ศิลปินผิวเหลือง

ฉินปายฮวาในเรื่อง *บ้านร้อยดอกไม้* ได้มีชื่อภาษาไทยว่า “บุปผา” โดยการตั้งชื่อของบารุงสามีที่เป็นครูสอนภาษาไทย การสมรสข้ามชาติกับบารุงส่งผลต่อทักษะภาษาไทยของเธอดังที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ว่า “เธอพูดไทยได้ชัดเจน ไม่มีแปร่งเพี้ยนแม้แต่คำเดียว บ่งบอกถึงการศึกษาฝึกฝนอย่างหนัก”³⁰ การแต่งงานข้ามชาติจึงมิได้สะท้อนเพียงแต่อิสรภาพในการเลือกคู่ครองเท่านั้น แต่ยังเป็นการทำให้อินปายฮวาได้กลายเป็นคนไทยผ่านการใช้ภาษาที่มีประสิทธิภาพไม่ต่างจากพลเมืองไทย

²⁸ Richard J. Coughlin, *Double Identity: The Chinese in Modern Thailand*, p. 191.

²⁹ Jiemin Bao, *Marital Acts : Gender, Sexuality and Identity among the Chinese-Thai diaspora*, p. 71.

³⁰ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *บ้านร้อยดอกไม้*, หน้า 18.

ตัวตนของฉินปายฮวาได้กระจ่างแจ่มชัดเมื่อสามีของเธอได้เสียชีวิต ประจวบกับ กรองผกา ลูกสาวของเธอที่สำเร็จการศึกษาและเข้าสู่ชีวิตการทำงาน กรองผกาได้สนับสนุนให้ผู้เป็นแม่ สร้างสรรค์งานศิลปะอย่างเป็นเรื่องเป็นราว ฉินปายฮวาเขียนภาพไว้เป็นจำนวนมากจนสามารถ จัดตั้งห้องแสดงภาพในบริเวณบ้าน อีกทั้งการติดต่อสื่อสารกับประเทศต่างๆของสังคมไทยยังได้ เปิดโอกาสให้เธอสามารถส่งภาพเขียนเข้าประกวดจนกระทั่งได้รับรางวัลระดับนานาชาติ ทั้งใน เมืองไทย สิงคโปร์ ฮองกง และนิวยอร์ก ลักษณะการแต่งกายที่สะท้อนความเป็นศิลปินของเธอ สร้างความประทับใจและประหลาดใจให้กับเด็กหญิงปาฎลีในวัยแปดขวบที่ฉินปายฮวารับมา อุปการะ ปาฎลีไม่คาดคิดว่าจะได้พบหญิงจีนในลักษณะเช่นนี้

ไม่ใช่ผู้หญิงชาวจีนพูดไม่ชัด นุ่งกางเกงแพรเนื้อหนาอย่างที่เคยเห็นและ ไม่ใช่ผู้หญิงสูงวัยเรียบง่ายประณีตอยู่ในชุดผ้าไหมเช่นกัน คนที่เดินออกมาต้อนรับดู เหมือนแหม่มผิวเหลือง

ในยุคนั้นคือยุคที่ยังไม่มีการเปลี่ยนสีผมกันมากมายเหมือนขณะนี้ หากผมของ เจ้าของบ้านก็เป็นสีน้ำตาลอมแดงสว่าง ร่วงเล็บบางอยู่ในกางเกงตัดด้วยผ้าแพรเนื้อบาง บานพลิวสีม่วงจัดพิมพ์ลายดอกไม้ ตัวเสื้อที่สวมใส่ปักเป็นลายดอกไม้ด้วยฝีมือ ประณีต

เสื้อตัวนั้นเป็นสีเหลืองสดใสจัดจ้า...สีม่วงกับสีเหลือง! ...จะมีใครอีกที่สามารถใช้ สีตัดกันถึงขั้นเป็นปฏิปักษ์เช่นนี้กับเครื่องแต่งกาย?

มีหน้าซำยังใช้ได้สวยอย่างเหลือเชื่อแบบผู้หญิงคนนี้ทำได้...

ต่อมาอีกไม่นานนักปาฎลีก็เข้าใจ...มันซึ่มซาบและสอดคล้องกับคำอธิบายของ กรองผกาเมื่อแรกพบ... 'มา มาของพี่กรองผกาเป็นศิลปิน'³¹

ภาพของฉินปายฮวาที่เด็กหญิงปาฎลีได้พบนั้นจึงผิดไปจากภาพของหญิงจีนอพยพตาม แบบพิมพ์เดียวกัน (Stereotypes) ในห้วงความคิดของปาฎลีที่วาดภาพว่าหญิงจีนมักพูด ภาษาไทยติดสำเนียงจีนและดำรงอัตลักษณ์ดั้งเดิมด้วยเครื่องแต่งกาย แต่ฉินปายฮวาก็มิได้แต่ง กายชุดผ้าไหมในลักษณะหญิงไทยสูงอายุ ลักษณะการแต่งกายของเธอได้แหวกกรอบไปจากภาพ แม่ผู้สูงอายุชาวไทยและชาวจีน ทำให้ปาฎลีรู้สึกว่าการหญิงผู้นี้มีลักษณะพิเศษและได้เชื่อมโยง

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

ความผิดปกติแต่น่าสนใจของหญิงจีนผู้นี้ก็บ่งลักษณะของหญิงล้ำสมัยในโลกตะวันตก ฉินปายฮวาจึงเป็นหญิงจีนที่มีภาพลักษณ์เป็น “ແหม່ມຝົວເລື່ອງ”

การตั้งชื่อเป็นภาษาไทยว่า “บุปผา” แม้จะสื่อถึงการปรับตัวเข้ากับความเป็นพลเมืองไทย แต่เป็นลักษณะที่แตกต่างจากการใช้ชื่อภาษาไทยของตัวละครอื่นที่เป็นการเลื่อนสถานภาพ เนื่องจาก ฉินปายฮวาเป็นศิลปินหญิงที่มีชื่อเสียงในนามว่า “ฉินปายฮวา” ในขณะที่ชื่อบุปผากลับไม่มีผู้ใดเรียกขาน ดังที่ฉินปายฮวาได้เล่าให้ป้าภูลีฟังว่า “รู้ไหมภูหมู่ก็มีชื่อไทย แปลว่าดอกไม้เหมือนกัน...แต่ไม่เคยมีใครยอมเรียกสักคน”³² ความสำเร็จของฉินปายฮวาจึงรุดหน้าไปไกลกว่าตัวละครอื่น กล่าวคือ เธอไม่จำเป็นต้องใช้ชื่อภาษาไทยเพื่อเลื่อนสถานภาพ แต่สามารถที่จะโดดเด่นได้ด้วยภาพลักษณ์ของหญิงจีนในโลกสมัยใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์ตัวละครฉินปายฮวา นารีรัตน์ กมลลาสน์ และเค็งสรูปได้ว่าการใช้ชื่อภาษาไทยสะท้อนถึงชีวิตของสตรีในครอบครัวจีนที่ได้ก้าวออกมามีปฏิสัมพันธ์กับสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นการประกอบธุรกิจหรือการแต่งงานข้ามชาติ อีกทั้งการแต่งกายและบุคลิกภาพของ “คุณหญิงคุณนาย” ยังได้สะท้อนถึงบทบาทของผู้หญิงที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ และบุคลิกภาพการแต่งกายแบบ “ແหม່ມຝົວເລື່ອງ” ที่สะท้อนถึงอิสรภาพทางความคิด ในขณะที่นมคิม หญิงผู้รับใช้ในเรื่อง *เจ้าสัวน้อย* และเง็กอาสาวในเรื่อง *หมวยอินเตอร์* นั้น ผู้เขียนมิได้เน้นการบรรยายการแต่งกายหรือการใช้ชื่อภาษาไทยแต่อย่างใด เนื่องจากเธอพวกเธอยังคงมีชีวิตที่ง่วนอยู่กับในครัวเรือน

3.1.1.4. อิทธิพลของสังคมสมัยใหม่กับการเลี้ยงดูบุตร

ใน *วจนะขงจื้อ* ได้มีการกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของสตรีชาวจีนที่มีความผูกพันอยู่กับชีวิตในบ้าน เมื่อผู้หญิงถึงวัยอันเหมาะสมนั้นควรที่จะแต่งงานออกเรือน ต่อมาเมื่อเปลี่ยนสถานภาพจากความเป็นลูกสาวเข้าสู่ความเป็นภรรยา ครอบครัวจีนยังคงคาดหวังให้ผู้หญิงสามารถให้กำเนิดบุตรชายผู้สืบสกุล และได้มอบหมายหน้าที่ให้มารดาเป็นผู้เลี้ยงดูให้บุตรมีความสมบูรณ์ทางกายและใจ ดังคำสอนที่กล่าวไว้ว่า

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

ไม่เคยมีหญิงสาวคนไหนที่เรียนรู้ก่อนที่จะเลี้ยงดูเด็กทารก ซึ่งเธออาจจะไม่
หลังจากแต่งงานแล้ว ถ้าแม่มีความรู้อย่างแท้จริงเกี่ยวกับเด็กทารก ถึงแม้ว่าเธออาจจะ
ไม่เข้าใจความต้องการของเด็กทารกของเธออย่างแท้จริงก็ตาม เธอก็จะไม่ไกลจากความ
เข้าใจเด็กทารกเลย³³

จะเห็นได้ว่า สังคมจีนได้มอบหมายให้แม่เป็นผู้เรียนรู้ในการดูแลเด็กแรกเกิด หน้าที่
ดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับลักษณะนิสัยของผู้หญิงตามกรอบสังคมปิตาธิปไตยที่ได้ใช้
ลักษณะทางสรีรวิทยาในการกำหนดบทบาท พฤติกรรมและคุณลักษณะของความเป็นชายและ
ความเป็นหญิงให้มีความแตกต่างกัน และได้นำลักษณะดังกล่าวมากำหนดบทบาทของพ่อและแม่
ผู้เป็นต้นแบบของการขัดเกลาสมาชิกใหม่ให้ซึมซับถึงการปฏิบัติตนตามสถานภาพทางเพศของตน
ตามที่สุริยพรพรณ ฉัตรภรณ์ได้กล่าวไว้ว่า

สังคมปิตาธิปไตยได้กำหนดบทบาท พฤติกรรมและคุณลักษณะของ ความเป็น
ชายและความเป็นหญิงให้มีความแตกต่างกันเป็นสองขั้ว (Binary Opposition)
ผู้ชายเข้มแข็ง คล่องแคล่ว อดทน ขอบเสียดภัย มีเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้
ตัดสินใจเป็นผู้ปกป้องรักษา เป็นผู้นำ และเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา ส่วนผู้หญิงอ่อนแอ
อ่อนน้อม ยอมตาม เหนียวน่าย ไม่กระตือรือร้น ใช้อารมณ์ ใช้เหตุผล รักษาขนบประเพณี
เป็นผู้ให้อาหารและบำรุงเลี้ยงดู เป็นผู้ตาม และเป็นผู้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชา³⁴

จากหลักความคิดทางสังคมดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับลักษณะการจำแนกหน้าที่
ของบิดาและมารดาในครอบครัวจีน คำสอนของขงจื้อได้แยกหน้าที่ของพ่อและแม่ออกจากกัน
อย่างชัดเจน โดยพ่อเป็นผู้หารายได้มาจุนเจือครอบครัว กำหนดพฤติกรรม การศึกษา การทำงาน
และการแต่งงานของลูก ในขณะที่แม่มีบทบาทให้ความรักความอบอุ่นและเอาใจใส่เลี้ยงดู พ่อจึง
เป็นผู้ที่มีลักษณะนิสัยเข้มงวด และเห็นความสำคัญของหน้าที่ ขณะที่แม่จะให้ความสำคัญกับการ
ให้ความรักเป็นหลัก ดังคำสอนของขงจื้อ ดังนี้

³³ วจนะขงจื้อ, แปลโดย วุฒิชัย มูลศิลป์ และจางนงศ์ อภิวัฒน์สิทธิ์ (กรุงเทพฯ: ดันอ้อ, 2533), หน้า168.

³⁴ สุริยพรพรณ ฉัตรภรณ์, อาหาร อารมณ์ และอำนาจของสตรี ในวรรณกรรมร้อยแก้วตะวันตกร่วมสมัย (กรุงเทพฯ :
โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 249-250.

Here now is the affection of a father for his sons; he loves the worthy among them and places on a lower level those who do not show ability; but that of a mother for them is such, that while she loves the worthy, she pities those who do not show ability; the mother deals with them on the ground of affection and not of showing them honour; the father, on the ground of showing them honour and not of affection³⁵

สังคมจีนได้ประกอบสร้างความเป็นแม่ขึ้นจากกรอบความคิดของสังคมเรื่องความแตกต่างทางเพศ ซึ่งเมื่อนำหลักความคิดดังกล่าวมาพิจารณาตัวละครมารดา ผู้เขียนยังคงนำเสนอให้เห็นลักษณะนิสัยใจคอ และคุณสมบัติของแม่ตามแบบที่สังคมกำหนดให้ โดยนำเสนอว่าคุณสมบัตินี้มีความสำคัญมากไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าบทบาทของบิดา เนื่องจากการให้ความรักความอบอุ่นนั้นเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชีวิตครอบครัว และความรักความเข้าใจที่ตัวละครแม่เหล่านี้มีต่อผู้เป็นลูกยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีการยอมรับและให้โอกาสกับลูกสาวหลานสาวได้มีอิสระในการดำเนินชีวิตมากขึ้น บทบาทของแม่ในลักษณะนี้จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติของผู้หญิงที่มักถูกมองว่าไร้ค่าให้กลับกลายเป็นคุณประโยชน์ที่ดีงาม

การที่ผู้เขียนสร้างให้น้ำสาว อาสาว พี่สาว และหญิงคนรับใช้ ได้เข้ามาสวมสถานภาพของมารดาในครอบครัวที่ขาดแม่ สถานภาพแม่ของหญิงเหล่านี้จึงมิได้เกิดขึ้นทางชีวภาพของการเป็นผู้ตั้งครรภ์ แต่เป็นสถานภาพที่ติดตัวมากับความคาดหวังของสังคม หญิงส่วนใหญ่ได้รับการอบรมสั่งสมและมีมารดาของตนเป็นต้นแบบของ”เพศแม่”ผู้มีความประพฤติที่เหมาะสมในการดูแลทารก แม้ว่าหญิงผู้นั้นจะมิได้ผ่านการแต่งงานและคลอดบุตรก็ตาม

การเป็น “แม่” ในทางสังคมหมายความว่า ไม่ว่าผู้หญิงจะประกอบอาชีพอะไรก็ตามอยู่ที่ไหน กับใครก็ตาม ผู้หญิงจะต้องมีคุณลักษณะที่ดูแลเอาใจใส่ เอื้อเฟื้อ สั่งสอน เสียสละอย่างที่สังคมมอบหมายมาให้ ดังนั้น ตราบใดที่ความเป็นแม่ได้ถูกทำให้เป็นสถาบันหนึ่งในสังคมแบบนี้ ตราบนั้น ผู้หญิงทุกคนทั้งที่มีลูกและไม่มีลูก ก็ย่อมได้รับผลกระทบที่เกี่ยวข้องอยู่ดี³⁶

³⁵ Paul Chao, *Chinese kinship* (London : Kegan Paul International, 1983), p. 53.

³⁶ กาญจนา แก้วเทพ, *ม่านแห่งอคติ ความสัมพันธ์ระหว่างสตรีกับสถาบันสังคม* (กรุงเทพฯ : เจเนดอร์เพรส, 2536), หน้า37.

เง็ก นมคิม กมลลาสน์ และเค็งมิได้เป็นหญิงที่เข้ามาช่วยเหลือด้วยสัญชาตญาณของเพศแม่ตามที่สังคมคาดหวังไว้เท่านั้น แต่พวกเธอรู้สึกรักเด็กที่เลี้ยงดูมารวกับลูกแท้ๆ แหล่งกำเนิด “ความรัก” ระหว่างแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยงเกิดจากความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของมาตั้งแต่ลูกที่ยังเป็นเพียง “ทารก” เค็งและเง็ก ต่างต้องเลี้ยงดูหลานถึงสามคนแทนมารดาที่เสียชีวิตไป แต่ทั้งสองกลับผูกพันกับหลานสาวคนเล็กมากที่สุด เนื่องจากเป็นหญิงที่เลี้ยงมาตั้งแต่ “แบเบาะ” ในเรื่อง *ทางสายธาร* ก็เช่นกันที่ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นว่า การใกล้ชิดของกมลลาสน์กับเด็กหญิงวิรงรอง ตั้งแต่เป็นทารกได้สร้างความรู้สึกถึง “อำนาจของแม่” ที่ต้องการครอบครองลูกน้อย ทั้งนี้ความเป็นแม่ยังเข้ามาทดแทนสถานภาพโสดของเธอไม่มีลูกตามครรลองของสังคม

ทุกคนต่างก็มีครอบครัวมีลูกให้เธอได้เป็นคุณป้า ทว่าเด็กพวกนั้นก็ล้วนมีพ่อแม่พร้อมพรัก มีเพียงวิรงรองคนเดียวที่เธอได้ใกล้ชิดมาตั้งแต่ยังแบเบาะ เธอได้รู้สึกเหมือนเป็นเจ้าของ...³⁷

ความผูกพันระหว่างสตรีเหล่านี้กับเด็กที่เลี้ยงดูมาตั้งแต่แรกเกิดมีความสอดคล้องกับหลักความคิดที่ว่า “ความรักของแม่ยังเกิดจากแรงจูงใจที่มีอำนาจและความต้องการที่จะควบคุมเป็นเจ้าของทารกที่ยังช่วยตัวเองไม่ได้”³⁸ ความรักของแม่จึงเกิดขึ้นได้แม้จะไม่ได้เป็นผู้ให้กำเนิดก็ตาม พรธาดา สุวธนนวิช ได้วิเคราะห์ถึงความรักระหว่างแม่กับลูกโดยอ้างอิงทฤษฎีทางจิตวิทยาของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ ว่า

ทารกเมื่อแรกเกิดไม่สามารถจดจำวัตถุรอบข้าง ไม่รู้สึกว่าตัวเองเป็นใคร ทารกรู้สึกก็เพียงแต่ความพึงพอใจจากสิ่งเร้าภายนอกที่ให้ความอบอุ่นและอาหาร เท่านั้น ทารกยังไม่สามารถแยกความอบอุ่นและที่มาจากอาหารจากแหล่งที่มาได้ แม่คือความอบอุ่นและอาหาร แม่เป็นที่ที่ให้ความพึงพอใจและความอบอุ่นใจ³⁹

การสร้างตัวละครเหล่านี้ให้เข้ามาเป็นแม่สะท้อนถึงบทบาทของแม่ที่มีเพียงแต่ให้ความสุขทางกายเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการให้ความสุขทางใจโดยเฉพาะทารกที่อาจขาดสิ่งนี้ไป

³⁷ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ทางสายธาร*, หน้า172.

³⁸ พรธาดา สุวธนนวิช, “ผู้หญิงกับบทบาทความเป็นแม่ในนวนิยายไทย ตั้งแต่พ.ศ.2510-2546,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า22.

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า22.

เมื่อปราศจากแม่ผู้ให้กำเนิด เพราะลักษณะนิสัยอันอ่อนหวานนั้นอาจไม่มีอยู่ในจิตของชายผู้ถูกจาริตสั่งสมให้เป็นพ่อที่เข้มงวด

ในเรื่อง *หมวยอินเตอร์* ปอเป็นชายจีนอพยพที่ตระหนักถึงคุณสมบัติของผู้หญิงที่ทำหน้าที่ แม่ เนื่องจากเขายึดติดบทบาทของพ่อตามจาริตเขาจึงวางตัวเป็นพ่อผู้เคร่งเครียดที่ไม่สามารถพูดเล่นกับลูกๆ ได้ ผลลัพธ์ที่ตามมาคือทำให้ปอพบว่าลูกรู้สึกเคารพเกรงกลัวตนมากกว่ารู้สึกรัก ดังที่ปอได้กล่าวปรับทุกข์กับเจ็กว่า “เด็กๆ ไม่ค่อยชอบพูดกับอ๊ว... ถ้าแม่ของเด็กๆ ยังอยู่ อาจคุยกับลูกได้ดีกว่าอ๊ว”⁴⁰ ปอจึงรู้สึกขอบคุณเจ็กที่เข้ามาทำหน้าที่แม่ผู้ให้ความรักและคอยเป็นที่พึ่งทางใจให้กับลูกๆ ของเขา สำหรับเจ็กนั้นเธอก็ได้ให้คำแนะนำให้ปอผ่อนคลายความเข้มงวดลงบ้าง ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้เสนอแนะถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานในสมัยใหม่และแสดงทรรศนะว่าการขัดเกลาสมาชิกเป็นหน้าที่ที่สำคัญสำหรับทั้งพ่อและแม่ พ่อแม่จึงควรหันหน้าเข้าหากันเพื่อปรึกษาหารือเรื่องดังกล่าวอย่างเอาใจใส่แทนที่จะแบ่งแยกหน้าที่ตามเพศอย่างชัดเจน

ในเรื่อง *บ้านร้อยดอกไม้* ฉินปายฮวารับเด็กหญิงปาฎลีมาอุปการะด้วยความเชื่อมั่นในพลังอำนาจของเพศหญิงว่าตนสามารถให้ความรักและเป็นแบบอย่างของเด็กผู้หญิงได้ดีกว่าเพศชาย เมื่อปวิตชายไทยแต่งงานกับภรรยาลูกสาวของฉินปายฮวา ฉินปายฮวาจึงได้พบปาฎลีน้องสาวต่างวัยของปวิต ปาฎลีในวัยแปดขวบรู้สึกประทับใจในความอ่อนหวานของฉินปายฮวาตั้งแต่แรกพบ

ปาฎลีกำพร้าแม่มาตั้งแต่อายุยังไม่เต็มสองขวบ แม้จะเติบโตขึ้นมาท่ามกลางความรัก หากก็เป็นความรักความอบอุ่นจากผู้ชายต่างวัยสองคน... ไม่ใช่จากความสดชื่นอ่อนหวานของเพศหญิงเช่นนี้

เธอไม่ได้หยุดคิดเลยสักวินาที เมื่อยามที่เดินเข้าไปสู่อ้อมแขนที่เปิดรับนั้น
อย่างง่าย ๆ⁴¹

อย่างไรก็ดี ในนวนิยายบางเรื่องบทบาทของผู้เคร่งครัดกฎเกณฑ์กับลูกสาวอาจไม่ได้พบในตัวละครเพศชาย แต่เริ่มมีการปรากฏในตัวละครเพศหญิงอันเกิดจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงบทบาทของนารีรัตนในเรื่อง *กิ่งไม้-ใบรัก* ที่ต้องช่วยสามีประกอบธุรกิจ และกมลลาสนีในเรื่อง *ทางสายธาร* ที่ต้องช่วยประคับประคองทั้งกิจการครอบครัวและเลี้ยงดูน้องชาย

⁴⁰ โสภี พรรณราย, *หมวยอินเตอร์*, หน้า 273.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

แทนแม่ ทำให้หญิงทั้งสองมีลักษณะนิสัยที่เข้มงวดในการเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมและปัจจัยทางสังคมทำให้หญิงทั้งสองเลือกที่จะแสดงความเคร่งครัดแทนที่การใช้ความอ่อนหวาน ลักษณะการเลี้ยงดูเช่นนี้เปรียบเสมือนดาบสองคม ผลลัพธ์ที่ดีคือสร้างครอบครัวให้มีระเบียบวินัยซึ่งส่งผลต่อการทำงานอย่างเป็นระบบของกิจการครอบครัว ครอบครัวของกมลลาสน์และนารีรัตน์จึงประสบความสำเร็จในด้านธุรกิจอย่างขนานใหญ่ ในขณะเดียวกัน บ่อยครั้งที่สมาชิกในครอบครัวเก็บกดความรู้สึกเนื่องจากความอึดอัดในการอยู่ในวินัยที่เข้มงวด จนทำให้พยายามที่จะหลีกเลี่ยงจากชีวิตครอบครัว หรือแม้จะดำรงอยู่ในครอบครัวหากทำสิ่งใดผิดพลาดก็ไม่มี ความกล้าที่จะสารภาพกับหญิงผู้ปกครองตนอย่างเข้มงวดได้อย่างสบายใจนัก

เรื่อง *กิ่งไม้-ใบรัก* ได้นำเสนอความขัดแย้งของแม่กับลูกสาว เนื่องจากบทบาทของแม่ที่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจได้กระทบกับบทบาทของความเป็นแม่ผู้เลี้ยงดูลูก นารีรัตน์จึงเป็นแม่ที่สถานภาพขัดกัน (Status Conflicts)⁴² ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลคนหนึ่งมีสถานภาพ 2 อย่างที่ขัดกัน การต้องเลี้ยงดูลูกถึงเจ็ดคนในขณะที่เธอต้องทำงานหนัก ทำให้นารีรัตน์เป็นแม่ผู้เข้มงวด ไม่แสดงอารมณ์ความรู้สึกกับลูกอย่างอ่อนโยน และแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในบ้านด้วยการทำโทษ นารีรัตน์ตระหนักกว่าวิธีการเลี้ยงดูลูกดังกล่าวกับอารตี ลูกสาวคนเล็กที่เป็นผู้หญิงคนเดียวภายในบ้าน เป็นวิธีที่ไม่เหมาะสมกับเด็กผู้หญิง ทำให้เธอตัดสินใจยกให้อารตีให้อารยาเลี้ยงดู ขณะที่คิดหาพี่ชายที่อายุไล่เลี่ยกับอารตีนั้นไม่ชอบให้มารดาบีบบังคับตนจึงไปใช้ชีวิตอย่างอิสระที่อเมริกา นารีรัตน์จึงตระหนักว่าไม่ควรเลี้ยงดูด้วยความเข้มงวด เธอจึงได้กล่าวกับอารยาว่า วิธีการที่อารยาใช้เลี้ยงดูอารตีด้วยการให้อิสระในการตัดสินใจนั้นเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับยุคสมัย

“เธอไม่ผลักดันเข้มงวดเหมือนกับที่ฉันเลี้ยงลูกคนอื่น...แต่เธอก็ไม่ได้เลือกวิธีผิดหรือยกยา สภาพสังคม สภาพความสัมพันธ์ในครอบครัว ทุกวันนี้มันเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อก่อนมากมาย...ถ้าเธอเลี้ยงดีเข้มงวดเหมือนที่ฉันเลี้ยงพวกพี่ๆ เขาก็คงวุ่น คงมีเรื่องแตกหักกันไม่ไม่กี่วัน...วิธีการของฉันใช้กับเด็กกับคนรุ่นใหม่ไม่ได้หรอก”⁴³

ในเรื่อง *ทางสายธาร* กมลลาสน์ก็เช่นกันที่เธอเลี้ยงดูน้องชายทั้งสี่แทนแม่ผู้ให้กำเนิดที่เสียชีวิตไป การสู้งานหนักและการควบคุมให้น้องชายทุกคนเข้ามาช่วยเหลืองานอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้เธอเป็นหญิงที่มีนิสัยเข้มงวด เมื่อวิธรรณน้องสาวคนเล็กกำเนิดในช่วงที่

⁴² สุพัตรา สุภาพ, *สังคมวิทยา*, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2529), หน้า 33.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

ครอบครัวมั่นคงแล้ว กมลასน์ตระหนักถึงความผิดพลาดในลักษณะนิสัยที่เข้มงวดเกินไปของตน เธอจึงตั้งใจเลี้ยงดูวิรงรองด้วยการให้ความรักความอบอุ่น ดังเช่นที่ผู้เขียนได้บรรยายถึงอุปนิสัยของเธอ

‘ภาพ’ ของเธอในสายตาของผู้คนคือจอมอิทธิพลผู้รวบรวมทุกเรื่องไว้ในมือ...ก็ น้องชายทั้งสองคนให้เธอถือทั้งอำนาจและเงิน เพราะเธอทำหน้าที่เป็นตัวแทนของแม่มา ตั้งแต่ต้น ยิ่งเมื่อเธอไม่แต่งงาน ไม่มีทายาทเป็นของตนเอง ทุกคนจึงยิ่งเบาใจและไม่คิด คัดค้าน ทุกคนต่างก็เป็นน้องของเธอเท่าๆกัน

เมื่อรวมเข้ากับอุปนิสัยส่วนตัวที่ไม่เคยอ่อนข้อให้กับใคร คุณกมลასน์จึงมี ลักษณะที่น่าเกรงมากกว่าน่าเข้าใกล้ ยิ่งสำหรับคนที่ตั้งตัวตั้งใจเป็นศัตรูแล้ว ‘ภาพ’ ของเธอก็ยิ่งโหดร้ายอัปลักษณ์ยิ่งขึ้น

มีแต่วิรงรองเท่านั้นแหละที่ใกล้ชิดจนรู้จักและสามารถมองลึกทะลุเข้าไปถึงแก่นแท้...เห็นความอ่อนโยนในความเย็นชา เห็นความนุ่มนวลอยู่ใต้เปลือกอันแข็งแกร่ง⁴⁴

จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนได้นำเสนอมารดาที่บทบาททางเศรษฐกิจเทียบเท่ากับเพศชายนั้นได้ ส่งผลให้พวกเธอมีอุปนิสัยที่เหมือนกับพ่อที่อบรมลูกอย่างเข้มงวด ในขณะที่นมัคม์ แจ็ก ฉินป่วยฮวา และเค็งมิได้รับความกดดันทางสังคม พวกเธอจึงได้ใช้ความอ่อนหวานในการอบรมสมาชิกใหม่ โดยพยายามช่วยเหลือให้ผู้เป็นพ่อผ่อนคลายความเข้มงวดที่มีต่อลูกสาว ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงพลังอำนาจอันอ่อนหวานของเพศแม่ ซึ่งเป็นการเน้นบทบาทดั้งเดิมของผู้หญิงว่าเป็นคุณสมบัติที่ดีของผู้หญิงที่อาจไม่มีในตัวผู้ชายเนื่องจากผู้ชายได้ถูกสังคมขัดเกลาให้มีบุคลิกภาพเข้มแข็ง นอกจากความอ่อนหวานของผู้หญิงจะเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงใจในการเลี้ยงดูเด็กแล้ว ผู้เขียนทั้งสามยังได้นำเสนอว่า ความอ่อนหวานดังกล่าวนี้ยังสามารถนำมาปรับใช้กับการอบรมสั่งสอนลูกได้ ในขณะที่ความเข้มงวดนั้นเป็นสิ่งที่อาจไม่เหมาะสมกับสังคมสมัยใหม่ที่มีสิ่งช่วยมากมาย การอบรมเด็กสมัยใหม่จึงควรให้โอกาสเด็กในการเรียนรู้ และใช้คำอธิบายด้วยเหตุผลมากกว่าการบังคับ

⁴⁴ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ทางสายธาร*, หน้า 174.

ในเรื่อง *เจ้าสัวน้อย* เมื่อพิมพ์ชนกหลานสาวของกังกิมชิวแอบออกไปเที่ยวกลางคืนด้วยความอยากรู้อยากเห็นว่าสถานบันเทิงเป็นเช่นไร การหนีเที่ยวทำให้ผู้เป็นปู่ตำหนิและสั่งห้ามอย่างเด็ดขาด แต่นมคิมกลับเป็นผู้ไกล่เกลี่ยไม่ให้งังกิมชิวเข้มงวดนัก

“เห็นมั๊ย...คนทั้งบ้านมีนมคิมคนเดียวเข้าใจน้อย”
แล้วขยิบตาให้นมคิมเป็นสัญญาณ...ขอบคุณ...ที่เย็นยอ
สาวใหญ่ชาวจีนยิ้มตอบ...คิมห่วงคุณน้อยเช่นเดียวกับคนอื่นๆแต่ที่กล่าวเห็น
ด้วยกับคุณน้อยก็เพื่อให้งังกิมชิวคลายความเคร่งครัดหลานชายลงบ้าง
เด็กสมัยนี้บังคับมาก...ไม่ได้...ต้อง...สายกลาง...
คิมเชื่อในความเฉลียวฉลาดและเอาตัวรอดของพิมพ์ชนก⁴⁵

การออกไปใช้ชีวิตนอกบ้านของลูกสาวทำให้พบสิ่งใหม่ๆมากมายที่อาจมีทั้งสิ่งดีและไม่ดีในเรื่อง *ทางสายธาร* ก็เช่นกันที่เมื่อวิรงรองสารภาพกับกมลลาสน์พี่สาวและวิมลผู้เป็นมารดาว่าเคยทดลองเล่นการพนันแข่งม้าที่ต่างประเทศ วิมลและกมลลาสน์ต่างตกใจแต่ก็มีได้ดูคำว่ากล่าวเนื่องจากเข้าใจดีว่า วิรงรองเล่นด้วย “ความอยากรู้อยากเห็น” แต่วิรงรองไม่เคยคิดที่จะเล่นการพนันอย่างเป็นนิจเพราะเธอได้ซึมซับคำอธิบายด้วยเหตุผลถึงโทษของการพนันมาตั้งแต่วัยเด็ก” ลิลลี่ยังจำที่คุณใหญ่เทศน์นายเสมคนขับรถสมัยที่ลิลลี่ยังเป็นเด็กได้ดี...ที่คุณใหญ่บอกว่าคนเล่นการพนันก็เพราะโลกและชี๊เกียจ อยากรได้เงินมาง่ายๆฟรีๆทั้งนั้น และไม่เคยเห็นใครตั้งตัวได้จากการเล่นพนัน”⁴⁶

ในเรื่อง *กิ่งไผ่-ใบรัก* นารีรัตน์มักมีความคิดขัดแย้งกับอารตีผู้เป็นลูกสาว ทำให้อารตีเป็นเด็กสาวอารมณ์ร้อนและแสดงกิริยาก้าวร้าวใส่มารดา นารีรัตน์คุ้นชินกับพฤติกรรมดังกล่าวของลูกสาว แต่อารยาผู้เป็นแม่บุญธรรมของอารตีได้จัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการอธิบายด้วยวาจาที่ไพเราะและใช้วิธีการสัมผัสอย่างอ่อนโยนเพื่อให้อารตีรู้สึกผ่อนคลาย

⁴⁵ ไสกี พรรณราย, *เจ้าสัวน้อย*, หน้า146-147.

⁴⁶ ปิยะพร คักดีเกษม, *ทางสายธาร*, หน้า222.

“การให้คำอธิบายอย่างนุ่มนวลและวิธีการสัมผัสดูปลั๊กศิระหลังไหลของผู้อ่อนวัยกว่า ถ่ายทอดความรักความเข้าใจ...เป็นวิธีการที่ตำราจิตวิทยาให้คำแนะนำไว้ก็จริง ทว่าที่คุณอรยาทำนั้นไม่ใช่เพียงเพราะตำรา หากเพราะความรู้สึกที่กลั่นจากใจ”⁴⁷

ในเรื่อง *เลดี้ไฮวราซ* หยกภพภักดิ์มีความคิดขัดแย้งกับพ่อเป็นเหตุให้มีภาระทะเลาะเบาะแว้ง และจบลงด้วยการลงโทษด้วยการใช้กำลังของพ่อ แม่เค็งจะตกเป็นภรรยาของกิมฮุยและยอมทนให้กิมฮุยโขกสับอยู่บ่อยครั้ง แต่เมื่อหลานสาวที่ตนรักราวกับลูกถูกทำร้ายเธอก็ได้เข้ามาช่วยเหลือเป็นเกราะกำบังให้หยกภพภักดิ์ทั้งยังกล้าว่ากล่าวขึ้นเสียงกับสามี

อีร็องเสียงหลงเข้ามาประคองหลานสาวเอาไว้ส่งเสียงแหลมๆออกมาเหมือนโกรธ เป็นภาษาจีนรว่วกระหน่ำใส่ นายกิมฮุย และอ้อมแขนของอีเหมือนอ้อมแขนของแม่ที่หยกไม่เคยมี หยกเอาหัวชนกับอกอี อบอุ่นและปลอดภัย ตอนนี้เตี้ยก็ตีหล่อนไม่ได้อีกแล้ว...หยกเจ็บที่ใจมากกว่าที่เนื้อตัว เหมือนตอกย้ำว่าเตี้ยไม่รักหยกเลย⁴⁸

ผู้เขียนทั้งสามจึงได้นำเสนอความคิดเห็นว่า การเลี้ยงดูลูกสมัยใหม่นั้นควรปล่อยให้ลูกสาวมีอิสระในความคิดที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆด้วยตนเอง และใช้คำอธิบายด้วยเหตุผลมากกว่าการบังคับ เพราะยิ่งบังคับมากเท่าไร เด็กก็จะยิ่งต่อต้าน กระทำสิ่งต่างๆอย่างปิดบังและอาจเลือกเส้นทางเดินที่ผิด ดังเช่นวิธีการอบรมอย่างเข้มงวดของนาวิรัตน์ต่ออารตี ปอต่อชญาณูช กิมฮุยต่อหยกภพภักดิ์ และกิมฮุยต่อพิมพ์ชนก ซึ่งส่งผลให้ลูกสาวเหล่านี้มีนิสัยต่อต้านและมักทำสิ่งที่ขัดแย้งกับทัศนคติของผู้อบรม ผู้เขียนจึงกำหนดให้มีสตรีที่เข้ามาช่วยประนีประนอมความขัดแย้งในครอบครัวของเด็กสาว

จะเห็นได้ว่า การที่ผู้เขียนกำหนดโครงเรื่องให้เด็กผู้หญิงที่เป็นตัวละครเอกนั้นขาดแม่และมีหญิงผู้อื่นเข้ามาเลี้ยงดู สะท้อนให้เห็นเจตจำนงในการนำเสนอว่าบทบาทของแม่เป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับการอยู่ร่วมของครอบครัว อีกทั้งคุณสมบัติดังกล่าวนี้ยังสามารถนำมาปรับใช้ในการอบรมสั่งสอนด้วยการใช้เหตุผล ในทางตรงกันข้ามวิธีการอบรมจากผู้มีอุปนิสัยเข้มงวดนั้นอาจเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับสังคมสมัยใหม่ การอบรมสั่งสอนในรูปแบบของแม่ที่ไม่จำเป็นต้องบังคับ ทบตี

⁴⁷ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *กิ่งไม้-ใบรัก*, หน้า 41.

⁴⁸ ทิพเกสร, *เลดี้ไฮวราซ เล่ม 1*, หน้า 110-111.

ดูต่ำกว่ากล่าว แต่เป็นการอธิบายด้วยเหตุผล ด้วยความรักความเข้าใจนั้นสามารถเป็นเครื่องกระชับความสัมพันธ์อันดีงามและช่วยคลี่คลายความขัดแย้งได้อย่างดี

3.1.2. มารดากับการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

แม้ว่าตัวละครหญิงเหล่านี้ได้ผสมกลมกลืนด้วยการปรับตัวเข้ากับสังคมไทย แต่ผู้เขียนก็ยังได้สะท้อนถึงการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในบรรดาตัวละครเหล่านี้ ได้แก่ กมลลาสน์ ฉิน ปายฮวา นารีรัตน์ และเค็ง โดยมีเหตุผลของการเลือกที่จะธำรงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมที่แตกต่างกันออกไปดังนี้

3.1.2.1. มารดาผู้นำความเป็นจีนเข้าสู่สากล

ในเรื่อง *บ้านร้อยดอกไม้* ฉินปายฮวาที่แม่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองไปมากทั้งการพูดภาษาไทยที่ชัดเจน และการสร้างงานศิลปะระดับสากลก็ตาม แต่ฉินปายฮวายังคงไม่ละทิ้งฝีมือการปักผ้าที่ได้อิทธิพลที่ประเทศจีนเมื่อยังเป็นเด็ก เธอได้สร้างงานปักเป็นรูปหม่อมวลดอกไม้และนำมาใช้เป็นฉากกั้นหน้าต่างเตียงแบบจีนในห้องนอน เมื่อปาฎี ลูกสาวบุญธรรมชาวไทยได้ค้นพบงานฝีมือชิ้นนี้ภายหลังที่ฉินปายฮวาล่วงลับไปแล้ว ปาฎีก็ได้รู้สึก “ทึ่ง” เพราะเธอเคยแต่สัมผัสเรื่องราวของภูมิปัญญาจีนผ่านทางสารคดี หากแต่เมื่อได้เห็นของจริง ความมั่งคั่งของศิลปวัฒนธรรมจีนก็สร้างความรู้สึกที่จับปลิกลงไปถึงหัวใจ

นี่ไม่ใช่แค่ฝีมือที่ล้ำกับเส้นไหมเท่านั้น หากคืออารมณ์ จินตนาการ ความฝัน ภูมิปัญญา เวลาทั้งชีวิต รวมจิตวิญญาณทั้งดวงของฉินปายฮวา!

เธอเคยได้ยินมาว่าชาวจีนมีลึกลับหลายแขนงที่ถ่ายทอด ‘เคล็ดวิชา’ กันมาแต่โบราณ หลายเรื่องผู้คนภายนอกเข้าใจว่าเป็นเพียงนิยายเพื่อฝัน อย่างการใช้กลเปลี่ยนหน้ากากที่ปัจจุบันนี้มีผู้ถ่ายทอดไว้ได้ไม่กี่คน

งานปัก ‘กุหลุม’ ของเธอเห็นจะเป็นหนึ่งใน ‘เคล็ดวิชา’ เหล่านั้น...⁴⁹

⁴⁹ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *บ้านร้อยดอกไม้*, หน้า 434.

ผลงานที่ปาฏลีรู้สึกว่าเป็น “ผลงานชิ้นเอก” ที่สุดของฉินปายฮวานั้นคืองานปักชั๊นนี้ที่ได้สรรค์สร้างขึ้นจากงานฝีมือดั้งเดิมของจีนมาผสมผสานกับงานศิลปะสมัยใหม่จนกระทั่งเป็นผลงานที่เลอค่า ปาฏลีได้นำงานศิลปะชิ้นนี้ออกสู่สาธารณชน สร้างความสนใจแก่ผู้เชี่ยวชาญและผู้นิยมงานศิลปะ งานฝีมือที่เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนของผู้หญิงจีนนั้นจึงได้เปลี่ยนพื้นที่จากในบ้าน มาเป็นที่ชื่นชมยอมรับในสังคม

นอกจากที่ฉินปายฮวาจะไม่ลืมเลือนถึงความวิจิตรประณีตของวัฒนธรรมดั้งเดิมแล้ว เธอยังนิยามตนเองว่าเป็นหญิงจีน แม้ว่าลักษณะภายนอกจะไม่หลงเหลือความเป็นจีนแม้แต่หยกก็ตาม ฉินปายฮวารับเลี้ยงดูปาฏลีในฐานะแม่แต่เธอก็ได้แสดงเจตจำนงที่จะให้ปาฏลีเรียกเธอว่า “กูหมู่” ดังที่ฉินปายฮวาได้กล่าวกับพ่อของปาฏลีว่า “แต่แกก็มีแม่แล้ว... ถ้าคุณไม่รังเกียจ ให้หนูดีเรียกฉันว่ากูหมู่จะคะ อาจูเป็นคำเรียกป้าหรืออาผู้หญิง กูหมู่ เป็นการเรียกอย่างยกย่องว่าแม่ป้าแม่ทำอะไรทำนองนั้น”⁵⁰

ความต้องการให้ปาฏลีนับถือเธออย่างญาติผู้ใหญ่ชาวจีนได้สะท้อนให้เห็นว่า เธอต้องการเป็นผู้ปกครองในฐานะหญิงจีนที่น่านับถือและมีเกียรติเพียงพอที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กสาวชาวไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งสร้างความไว้วางใจให้ปรกพ่อของปาฏลีที่สัมผัสได้ถึงคุณภาพของหญิงจีนผู้นี้ การดำรงคำเรียกขานที่ยกย่องผู้หญิงจีนจึงสื่อถึงความสำเร็จของหญิงจีนอพยพที่เริ่มจากการไม่มีสมบัติติดตัวมาเป็นหญิงที่สามารถเปลี่ยนแปลงสถานภาพได้อย่างสวยงามจนกระทั่งสามารถเป็นแม่ที่ได้รับการไว้วางใจให้ซัดเกล้าสมาชิกใหม่ให้กับสังคมกระแสหลัก

สำหรับกมลลาสน์ใน *ทางสายธาร* นั้นเป็นลูกครึ่งไทย-จีนที่แม่จะรับอิทธิพลมาจากแม่ชาวไทยจนแทบไม่หลงเหลือความเป็นสตรีจีนตามจารีตอีกต่อไป แต่กมลลาสน์ยังคงสานต่อความสัมพันธ์กับญาติชาวจีนที่ฮ่องกงและได้วันเพื่อขยายกิจการครอบครัว ซึ่งเป็นลักษณะการประกอบธุรกิจที่พบเห็นได้จริงในสังคมไทย อุดุลย์ รัตนมันแกษมกล่าวไว้ว่า “คนจีนกุมเศรษฐกิจไว้หลากหลายมาก จนในปัจจุบันได้เกิดกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ที่ทำธุรกิจแบบครบวงจรและมีลักษณะข้ามชาติขึ้นจำนวนหนึ่ง”⁵¹ ซึ่งการทำธุรกิจข้ามชาติของกมลลาสน์นั้น ความเป็น “ทวิลักษณ์” ของชาวไทยเชื้อสายจีนได้เอื้ออำนวยให้เกิดความราบรื่น อมรา พงศาพิชญ์ได้กล่าวถึงความ เป็นทวิลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในลักษณะนี้ไว้ว่า

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

⁵¹ อุดุลย์ รัตนมันแกษม, *กำเนิดและวิวัฒนาการของคนจีนแต่จิวในไทย อดีตถึงปัจจุบัน* (กรุงเทพฯ: ชูณา, 2551), หน้า 119.

ปัจจุบันลูกหลานจีนเป็นที่ยอมรับในสังคมไทยและเรียกตัวเองว่า “คนไทยเชื้อสายจีน” เพราะมีสัญชาติไทยจึงเป็นคนไทย แต่อาจจะอ้างความเป็นชาติพันธุ์จีน ศัพท์ “คนไทยเชื้อสายจีน” จึงแสดงความเป็นทวิลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ในเวลาปกติจะไม่มีการแสดงชาติพันธุ์และทุกคนก็จะมองว่าตัวเองเป็นไทย แต่ในบางโอกาสการชี้ให้เห็นรากเหง้าก็ช่วยให้เกิดความชัดเจนขึ้นได้ สร้างความรู้สึกเป็น “พวก” เดียวกันเมื่อเจอจากรูกรักหรือสร้างสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ⁵²

ดังนั้น การอ้างรักชาติวัฒนธรรมของกมลასน์จึงเป็นการกระทำเพื่อเอื้ออำนาจการเชื่อมต่อกับความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับญาติชาวจีนในฮ่องกงและไต้หวัน การกระทำเช่นนี้เป็นกำลังผลักดันให้อำนาจของกมลასน์ที่เป็นหญิงสูงวัยในครอบครัวมีความแข็งแกร่งยิ่งขึ้น เพราะอำนาจทางเศรษฐกิจของเธอมีได้ฝังงอกในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนเท่านั้น แต่ยังเป็นที่ยอมรับนับถือแก่ญาติชาวจีนอีกด้วย จะเห็นได้จากตอนที่ครอบครัวเชญอสิราชัยประสบปัญหาด้านธุรกิจ กมลასน์ได้เรียกตัวแอนดี้หลานชายซึ่งเป็นนักธุรกิจชาวไต้หวันให้มาเป็นกองกำลังหนุน

“อาชอบใจเธอมาก...ที่ช่วยมาเป็นธุระ”

“ไม่เป็นไรมิได้ครับ อาหญิง” อีกฝ่ายตอบอย่างนอบน้อม นับถือและผูกพันกันแน่นแฟ้นทั้งด้วยการนับญาตินับอาวุโสตามธรรมเนียมจีนและทั้งด้วยสายใยทางธุรกิจ⁵³

ครอบครัวเชญอสิราชัยจึงมีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในลักษณะที่อมรา พงศาพิชญ์เสนอว่าเป็นแบบที่เอื้ออำนาจต่อการติดต่อสื่อสารกับนักธุรกิจชาวจีนและนำความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมาให้สังคมไทย ส่งผลให้พลเมืองไทยและรัฐบาลต่างยอมรับและให้เกียรติชาวไทยเชื้อสายจีนในลักษณะนี้⁵⁴ เมื่อแอนดี้ดูภาพถ่ายของครอบครัวเชญอสิราชัยและเอ่ยปากว่าวิรุงรองหน้าตาคล้ายลูกสาวของเขา เกริกน้องชายที่ยืนอยู่กับกมลასน์นั้นได้ตอบกลับด้วยวาจาที่ตั้งใจจะเชื่อมความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นไปอีก

⁵² อมรา พงศาพิชญ์, *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า153.

⁵³ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ทางสายธาร*, หน้า 289.

⁵⁴ อมรา พงศาพิชญ์, *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม: กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม*, หน้า 202.

“ก็พี่น้องกัน สายเลือดเดียวกันทั้งนั้นนี่”

เกริกผู้เป็นพี่ชายคนใหญ่ให้คำตอบอย่างนุ่มนวลซาบซึ้งลัดพ้อที่จะใช้ถ้อยคำ...
อ่อนหวานผูกใจนักธุรกิจหนุ่มชาวใต้หัวนี้ผู้หากจะนับกันจริงๆแล้วก็ยังเป็นเพียงหลานเขย...
ห่างกันออกไปนิดเดียวด้วยซ้ำ⁵⁵

จะเห็นได้ว่า ครอบครัวเชษฐาธิราชได้ดำรงธรรมเนียมจีนในด้านการนับญาติและความสัมพันธ์ทางเชื้อสายเพื่อเอื้ออำนวยในการทำธุรกิจ ปิยะพร ศักดิ์เกษมได้นำเสนอครอบครัวในลักษณะนี้โดยเน้นว่าผู้เป็นแรงผลักดันสำคัญของการประสบความสำเร็จนั้นเป็นสตรีผู้ทรงอำนาจ

3.1.2.2. มารดาผู้ต่อรองอำนาจบิดาธิปไตย

นอกจากการดำรงรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จะช่วยเสริมอำนาจให้หญิงเหล่านี้ประสบความสำเร็จในฐานะหญิงจีนแล้ว การดำรงรักษาจารีตยังเป็นการกระทำไปเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว แม้ว่ากมลასน์จะมีอำนาจมากที่สุดในบ้าน แต่เธอก็ยอมรับที่จะให้ครอบครัวยกย่องบิดาและน้องชายคนโตของตนให้มีอำนาจสูงสุดตามจารีตจีน วิรงรองน้องสาวคนเล็กของบ้านได้อธิบายความรู้สึกที่เธอมีต่อบิดาและกมลასน์ที่สาวคนโตที่วิรงรองนับถือราวกับมารดาว่า

เธอจำบิดาได้... ท่านเป็นชายชรา ผอมบาง ผิวพรรณสดใส ท่านมักมองเธอด้วยดวงตาคมวาว บางครั้งก็มีแววของความขบขันเอ็นดู หากก็ไม่เคยให้ความสำคัญไปมากกว่านั้น เธอถูกสั่งเสมอไม่ให้รบกวนท่าน รั้รู้ว่าท่านเป็นประมุขของบ้าน หากก็นำแปลกใจที่ในความรู้สึกของเด็กๆอย่างเธอ วิรงรองกลับรู้สึกว่าคุณที่เป็นประมุขแท้จริง คือพี่สาวคนโต ‘คุณใหญ่’ ผู้เจียบขีมิต่างหาก⁵⁶

อำนาจที่แอบแฝงในระบอบครอบครัวชายเป็นใหญ่ของกมลასน์เป็นอำนาจในลักษณะเดียวกับเค็งไฉ *เลดี้เยวราช* และนารีรัตน์ใน *กิ่งไม้-ใบรัก* ทั้งสองเป็นภรรยาที่ดำรงอยู่ในครอบครัว

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁵⁶ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ทางสายธาร*, หน้า 14.

ที่ชายจีนเป็นประมุข แม้พวกเขาจะมีบทบาททางเศรษฐกิจ แต่พวกเขาได้ยินยอมที่จะยกย่องและให้เกียรติสามีตามประเพณีจีนจารีต การกระทำของพวกเขาไม่ใช่การยอมจำนนต่อเพศชาย แต่เป็นการตัดสินใจอย่างชาญฉลาดที่สังเกตเห็นว่า การกระทำที่ล้ำสมัยเกินไปอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์กับสามีและส่งผลเสียต่อตัวละครรุ่นลูก ดังนั้นแทนที่พวกเขาจะถูกขึ้นสู่พวกเขา กลับต่อสู้กับครอบครัวชายเป็นใหญ่อย่างเงียบๆ

นารีรัตน์นั้นเป็นภรรยาและมารดาที่แม้จะมีบทบาททางเศรษฐกิจไม่ด้อยไปกว่าสามีของตน แต่เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับความคิดความเชื่อของครอบครัว นารีรัตน์จึงเลือกที่จะดำรงอยู่อย่างป็นรองสามีในระบบครอบครัวชายเป็นใหญ่ และคอยควบคุมพฤติกรรมของบุตรชายและสามีอยู่เบื้องหลัง อารตีบุตรสาวของนารีรัตน์นั้นเข้าใจผิดมาตั้งแต่วัยเด็กว่ามารดาเป็นผู้ยอมจำนนต่อระบบจารีตจีน เมื่ออารตีโตขึ้นและได้มีโอกาสกลับไปใกล้ชิดกับมารดาอีกครั้งเธอก็ได้รับรู้ถึงอำนาจที่แท้จริงของมารดา

อารตีแอบคิดและอดขบขันไม่ได้ว่า ความเก่งกาจ ความเป็นผู้นำของพ่อและบรรดาพี่ชายนั้น ที่แท้ก็แทบจะเป็นหุ่นอันมีแม่ของเธอแอบเขียนบทกำหนดเส้นทาง ซักเชิดอยู่เบื้องหลัง⁵⁷

การกระทำดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่ปรากฏเช่นกันในงานวิจัยเกี่ยวกับสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนของ เตือนพิศ ชัยพรหมประสิทธิ์ และ เจียมิน เปา วิธีการนี้เป็นสิ่งที่หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนนำขึ้นมาต่อรองกับสังคมปิตาธิปไตยที่ยังคงต้องยกย่องให้ชายเป็นผู้นำ ครอบครัว ผู้หญิงตระหนักว่าตนมีความสามารถในการเป็นผู้นำ แต่ต้องเป็นผู้นำที่ “มองไม่เห็น” (Invisible leadership) หรือการต้องดำรงอยู่ในตำแหน่งของเงาแก่เงี้ย ซึ่งมีความหมายถึงภรรยาผู้ช่วยของชายผู้เป็นเจ้าของธุรกิจ (Inside assistant)⁵⁸ การกระทำเช่นนี้จึงทำให้สตรีสามารถดำรงอยู่ในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนอย่างปราศจากความขัดแย้งได้ ดังที่เตือนพิศ ชัยพรหมประสิทธิ์ได้กล่าวไว้ว่า

แม้ในปัจจุบันสตรีจะมีสิทธิเสรีภาพและความรู้ความสามารถเท่าเทียมบุรุษก็ตาม แต่สตรีก็ยังมีความรู้สึกว่า การที่สตรีเป็นผู้นำเดินนำหน้าบุรุษโดยมีบุรุษเดินตามนั้นยัง

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 147.

⁵⁸ Jiemin Bao, *Marital acts: Gender, Sexuality and Identity among the Chinese-Thai diaspora*, p.59.

เป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับและเพื่อไม่ให้เกิดคำครหาขึ้นมาขึ้น สตรีจึงยกตำแหน่งผู้นำให้ เป็นศักดิ์ศรีแก่บุรุษด้วยความเต็มใจ แล้วคอยไปบงการอยู่เบื้องหลังจากแทน⁵⁹

เค็งนั้นก็เช่นกันที่แม่เธอจะตัดสินใจออกจากบ้านเดินทางไปประเทศอังกฤษพร้อมกับ หลานสาว เมื่อกลับมาเมืองไทยในรูปลักษณะของหญิงทันสมัยที่มีทั้งสง่าราศรีและอำนาจทาง เศรษฐกิจ แต่เค็งได้ตัดสินใจที่จะกลับไปดำรงอยู่ในจารีตครอบครัวชายเป็นใหญ่ เค็งได้ปฏิเสธถึง อำนาจทางเศรษฐกิจและชื่อเสียงในสังคมที่เธอกำลังจะได้รับ ดังตอนที่เมื่อมีสื่อมวลชนมาสัมภาษณ์ เค็ง

หยกอยากจะทำอะไรกับอ๊อเป็นอันมาก แต่ก็จริงดังที่อ๊อคิดเอาไว้เพราะไม่คั้นน้มนกยูงยื่น ไปหาจนอ๊อผงะ

“คุณสุวรรณณีได้สูตรต้มข่ามาจากไหนถึงประสบความสำเร็จมากมาย”

“เออ...คือ...”

อ๊ออีกอ๊อไม่เคยชินกับสิ่งที่ตัวเองพบพานเคยแต่ชุกตัวเองไว้หลังร้านในครัว...

เมื่อมาโดนถามตรงๆเช่นนี้อ๊อบอกแล้วว่าตัวเองโกหกไม่เป็นอ๊อเลยตอบเสียงสั้นๆไป ว่า “ผิว...เอ๊ย...สามีเค้าสอนค่ะ”⁶⁰

คำตอบของเค็งต่อสื่อมวลชนทำให้เห็นว่าแม่เค็งจะเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนไปมาก เพียงใดก็ตามแต่เธอก็มิได้นาบทบาทใหม่มาปฏิเสธและตัดขาดกับชายผู้เป็นสามีอย่างสิ้นเชิง ในทางตรงกันข้าม ด้วยจารีตเดิมที่สั่งสมเธอมาแต่กำเนิดทำให้เธอยังให้เกียรติสามี อีกทั้งยัง ตัดสินใจกลับไปช่วยดูแลกิจการของสามีดั้งเดิม การตัดสินใจดังกล่าวของเค็งทำให้หยกผกาซึ่งมี อคติต่อพ่อที่รู้สึกน้อยใจและเสียใจที่น้ำสาวซึ่งอยู่เคียงข้างเธอมาตลอดนั้นเลือกที่จะกลับไปอยู่ใน การปกครองของชายอีกครั้งหนึ่ง แต่เค็งคิดว่าเธอจะไม่ถูกกดขี่อีกต่อไปเพราะเธอได้เปิดมุมมอง ชีวิตและพัฒนาตัวตนไปมากขณะที่ออกไปใช้ชีวิตนอกบ้าน ในขณะที่ประสบการณ์ของกิมฮุยสอน ให้เขาเริ่มเห็นคุณค่าของผู้หญิงในบ้านด้วยเช่นกัน การคลี่คลายทิวาระหว่างพ่อกับลูกนั้นเป็นสิ่งที่

⁵⁹ เดือนพิศ ชัยพรหมประสิทธิ์, “สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวจีนในสังคมไทยปัจจุบัน กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์นิยมในกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า121.

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 203-204.

จะช่วยแก้ไขความขัดแย้งให้กับทั้งสามีและหลานสาวได้ เค็งพิจารณาว่าการกลับไปอยู่กับสามีจะ
ช่วยสานสายใยให้หยกผกาค่อยๆ โอนอ่อนกลับมาหาพ่อด้วยเช่นกัน

นายกิมฮุย...นั่นก็สามี...โบราณประเพณีและขนบจารีตมากมายก็สอนให้นาง
เป็นภรรยาที่สำนึกในความเป็นเมียที่พร้อมจะน้อมรับและเชื่อฟังสามีอย่างไม่มีวันเป็นอื่น
นางเคยทำตัวกล้าหาญชาญชัยมาหนึ่งแล้วตอนที่ตามหยกไปอังกฤษ ที่หน้าที่ของเมีย
ที่ต้องคอยปรนนิบัติดูแลเอาอกเอาใจ มาตอนนี้เขาป่วย...เขาทำทางไม่แข็งแรงเท่าเก่า...
บาดแผลบางอย่างไม่ได้เกิดทางกายแต่เกิดกับใจ แม้นางจะเรียนมาน้อยแต่นางก็มองเห็น
ว่ารอยบาดหมางของพ่อกับลูกนั้นเป็นปมใหญ่สุดที่นางอยากจะทำแก้ไข⁶¹

จะเห็นได้ว่า ความพยายามธำรงรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมคือการพยายามดำรงศิลปะดั้งเดิม
และการเชื่อมต่อความสัมพันธ์ทางธุรกิจเพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมจีนและการประกอบธุรกิจอันเป็น
ภาพลักษณ์ใหม่ของชาวจีนในโลกสากลพัฒนาไปได้ และยังช่วยเสริมอำนาจของหญิงจีนสูงวัยที่
อำนาจในการปกครองครอบครัว อีกทั้งการที่แม่สตรีจะมีอำนาจทางเศรษฐกิจแต่พวกเธอก็ได้เลือก
ที่จะเป็นภรรยาและมารดาที่ดำรงอยู่ในครอบครัวชายเป็นใหญ่ด้วยจารีตที่สั่งสมมา ทั้งนี้เพื่อไม่ให้
ครอบครัวเกิดความขัดแย้ง และแม้พวกเธอจะยินยอมอยู่ในกรอบจารีตประเพณีแต่อำนาจของ
พวกเธอก็ได้เป็นที่ประจักษ์ในสายตาลูกสาวหรือเด็กสาวที่เลี้ยงดูมาอย่างชัดเจนต่อแท้

3.2. สถานภาพและบทบาทของภรรยา

ในการศึกษาวิเคราะห์ตัวละครที่มีสถานภาพและบทบาทของภรรยาผู้วิจัยได้จำกัด
ขอบเขตเฉพาะตัวละครหญิงไทยที่แต่งงานเข้ามาอาศัยอยู่ในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ได้แก่ ระเบียบ
จากเรื่อง เจ้าสัวเจ้าสำราญ วิลาวัณย์จากเรื่อง ใต้เงาตะวัน มรกตจากเรื่อง เจ้าสัวน้อย และราตรี
จากเรื่อง เลดี้เยาวราช ซึ่งผู้เขียนทั้งสามได้นำเสนอปัจจัยด้านการสมรสข้ามชาติที่เกิดจากความรัก
ของทั้งสองฝ่าย ความรักนำไปสู่การที่สามีให้เกียรติภรรยา และการเปลี่ยนแปลงการยึดติดจารีตที่
ต้องมีทายาทชายสืบสกุลได้ส่งผลให้สามีไม่จำเป็นต้องมีภรรยาหลายคนเพื่อมีบุตรชาย อีกทั้งยัง
ส่งผลให้สถานภาพของบุตรสาวได้รับการยอมรับมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้การสมรสข้ามชาติจะเป็น
การคลี่คลายค่านิยมจีนซึ่งส่งเสริมให้สถานภาพของภรรยาดีขึ้น แต่ค่านิยมของสังคมไทยที่กำลัง

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 336.

แพร่หลายในกลุ่มชนชั้นกลางคือการที่ผู้หญิงนอกบ้านนั้นสะท้อนให้เห็นว่าภรรยายังคงต้องเผชิญหน้ากับความไม่เท่าเทียมทางเพศที่เปลี่ยนแปลงจากรูปแบบของการยึดติดจารีตไปเป็นรูปแบบที่มาพร้อมกับการขยายตัวของเศรษฐกิจของครอบครัว

3.2.1. สถานภาพและบทบาทของภรรยากับการเปลี่ยนแปลงจารีต

3.2.1.1. การเปลี่ยนแปลงค่านิยมคลุมถุงชน

การแต่งงานระหว่างหญิงไทยกับชายไทยเชื้อสายจีนได้สะท้อนถึงการที่ชายไทยเชื้อสายจีนได้ก้าวออกมาจากครอบครัวจารีตของตนและตัดสินใจที่จะเลือกคู่ครองโดยปราศจากค่านิยมคลุมถุงชน ซึ่งชายเหล่านี้ล้วนเป็นชายไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 2 ในครอบครัวที่ การแต่งงานด้วยความรักทำให้ภรรยาได้มีโอกาสเข้ามาอาศัยอยู่ในครอบครัวสามีด้วยความเต็มใจ ต่างจากการแต่งงานตามจารีตที่ผู้หญิงต้องเข้ามาดูแลปรนนิบัติครอบครัวสามีโดย “หน้าที่” ทั้งๆที่ไม่เคยพบหน้าหรือทำความรู้จักกับสามีเท่าใดนัก

ในเรื่อง *เลดี้เยาวราช* ได้สะท้อนให้เห็นว่า การแต่งงานด้วยความรักของสามีภรรยาเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดการให้เกียรติและเห็นคุณค่าของภรรยา ความต้องการที่จะใช้ชีวิตคู่ในช่วงบั้นปลายของเก๋ไก๋นั้นเกิดจากความรัก มิใช่การมองว่าผู้หญิงเป็นเพียงเครื่องสร้างความสุขชั่วคราว ครึ่งชั่วคราว ชาติศรีมิได้คาดคิดว่าจะมีชายสูงอายุที่คร่ำหวอดในวงการ “มาเฟีย” อย่างไซโกโซนมารักเธอด้วยหัวใจที่แท้จริง

หล่อนนับถือเขา...ผูกพันกับเขา...และเมื่อเขาขอหล่อนแต่งงาน หล่อนถามแค่
...จะให้ชาติศรีอยู่ในฐานะไหน นางบำเรอ อีหนู เมียเก็บ หรือเมียเช่าชั่วคราว...
...ฉันต้องการเมีย แต่งงาน ประกาศให้คนของฉันและคนของเธอที่บ้านรับรู้
ด้วย...⁶²

สำหรับในเรื่อง *ใต้เงาตะวัน* นั้นเกรียงลูกคนที่ 3 ได้รักและแต่งงานกับวิลาวัลย์ลูกสาวท่านทูตชาวไทย เมื่อวิลาวัลย์แต่งงานเข้ามาในครอบครัวเชษฐาธิราชที่ญาติผู้ใหญ่ของสามีได้เสียชีวิตไปแล้ว วิลาวัลย์จึงหลุดพ้นจากระบอบสะใภ้ที่ต้องดูแลผู้อาวุโสในครอบครัว ในขณะที่เดียวกัน

⁶² ทิพเกษร, *เลดี้เยาวราช เล่ม 1*, หน้า 73-74.

ครอบครัวเชอวอิสรราชย์เป็นครอบครัวชนชั้นกลางที่ร่ำรวย วิลาวรรณจึงเป็นภรรยาที่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ไม่มีภาระในการทำงานบ้านงานเรือน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าญาติผู้ใหญ่ของเจ้าแก้วและเกรียงได้เสียชีวิตไปแล้ว ขณะที่ในเรื่อง *เจ้าสัวน้อย* และ *เจ้าสัวเจ้าสำราญ* นั้นผู้อาวุโศยังมีชีวิตอยู่ การยินยอมของผู้อาวุโสเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้สถานภาพของสะใภ้เปลี่ยนแปลงไป ในเรื่อง *เจ้าสัวน้อย* กังกิมชัวชายจีนชาตินิยมไม่เต็มใจให้มรดกหญิงชาวไทยให้แต่งงานกับสนิทลูกชายของเขา ทำให้สนิทต้องหลอกหลวงกังกิมชัวว่าพิมพ์ชนก ลูกสาวของตนกับมรดกนั้นเป็นผู้ชายตั้งแต่กำเนิด มิฉะนั้น สนิทจะต้องแต่งงานใหม่กับหญิงเชื้อสายจีนด้วยกัน สถานภาพภรรยาของมรดกจึงมีความด้อยกว่าตัวละครอื่น ซึ่งในทางตรงกันข้าม เรื่อง *เจ้าสัวเจ้าสำราญ* ที่ตีพิมพ์ในระยะเวลาต่อมา ได้ต่อยอดถึงความคิดในเรื่องการยึดติดจารีตของหัวหน้าครอบครัว เจ้าสัวเฮงหัวหน้าครอบครัวเป็นชาวจีนที่มีภูมิหลังชีวิตคล้ายคลึงกับกังกิมชัว แต่เจ้าสัวเฮงกลับมีความคิดความอ่านทันสมัย แม้ว่าในอดีตเจ้าสัวเฮงจะมีอุปนิสัยเจ้าชู้จนกระทั่งมีลูกทั้งสี่ที่เกิดจากภรรยาถึงสี่คน แต่ด้วยประสบการณ์และการปรับตัวตามสมัยทำให้เขาเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้หญิง รวมถึงการไม่นำคุณสมบัติตามจารีตมาตัดสินถึงคุณค่าของสะใภ้ เจ้าสัวเฮงยอมรับสะใภ้ชาวไทยเนื่องจากเห็นว่าระวีเป็นคนดี

“เตี้ยรักสะใภ้คนนี้นะ ระวีไม่เคยทำอะไรผิด อีให้หลานสาวที่น่ารัก จะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย เตี้ยก็ไม่ว่า เตี้ยไม่ใช่คนจีนหัวโบราณจะได้รักแต่หลานชาย เตี้ยมีลูกชายถึงสี่คน...ชนมาก มีหลานสาว เตี้ยพอใจแล้ว อีกหน่อยก็มีหลานชายสืบสกุลเอง แต่สิ่งที่เตี้ยต้องการคือ ความรักความอบอุ่นในครอบครัวของเรา”⁶³

ทัศนคติของเจ้าสัวเฮงเป็นการมองเห็นคุณค่าในตัวบุคคลอย่างไม่ใช้จารีตเป็นตัวกรองอย่างทัศนคติของกังกิมชัวใน *เจ้าสัวน้อย* ที่แม้ในภายหลังเขาจะยอมรับว่ามรดกเป็นคนดี แต่เขายังคงไม่ยอมรับให้คนรุ่นหลานมีสะใภ้ชาวไทย และยังคงยึดกับเรื่องทายาทชายเป็นอย่างมาก เห็นได้จากตอนที่พิมพ์ชนกหลานสาวซึ่งปลอมตัวเป็นหลานชายนั้นพยายามพูดให้กังกิมชัวมองเห็นคุณค่าของผู้หญิงที่จิตใจมากกว่าการมีคุณสมบัติตามจารีต

⁶³ ไสกี พรพรรณราย, *เจ้าสัวเจ้าสำราญ เล่ม 1*, หน้า 92.

“แม่มรกตเป็นคนไทยนะ...แล้วแม่ก็เป็นคนดี...กึ่งยอมรับไข่ม้อยะ...
ว่าแม่ดี...”

คุณมรกตสงบนิ่ง...ทั้งที่ใจเต้นแรง ลูกสาวได้ตอบกับกึ่งอย่างไม่เกรง
กลัว เป็นตน...ตนไม่กลัวแม่แต่จะเอ่ยปากเพราะกลัวกึ่ง
พิมพ์ชนกเป็นหนุ่มสาวยุคใหม่...เหตุผลต้องมาก่อน

“เออ...ดี...” กิมช่วยยอมรับ “และที่ดีที่สุด...ตรงที่มีหลานชายอย่างดี
น้อยให้กึ่ง”⁶⁴

จะเห็นได้ว่า ทรายปัดที่หัวหน้าครอบครัวยังไม่เปลี่ยนแปลงความคิด สถานภาพของภรรยา
ในครอบครัวจีนก็ยังคงเต็มไปด้วเงื่อนไขข้อกำหนดทางจารีตมากกว่าจะตัดสินกันที่คุณงามความ
ดี มรกตจึงเป็นสะใภ้เพียงคนเดียวที่มีสถานภาพเป็นสะใภ้ที่ได้สถานภาพมาด้วยการโกหก
หลอกลวง ส่งผลให้มีความอึดอัดใจมาตลอด 17 ปี ความอึดอัดนั้นยังส่งผลต่อสถานภาพและ
บทบาทของลูกสาวที่ต้องไปเติบโตที่ต่างประเทศเพราะไม่สามารถที่จะแสดงตัวตนว่าเป็นเพศหญิง
ได้

3.2.1.2. การเปลี่ยนแปลงจารีตเรื่องทายาทสืบสกุล

ผู้เขียนทั้งสามได้กำหนดให้ราตรี ระวี วิลาวัณย์ และมรกต ต่างมีลูกสาวเพียงคนเดียว เพื่อ
สะท้อนถึงการคลี่คลายความเคร่งครัดในบทบาทของภรรยาที่จำเป็นต้องมีทายาทชายสืบสกุล มี
เพียงเรื่อง *เจ้าสัวน้อย* เท่านั้นที่กิมซิวหัวหน้าครอบครัวยังคงเคร่งครัดในจารีตรักลูกชายมากกว่า
ลูกสาวอย่างชัดเจน กิมซิวมักปลุกฝังทัศนคติให้กับสนิหผู้เป็นลูกชายว่าครอบครัวจีนรักลูกชายใน
ขณะที่ไม่ต้องการลูกสาว ทัศนคติของเขาเป็นลักษณะของตัวละครพิมพ์เดียวกัน (Stereotypes)
ของพ่อหรือปู่ชาวจีนที่ใจร้ายและต้องการกำจัดลูกสาว

เตี้ยหัวโบราณขนาดหนัก...เตี้ยเคยเล่าให้ฟัง...ที่เมืองจีน...ครอบครัวที่ได้ลูกสาว
บางครอบครัวถึงกับเอาขี้เถ้ายัดปากให้ตายไปซะเลย เพราะทางการอนุญาตให้มีลูกได้คน
เดียว และใครๆก็อยากได้แต่ลูกชาย⁶⁵

⁶⁴ ไสกี พรรณราย, *เจ้าสัวน้อย เล่ม 1*, หน้า 184.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

ในทางตรงกันข้าม นวนิยายเรื่อง *เลดี้ไฮวราช* ได้สะท้อนภาพของพ่อที่รักลูกสาว การแต่งงานในวัยปลายชีวิตของเจ้าแกล้มเป็นการแต่งงานเพื่อความสุขทางใจ การมีลูกสาวที่สร้างความรักความอ่อนโยนให้กับชีวิต ทำให้เจ้าแกล้มเข้าใจถึงการมีชีวิตครอบครัวที่เรียบง่าย ไม่ยึดติดกับวัตถุนิยม ซึ่งเป็นความสุขที่เขาค้นพบหลังจากที่ได้ผิดหวังกับการเลี้ยงลูกชายคนโตอย่าง แจ็กก็ให้มีลักษณะนิสัยเหยียดหยามโหดสมกับการเป็นลูกชายเจ้าพ่อ อันส่งผลให้แจ็กก็ฆ่าพี่น้องของตนไปเสียหมดเพื่อจะได้ครอบครองสมบัติเพียงคนเดียว เมื่อคลอดลูกสาวเจ้าแกล้มรู้สึกยินดีและมอบร้านอาหารให้ราตรีดำเนินกิจการ การเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยของเจ้าแกล้มที่ผิดไปจากชนบจาร์ตและสภาพแวดล้อมดั้งเดิมนั้นสร้างความประหลาดใจให้กับแจ็กก็ลูกชายของเขา ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายความคิดของราตรีไว้ว่า

วันที่คลอดลูกเป็นหญิง หล่อนได้รู้จากคนใกล้ชิดว่าแจ็กก็ถึงกับไชโย...เพราะธรรมเนียมจีนนั้นมักจะยินดีกับลูกชายมากกว่าลูกสาว แจ็กก็ฝากคำพูดมาถึงหล่อนว่า...เหมือนแม่มัน ช่างหัว ผู้หญิง จะเท่าไร...

แต่แจ็กก็คาดคิด เจ้าแกล้มลุ่มหลงลูกสาวตัวน้อยมาก 'หลิน' เป็นสุดสวาทขาดใจ...แม่หนูน้อยที่อายุตอนนี้จะทำขวบนารักน่าซึ้ง...และเพราะหลินฐานะของราตรี ยิ่งมั่นคง เจ้าแกล้มมอบร้านอาหารจีนให้หล่อนเป็นคนควบคุมโดยตั้งเอาธุรกิจนั้นมาจากแจ็กก็⁶⁶

ในเรื่อง *เจ้าสัวเจ้าสำราญ* ก็เช่นกันที่ผู้เขียนได้เปิดฉากแรกของนวนิยายด้วยการจัดงานวันเกิดให้กับเด็กหญิงมณีหลานสาวของเจ้าสัวเฮง การไม่ยึดติดกับจารีตทำให้เฮงมีความสัมพันธ์ที่อบอุ่นกับหลานสาว ลูกสาวจึงไม่ได้ถูกตัดสินว่าไร้ค่าเพราะเป็นคนนอกอีกต่อไปแต่เกิดมาด้วยความปลื้มปิติยินดี “เด็กหญิงมณีเป็นเด็กน้อยวัยหกขวบ เป็นที่รักของอาทง...ของเตี้ย...ของแม่...และของบรรดาคุณอาทั้งหลาย”⁶⁷ ในนวนิยายเรื่องนี้ ผู้เขียนได้บรรยายหลายต่อหลายครั้งถึงความรู้สึกอ่อนโยนที่อาทงมีต่อหลานสาว เจ้าสัวเฮงซึ่งได้วางมือจากการธุรกิจแล้วจึงพักผ่อนอยู่กับบ้านและมักเป็นเพื่อนเล่นใกล้ชิดกับมณีอยู่เป็นประจำ จนกระทั่งระวีผู้เป็นมารดาของมณีนั้นมี

⁶⁶ ทิพเกสร, *เลดี้ไฮวราช เล่ม 1*, หน้า 75.

⁶⁷ โสภี พรรณราย, *เจ้าสัวเจ้าสำราญ เล่ม 1*, หน้า 3.

ความรู้สึกว่าความถี่ติดอกยิ่งกว่าตนเสียอีก หรือเมื่อตอนที่เจ้าสัวเฮงมีเรื่องไม่สบายใจ หมอได้แนะนำว่าความสดใสของหลานสาวมณีจะเป็นน้ำที่หล่อเลี้ยงใจชายชราได้

“ถ้าเกี่ยวกับสุขภาพจิตละก็...นั่นครับ...หลานสาวเจ้าสัวจะเป็นยา
รักษาอย่างดี คนแก่มีแค่หลานสาวมาเล่นด้วย...มาใกล้ซิด นั่นล่ะครับดียิ่งกว่ายา
อะไรทั้งนั้น”

“อางขา...”เด็กหญิงอ่อนอาง⁶⁸

จะเห็นได้ว่า สถานภาพของภรรยาที่เข้ามาสมรสข้ามชาตินั้นทำให้ครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลงจารีต โดยเฉพาะหากหมดชั่วอายุชัชชงของผู้อาวุโสแล้ว ครอบครัวก็จะมีผลกระทบกลมกลืนเป็นไทยมากขึ้น สำหรับในครอบครัวที่มีการดำรงอยู่ของผู้อาวุโส นั้นทัศนคติของหัวหน้าครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดสถานภาพและบทบาทของภรรยาซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อทัศนคติเรื่องคุณค่าของลูกสาวอีกด้วย

3.2.2. สถานภาพและบทบาทของภรรยา กับ อิทธิพลของสังคมทุนนิยม

3.2.2.1. อิทธิพลของทุนนิยมที่ส่งเสริมภรรยา

บทบาทดั้งเดิมของภรรยาคือการปรนนิบัติดูแลพ่อแม่สามีและสามี ซึ่งตัวละครเหล่านี้อาศัยอยู่ในครอบครัวชนชั้นกลางจึงทำให้เป็นภรรยาที่ค่อนข้างมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี หญิงทั้งสองยังมีหน้าที่ดูแลสามีและลูก โดย ระวี และมรกต มีชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในครัวเรือน แต่มีได้ทำงานหนักเนื่องจากครอบครัวมีฐานะร่ำรวย สำหรับวิลาวัณย์นั้นเป็นภรรยาที่มีลักษณะสตรีในครอบครัวชนชั้นกลางอย่างแท้จริง เธอมีเงินจับจ่ายใช้สอย ไปเที่ยวต่างประเทศ และออกงานสังคม

หากเป็นครอบครัวที่มีการอยู่ร่วมของตัวละครรุ่นปู่ ภรรยาจะต้องทำหน้าที่ของสะใภ้เพิ่มเติมด้วย ระวี และมรกต ต่างดูแลพ่อแม่ของตนอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง มรกตดูแลกังกิมซิว เพราะต้องการพิสูจน์ว่าแม้นตนเองจะเป็นชาวไทยแต่ก็สามารถเป็นภรรยาในครอบครัวไทยเพื่อสายเงินได้ดี สำหรับระวีนั้นเต็มใจที่จะดูแลเจ้าสัวเฮงด้วยความรักและความเคารพในฐานะญาติผู้ใหญ่คนหนึ่ง บทบาทหน้าที่ของเธอยังเป็นบทบาทดั้งเดิมของสตรี แต่มีได้เป็นการถูกบังคับให้อยู่ในครอบครัว

⁶⁸ โสภี พรหมฉาย, เจ้าสัวเจ้าสาวราญ เล่ม 2, หน้า 35.

จารีต การเป็นแม่บ้านของระวีจึงเป็นหน้าที่ที่ทำด้วยความสุขและเสน่ห์ปลายจวักของเธอก็ได้มัดใจ ทั้งพ่อสามีและลูกสาวระวีเป็นแม่ศรีเรือนดูแลบ้านทำอาหารเก่ง และดูแลลูก ดูแลสามี

ระวีเป็นแม่บ้าน และมีฝีมือในด้านทำอาหาร ทำขนม มีเวลาว่างก็ไปเรียนเพิ่มเติม
ในด้านอาหาร

ทั้งอากง...ทั้งลูกสาวต่างติดใจ⁶⁹

แม้ว่าภรรยายังมีบทบาทส่วนใหญ่อยู่ในครัวเรือนก็ตาม ผู้เขียนก็ได้นำเสนอเพิ่มเติมว่ามี ภรรยาบางคน que เริ่มเห็นความสำคัญของการมีบทบาททางเศรษฐกิจ ราตรีในเรื่อง *เลดี้ไฮวราซ* ยัง เป็นภรรยาที่มีบทบาทในการประกอบอาชีพ เธอสามารถเปลี่ยนแปลงสถานภาพจากสาวเสิร์ฟมาเป็นเจ้าของร้านอาหารที่สามีมอบให้เธอจัดการดูแลเองทั้งหมดโดยสอนให้เธอเรียนรู้งาน ราตรีมีทัศนคติว่าเธอควรเป็นเจ้าของกิจการตัวเองเพื่อความมั่นคงของชีวิตมากกว่าที่จะหวังพึ่งแต่ความมั่งคั่งของสามี

ร้านนี้เปิดมาได้เดือนกว่าแล้วเริ่มต้นจากการที่หล่อนอยากมีกิจการของตัวเอง หล่อนเองก็เคยทำงานร้านอาหารมาก่อน เป็นสิ่งที่หล่อนคิดว่าตัวเองสามารถทำงานได้ แต่เดิมนั้นหล่อนเป็นแค่สาวเสิร์ฟและตอนนี้ขยับขยายมา มีคนบอกว่าหล่อนอยู่เฉยๆเสียก็ ยังย่อมนได้แต่หล่อนไม่ยอมทำเช่นนั้นหล่อนไม่กล้าจะคาดหวังว่าหล่อนจะมั่นคงในตำแหน่งเมียของเค้าแก่ หล่อนอยากมีกิจการที่เลี้ยงตัวได้⁷⁰

ระวีเองก็เช่นกันที่การแต่งงานทำให้เธอต้องมาสวมสถานะภาพและบทบาทของภรรยา มารดาและสะใภ้โดยไม่มีโอกาสที่จะได้ประกอบอาชีพตามที่เล่าเรียนมา เมื่อระวีตัดสินใจแยกทางกับสามี เธอได้พบกอบกุลหญิงไทยเชื้อสายจีนที่เป็นเจ้าของกิจการร้านกาแฟ บทบาท “ผู้หญิงทำงาน” ของกอบกุลซึ่งเป็นหญิงอายุน้อยกว่านั้น ทำให้ระวีรู้สึกถึงกับบทบาทของผู้หญิงที่สามารถตั้งตัวเองได้ การออกจากบ้านของระวีคือการมาสัมผัสโลกภายนอกและพบว่าสถานะภาพและ บทบาทผู้หญิงกำลังเริ่มเปลี่ยนแปลงไปมาก

⁶⁹ โสภี พรรณราย, *เจ้าสัวเจ้าสาวงาม เล่ม 1*, หน้า 168.

⁷⁰ ทิพเกษร, *เลดี้ไฮวราซ เล่ม 1*, หน้า 307.

“อยู่คนเดียว?”

“ค่ะ กุลอยู่คนเดียว กุลรักอิสระ ขอเตี้ยออกมาอยู่ตามลำพัง มาทำร้านกาแฟร้านนี้”

“น้องกุลเป็นคนเก่งเหลือเกิน”

“ไม่เท่าไรหรอกค่ะ ผู้หญิงเก่งมีเยอะแยะ...เป็นนักธุรกิจ แต่กุลเป็นแค่เจ้าของร้านเล็กๆ”

ระวีกลับที่...เปรียบเทียบกับตัวเอง...หล่อนเรียนจบก็แต่งงานเลย เพราะพบกับเจ้าสัวชนะรัฐที่ยังหนุ่มแน่น⁷¹

จะเห็นได้ว่า ฐานะของครอบครัวได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภรรยาทั้งสี่นั้นมีชีวิตที่สุขสบายมากขึ้นแม้จะต้องดำรงอยู่ในจารีตของภรรยาชาวจีนหรือไม่ก็ตาม ในด้านของบทบาททางเศรษฐกิจพบว่าภรรยาหลายคนยังไม่มีบทบาทที่ทัดเทียมกับชายเท่าใดนัก แต่ภรรยาบางคนก็ได้เริ่มมีโอกาสได้ประกอบอาชีพหรือมีทัศนคติถึงคุณค่าของการที่สตรีควรมีบทบาททางเศรษฐกิจ

3.2.2.2. อิทธิพลของทุนนิยมที่ส่งผลเสียต่อภรรยา

พฤติกรรมเจ้าชู้ของสามีในเรื่อง *เจ้าสัวเจ้าสำราญ* และ *ใต้เงาตะวัน* สะท้อนให้เห็นถึงครอบครัวชนชั้นกลางที่เปลี่ยนไปจากชีวิตของชาวจีนชนบท เนื่องจากในประเทศจีนค่านิยมมีภรรยาหลายคนในเรือนริ้วเดียวกันมักเกิดขึ้นในครอบครัวที่ร่ำรวยเท่านั้น และชาวจีนยังนิยมมีภรรยาหลายคนเพื่อผลิตทายาทเพศชายแต่ไม่นิยมไปเที่ยวผู้หญิงนอกบ้าน ตรงกันข้ามกับประเทศไทยที่การเที่ยวผู้หญิงพบเห็นได้ในชายทุกชนชั้น การอพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองไทยจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากชาวจีนชนบทตอนใต้ที่แร้นแค้นจนกระทั่งต้องพลัดถิ่นมาเมืองไทยเมื่อขยันทำงานจนกระทั่งเลื่อนสถานะทางชนชั้น พฤติกรรมที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันคือการมีภรรยาหลายคนซึ่งมักเป็นการเที่ยวผู้หญิงนอกบ้าน⁷² ในการวิเคราะห์พฤติกรรมเจ้าชู้ในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนผู้วิจัยได้เลือกใช้งานวิจัยทางสังคมของเจียหมิน เปาจากบทความเรื่อง “ฝันคนละเรื่องในเตียงเดียวกัน : ปฏิสัมพันธ์ของชาติพันธุ์ เพศภาวะ และเพศวิถีในกลุ่มคนจีนพลัดถิ่น ชนชั้นกลาง

⁷¹ โสภี พรรณราย, *เจ้าสัวเจ้าสำราญ เล่ม 1*, หน้า 50.

⁷² เจียหมิน เปา, “ฝันคนละเรื่องในเตียงเดียวกัน : ปฏิสัมพันธ์ของชาติพันธุ์ เพศภาวะ และเพศวิถีในกลุ่มคนจีนพลัดถิ่น ชนชั้นกลางและชนชั้นสูงในกรุงเทพฯ”, แปลโดย พริศรา แซ่ก้วย ใน *เพศวิถี วันวาน วันนี้ และวันพรุ่งนี้ ที่จะไม่เหมือนเดิม*, กาญจนนา แก้วเทพและพริศรา แซ่ก้วย, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : อมรินทร์, 2547), หน้า 475-502

และชนชั้นสูงในกรุงเทพฯ”⁷³ มาเป็นหลักในการวิเคราะห์ โดยเป่าได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยภาคสนามและนำเสนอทฤษฎีที่ว่าความเจ้าสำราญของชายไทยเชื้อสายจีนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสังคมทุนนิยม

ชายจีนอพยพในเมืองไทยได้ปรับตัวดิ้นรนด้วยอำนาจของชนชั้นกลาง แสดงอำนาจทางเศรษฐกิจของตน และเอาเข้าไปผนวกกับลักษณะชายเจ้าชู้ของไทย ความสามารถในการดำเนินธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ หรือจ่ายเงินค่าบริการต่างๆถูกถ่ายโอนให้เป็นสิทธิ (quanli [M]) ที่จะเสพบริการทางเพศ⁷⁴

เกรียงในเรื่อง *ใต้เงาตะวัน* นั้นมีทัศนคติว่าการเที่ยวผู้หญิงเป็นกิจกรรมเพื่อความสำราญที่เขาจ่ายเงินด้วยน้ำพักน้ำแรงของตน ดังนั้นภรรยาและลูกสาวจึงไม่มีสิทธิที่จะมายุ่งเกี่ยวกิจกรรมส่วนตัวของเขาตราบใดที่เขาสามารถเลี้ยงดูให้ภรรยาและลูกสาวสุขสบายได้ ความคิดเช่นนี้ทำให้เกรียงแสดงพฤติกรรมเจ้าสำราญมานานนับสิบปีจนกลายเป็นความเคยชิน เมื่อภริยาลูกสาวที่กำลังเติบโตเป็นวัยรุ่นนั้นพบว่าบิดาซื้อเครื่องประดับให้กับนักร้องสาวทำให้กลไกโกรธมาก แต่เกรียงกลับกล่าวอ้างว่าเงินที่เขานำไปซื้อเครื่องประดับนั้นเป็นเงินของเขาเอง

“พ่อซื้อสร้อยให้มัน”

“เงินของฉัน”เกรียงอุทานอย่างหัวเสีย...

ความโกรธนั้นมีไฉ่เกิดขึ้นเพียงเพราะภาพที่เห็นหรือหากเป็นเพราะรู้สึกว่าการอำนาจของตนเองถูกทำลาย กำแพงที่เขาประจักษ์สร้างล้อมรอบกักกันภรรยาและลูกสาวคนเดียวไว้ให้อยู่เพียงในขอบเขต ไม่ก้าวกายเข้ามาในอาณาจักร ‘ความบันเทิง’ ส่วนตัวของเขาเริ่มมีรอยร้าว⁷⁵

จะเห็นได้ว่า เกรียงได้ใช้ข้ออ้างของผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าเพื่อนอกใจภรรยา เช่นเดียวกับชนชั้นรัฐที่กล่าวอ้างว่าการเที่ยวผู้หญิงนั้นเป็นเพียงกิจกรรมผ่อนคลายจากการทำงานหนักเพื่อครอบครัว “ไอ้เราก็อธิษระ...ทำงานเหนื่อยๆก็ขอเที่ยว สาวๆทำให้กระชุ่มกระชวยคึกคักดี

⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

⁷⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า204.

⁷⁵ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ใต้เงาตะวัน* (กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2542), หน้า209.

ไม่มันชีวิตจะห่อเหี่ยว”⁷⁶ อีกทั้งยังอ้างว่าเป็นสิ่งที่กระทำกันอย่างสามัญเพื่อการเข้าสังคมนักธุรกิจในระดับชนชั้นกลาง “เขาพาผู้ชายไปเทศแคร์เกือบทั่วโลกแล้ว ล้วนจบลงที่กิน...ดื่ม...และบ้างนอน...ครบสูตรการต้อนรับ นานๆจะพบผู้ชายไม่เจ้าชู้ แต่เป็นส่วนน้อย”⁷⁷ ความคิดของชนวรรค์ดังกล่าวนี้เป็นค่านิยมที่เป่าได้วิเคราะห้ว่า พฤติกรรมเจ้าชู้ของผู้ชายเป็นวาทกรรมที่ถูกทำให้เป็นเรื่องสามัญ

เมื่อนักธุรกิจที่ร่ำรวยกว่าพาเพื่อนไปเลี้ยง เขาก็จะแสดงอำนาจของลูกผู้ชายของเขาที่เหนือกว่า ต่อหน้าเพื่อนที่รับเลี้ยง และหญิงขายบริการทางเพศ ผู้ชายคนที่ลี้เลไม่ยอมไปด้วย ก็มักจะใจอ่อน ด้วยเห็นแก่เพื่อน ไม่ว่าจะโดยความประสงค์ที่จะกระชับความสัมพันธ์ทางธุรกิจ หรือโดยอิทธิพลของวาทกรรมท้องถิ่น ที่มองว่า การเที่ยวผู้หญิงของผู้ชาย “เป็นเรื่องธรรมดา”⁷⁸

ความเจ้าชู้ของชนวรรค์และเกย์มีใหม่เป็นปัญหาที่ทราบเพียงคนใกล้ชิด แต่เป็นที่เลื่องลือในสังคมเนื่องจากพวกเขาเป็นครอบครัวชนชั้นกลางที่มีชื่อเสียง ความเจ้าชู้ของชนวรรค์ปรากฏออกสื่อในคอลัมน์ซุบซิบตามนิตยสาร เช่นเดียวกับเกย์ที่เมื่อเขาพาลูกสาวและภรรยาไปงานเลี้ยง ผู้คนรอบข้างก็มักซุบซิบนินทาถึงความเจ้าชู้ของเกย์และมองว่าวิลาวัณย์เป็นหญิงโง่ที่ยอมจำนนให้สามี ดังนั้น แม้ชายทั้งสองจะไม่ได้สารภาพกับภรรยาของตนโดยตรง แต่ภรรยาต่างก็รับรู้ได้จากข่าวคราวของสังคม บ่อยครั้งที่ชายทั้งสองได้ชดเชยความรู้สึกผิดที่ตนนอกใจภรรยาด้วยการให้ความสุขทางวัตถุแก่ภรรยาและลูกสาว ชนวรรค์มักให้ข้าวของราคาแพงแก่ระวี ซึ่งเป็นของที่เขาซื้อมาเมื่อยามไปทำงานที่ต่างประเทศและพาผู้หญิงอื่นไปด้วย สำหรับเกย์นั้นทุกครั้งที่พฤติกรรมของเขากระฉ่อน เขาจะไม่กล้าสูหน้าภรรยาและลูกสาวเสียหลายวัน และกลบเกลื่อนความผิดด้วยการให้วิลาวัณย์และลูกสาวไป “ซ้อบปิ้ง” ถึงต่างประเทศ รวมถึงการเอาออกเอาใจด้วยการซื้อตุ๊กตาให้ลูกสาว พาลูกสาวและภรรยาไปรับประทานอาหารหรูหร่า เป็นต้น วิธีการกลบเกลื่อนความผิดของชายทั้งสองจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนว่า ทุนทางเศรษฐกิจจึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของชายจีนในเรื่องชีวิตคู่ การให้ความสุขทางวัตถุกับภรรยาหรือลูกสาวนั้นเป็นการแสดงออกว่าแม้จะเที่ยวผู้หญิงแต่ก็มีความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูครอบครัว ดังที่เป่าได้กล่าวไว้ว่า “การเที่ยว

⁷⁶ โสภี พรพรรณราย, เจ้าตัวเจ้าสำราญ เล่ม 1, หน้า 9.

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 139.

⁷⁸ เจียหมิน เป่า, ผันคนละเรื่องในเตียงเดียวกัน: ปฏิสัมพันธ์ของชาติพันธุ์ เพศภาวะ และเพศวิถีในกลุ่มคนจีนพลัดถิ่น ชนชั้นกลางและชนชั้นสูง ในกรุงเทพฯ, หน้า 203.

ผู้หญิงที่รับผิดชอบทางเศรษฐกิจและรับผิดชอบต่อครอบครัว กลายเป็นเส้นทางหลักในการผลิต “ความเป็นจีน” ที่แข็งแกร่งให้กับผู้ชายจีนเก่าในประเทศไทย”⁷⁹ ความเป็นจีนที่เป่ากล่าวถึงหมายถึง การสร้างเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของไทยเชื้อสายจีนขึ้นมาใหม่ด้วยวิถีชีวิตของชายชนชั้นกลาง หรือ “เสีย” ที่ทำงานหนักจนร่ำรวยและนิยมไปสังสรรค์และเที่ยวผู้หญิง แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถเกื้อหนุนให้บุคคลในครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งผู้เขียนได้แสดงทรรศนะว่าการพยายามให้ความสุขทางวัตถุถึงกว่านั้นมิอาจทดแทนความรู้สึกของภรรยาทั้งสองได้ แต่ส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางจิตใจนับวันยิ่งจืดจางลง โดยเฉพาะครอบครัวของเกี๋ยง ที่กลีกาลูกสาวของเธอ ได้มีความรู้สึกคับข้องใจอย่างรุนแรงต่อพฤติกรรมของบิดาและระบายความรู้สึกกับภรรยาผู้เป็น ลูกพี่น้อง

“นี่คือสิ่งที่ต้องทำหรือคะ? ยอมให้เขาไปโน่นไปนี่ แล้วก็คอยดีใจเวลาเขากลับมา ดูแล เอาอกเอาใจเรา”

เป็นคำถามที่น่าขบคิด...และผู้ฟังก็เชื่อว่าการเป็นเด็กร่วมสมัย...ยุคสมัยที่เพศหญิงกำลังฟันฝ่าเพื่อผ่านบทพิสูจน์อันเข้มข้นว่าสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างอิสระ และสง่างาม ส่งผลสะท้อนให้เด็กหญิงที่กำลังเริ่มต้นจับตามองทั้งยังขบคิดเรื่องนี้อย่างจริงจังทีเดียว

“ถ้าว่าไม่ใช่... ถ้ากำเป็นแม่นะ จะไม่มีวันมานั่งยิ้มหวานไม่รู้ไม่ซื่ออยู่อย่างนี้หรือกพอไปมีเฮ้ะๆ เราก็จะออกไปมีมี”⁸⁰

อารมณ์ความรู้สึกคับข้องใจของกลีกาสามารถอธิบายได้ด้วยจิตวิทยาเด็กในเรื่อง พัฒนาการทางร่างกายและอารมณ์ของวัยรุ่นอันเป็นวัยที่ร่างกายกำลังเปลี่ยนแปลงเป็นสาว ผู้เขียนได้บรรยายว่ากลีกาเป็น “เด็กหญิงร่างสูง ดูแก่ง้างเหมือนลูกม้ารุ่น”⁸¹ เด็กสาวเริ่มค้นหาสิ่งต่างๆ รอบตัว สนใจตัวเอง สนใจบุคคลรอบข้างมากขึ้น สำหรับพัฒนาการด้านอารมณ์นั้นเด็กอายุ 14 กำลังอยู่ในช่วงที่เรียกว่า “พายุบูแคม” (Stress and Storm) อันหมายถึงอารมณ์แปรปรวน

⁷⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 205.

⁸⁰ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ใต้เงาตะวัน*, หน้า 26.

⁸¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 192.

หงุดหงิดโมโหง่าย และแสดงอารมณ์อย่างตรงไปตรงมา⁸² เนื่องจากวัยนี้ยังมีประสบการณ์น้อยจึงไม่มีวุฒิภาวะในการควบคุมอารมณ์เมื่อพบเจอเรื่องที่ไม่เข้าใจ แม้กลิกาจะได้รับการอบรมจากครอบครัวและโรงเรียนที่ดีก็ตาม แต่ความกดดันจากการไม่พอใจในพฤติกรรมของพ่อทำให้บางครั้งเธอแสดงกิริยาก้าวร้าวออกมากับผู้ใหญ่ที่กระซิบกระซาบนิทาความสัมพันธ์ของบิดามารดาของกลิกาทั้งต่อหน้าและลับหลัง ผู้เขียนได้แสดงทัศนคติต่อวาจาของกลิกาที่ตอกกลับผู้ใหญ่ว่า “ถ้อยคำนี้รุนแรงนัก...รุนแรงระดับที่ไม่น่าหลุดออกจากปากของเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอบรมอย่างดีเช่นนี้”⁸³ ทรรศนะดังกล่าวของผู้เขียนได้สะท้อนว่า วัยเด็กที่กำลังเติบโตเป็นวัยรุ่นนั้นมิเพียงต้องการดูแลเอาใจใส่ในด้านชีวิตความเป็นอยู่เท่านั้น แต่ต้องการให้บุคคลในครอบครัวเข้าอกเข้าใจและสอนให้เรียนรู้ถึงประสบการณ์ชีวิตอย่างเป็นเหตุเป็นผล กลิกาไม่เข้าใจในพฤติกรรมของพ่อและไม่กล้าซักถามแม้จึงทำให้เธอมีความคับข้องใจในเรื่องดังกล่าวอย่างรุนแรง

สำหรับเด็กหญิงมณีในวัยหกขวบนั้นแม้เธอจะยังเด็กเกินไปที่จะรับรู้ปัญหาของครอบครัวเช่นเดียวกับ กลิกา เมื่อระวีแม่ของเธอตัดสินใจกลับไปอยู่บ้านเดิม ญาติๆต่างดูแลเอาใจใส่ ซื่อของเล่นและผลัดกันมาเป็นเพื่อนเล่นเพื่อมิให้เธอเหงา อย่างไรก็ตาม การไม่พบแม่เสียหลายวันจึงทำให้มณีรู้สึกโดดเดี่ยว ผู้คนในบ้านจึงค้นพบว่า ความสุขทางวัตถุอาจมาทดแทนความรักของแม่ได้

ขณะนี้เด็กหญิงเล่นอยู่คนเดียวในห้องรับแขกเล็ก โดยนั่งบนพื้น มีกองของเล่นรายล้อมอยู่รอบตัว เช่น ตุ๊กตา รถขั้ว เลโก้ตัวต่อ...มากมายจนไม่รู้จะเล่นอะไร
มณีมองของเล่นด้วยสายตาว่างเปล่า...
อยู่ๆก็คิดถึงแม่...แม่...⁸⁴

นอกจากนี้ เปายังได้วิเคราะห์ถึงวิธีการที่ภรรยาพยายามที่จะต่อรองกับอำนาจปีศาจปไต โดย การที่หญิงยอมให้สามีมีภรรยานอกบ้านเป็นวิธีการที่หญิงรู้ว่าตนเองไม่สามารถต่อต้านพฤติกรรมดังกล่าวที่เป็นค่านิยมในกลุ่มธุรกิจชนชั้นกลางได้ จึงได้ต่อรองกับอำนาจปีศาจปไตด้วยการใช้คำว่า “ไปเที่ยวได้ แต่ห้ามมีเป็นตัวเป็นตน” ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดกับทรัพย์สินของครอบครัว และได้ยกสถานภาพของภรรยาให้สูงขึ้นด้วยการตีค่าว่าหญิงที่สามีเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับนั้นเป็นหญิง

⁸² ทวีร์สมิ์ ธนาคม, *ตำราพัฒนาการของครอบครัวและเด็ก*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : สมาคมคนเศรษฐกิจศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2512), หน้า 244

⁸³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 195.

⁸⁴ โสภี พรธณราย, *เจ้าสัวเจ้าสาวาญ เล่ม 1*, หน้า 151-152.

โสเภณีที่ต้อยต่ำกว่าตนและมีพื้นที่อยู่นอกอาณาเขตครอบครัว อีกทั้งคำว่า “อดทน” และทำเป็น “หนูหนวกตาบอด” ยังเป็นวิถีทางที่ภรรยานำมาใช้เพื่อเป็นการไม่ตอบสนองสามี⁸⁵ หญิงชราคนหนึ่ง ที่เป่าลมภาษาจีนได้กล่าวว่าความอดทนต่อพฤติกรรมดังกล่าวของสามีเป็นพื้นฐานของความเป็น ผู้หญิงที่ดี และความอดทนยังผูกติดกับความเป็น “แม่” ที่ต้องยอมทนอยู่ในครอบครัวเพื่อทำหน้าที่ เลี้ยงดูลูก ทักษะคิดดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่หญิงไทยเชื้อสายจีนผู้เป็นภรรยาต่างต้องเผชิญหน้าจน กลายเป็นเรื่องสามัญ ดังที่เจ้าสัวเฮงได้กล่าวกับระวี ลูกสะใภ้ของตนว่า “แต่ก็ไม่จริงใจกับใครเลย มันเป็นเรื่องชาติของผู้ชาย ลือแก่งทำเป็นหนูหนวกตาบอดซะก็หมดเรื่อง ลือเป็นเมียจะต้องรู้จัก อดทนเพื่อครอบครัว”⁸⁶

สำหรับในเรื่อง *ใต้เงาตะวัน* ก็เช่นกันที่แม้วิลาวัลย์จะรับรู้ว่ามีของสามีของตนมีภรรยาแอบอยู่ เสมอ แต่เธอก็ทำเป็นนิ่งเฉยต่อพฤติกรรมของสามีและคำพูดตีฉันทินินทาของคนรอบข้าง หากแต่ ความจริงแล้ว วิลาวัลย์ได้ตีความของคำว่า “อดทน” และ “หนูหนวกตาบอด” โดยให้มีมิติที่ต่างจาก การยอมจำนนอยู่ภายใต้การถูกสามีเอาใจเอาเปรียบ ดังเหตุการณ์ที่วิลาวัลย์ได้ตระหนักว่า ถึง เวลาเหมาะสมที่เธอจะเปิดใจคุยเรื่องดังกล่าวกับลูกสาวที่กำลังมีความสัมพันธ์ชุนมัวกับบิดา เธอ จึงอธิบายให้กสิกาฟังถึง “ความอดทน” ของเธอ

“แม่ไม่เคยต้องอดทน เพราะแม่เข้าใจในธรรมชาติของคนแม่อยู่ด้วย... พ่อของ กำนันะ เป็นแค่ว่าตัวหนึ่ง เวลาทำเห็นว่าเป็นเล่นลมอยู่บนฟ้า ยก่าเห็นสาป่านที่ผูกกว่าอยู่ ไหม? เรามักไม่เห็นเพราะมันเล็กและไกลเกินไป... เราจะเห็นเพียงแค่อริสระโอบเฉี่ยว ว่องไวของว่าตัวนั้นเท่านั้น” ฝ่ามือนุ่มเย็นและหอมกรุ่นของเธอลูบไล้เส้นผมนุ่มราวกับใย ไหมของลูกสาวอย่างเบาเมื่อ

ไม่ค่อยมีใครมองเห็นสายป่านหรือลูก... นอกจากว่าจะ เป็น
เจ้าของมือที่ถือมัน...”

ผู้มั่งเสียง วิธีการพูดและแนวคิดของเธอคือความมั่นใจของคนที่มี
มีความเชื่อมั่นในพลังของเพศหญิง...พลังอันรุนแรง ละเอียดอ่อนและ
ลึกลับที่มีอยู่ในตัวโดยไม่ต้องไปเดินขบวนเรียกร้องเอาจากใคร⁸⁷

⁸⁵ Jiemin Bao, *Marital acts: Gender, Sexuality and Identity among the Chinese-Thai diaspora*, pp.75-76.

⁸⁶ โสภี พรรณราย, *เจ้าสัวเจ้าสำราญ เล่ม 1*, หน้า 42.

⁸⁷ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ใต้เงาตะวัน*, หน้า 617.

การทำ “หุหนวกตาบอด” ของวิลาวัณย์และระวีนั้นเป็นการนิ่งเฉยเพื่อรอดูสถานการณ์จนถึงวันที่การกระทำเช่นนั้นจะส่งผลเสียให้กับครอบครัว ตราบใดที่หญิงขายบริการไม่ได้ล่องล่ำเข้ามาในอาณาเขตของครอบครัว วิลาวัณย์กับระวีก็จะยอม “อดทน” เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งแตกแยก ผู้เขียนได้ดำเนินโครงเรื่องให้วิธีการต่อรองด้วยการอดทนของพวกเธอสิ้นสุด เมื่อค่านิยมดังกล่าวมากระทบกับเธอหรือลูก การตัดสินใจแยกทางกับสามีและเดินจากลูกสาวมาเพื่อกลับไปอยู่บ้านของตนของระวีเกิดขึ้นเมื่อ ดวงดาว ภรรยาบ่อยของสามีพยายามที่จะเข้ามาจะรานระวีในลักษณะที่ต้องการเข้ามาเป็นภรรยาอีกคนอย่างเปิดเผย ทำให้ระวียอมไม่ได้ที่จะเป็นหญิงที่อยู่ในระบอบของครอบครัวที่มีภรรยาหลายคน ทรรศนะของระวีเริ่มมีพัฒนาการที่ต่างจากผู้หญิงในสมัยของเจ้าสัวเฮง พ่อของชนะรัฐที่สตรียอมจำนนให้สามีมีภรรยาถึง 4 คนภายใต้ชายคาเดียวกัน ผู้เขียนได้นำเสนอความคิดดังกล่าวของระวีผ่านสายตาของศรุตลูกชายคนเล็กของเฮง

เตี้ยคนเดียวมีเมียสี่คน...มีลูกชายสี่คน เตี้ยทำได้...คนรุ่นก่อนทำได้ เพราะมีความรับผิดชอบและผู้หญิงก็ยอมรับ
เตี้ยรับผิดชอบเสมอ กับลูก...เตี้ยก็ไม่ได้ทอดทิ้ง แต่คนรุ่นนี้...สาวสมัยนี้ไม่ยอมรับแล้ว ไม่ยอมเป็น 'เมียหลวง' อย่างพี่ระวี⁸⁸

การสังเกตของศรุตตัวเอกชายถึงวิธีตอบโต้สามีของระวี ทำให้ศรุตเข้าใจและเห็นด้วยถึงการที่สตรีลุกขึ้นสู้กับความไม่เท่าเทียมทางเพศ ในเรื่อง *ใต้เงาตะวัน* ก็เช่นกัน ที่ภรรยาตัวเอกชายซึ่งเป็นหลานชายของเกรียงสังเกตว่าวิลาวัณย์ที่เป็นอาสาสมัครผู้ดูแลคนตาบอดนั้น แท้จริงแล้วเธอเป็นภรรยาที่เก็บซ่อนความแข็งแกร่งของตนมาตลอด เธอเป็นหญิงสาวที่มีฉลาดหลักแหลมและเลือกที่จะใช้อำนาจของตนเมื่อโอกาส ลูกสาวของเธอถูกผู้เป็นพ่อทำร้ายเนื่องจากลึกลับไม่พอใจที่พ่อของตนมีภรรยาบ่อย

วูบหนึ่งที่ประกายสว่างสดใสของความขบขันและซุกซนผ่านวาบเข้ามา
ในดวงตาและชายหนุ่มก็มองเห็นชัดเจนในวินาทีนั้นเองว่า ชีวิตชีวาของวิลาวัณย์ยังไม่

⁸⁸ โสภี พรพรรณราย, *เจ้าสัวเจ้าสาวราย เล่ม 1*, หน้า 161.

หายไปในไหน...มันยังคงอยู่ภายใต้เสื้อคลุมแห่งความอ่อนหวานและอดทนซึ่งเธอสวมใส่อยู่เสมอ
เสมอของเธอเอง⁸⁹

วิลาวัดณ์ได้นำความสามารถในการยิงปืนที่ตนเคยฝึกฝนมาก่อนที่จะแต่งงานในการใช้ขู่ผู้
เป็นสามีทำให้สามีรู้สึกประหลาดใจและเกรงกลัวที่ “ภรรยาคนสวย คนที่เคยเชื่อฟัง อ่อนโยนและรู้
หน้าที่ของตนเอง”⁹⁰ กลับเล็งกระบอกรูปปืนใส่เขา ทำให้เขาเริ่มตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงอัน
เลวร้ายของครอบครัวซึ่งเป็นผลจากการที่เขามีภรรยาน้อยและพลังมือหุบตีลูกสาว

นอกจากนี้ วิลาวัดณ์ยังได้ให้ภริกาไปเยอรมันโดยให้ไปพักที่บ้านของชายที่เป็นเพื่อนเก่า
ของวิลาวัดณ์ ทำให้เกรียงเกิดความหวาดระแวงว่าวิลาวัดณ์จะแยกทางกับเขาเพื่อไปแต่งงานใหม่
กับชายผู้นั้น แท้จริงแล้วเป็นแผนการของวิลาวัดณ์ที่ทำให้สามีตระหนักถึงความผิดของตนด้วยการ
รับรู้รสชาติของบ้านที่ว่างเปล่าเช่นเดียวกับเมื่อยามที่ภรรยาและลูกสาวรอคอยเขากลับบ้าน

...เกรียงเพิ่งรู้ในวินาทีนี้เองว่าการรอคอยมีรสชาติขมขึ้นถึงปานนี้...และ
ความคิดหนึ่งก็ผ่านวาบเข้ามาราวกับสายฟ้าในคืนฝนกระหน่ำ

นี่คือสภาพที่ทั้งวิลาวัดณ์และภริกาต้องเผชิญตลอดเวลาหลายปีที่ผ่านมา...ใช่
ไหม?...⁹¹

จะเห็นได้ว่า ภรรยาสมัยใหม่ไม่ยอมรับการมีภรรยาน้อยในหลังคาเดียวกัน ระเบียบซึ่งมี
การศึกษาเพียงพอที่จะพึ่งพาตัวเองได้จึงได้ตัดสินใจหย่ากับชนะรัฐด้วยการย้ายออกมาอยู่ลำพัง
อีกทั้งระเบียบยังได้รับความช่วยเหลือจากนุชยา ตัวเอกหญิงของเรื่องซึ่งเป็นนักเรียนนอกหัวทันสมัย
นุชยาตัดสินใจเข้ามาช่วยสอดส่องพฤติกรรมของชนะรัฐและพิสูจน์ใจว่าชนะรัฐรักระเบียบจริงหรือไม่
ซึ่งไม่เพียงแต่ระเบียบจะได้ผู้ช่วยเป็นสาวสมัยใหม่แล้ว เจ้าสัวเฮงซึ่งเป็นพ่อสามีของระวีนั้นก็เป็นชายที่
เห็นอกเห็นใจผู้หญิงมากกว่าการยึดติดจารีตเช่นกัน การออกจากบ้านของระวีนั้นหากตามจารีตจีน
ผู้หญิงมักจะถูกสังขมให้คำนึงถึงการ “เห็นแก่ลูก” อันส่งผลให้หญิงจำเป็นต้องอดทนเลี้ยงดูลูกแม้
สามีจะมีภรรยาน้อยก็ตาม การทอดทิ้งบทบาทของแม่ที่สังคมคาดหวังว่าจะต้องเป็นสัญชาติญาณ

⁸⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า297.

⁹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า447.

⁹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า429.

ของแม่นั้นอาจถูกมองว่าหญิงผู้นั้นใจร้ายใจดำ แม้เจ้าสัวเฮงจะบอกให้ระวีอดทนเพื่อลูก แต่เมื่อระวีตัดสินใจออกจากบ้าน เจ้าสัวเฮงกลับคิดว่า ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดของชนะรัฐลูกชายของเขา โดยไม่กล่าวโทษระวีเลยสักนิดเดียว เจ้าสัวเฮงได้กังวลว่าเด็กหญิงมณีหลานสาวของเขา อาจกลายเป็นเด็กมีปัญหาเพราะขาดแม่ เขาจึงตระหนักว่าลูกชายของเขาควรปรับปรุงตนเองและเขาก็ได้ทำให้ชนะรัฐได้รับบทเรียนด้วยการโกหกว่าตนเครียดเรื่องดังกล่าวจนกระทั่งเป็นโรคร้าย

ในเรื่อง *ใต้เงาตะวัน* ก็เช่นเดียวกัน เกரியงได้แสดงอาการไม่พอใจเมื่อมีปัญหาขัดแย้งกับภรรยาและลูกสาวโดยมีตระหนักว่าเป็นความผิดของตน เขามีความคิดเช่นเดียวกับชนะรัฐว่าภรรยาอยู่ภายใต้การปกครองและอำนาจทางเศรษฐกิจของเขาเสมอจึงไม่มีทางออกไปตั้งตัวได้ เกரியงตั้งใจจะไปขอความช่วยเหลือจากกมลสารนัฟี่สาวคนโต แต่เกียรติพี่ชายคนหนึ่งของเกரியงได้กล่าวว่าไม่มีผู้ใดเข้าข้างเกரியงเลยสักคนเดียว เนื่องจากวิลาวัลย์เป็นหญิงสมัยใหม่ที่มีความรู้ความสามารถมากกว่าที่เกரியงคิด และเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นความผิดของเกரியงมากกว่าที่จะกล่าวโทษวิลาวัลย์

“ทุกคน... หลานๆ พี่สะใภ้ น้องสะใภ้ของแกรวมทั้งคุณใหญ่กับต้าเกอ...” เขาเอ่ยนามพี่สาวคนใหญ่ผู้เคยเลี้ยงดูมาเหมือนเป็นมารดา และเกริก พี่ชายคนโตซึ่งบัดนี้เป็นเสมือนประมุขของตระกูล

“แกเป็นพี่ เป็นน้อง เป็นลุง เป็นอา พวกเราเป็นพวกเดียวกับแกทั้งนั้น แต่ถ้าหากจะมีเรื่องแตกหักกันขึ้นมาจริงๆ พวกเราก็ต้องเห็นใจและให้ความยุติธรรมกับวิ... ไม่ใช่ที่เราเข้าข้างเขาหรอก เพียงแต่เราเข้าใจเขาและจะช่วยเหลือเขา”

“โอ๊ย! พูตวกรวนไม่รู้เรื่อง! สรุปก็คือทุกคนเข้าข้างเขานั่นแหละ... เข้าข้างเขาแล้วไม่เห็นใจผม!” เกரியงโวยวายแทบจะทิ้งผมตนเองแบบที่ทำเมื่อคืน⁹²

เรื่อง *เจ้าสัวเจ้าสำราญ* และ *ใต้เงาตะวัน* จึงได้นำเสนอว่าปัญหาสามีภรรยาไม่ใช่สิ่งที่ภรรยาหลงจะต้องก้มหน้ารับชะตากรรมเพียงลำพังอีกต่อไป สภาพสังคมใหม่ทั้งโอกาสทางการศึกษาของสตรี รวมถึงทัศนคติของผู้คนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป การเห็นใจหญิงผู้เป็นสะใภ้มากกว่าชายที่เป็นสายเลือดในครอบครัวเป็นการเปลี่ยนแปลงจารีตในครอบครัวอย่างชัดเจน นวนิยายทั้งสองเรื่องจึงได้นำเสนอว่าการแก้ไขปัญหามีใช้จะต้องเริ่มที่การต่อสู้ของผู้หญิงเท่านั้น แต่ควรเริ่ม

⁹² ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ใต้เงาตะวัน*, หน้า 471-472.

จากสามีที่ต้องเห็นสิทธิคุณค่าของภรรยาและตระหนักว่าการกระทำของตนสร้างความเดือดร้อนไม่เพียงแต่ภรรยาเท่านั้นแต่ยังมีผลกระทบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวโดยเฉพาะลูกสาวอีกด้วย

สถานภาพและบทบาทของ “มารดา” และ “ภรรยา” ในสังคมจีนนั้นได้ถูกกำหนดให้เป็น “ผู้ตาม” ชายผู้เป็นสามีและเป็นบิดาของลูก ซึ่งในนวนิยายที่นำมาศึกษานั้น ผู้เขียนทั้งสามต่างนำเสนอว่า ปัจจัยด้านการอพยพ การแต่งงานข้ามชาติ และการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในประเทศไทยได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจารีตของครอบครัวจีน ส่งผลให้สถานภาพของผู้หญิงในครอบครัวจีนได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี อีกทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจนั้นได้ช่วยส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของสตรีให้ก้าวออกมาจากโลกในบ้านสู่สังคม อย่างไรก็ตาม สตรียังคงมีบทบาทดั้งเดิมที่สังคมยังคงคาดหวังคือเป็นมารดาผู้ดูแลเอาใจใส่สมาชิกใหม่ของครอบครัว ผู้เขียนหยิบยกบทบาทดั้งเดิมของแม่ในการเลี้ยงดูลูกให้เป็นบทบาทที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าบทบาทของพ่อที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เขียนยังได้นำเสนอบทบาทของมารดาในการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จีน

สำหรับสถานภาพและบทบาทของภรณานั้น ผู้เขียนทั้งสามก็ได้นำเสนอจุดร่วมเดียวกันคือการสมรสข้ามชาติระหว่างภรรยาชาวไทยกับชายเชื้อสายจีนส่งผลให้ครอบครัวมีการผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมไทยและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจารีต อย่างไรก็ตาม การเลื่อนสถานภาพของสตรีในครอบครัวชนชั้นกลางมิได้ส่งผลดีเสมอไปเนื่องจากชายได้รับค่านิยมเจ้าชู้มาจากกลุ่มชนชั้นกลาง ภรรยาจึงต้องเผชิญหน้าและต่อสู้กับความไม่เท่าเทียมทางเพศที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยอย่างไม่จบสิ้น

บทที่ 4

สถานภาพและบทบาทของลูกสาว

การศึกษาสถานภาพและบทบาทของลูกสาวนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดภาษาและวัฒนธรรมในครอบครัวและในสถานศึกษาซึ่งทั้งสองสถาบันเป็นสถาบันพื้นฐานในการขัดเกลาสมาชิกใหม่ของสังคม ลูกสาวและหลานสาวชาวไทยเชื้อสายจีนต่างได้รับการปลูกฝังให้เรียนรู้จารีตประเพณีและสถานภาพบทบาทของตนจากครอบครัว ขณะที่การปลูกฝังจากสถานศึกษาทำให้สตรีเหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกอีกด้วย ซึ่งหากวัฒนธรรมในสังคมมีทัศนคติ โอกาส และการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงที่แตกต่างกับวัฒนธรรมในครอบครัว ก็จะทำให้ตัวละครเกิดความรู้สึกขัดแย้งต่อภาษาและวัฒนธรรมในครอบครัว ผู้เขียนได้นำเสนอหนทางแก้ไขด้วยการนำเสนอให้ตัวละครมีสถานภาพและบทบาทในโลกสากล คือการมีบทบาททางเศรษฐกิจเพื่อพิสูจน์ความสามารถของตนที่ทัดเทียมชายให้บุคคลในครอบครัวยอมรับ อีกทั้งการทำงานยังทำให้สตรีได้สัมผัสชีวิตในโลกกว้าง ซึ่งมีเพียงแต่การรับวัฒนธรรมไทยเท่านั้นแต่ยังได้รับวัฒนธรรมตะวันตกที่กำลังแพร่หลายในยุคโลกาภิวัตน์ ในขณะที่เดียวกันการพิสูจน์ความสามารถของสตรีที่ยังคงดำรงรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จีนก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้สตรีรุ่นลูกหลานคลี่คลายความขัดแย้งในครอบครัวได้ นอกจากนี้ลักษณะการสร้างตัวเอกชายยังสะท้อนถึงทรรศนะของผู้เขียนว่า การที่สตรีจะสามารถพิสูจน์บทบาทของตนได้นั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับใจที่เปิดกว้างของบุรุษ

4.1. สถานภาพและบทบาทของลูกสาวในสถาบันครอบครัว

หญิงไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้ต่างกำเนิดและเติบโตในประเทศไทย พวกเขาจึงเป็นพลเมืองไทย อย่างไรก็ตามพวกเขาก็ถูกปลูกฝังให้เป็นชาวจีนโดยวัฒนธรรม (Cultural Chinese) ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ไม่มีสัญชาติเป็นจีน แต่มีความเป็นจีนโดยได้รับการถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณี¹ “บ้าน” เป็นสถานที่แห่งแรกที่ทำให้เด็กหญิงได้เริ่มรู้จักว่าตนเป็นใคร มีสถานภาพและบทบาทในฐานะลูกสาวอย่างไร สถานภาพโดยกำเนิด คือ เพศ อายุ เชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด ชนชั้นทางสังคม² เป็น

¹ วัลภา บุรุษพัฒนา, “ความเป็นมาของชาวจีนในประเทศไทย,” ใน *ชาวจีนในประเทศไทย*, จัดโดย บุรุษพัฒนา, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา, 2517), หน้า 21.

² สุพัตรา สุภาพ, *สังคมวิทยา*, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2529), หน้า 32.

สิ่งสำคัญที่ช่วยกำหนดให้พวกเขามีบุคลิกลักษณะนิสัยและบทบาทต่างๆที่เหมือนหรือแตกต่างกัน จากบทที่ 2 ผู้วิจัยได้จำแนกตัวเอกหญิงเป็นสองกลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือตัวเอกหญิงในครอบครัวที่บุรุษ เป็นประมุข ได้แก่ หยกผกา ใน *เลดี้ไฮวราซ* พิมพชนก ใน *เจ้าสัวน้อย* ชญานุช ใน *หมวยอินเตอร์* และอารตี ใน *กิ้งไม้-ใบรัก* กลุ่มที่ 2 คือตัวเอกหญิงในครอบครัวที่สตรีเป็นประมุข ได้แก่ วิรงรอง ใน *ทางสายธาร* และ ปาฏลีใน *บ้านร้อยดอกไม้* ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูสะท้อนอุปนิสัยที่ต่างกัน หญิงในกลุ่มแรกได้รับการปลูกฝังวัฒนธรรมจีนมากกว่ากลุ่มที่สองโดยผู้เขียนได้นำเสนอการถ่ายทอด วัฒนธรรมด้วยกลวิธีการใช้ภาษาในครอบครัว

ภาษาเป็นผลิตผลของวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และสามารถ ดัดแปลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ภาษาจึงเป็นสื่อที่ใช้ ในการขัดเกลาบุคคล ภาษาจึงทำให้มนุษย์สามารถถ่ายทอด ความคิด ความ เข้าใจ ความเชื่อ ความรู้ แบบของความประพฤติในหมู่มนุษย์ และถ่ายทอดไป ยังผู้อื่น ภาษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบุคคลที่ต้องการมีความสัมพันธ์และเป็น ส่วนสำคัญในการขัดเกลาทางสังคม³

บุญสนอง บุญโยทยานได้ศึกษากระบวนการผสมกลมกลืนของชาวไทยเชื้อสายจีนจาก กลุ่มตัวอย่างโดยผู้เขียนได้ให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมการใช้ภาษาในครอบครัว เนื่องจาก ภูมิหลังทางวัฒนธรรมของบุคคลๆหนึ่งสามารถเห็นอย่างชัดเจนหรือระบุได้จากมุมมอง ของคุณลักษณะทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น ศาสนา เศรษฐกิจ การศึกษาของตน การศึกษาของพ่อแม่ และปัจจัยอื่นที่ช่วยสนับสนุนการขัดเกลาทางสังคม แต่ภาษาเป็นรากฐานที่ สำคัญและจำเป็น⁴ วาร์ด เฮซ กูดอินท์ (Ward H. Goodenough) นักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ สังคมก็เช่นกันที่มีทรรศนะว่า ภาษาเป็นสัญลักษณ์สำคัญของการดำรงอัตลักษณ์ในชนกลุ่มน้อยที่ ได้อพยพไปอยู่ดินแดนอื่น โดยเฉพาะหากครอบครัวอาศัยอยู่ในบริเวณของชนกลุ่มเดียวกันหรือ การมีพบปะเป็นประจำ ภาษาก็จะช่วยดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้ดียิ่งขึ้นเช่น ในสหรัฐอเมริกา ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในย่านไชน่าทาวน์ตามเมืองใหญ่ๆมีแนวโน้มที่จะรักษาภาษาจีนถิ่นซึ่งเป็นภาษา แม่ยาวนานถึงรุ่นที่สามได้มากกว่าชาวจีนที่อาศัยอยู่นอกย่านไชน่าทาวน์⁵ ในเรื่อง *เลดี้ไฮวราซ* ก็

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า58.

⁴ Boonsanong Punyodyana, *Chinese-Thai differential assimilation in Bangkok: An exploratory study* (New York : Cornell University, 1971), p.3.

⁵ Ward H. Goodenough, *Culture, Language and Society* (California : The Benjamin Cummings, 1981), pp. 63-65.

เช่นเดียวกันที่หยกผกาอาศัยอยู่ในย่านเยาวราชเธอก็เป็นตัวละครตัวเดียวที่ซึมซับภาษาและวัฒนธรรมจีนได้อย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุด ขณะที่ตัวละครอื่นอาศัยอยู่นอกย่านเยาวราชแต่ได้เรียนรู้ภาษาจีนด้วยการที่บุพการีส่งไปศึกษานอกบ้าน

ผู้เขียนได้ใช้กลไกของภาษาในการนำเสนอตัวตนของตัวละครเอกหญิงแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นการตั้งชื่อตัวละคร การเรียกชื่อเล่น หรือการที่ตัวละครมีความรู้สึกต่อชื่อภาษาไทยและภาษาจีนของตน อีกทั้งทุกครอบครัวยังมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมด้วยการใช้ “คำเรียกญาติ” ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ดังที่เมฆม สอดส่องภฤษได้กล่าวไว้ว่าการใช้คำเรียกขานญาติพี่น้องมิได้เป็นการเรียกชื่อตามความสัมพันธ์เท่านั้น แต่ยังเป็นการสะท้อนถึงความหมายทางสังคมและวัฒนธรรม⁶ เพราะภาษาที่ใช้มันได้สะท้อนถึงความรู้สึกร่วมในลักษณะพิเศษว่าครอบครัวของตนมิใช่เป็นพลเมืองไทยทั่วไปแต่เป็นชาวเชื้อสายจีน การใช้คำเรียกญาติในแต่ละครอบครัวนั้นสะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวจีนมีการยึดมั่นการจัดลำดับอาวุโส จากการศึกษาพบว่าตัวเอกหญิงในกลุ่มที่ 2 นั้นไม่มีความรู้สึกต่อต้านภาษาจีนเนื่องจากไม่มีความรู้สึกขัดแย้งที่ตนเกิดมาเป็นลูกสาว ในขณะที่ การเกิดมาเป็นลูกสาวของตัวละครกลุ่มที่ 1 ได้สร้างความคับข้องใจและผู้เขียนได้สะท้อนความรู้สึกนั้นผ่านการใช้ภาษา

4.1.1. หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่บุรุษเป็นประมุข

อารตีในเรื่อง *กิ่งไม้-ใบรัก* ชญานุชในเรื่อง *หมวยอินเตอร์* พิมพ์ชนกในเรื่อง *เจ้าสาวน้อย* และหยกผกาในเรื่อง *เลดี้เยาวราช* นั้นเป็นตัวละครเอกที่ผู้เขียนทั้งสามต่างสร้างให้เป็นลูกสาวหรือหลานสาวในบ้านที่ชายผู้เป็นประมุขยังคงมีทัศนคติที่ยึดมั่นในจารีตของบรรพบุรุษ หญิงเหล่านี้ถูกปลูกฝังให้เรียนรู้วัฒนธรรมจีนทั้งภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งล้วนสะท้อนสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงที่ต้องอยู่ในกรอบจารีตหรือตกเป็นรองเพศชาย ส่งผลให้ตัวละครเหล่านี้มีลักษณะนิสัยที่คล้ายคลึงกันคือเป็นหญิงที่ดีอรัน มั่นใจในตัวเอง นิยมความเป็นสมัยใหม่ และเริ่มมีปฏิกิริยาต่อต้านภาษาและวัฒนธรรมในครอบครัว

อารตีหญิงวัยยี่สิบห้าปีนั้นเกิดมาในโลกที่แวดล้อมด้วยเพศชาย บิดามารดาชาวจีนอพยพของเธอร่ำรวยด้วยการประกอบธุรกิจอะไหล่รถยนต์ อารตีเป็นลูกคนเล็กโดยมีพี่ชายถึงห้าคนและพี่สาวหนึ่งคนที่แต่งงานออกเรือนไปตั้งแต่เธอยังเล็ก อารตีได้เรียนรู้วัฒนธรรมจีนจากการถูก

⁶ เมฆม สอดส่องภฤษ, “การศึกษาวิเคราะห์ระบบคำเครือญาติในภาษาจีน,” ใน *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์* 6 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2552): 41-66.

ปลูกฝังให้ใช้คำเรียกญาติภาษาจีน อีกทั้งยังได้เรียนภาษาที่โรงเรียนจีน และไปชมภาพยนตร์จีนที่โรงภาพยนตร์บริเวณใกล้บ้านพร้อมกับพี่ชายทั้งห้า การคลุกคลีอยู่กับเด็กผู้ชายทำให้เธอรู้สึกว่าการใช้กำลัง และการตีอ้วนจะทำให้เธอซึ่งเป็นเด็กผู้หญิงคนเดียวนั้นสามารถอยู่ในกลุ่มเด็กผู้ชายได้อย่างเท่าเทียม อารตีมักทะเลาะเบาะแว้งและชกต่อยกับคิตาพี่ชายที่อายุห่างกันเพียงสิบเอ็ดเดือน เธอจึงถูกมารดาตำหนิว่าทำตัวไม่สมกับเด็กผู้หญิง อารตีคับข้องใจที่ไม่สามารถโต้ตอบกับคิตาด้วยวิธีการของเด็กผู้ชายได้ ความรู้สึกที่ไม่ยอมลดราวาศอกเช่นนี้จึงทำให้อารตีมิได้เรียกคิตาด้วยคำเรียกขานที่แสดงความนับถือ แต่กลับเรียกด้วยชื่อเล่นสั้นๆว่า “คิ” อย่างเสมอเทียบเท่ากัน

นารีรัตน์ มารดาของอารตีตระหนักว่าตนไม่มีเวลาเพียงพอที่จะอบรมลูกสาว เธอจึงได้ตัดสินใจยกอารตีให้เป็นบุตรบุญธรรมของอารยา เพื่อนรักชาวไทย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้อารตีได้ก้าวออกมาจากครอบครัวจีนและมาเติบโตในความอุปการะของอารยา หญิงโสเภณีชาวไทยที่มีฐานะและมีเชื้อสายผู้ดี ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของอารตีที่ได้มีการผสมกลมกลืนกับสังคมไทยด้วยการตั้งชื่อ “อารตี” ให้มีความสอดคล้องกับ “อารยา” เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าตัวละครอารตีนั้นได้เติบโตมาจากแม่ชาวไทย อีกทั้งชื่อ “อารตี” ยังมีความหมายว่า การเว้น, การเลิก, การหยุด⁷ นั้นหมายถึงตัวตนของอารตีที่ต้องการต่อต้านจารีตในครอบครัวกำเนิด การต้องออกจากครอบครัวกำเนิดโดยไม่ทราบเหตุผลที่แท้จริงของมารดาได้ทำให้อารตีฝังใจที่มารดาเลือกที่จะเลี้ยงบุตรชายมากกว่าบุตรสาว อารตีจึงเลือกที่จะหันหลังให้กับวัฒนธรรมจีนนับแต่นั้นเป็นต้นมา ดังที่สุวรรณดา ตันเจริญได้กล่าวถึงความหมายของชื่ออารตีว่า

“อารตี” เป็นตัวละครตัวหนึ่งที่มีชื่อมีความหมายสอดคล้องกับบทบาท
คำว่า “อารตี” หมายความว่า การเลิก ดังที่ปรากฏบทบาทในเรื่องคือ เป็นผู้
ล้มเลิกแผนการแต่งงานของครอบครัว⁸

ชื่อของอารตีได้สะท้อนถึงความรู้สึกแข็งข้อต่อวัฒนธรรมจีนโดยเฉพาะเมื่ออารตีกำลังอยู่ในช่วงอายุที่กำลังเติบโตเป็นผู้ใหญ่เธอก็ได้ขัดแย้งอย่างรุนแรงเมื่อมารดาต้องการให้เธอแต่งงานกับชายไทยเชื้อสายจีน อารตีไม่ต้องการกลับไปอยู่ในกรอบจารีต อีกทั้งเธอยังมีแบบอย่างของ

⁷ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552. [ออนไลน์], 12 มีนาคม 2555. แหล่งที่มา : <http://rirs3.royin.go.th/new-search/word-search-all-x.asp>.

⁸ สุวรรณดา ตันเจริญ, “การสร้างตัวละครกับการนำเสนอโน้ตเกี่ยวกับผู้หญิงในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 179.

อารยา แม่บุญธรรมที่สามารถดำรงตนอยู่เป็นอิสระ และเคยปฏิเสธการแต่งงานแบบคลุมถุงชนในวัยสาว

คุณอารยาหัวเราะ รู้ดีว่าเพื่อนประชิดและจงใจทำความไปถึงเมื่อสามสิบปีที่แล้ว ปีที่เธอเก็บเสื้อผ้าออกจากบ้านมาพักค้างในห้องพักของโรงพยาบาลเสียทั้งปี เมื่อพอกับคุณแม่พยายามหว่านล้อมให้เธอเข้าพิธีสมรสกับ ‘ชายผู้เหมาะสม’ คนหนึ่ง⁹

อารตีเติบโตขึ้นมาด้วยการมีต้นแบบของหญิงที่มีอิสระในการตัดสินใจโดยปราศจากอำนาจของเพศชายในบ้าน เธอรู้สึกว้าว “แม่ยา” ปล่อยให้เธอตัดสินใจเรื่องราวต่างๆ ด้วยตนเอง อีกทั้งยังส่งเสริมให้อารตีมีการศึกษาที่ทันสมัยซึ่งทำให้เธอมีชีวิตนอกบ้านที่ได้สัมผัสโลกกว้าง ขณะที่อารตีรู้สึกว้าว “อามา” มักบังคับเข้มงวดกับเธอ ทำให้เธอมีนิสัยที่ดีอันและทำตัวขวางโลกต่อทุกคนในครอบครัว อารตีรู้สึกว่ามิใช่เพียงแม่เท่านั้น แต่พี่ชาย และพ่อ ต่างก็เข้ามากำหนดเส้นทางชีวิตของเธอ

จะเห็นได้ว่าการย้ายถิ่นฐานออกจากครอบครัวกำเนิดตั้งแต่วัยเด็กเป็นปัจจัยพื้นฐานให้ชีวิตของตัวละครได้ก้าวออกมาจากอาณาเขตของวัฒนธรรมดั้งเดิม พิมพ์ชนก ในเรื่อง *เจ้าสัวน้อย* ก็เช่นเดียวกันที่จากครอบครัวกำเนิดของตนตั้งแต่วัยเด็กไปใช้ชีวิตที่ต่างประเทศเนื่องจากบิดาต้องการปกปิดไม่ให้ปู่ของพิมพ์ชนกรู้ความจริงว่าทายาทรุ่นหลานในครอบครัวที่มีอยู่เพียงคนเดียว นั้นเป็นเพศหญิง

พิมพ์ชนกเป็นลูกสาวของเจ้าสัวสนิท บิดาชาวไทยเชื้อสายจีน และ มรกต มารดาชาวไทย ซึ่งการสมรสข้ามชาตินี้ทำให้เจ้าสัวสนิทบิดาของเจ้าสัวสนิทที่เป็นชายจีนหัวอนุรักษ์นิยมไม่พอใจและเสนอเงื่อนไขว่าหากมรกตสามารถให้บุตรชายเป็นทายาทสืบสกุลได้จะยอมรับเป็นสะใภ้ เมื่อพิมพ์ชนกได้กำเนิดมาเจ้าสัวสนิทจึงหาวิธีปิดบังให้กิมชิวเข้าใจว่าพิมพ์ชนกเป็นเด็กผู้ชาย กิมชิวต้องการให้ญาติพี่น้องเรียกพิมพ์ชนกว่า “ต๊นน้อย” และให้คนรับใช้เรียกว่า “เจ้าสัวน้อย” คำเรียกญาติดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในการยกย่องเพศชายให้เป็นเจ้าสัวตั้งแต่กำเนิดคือมีสถานภาพเป็นทายาทสืบสกุล ทั้งคำว่าต๊นที่ใช้เรียกเด็กชายและคำว่าเจ้าสัวเป็นคำที่แสดงถึงสถานภาพที่ผูกขาดเฉพาะกับเพศชายเท่านั้น พิมพ์ชนกจึงเป็นหญิงที่ถูกห่อหุ้มด้วยสถานภาพของชายอันเป็นเกราะกำบังให้เธอสามารถดำรงอยู่ในครอบครัวอย่างมีเกียรติ ในขณะเดียวกัน บิดามารดาต่างก็ตั้งชื่อภาษาไทยให้ลูกสาวว่า “พิมพ์ชนก” และแสดงเจตจำนงกับประมุขครอบครัวว่า

⁹ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *กิ่งไม้-ใบรัก*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2539), หน้า 18.

ต้องการเรียกลูกสาวของตนด้วยชื่อไทย กังกิมซัวจึงยินยอมที่จะพบกันครั้งทางด้วยการอนุญาตให้เรียกหลานด้วยชื่อไทยเมื่ออยู่นอกบ้านเท่านั้น “อยู่ในบ้านต้องเรียกชื่อจีน...อยู่นอกบ้านจะเป็นชื่อไทย อ้าวไม่ว่า...บรรดาบ่าวไพร่ขอให้เรียก...เจ้าส่วนน้อย...”¹⁰

การประนีประนอมให้เรียกชื่อภาษาจีนเพียงในบ้านเป็นการสร้างเส้นแบ่งกั้นเขตดินแดนของกิมซัวที่ปิดรับวัฒนธรรมภายนอกครอบครัว อีกทั้งคำเรียกพิมพ์ชนกด้วยภาษาไทยและภาษาจีนนั้นแฝงทั้งความหมายและจารีตที่แตกต่างกันในภาษาของชื่อเรียก ชื่อเรียกจีนสะท้อนถึงเด็กผู้ชายที่เป็นทายาทในการสานต่อธุรกิจของวงศ์ตระกูล ในขณะที่ชื่อ พิมพ์ชนก เป็นชื่อที่มีความหมายว่า “เหมือนพ่อ” สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างพ่อกับลูกสาวที่เปลี่ยนแปลงไปจากจารีตที่นิยมลูกชาย และเป็นชื่อที่สะท้อนว่าพิมพ์ชนกจะเป็นลูกสาวที่สามารถประกอบกิจการของครอบครัวต่อจากพ่อและปู่ได้ เมื่อพิมพ์ชนกต้องกลับมาอยู่กับครอบครัวกำเนิดที่ประเทศไทยอีกครั้งในวัยสิบเจ็ดปี เธอต้องแต่งกายและมีบุคลิกภาพเป็นเด็กหนุ่ม

สำหรับชฎานุชในเรื่อง *หมวยอินเตอร์* และหยกผกาในเรื่อง *เลดี้เยาวราช* นั้นได้กำเนิดและเติบโตอยู่ในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่แม่ผู้ให้กำเนิดได้เสียชีวิตไปแล้ว ทั้งสองเติบโตมากับพ่อที่เข้มงวด และมีน้ำหรืออาสาวเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูมาตั้งแต่แบเบาะ

ชฎานุชเป็นลูกสาวคนเล็กของเจ้าแก้มปอชายจีนอพยพ เธอมีพี่สาว 1 คนและพี่ชาย 1 คน เมื่อมารดาเสียชีวิต เจ๊ก ผู้มีศักดิ์เป็นอาของเด็กทั้งสามได้เข้ามาช่วยเจ้าแก้มปอเลี้ยงดูหลานทั้งสามคน เจ้าแก้มปอร่ำรวยด้วยการทำธุรกิจค้าขายข้าว เขาเลี้ยงดูลูกทั้งสามให้มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย แม้เจ้าแก้มปอจะไม่มีอคติต่อลูกสาวและลูกชาย แต่เขายังคาดหวังให้ลูกสาวปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของจารีตจีน เจ้าแก้มปอเรียกลูกทั้งสามคนด้วยชื่อเล่นแบบจีนคือ ตีใหญ่ หมวยใหญ่ และหมวยเล็ก และเคร่งครัดอย่างมากจนกระทั่งไม่ชอบให้ผู้อื่นเรียกลูกของตนด้วยชื่อภาษาไทย ความเข้มงวดของปอนั้นทำให้ชฎานุชนั้นได้แสดงอาการแข็งข้อกับบิดาด้วยการใช้คำเรียกญาติภาษาจีนเฉพาะเมื่อเธออยู่ต่อหน้าบิดาเท่านั้น แต่กลับใช้คำไทยเมื่อลับหลังบิดา “แล้วแต่อารมณ์...บางครั้งชฎานุชก็เรียกพี่สาวว่าเป็น เจ๊ บ้าง เป็น พี่ บ้าง ชฎานุชจะเรียก เจ๊ ตลอดก็ยอมอยู่ต่อหน้าเตี๋ย”¹¹

ลักษณะการใช้ภาษาของชฎานุชได้สะท้อนถึงอุปนิสัยของเธอที่มักขัดแย้งกับบิดาที่บังคับเธอให้อยู่ในกรอบจารีตของลูกผู้หญิงที่ต้องเป็นแม่ศรีเรือนเก็บเนื้อเก็บตัวอยู่กับบ้าน ขณะที่ชฎานุช

¹⁰ ไสกี พรธรราย, *เจ้าส่วนน้อย เล่ม 1* (กรุงเทพฯ: รวมสาส์น, 2543), หน้า 30.

¹¹ ไสกี พรธรราย, *หมวยอินเตอร์, พิมพ์ครั้งที่ 2* (กรุงเทพฯ: บิวตี้บุ๊ก, 2550), หน้า 28.

นุษพบว่าตนเองต้องการที่จะเป็นหญิงสาวสมัยใหม่ในสังคมไทย การใช้คำจีนของชกานูชจึงมิใช่ การตอบสนองการปลูกฝังความเป็นจีนในครอบครัว แต่เป็นปฏิกิริยาที่ต่อต้านกับความเป็นจีนและ พยายามนำโลกแห่งความเป็นไทยมาใช้ภายในบ้านตราบเท่าที่มีโอกาส

สำหรับหยกภกาใน *เลดี้ไฮวราช* นั้นมีพี่ชายและพี่สาวอย่างละคนเช่นเดียวกับชกานูช แต่เธอกำเนิดในครอบครัวที่มีได้ร่ำรวย บิดาจึงเลี้ยงดูลูกชายให้ขยันเรียนเพื่ออนาคตของครอบครัว ในขณะที่ลูกสาวต้องทำงานบ้านและช่วยพ่อขายตี๋มช้า การเลี้ยงดูของกิมฮุยส่งผลให้หยกภกามี ความขัดแย้งกับพี่ชายเสมอ แม้เธอจะเรียกพี่ชายคนโตด้วยคำแต่ใจว่า “เฮีย” ซึ่งหมายถึงพี่ชาย แต่ เธอมักเรียกพี่ชายลับหลังว่า “ตัวเฮีย” ซึ่งเป็นภาษาถิ่นแต่ใจที่มีความหมายว่าพี่ชายคนโต เช่นเดียวกับคำว่า “ต้าเกอ” ในภาษาจีนกลาง คำเรียกขานพี่ชายคนโตนั้นสะท้อนถึงประเพณีจีนที่ ยกย่องให้ลูกชายคนโตมีสถานภาพสูงสุดในฐานะทายาทสืบสกุล แต่หยกภกาได้พลิกกลับคำเรียก ขานที่แสดงความนับถือมาเป็นการเรียกด้วยอารมณ์ความรู้สึกประชดประชันที่พ่อรักลูกชาย มากกว่าลูกสาวและมักทู่ตีดูว่ากล่าวลูกสาวและภรรยา

เฮ้อ...หยกไม่เข้าใจเลยว่าทำไมผู้ชายแหยๆหน้าขาวๆตัวออกซีตๆ และดูไปก็ ละม้ายคล้ายตัวหนอนผอมๆอย่างตัวเฮียจะเป็นสุดสวาทขาดใจของเฮีย¹²

นอกจากนี้หยกภกายังเป็นคนเดียวในบ้านที่ต่อต้านการใช้ชื่อเล่นภาษาจีน หยกภกาได้ เรียกแทนตนว่า “หยก” และขัดใจหากผู้ใดเรียกเธอด้วยชื่อจีนว่า “เง็ก” ซึ่งก็แปลว่า “หยก” เช่นเดียวกัน สาเหตุที่เธอมีอคติต่อชื่อจีนเกิดจากการที่บิดามักเรียกเธออย่างไม่สุภาพว่า “นั่งเง็ก” เมื่อมีปากเสียงกัน การถูกเรียกชื่อจีนของหยกภกาจึงมาพร้อมกับความรู้สึกต่ำต้อยของการเป็นลูก สาว หยกภกามีนิสัยดีอัน ทะเยอทะยาน มีอคติกับเพศชาย และเชื่อว่าผู้หญิงสามารถพึ่งพา ตนเองได้โดยปราศจากความคุมของผู้ชายในบ้าน

จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนได้นำเสนอชีวิตวัยเด็กของลูกหญิงที่กำเนิดในครอบครัวที่มีชายเป็น ประมุข และเป็นชายที่เคร่งครัดในขนบจารีตจีนซึ่งส่งผลให้ตัวละครรับรู้ถึงสถานภาพและบทบาท ของลูกสาวที่ไม่ทัดเทียมเพศชาย ผู้เขียนได้สะท้อนสถานภาพและตัวตนของตัวละครผ่านการตั้ง ชื่อและการเรียกชื่อเล่น นอกจากนี้ ตัวละครเอกได้เริ่มขัดแย้งกับบุพการีและพี่ชายด้วยลักษณะการ

¹² ทิพเกสร, *เลดี้ไฮวราช เล่ม 1* (กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2546), หน้า 9-10.

ต่อต้านการใช้คำเรียกญาติหรือใช้คำเรียกญาติด้วยอารมณ์ความรู้สึกที่ผิดแผกไปจากการเรียกเพื่อแสดงความนับถือผู้อาวุโส

4.1.2. หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่สตรีเป็นประมุข

วิรงรองในเรื่อง *ทางสายธาร* และปาฎลีในเรื่อง *บ้านร้อยดอกไม้* เป็นหญิงที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากหญิงที่มีอำนาจเป็นประมุขของครอบครัว ซึ่งกมลასน์และฉินปายฮวาประมุขหญิงทั้งสองนั้นต่างเป็นหญิงเชื้อสายจีนที่ผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมไทย การอบรมเลี้ยงดูสนับสนุนลูกสาวจากผู้หญิงที่มีความสามารถทำให้วิรงรองและปาฎลีเป็นเด็กสาวที่มีความอ่อนหวาน ว่านอนสอนง่าย ไม่มีความขัดแย้งกับบุพการี พวกเขาเติบโตอย่างเด็กสาวชาวไทยและไม่มีอคติต่อความเป็นจีนแต่อย่างใด

ในเรื่อง *ทางสายธาร* วิรงรองสาววัยยี่สิบเอ็ดเป็นลูกสาวคนเล็กของเจ้าสัวกำจรและวิมลมารดาผู้เป็นหญิงรับใช้ในบ้าน วิรงรองถูกสอนให้เรียกบิดาว่า “ป้าป้า” ด้วยความเคารพนับถือในฐานะลูกสาวคนหนึ่ง แต่ในขณะที่เดียวกัน วิรงรองรู้สึกสงสัยในคำเรียกญาติที่ใช้กับพี่ชายและพี่สาวครั้งหนึ่งในวัยเด็กเธอจึงถามวิมลว่า “ทำไมลิลลี่ต้องเรียกทุกคนว่าคุณ... ไม่เห็นมีใครเรียกลิลลี่หรือแม้ว่าคุณบ้างเลย ลิลลี่ก็เป็นลูกป้าป้าเหมือนกัน”¹³ ซึ่งวิมลได้ห้ามปรามไม่ให้วิรงรองตั้งคำถามเช่นนี้ เพราะวิมลนั้นมีความสุขและเต็มใจที่จะอยู่ในสภาพดั้งเดิมของตน เธอจึงสอนให้วิรงรองเคารพนับถือพี่สาวและพี่ชายให้เป็นเจ้านายของตน

กมลასน์พี่สาวคนโตของวิรงรองรับรู้ถึงสถานการณ์ที่เด็กรับใช้กึ่งลูกเจ้านายของวิรงรอง เธอจึงแสดงตนเป็นผู้เข้ามาจัดการดูแลชีวิตของวิรงรองโดยสนับสนุนด้านการศึกษา วิรงรองจึงมีความรู้สึกต่อกมลასน์หรือ “คุณใหญ่” นั้นมีอิทธิพลต่อเธอมากกว่า “ป้าป้า” พ่อผู้ให้กำเนิด ด้วยเหตุนี้วิรงรองจึงเติบโตมาด้วยการรับวัฒนธรรมของสังคมไทยเสียมากกว่า การที่กมลასน์ได้เข้ามาเลี้ยงดูอุปการะวิรงรองให้มีการศึกษา รวมถึงการที่วิมลมารดาผู้ให้กำเนิดนั้นได้อบรมสั่งสอนให้พอใจในสถานภาพของตน วิรงรองจึงเติบโตขึ้นมาอย่างปราศจากปมด้อย การอบรมเลี้ยงดูจากผู้ใหญ่ที่มีจิตใจดีงามและให้ความยุติธรรมต่อสตรีเพศนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญในการต่อสู้ของหญิงที่เกิดมาพร้อมสถานภาพที่ต่ำต้อยได้ ดังที่ผู้เขียนได้แสดงทรรศนะไว้ว่า “...น่าดีใจที่ทั้งแม่และคุณใหญ่ช่วยกันเลี้ยงดูขัดเกลาให้เธอปราศจาก'ปม'มาตั้งแต่วัยเด็ก”¹⁴

¹³ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ทางสายธาร* (กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2541), หน้า 16.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมของวิรงรองตั้งแต่วัยเด็กนั้นได้ดำรงอยู่ในครอบครัวที่มีการผสมกลมกลืนเข้ากับโลกสากล ครั้งหนึ่งที่คุณเจมส์ ญาติชาวฮ่องกงผู้เป็นพี่ชายต่างมารดาของวิรงรองเดินทางมาเมืองไทย เขาจึงได้พบวิรงรองในวัยแบเบาะ ซึ่งวิรงรองหมายถึงพลับพลึง แต่เจมส์เข้าใจว่าดอกพลับพลึงคือดอกกลิลลี่จึงเรียกเธอว่า “กลิลลี่” จนกระทั่งกลายเป็นชื่อเล่นในที่สุด ชื่อของวิรงรองจึงแตกต่างจากหญิงที่เกิดในครอบครัวที่ดำรงจารีตดั้งเดิมซึ่งยังคงมีชื่อเล่นภาษาจีนสะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมของเธอที่กำเนิดมาในครอบครัวจีนที่มีการเปิดรับโลกสากล

สำหรับปาฏลีใน *บ้านร้อยดอกไม้* นั้นเป็นเด็กสาววัยยี่สิบเศษที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาอยู่ที่ประเทศอเมริกา ในวัยเด็กปาฏลีกำพร้าแม่และอยู่ในการอุปถัมภ์ของจิน ปายฮวา เธอถูกสอนให้เรียกจินปายฮวาด้วยคำจีนว่า “กู่หมู่” คำว่ากู่หมู่นี้ได้สร้างความรู้สึกพิเศษให้แก่ปาฏลีที่เป็นเด็กสาวชาวไทยแต่เติบโตกับหญิงต่างชาติที่ไม่น่านับถือ ซึ่งในตอนแรกนั้นปาฏลีตื่นเต้นที่จะได้พบกับหญิงชาติพันธุ์ที่แตกต่างจากตน แต่เมื่อได้พบจินปายฮวาได้นำเสนอให้ปาฏลีเห็นว่าแม้จินปายฮวาจะเป็นหญิงจีนและเธอเป็นเด็กหญิงชาวไทยแต่ทั้งสองก็มีสายใยร่วมกันในฐานะเพศหญิงที่อ่อนหวานดังดอกไม้ จินปายฮวาได้ผูกมิตรให้ปาฏลีเข้ามาอยู่ในบ้านด้วยการอธิบายความหมายของชื่อ “จินปายฮวา” ว่าแปลว่าดอกไม้ร้อยดอกเช่นเดียวกับชื่อ “ปาฏลี” ที่หมายถึงดอกไม้เช่นกัน ปาฏลีจึงเกิดความรู้สึกประทับใจในสายสัมพันธ์ของเพศหญิงและไม่รู้สึกถึงความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ดังที่จินปายฮวาได้กล่าวกับปาฏลีว่า “เพราะฉะนั้นเหมาะแล้วที่หนูลิลลี่จะอยู่กับเราที่บ้านนี้ เพราะชื่อของหนูลิลลี่ก็หมายถึงดอกไม้”¹⁵

ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีเปรียบเทียบผู้หญิงกับดอกไม้โดยมีมุมมองว่าแม้ดอกไม้จะบอบบางและสวยงาม แต่ก็มีชีวิตที่แกร่งอย่างเช่นตัวตนของจินปายฮวา ซึ่งส่งอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของปาฏลีที่มีความเข้มแข็งและอ่อนหวานดังที่ผู้เขียนได้บรรยายในตอนท้ายของเรื่องว่า

...เช่นเดียวกับดอกไม้ก็มีได้เป็นเพียงความบอบบางและงดงาม

มีความเข้มแข็งไม่ย่อท้อแอบแฝงอยู่ท่ามกลางความอ่อนไหวไร้คล้ายพิชสง...¹⁶

¹⁵ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *บ้านร้อยดอกไม้*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ : อรุณ ,2548), หน้า 118.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 569.

จะเห็นได้ว่า การต้องตกอยู่ในกรอบประเพณีจีนทำให้ตัวละครในกลุ่มที่ 1 มีลักษณะที่ต่อต้านและแหวกกรอบประเพณีด้วยการใช้คำพูดและการกระทำเป็นเครื่องมือต่อรองกับผู้ใหญ่ อีกทั้งยังสะท้อนความรู้สึกขัดแย้งที่บุพการีชาวจีนจำกัดอิสรภาพของลูกสาวหรือรักลูกชาย มากกว่าลูกสาว สำหรับกลุ่มที่ 2 นั้นไม่มีความขัดแย้งกับหัวหน้าครอบครัว เนื่องจากได้รับการสนับสนุนและได้อิสรภาพจากหญิงผู้ปกครองที่มีสถานภาพและบทบาทสูงมาก พวกเขาจึงเคารพและยึดถือผู้อบรมเลี้ยงดูตนมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและได้รับการผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมไทย ความรู้สึกแตกต่างระหว่างความเป็นไทยหรือความเป็นจีนจึงไม่เกิดกับตัวละครกลุ่มที่ 2

4.2. สถานภาพและบทบาทของลูกสาวในสถาบันการศึกษา

สถานศึกษาเป็นสถาบันสำคัญที่ทำให้หญิงไทยเชื้อสายจีนได้มีโอกาสก้าวออกมาจากครอบครัวและสัมผัสถึงชีวิตในสังคม การศึกษาได้ส่งอิทธิพลให้สตรีมีความคิดที่ขัดแย้งกับภาษาและวัฒนธรรมจีนซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งกับคนรุ่นเก่าในครอบครัว สตรีเหล่านี้ใช้การศึกษาเป็นใบเบิกทางให้ตนมีสถานภาพและบทบาทในโลกกว้าง นอกจากนี้ การศึกษาสมัยใหม่ยังสามารถนำมาพัฒนาธุรกิจครอบครัวของชาวไทยเชื้อสายจีนให้ปรับเข้ากับโลกสากล

4.2.1. อิทธิพลของการถ่ายทอดภาษาและวัฒนธรรมในสถานศึกษา

หน้าที่หลักของสถานศึกษาคือการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ซึ่งได้แก่ การถ่ายทอดวัฒนธรรม (Cultural Transmission) และการสร้างบุคลิกภาพทางสังคม (Social Personality)¹⁷ จากกฎหมายไทยแล้วลูกหลานของชาวจีนอพยพ หากเกิดเมืองไทยย่อมได้รับสัญชาติไทยและจำเป็นต้องมีการศึกษาขั้นพื้นฐาน¹⁸ ในขณะที่ประเทศจีนก็ได้มีนโยบายที่จะธำรงรักษาวัฒนธรรมจีนในกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลด้วยการก่อตั้งโรงเรียนจีนในประเทศไทย¹⁹ จะเห็นได้ว่าทั้งสองประเทศได้มีนโยบายให้สถานศึกษาเป็นพื้นที่ที่สามารถสร้างจิตสำนึกของความเป็นชาติเดียวกัน ซึ่งตัวละครหญิงเหล่านี้ได้มีโอกาสศึกษาในโรงเรียนไทยทั้งสิ้น ตัวละครกลุ่มที่ 1 ซึ่งได้รับ

¹⁷ วุฒนาทรา, *สังคมวิทยา* (กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2530), หน้า 77.

¹⁸ ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, *ชาวจีนในประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา, 2517), หน้า 252.

¹⁹ George William Skinner, *Chinese society in Thailand: an analytical history* (New York : Cornell University Press, 1962), p.158.

วัฒนธรรมจีนในบ้านที่แตกต่างจากวัฒนธรรมกระแสหลักในสถานศึกษานั้นอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ซึ่งความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Cultural Conflict) คือการที่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ยอมรับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และภาษาที่มีเอกลักษณ์เดียวกันอันมีปัจจัยมาจากการรับอิทธิพลของการศึกษา สื่อมวลชนและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี²⁰

ใน *เลดี้เยวราช* สถาบันการศึกษาทำให้หยกผกาซึมซับทัศนคติจากครูผู้สอน เธอนำสิ่งที่ได้เรียนมาคิดพิจารณาถึงพฤติกรรมของพ่อที่มักดูต่ำกว่ากล่าวผู้หญิงในบ้านเสมอ โรงเรียนจึงเป็นพื้นที่ที่ทำให้หยกมีความรู้สึกนึกคิดและตั้งคำถามกับความไม่เท่าเทียมทางเพศในครอบครัว

เตี้ยล้งล้งต่ำทอภาษาจีนมากกว่าภาษาไทยแต่คำต่ำพวกนั้นแม้จะชินชา แต่หยกก็ถือว่าไม่เป็นมงคล โรงเรียนสอนหยกมาว่าคำต่ำของพ่อแม่เป็นสิ่งชั่วร้าย และจะทำให้ลูกไม่เจริญ²¹

เมื่ออยู่ในโรงเรียนชญาณูช อารตี และหยกผกา ได้เรียนรู้ทัศนคติของสังคมสมัยใหม่ผ่านการเรียนด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษซึ่งส่งผลให้ตัวละครมีทัศนคติการเลือกรับภาษา (Language Attitude) ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลมีแนวโน้มที่จะมีความรู้สึกหรือปฏิกิริยาตอบสนองต่อภาษาใดภาษาหนึ่ง เช่น ชอบภาษาใดหรือเห็นว่าภาษาใดมีศักดิ์ศรีหรือมีประโยชน์มากกว่าอีกภาษาหนึ่ง ทัศนคติทางภาษาเกิดจากนโยบายของรัฐที่ต้องการใช้ภาษากลางเพื่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นเดียวกันของประเทศ ทำให้ในกลุ่มคนที่ใช้ภาษาที่มีคนพูดไม่มากนัก มองว่าภาษากลางมีคุณค่ากว่าภาษาท้องถิ่นของตน²² นวนิยายเหล่านี้จึงได้สะท้อนว่าการเข้าเรียนโรงเรียนไทยได้ทำให้หญิงเหล่านี้สามารถฟังพูดอ่านเขียนภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ พวกเขาต้องการให้พ่อหรือปู่เรียกตนเป็นชื่อภาษาไทยมากกว่าภาษาจีน เนื่องจากมองว่า ชื่อเรียกภาษาไทยมีความไพเราะและทันสมัยกว่าชื่อภาษาจีน ภาษาไทยจึงทำให้หญิงรุ่นใหม่มีความรู้สึกที่ “ตนเหนือกว่า” และพยายามที่จะนิยามว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองไทยมากกว่าเป็นชนชาติจีนที่ยังคงมีการยึดติดจารีตที่ล้าหลัง

²⁰ อมรา พงศาพิชญ์, *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 21.

²¹ ทิพเกสร, *เลดี้เยวราช เล่ม 1* (กรุงเทพฯ: รวมสาส์น, 2546), หน้า 5.

²² อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, *ภาษาศาสตร์สังคม*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 50-

หยกผกาได้นำภาษากลางของรัฐจีนมาใช้ต่อรองอำนาจด้วยการต่อปากต่อคำกับกิมฮุย บิดาชาวจีนเยวราชที่พูดไทยติดสำเนียงจีนและมีความรู้ภาษาไทยน้อย ซึ่งทำให้ตัวละครที่มี อำนาจน่าเกรงขามอย่างบิดากลับกลายเป็นตัวละครที่น่าขบขัน ดังเช่นตอนที่หยกผกาตื่นสายจึง รีบวิ่งลงบันไดมาช่วยครอบครัวทำตีม้ำชาขายตอนเช้า แต่บิดากลับตำหนิว่าเธอรบกวณพีชายที่กำลังอ่านหนังสือเรียน

“ลื้ออย่ากระโดดโครมคราม อาจื้อเค้าตกใจ เค้าจะเสียดิการอ่าน”

หยกปล่อยก้าก “เตียเรียกไม่ถูก เค้าเรียกเสียดิสมาธิ เสียดิก็จะได้เอาไปส่งศรี ธัญญาชี”²³

การล้อเลียนการใช้ภาษาไทยที่บกพร่องของบิดาสะท้อนถึงความรู้สึกขัดแย้งของหยกผกา ที่พ่อสนับสนุนการศึกษาที่ชายในขณะที่ให้ลูกสาวทำงานหนักอยู่ในบ้าน เธอกล่าวล้อเลียนการใช้ ภาษาของพ่อ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการกล่าวทบทบทระทั่งถึงพี่ชายอีกด้วย การต่อสู้ด้วยวาจาจึง เป็นการสะท้อนนิสัยของหยกผกาที่กล้า “กวนอารมณ์” ชายผู้เคร่งครัดในจารีต

ในเรื่อง *กิ่งไม้-ใบรัก* อารตีที่ห่างบ้านถึงสิบห้าปีจบการศึกษาระดับอุดมศึกษาและพอใจใน การเป็น “สาวออฟฟิศ” แต่เธอได้แสดงอาการชักสีหน้าที่มารดาตะโกนเรียกเธอเป็นภาษาจีนในที่ สาธารณะ ซึ่งเป็นการเตือนให้เธอรำลึกอยู่เสมอว่าเธอมีลักษณะทางชาติพันธุ์ที่แตกต่างจากหญิง ทั่วไปในสังคม

อารตีนิ้วหน้า แล้วก็กลับเงยขึ้นยิ้มรับในวินาทีถัดไป...หญิงสาวรู้สึกว่ามี มารดาจางใจพูดจีนกับเธอเหมือนแก๊ง! ทั้ๆที่รู้อยู่แล้วว่าเธอไม่สันตัด เป็นคนที่มี ความรู้ด้านภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีน้อยที่สุดในครอบครัว...ก็จะให้แตกฉาน อย่างพวกพี่ๆได้อย่างไรเล่า เธอเหินห่างมาตั้ง 15ปี เรียนโรงเรียนจีนอยู่ได้ถึงสิบขวบก็ต้อง โยกย้ายมาอยู่ไกลบ้านอย่างถาวร²⁴

²³ ทิพเกสร, *เลดี้เยวราช เล่ม1*, หน้า10.

²⁴ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *กิ่งไม้-ใบรัก*, หน้า 18.

นอกจากนี้ ชฎานุช หยกภกกา และอารตียังมีทัศนคติทางภาษาที่ทำให้คุณค่าของภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาจีน การศึกษาในโรงเรียนคอนเวนต์ของอารตี มหาวิทยาลัยนานาชาติของชฎานุช และบ้านของครุมาลีที่หยกภกกาได้ไปเรียนภาษาอังกฤษนั้นต่างสะท้อนให้เห็นถึงการศึกษาภาษาอังกฤษที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษาไทย ตัวละครทั้งสามสามารถพูดภาษาอังกฤษได้ดีกว่าภาษาจีน โลกของสถานศึกษาที่ทำให้พวกเธอมีอิสรภาพมากกว่าโลกที่บ้านได้ส่งผลไปยังทัศนคติในการเลือกรับภาษาที่มองว่าภาษาอังกฤษเป็นสิ่งดีและมีประโยชน์สำหรับสังคมสมัยใหม่ ขณะที่ภาษาจีนกลับไร้คุณค่าเนื่องจากมีประโยชน์เพียงแค่การสื่อสารในครอบครัวอีกทั้งผู้ต้องการถ่ายทอดภาษานั้นยังเป็นชาวจีนที่ยึดติดอยู่ในจารีตเก่า

ภาษาจีนที่หยกภกกาได้ยินอยู่เป็นประจำนั้นล้วนมีแต่วาจาพรูสวาทของพ่อ ในขณะที่เธอได้เรียนรู้จากครุมาลีว่า ความรู้ภาษาอังกฤษจะสามารถทำให้เธอเติบโตขึ้นอย่างมีศักยภาพในสังคมได้ ผู้เขียนได้บรรยายความคิดของหยกภกกาไว้ว่า “นี่นี้เตี้ยดำโขมงเป็นภาษาจีน ภาษาที่สองของหยกที่รู้แจ้งเจนจบจนคล่องปรือ...แต่หยกไม่ได้รักภาษาจีนเท่าไร หยกรักภาษาอังกฤษมากกว่า”²⁵ ชฎานุชในเรื่อง *หมวยอินเตอร์* ก็เช่นกันที่ผู้เขียนได้นำเสนอว่าเธอเป็นลูกคนเล็กที่เลือกรับวัฒนธรรมจีนน้อยที่สุด “เสียกับเจ้เรียนภาษาจีนจนอ่านออกเขียนได้...หล่อนเรียน...พอพูดได้...แต่เขียนไม่ได้...หล่อนกลับชอบเรียนภาษาอังกฤษมากกว่า”²⁶

ทัศนคติการเลือกรับภาษาได้สะท้อนถึงธรรมเนียมไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายและการรับประทานอาหารที่ขัดแย้งกับการกระทำของชายผู้เป็นประมุข ดังเช่นชฎานุชที่เบื่อหน่ายกับลักษณะอาหารเข้าแบบจีนแต่ต้องการรับประทานอาหารเข้าแบบอเมริกัน บิดาจึงกล่าวว่าว่าชฎานุช “ดัดจริต...เป็นฝรั่ง!”²⁷ พิมพ์ชนกก็เช่นกันที่แม่เธอจะไม่มือคึดต่อภาษาจีนเนื่องจากเธอเติบโตที่ฮ่องกงอันเป็นดินแดนทันสมัย แต่พิมพ์ชนกก็มีมุมมองว่าวัฒนธรรมจีนที่เธอได้สัมผัสนั้นมีความเป็นสากลมากกว่าวัฒนธรรมจีนโบราณของกังกิมซิว เมื่อกังกิมซิวจัดงานเลี้ยงต้อนรับเจ้าสาวน้อยที่กลับมาเมืองไทย พิมพ์ชนกมียินยอมให้กังกิมซิวจัดงานด้วยอาหารจีน แต่ให้ใช้อาหารไทยแทน นอกจากนี้เธอยังวิพากษ์วิจารณ์การแต่งกายของกังกิมซิวเปรียบเทียบกับ “กึ่งเก๋า” ชาวจีนเพื่อนรักของกังกิมซิวที่รู้จักปรับตัวเข้ากับสังคมสมัยใหม่ ดังบทสนทนาของพิมพ์ชนกกับเสี หลานชายของกังกิม

²⁵ ทิพเกสร, *เลดี้เยาวราช เล่ม 1*, หน้า 10.

²⁶ ไสกี พรณราย, *หมวยอินเตอร์*, หน้า

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

“ตอนแรก...กึ่งจะให้แม่บ้านทำอาหารจีน แต่น้อยไม่ยอม น้อยกว่าอาหารจีน...มัน...เลียน...สู้...ล้มตากับต้มยำไม่ได้...รสชาติสะใจ”

“กึ่งกิมซัว...ท่านเป็นคนจีนโดยสายเลือด...”

“...นั่นสิยะ...สู้กึ่งเค้าไม่ได้...ทันสมัยกว่า...กึ่งกิมซัวชอบสวมใส่เสื้อผ้าแบบเมืองจีน...เซี่ยๆ แต่กึ่งเค้าสวมสูท...เท่ชะมัด” พิมพชนกกล่าวยิ้มๆ²⁸

หยกผากก็เช่นกันที่นอกจากจะตอบโต้บิดาด้วยวาจาแล้ว เธอยังมีทัศนคติเย้ยหยันบุคลิกภาพและการแต่งกายของบิดาที่ล้ำสมัย

แล้วเสียงลากเกียะก็เข้ามา...เตี้ยชอบใส่รองเท้าที่พื้นทำด้วยไม้มีสายคิปลองอัน...รองเท้าแบบที่หยกบอกว่าต้องอนุรักษ์เอาไว้ ไม่ได้เป็นแบบเท่ตรงไหนเลย²⁹

จะเห็นได้ว่าสถานศึกษาได้ปลูกฝังให้พวกเธอมีโลกทัศน์ที่แตกต่างจากบุพการี พวกเธอต้องการมีบทบาทของหญิงสมัยใหม่ในขณะที่มือคึดต่อสถานภาพลูกสาวในครอบครัวจีน ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกต่อต้านพฤติกรรมของบิดามารดาทั้งด้านการแต่งกาย การรับประทาน การใช้ภาษา จนบางครั้งการนำวัฒนธรรมสมัยใหม่มาเปรียบเทียบทำให้พวกเธอแสดงความก้าวร้าวต่อบุพการี ดังที่อมรา พงศาพิชญ์ กล่าวว่าลูกสาวจีนอาจมีการผสมกลมกลืนเป็นไทยจนกระทั่ง “บางครั้งอาจมีความเป็นไทยมากถึงกับแสดงอาการดูถูก “เจ๊ก”จนติดเป็นนิสัยด้วยซ้ำไป”³⁰

นอกจากนี้ หน้าที่หลักของสถาบันการศึกษาอีกอย่างหนึ่งคือการปลูกฝังบุคลิกภาพ การไปโรงเรียนจึงเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพให้พวกเธอมีความเป็นหญิงสาวที่มั่นใจว่าตนสามารถพึ่งพิงตัวเองและเอาตัวรอดในสังคมได้

มหาวิทยาลัยนานาชาติเป็นโลกที่ชาญในเรื่อง *หมวยอินเตอร์* แสดงบทบาทของตนที่โดดเด่นและได้รับการชื่นชมจากผู้คนรอบข้าง เนื่องจากหน้าที่ที่สะสวย ความร่ำรวยของครอบครัวชนชั้นกลางและผลการเรียนที่สูง ซึ่งแตกต่างจากโลกที่ถูกบีบบังคับให้เป็น “หมวยเล็ก”

²⁸ โสภี พรรณราย, *เจ้าสาวน้อย เล่ม 1*, หน้า 69.

²⁹ ทิพเกสร, *เลดี้เยาวราช เล่ม 1*, หน้า 8.

³⁰ อมรา พงศาพิชญ์, *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 143.

ภายในบ้านที่ต้องแต่งกายให้เรียบร้อย กลับบ้านตามกำหนดเวลา และไม่ได้รับอนุญาตให้เที่ยวเตร่หรือค้างคืนนอกบ้าน ถ้าแก้อปอไม่ยอมรับว่าบุคลิกภาพอันโดดเด่นและสติปัญญาของชฎานุชเป็นสิ่งดีงาม แต่เขากลับมองว่าชฎานุชควรจะเป็นลูกสาวที่ต้องอยู่ในกรอบของกุลสตรี ผู้เขียนได้บรรยายถึงโลกของชฎานุชในมหาวิทยาลัยว่า

สถาบันแห่งนี้ล้วนเป็นลูกคนรวยเรียน ค่าหน่วยกิตแพง แต่เรื่องภาษาอังกฤษได้ชื่อว่าดีมาก นักศึกษามีรถมาเรียน...ทำให้รอบบริเวณสถาบันกลายเป็นที่จอดรถ ชฎานุชเช่าจอดเป็นเดือน...หล่อนจึงมีที่จอดประจำไม่ต้องวนหาเสียเวลานาน หล่อนเรียนเก่ง...หัวดี...และมักทำคะแนนได้สูง เป็นที่รักของบรรดาอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ความสวยของหล่อนก็เด่น...หลายครั้งที่นักศึกษาชายต้องมองจนเหลียวหลัง โดยเฉพาะรุ่นพี่ที่กำลังต่อปริญญาโท³¹

จะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยของชฎานุชเป็นพื้นที่ที่ทำให้ชฎานุชได้พบปะและรับรู้ถึงปฏิกิริยาชื่นชมจากผู้คนนอกบ้านจึงทำให้เธอเป็นหญิงที่มั่นใจในศักยภาพของตัวเอง ในเรื่อง *กิ่งไม้-ใบรัก* ก็เช่นกันที่อารตีได้ค้นพบว่าพื้นที่ในสถานศึกษานั้นสตรีมีตัวตนมากกว่าพื้นที่ในบ้าน เมื่ออารตีได้รับการอุปถัมภ์จากหญิงไทย เธอต้องโยกย้ายจากโรงเรียนจีนมาเข้าโรงเรียนประจำคาทอลิกอันเป็นสถาบันที่ก่อตั้งโดยคณะซิสตารีตะวันตก โรงเรียนจึงทำให้อารตีเข้าสู่โลกที่ปกครองโดยผู้หญิง ภูมิหลังด้านการศึกษาดังกล่าวของอารตีเป็นลักษณะที่พบได้ในนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวหลายเรื่อง ดังที่ตรีศิลป์ บุญขจรได้กล่าวว่า การที่ตัวละครศึกษาในโรงเรียนคอนเวนต์นั้นเป็นลักษณะการสร้างตัวเองที่เริ่มโดยดอกไม้สดซึ่งสะท้อนถึงการที่เด็กสาวได้รับการอบรมศึกษาแบบตะวันตก จึงทำให้รู้จักการเข้าสังคม และมั่นใจในตัวเอง³² ผู้เขียนได้แสดงถึงอำนาจแห่งโลกของผู้หญิงในโรงเรียนสตรีแห่งนี้ ผ่านเหตุการณ์ทะเลาะเบาะแว้งของอารตีกับคีตา พี่ชายที่มักมีปัญหากับอารตีเสมอ แต่เมื่ออารตีมาอยู่โรงเรียนคอนเวนต์ คีตาได้มาเยี่ยม ทั้งสองมีปากเสียงกันเหมือนเคยแต่คีตาไม่กล้าสู้กับอารตีเนื่องจากรู้สึกว้าพื้นที่แห่งนี้ไม่ใช่บ้านของตน

³¹ โสภี พรรณราย, *หมวยอินเดอร*, หน้า 20.

³² ตรีศิลป์ บุญขจร, *นวนิยายกับสังคมไทย(2475-2500)*, พิมพ์ครั้งที่3 (กรุงเทพฯ:โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 58.

เวลาเช่นนั้นเธอมักเป็นฝ่ายชนะ เพราะคือตาไม่กล้ารบราากับเธอเหมือน
 อย่างที่เคย...คงจะเกรงสายตาของมาเซอร์ที่เพียรมองลอดแว่นมาบ่อยๆ และ
 ายเด็กหญิงรุ่นๆ นักเรียนในโรงเรียนที่เดินเข้าออกกันไม่ขาดระยะ
 ถ้าเป็นอยู่ที่บ้านนะหรือ การยื้อแย่งแบบนี้คงต้องจบลงตรงที่ได้แลก
 หมัดกันไปแล้วคนละหมัดสองหมัดเป็นแน่...³³

โรงเรียนคอนแวนต์เป็นเสมือนพื้นที่แห่งอำนาจของผู้หญิงที่ทำให้อารตีรู้สึกว่าเป็นครั้งแรก
 ที่เธอสามารถเอาชนะพี่ชายได้โดยไม่ต้องใช้กำลังต่อสู้ตามวิธีการของเด็กผู้ชาย โรงเรียนจึงได้ช่วย
 เปิดโอกาสให้อาร์ตีได้เรียนรู้ถึงอำนาจของผู้หญิง เธอได้เติบโตเป็นผู้หญิงที่มั่นใจในศักยภาพของตน
 และเชื่อมั่นว่าตนไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเพศชาย เธอมีความรู้ความสามารถและกำลังเดินไปตาม
 เส้นทางของผู้หญิงทำงานในสังคมไทย

การไปโรงเรียนของหยกผกาเป็นการได้พบปะเพื่อนชายหญิง หยกผกาเป็นคนกล้า
 แสดงออก เฉลียวฉลาด และไม่เกรงกลัวต่อความเข้มงวดของบิดา เธอได้แอบพอบ้านซาลาเปาเป็น
 รูปหน้าอกผู้หญิงเพื่อนำไปขายเพื่อนชายที่โรงเรียน ซึ่งลักษณะนิสัยแก่นแก้วเช่นนี้มีไว้วิสัยของ
 ผู้หญิงจีนที่จะสามารถยกเรื่องเรื่อร่าของผู้อื่นขึ้นมาล้อเลียน อีกทั้งหยกผกายังกล้าท้าทาย
 เพื่อนผู้ชายด้วยการใส่ใบรางวัลไว้ใต้กระดาดของซาลาเปาโดยให้รางวัลคือการ “ออกเดท” กับผู้
 โชคดี ในตอนท้ายของเรื่องเมื่อหยกผกาประสบความสำเร็จในชีวิตแล้ว ผู้เขียนกล่าวถึงว่า “การทำ
 ซาลาเปาแบบแผลงๆนี้เองที่ทำให้หยกได้มีวันนี้ได้”³⁴ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์ที่หยกผกาเริ่ม
 มีวิถีทางต่อต้านกับจารีตที่เคร่งครัดในครอบครัวจนนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต

สำหรับพิมพ์ชนกนั้นการใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศนอกจากเธอจะได้รับความรู้ติดตัวด้าน
 ภาษาแล้ว เธอยังได้ทักษะในการดูแลตัวเอง และอิสรภาพในการใช้ชีวิตในฐานะเด็กสาวอย่าง
 เปิดเผย อีกทั้งเธอยังได้เรียนศิลปะการป้องกันตัวที่อังกฤษ ทำให้เมื่อกลับมาเมืองไทยเธอสามารถ
 ต่อสู้กับชายวัยรุ่นที่เข้ามาคุกคามเด็กสาวได้ มรดก มรดกของพิมพ์ชนกมีความคิดว่าการใช้ชีวิต
 อยู่ในต่างประเทศทำให้พิมพ์ชนกต้องตระก่ำลำบาก แต่นมคิม ซึ่งเป็นแม่เมมชาวจีนที่มีความคิด
 นำสมัยได้สังเกตเห็นว่าการเล่าเรียนและใช้ชีวิตในต่างประเทศนั้น “เป็นการฝึกให้เจ้าสาวน้อยรู้จักการ
 ต่อสู้ชีวิตตามลำพัง ไม่เป็นคุณหนูอ่อนแออย่างคุณชฎาทิพกับคุณมาลาตี”³⁵ ซึ่งชฎาทิพและ

³³ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *กิ่งไม้-ใบรัก*, หน้า 41.

³⁴ ทิพเกสร, *เลดี้เยาวราช เล่ม 2*, หน้า 426.

³⁵ โสภี พรพรรณราย, *เจ้าสาวน้อย เล่ม 1*, หน้า 46.

มาลาตีต่างเป็นลูกสาวชาวไทยเชื้อสายจีนที่ถูกเลี้ยงดูมาอย่างตามใจด้วยความมั่งคั่งของครอบครัวชนชั้นกลาง

อย่างไรก็ดี การใช้ชีวิตที่ต่างประเทศอย่างเป็นทางการเป็นอิสระนั้นทำให้เธอรู้สึกอึดอัดกับการอยู่ในกรอบจารีตเมื่อต้องกลับมาอยู่ในครอบครัวอีกครั้งหนึ่งจึงทำให้พิมพ์ชนกขัดแย้งกับปู่ด้วยการกระทำไม่เหมาะสม เช่น การต้องการขับรถทั้งๆที่ยังไม่มีใบขับขี่ “คอยดู...วันหลัง...จะแอบขโมยรถไปขับ...ไม่บอกก๋ง”³⁶ หรือแอบออกจากบ้านตอนกลางคืนเพื่อไปเที่ยวสถานบันเทิง การกระทำที่ตื้อรั้นของพิมพ์ชนกจึงเป็นการระบายความคับข้องใจที่ไม่สามารถมีชีวิตอิสระได้

จะเห็นได้ว่า หยกผกา พิมพ์ชนก อารตี และชญานุช ได้รับการปลูกฝังสถานภาพและบทบาทของสตรีในโรงเรียนที่แตกต่างจากบ้านจนกระทั่งเกิดความต้องการเป็นคนไทยในโลกสากลมากกว่าเป็นคนจีนที่ล้ำหลัง ผู้เขียนได้นำเสนอโลกทัศน์ดังกล่าวผ่านทัศนคติที่ตัวละครมีต่อภาษาและวัฒนธรรม พวกเขาไม่ยอมนิ่งเฉยกับวัฒนธรรมในครอบครัวจึงลุกขึ้นสู้ตอบโต้ด้วยความมุกทะลุจุดัน จนกระทั่งกลายเป็นอุปนิสัยตื้อรั้น แก่นแก้ว มีกิริยาวาจา การกระทำที่พยายามหาช่องทางให้ตนหลุดออกจากกรอบจารีตอยู่เสมอ

4.2.2. การศึกษากับการพัฒนาสถานภาพและบทบาทสตรี

นอกจากที่สถาบันการศึกษาจะมีหน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและเสริมสร้างบุคลิกภาพแล้ว สถานศึกษายังมีหน้าที่แฝงคือการผลิตแรงงานทางเศรษฐกิจ³⁷ สังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงประเทศเป็นระบบอุตสาหกรรมได้เห็นความสำคัญของการศึกษาของหญิงและชายที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ ผู้เขียนทั้งสามต่างสร้างให้ตัวละครเอกมีการศึกษาเพื่อสร้างลักษณะตัวละครให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ หญิงในกลุ่มที่ 1 ซึ่งพ่อแม่สนับสนุนให้เรียนสูงก็พยายามที่จะขัดแย้งกับครอบครัว เนื่องจากการได้ศึกษาในระดับพื้นฐานทำให้พวกเขาตระหนักดีว่าการศึกษาทำให้สตรีมีความรู้ความสามารถอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนให้สูงขึ้นได้

เมื่อหยกผกาจบชั้นมัธยมต้นผู้เป็นพ่อก็มีได้อนุญาตให้เรียนต่อ แต่หยกผกามีทัศนคติว่าการศึกษาก็ทำให้มีความรู้ความสามารถที่จะไปตั้งตัวได้โดยปราศจากอำนาจของผู้เป็นพ่อ แม้กิม

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า216.

³⁷ วัชรวิภา คลายนาท, *สังคมวิทยา*, หน้า78.

ฮุยจะพยายามขัดขวางเพียงใด ทำยที่สุด เค็ง น้ำสาว ก็ได้เข้ามาช่วยพูดให้กิมฮุยยอมให้เงินหยก ผกาไปสมัครเข้าโรงเรียนพาณิชย์ของเอกชนได้ในที่สุด

หยกยังรักการเรียนนัก... เพราะเป็นทางเดียวที่หยกคิดว่าจะไปจากเตีย ได้และไปเพื่อพิสูจน์ให้เตียเห็นว่าลูกสาวก็ได้ดีได้เหมือนกัน หยกไม่ยอมทิ้งการเรียนเป็น อันขาด ขนาดเตียไม่สนับสนุนแต่หล่อนก็ดิ้นรนเรียนจนได้³⁸

นอกจากนี้ หยกผกายังได้เรียนเสริมภาษาอังกฤษกับครูมาลีซึ่งครูมาลีได้รับรู้ถึงสถานภาพ ของหยกผกาที่ตกเป็นรองเพศชายในครอบครัวจีน เธอจึงสนับสนุนหยกผกาด้วยการปลุกฝังคุณค่า ของการศึกษาในสังคมไทยที่จะเอื้ออำนวยต่อการเลื่อนสถานภาพ

ครูมาลีเชื่อเรื่องปรัชญาการศึกษาที่จะยกระดับคนได้ในสี่ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และครูมาลีก็สอนให้หยกเชื่อเช่นนั้นด้วย ทั้งยังปลุกฝังให้หยกเชื่อว่า ฐานะหรือสถานภาพในสังคมจะเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการศึกษา

...เราไม่ได้อยู่ในอินเดียนะ หยก เราไม่มีวรรณะ เพราะฉะนั้นเราจะต้อง หยิบเอาโอกาสที่เป็นต่อนั้นไว้...³⁹

หยกผกาได้รับแรงสนับสนุนจากครูมาลีที่มองว่าการศึกษาในสังคมไทยจะช่วยให้หยกผกา หลุดพ้นจากความขมขื่นในชีวิตได้ อีกทั้งครูมาลียังสามารถติดต่อให้หยกผกาได้เดินทางไปอาศัย พึ่งพิงกับคนรู้จักที่ประเทศอังกฤษได้ ครูมาลีจึงเป็นภาพสะท้อนของการศึกษาไทยที่สามารถเชื่อม ต่อไปยังชีวิตในต่างแดนได้ ในภายหลังเมื่อกิมฮุยทราบว่าหยกผกาลูกสาวของตนสามารถเดินทาง ไปประเทศอังกฤษได้เขาจึงโมโหและไปกล่าวโทษครูมาลีถึงที่บ้าน ซึ่งมีไม่กี่ครั้งนักที่เขาก้าวเท้า ออกจากเขาวราช แต่ทำยที่สุดแล้วกิมฮุยก็ไม่สามารถสู้กับครูมาลีที่มีสถานภาพเหนือกว่าทั้ง การศึกษาและการใช้ภาษาไทย

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

“ครูมาอยู่ในครอบครัวฉัน”

“ฉันไม่ได้ยุ่ง ฉันสอนภาษาให้หยก แล้วหวังดีกับหยก คุณเกิดพ่อแม่ไหนกันจนลูกออกมาแล้วยังตามมาทำร้ายกันได้อีก”

ครูมาลีเอะหย่นใส่ “คุณคงไม่เคยอ่านการทำตัวเป็นพ่อที่ดี เป็นมงคลให้กับลูก”
...ครูบ้านี่มันพูดอะไร มงคลมงคลอะไรกัน...⁴⁰

อารตีในเรื่อง *กิ่งไม้-ใบรัก* ก็เช่นกันที่ได้เป็นอิสระจากครอบครัวจีนด้วยการได้รับการอุปถัมภ์จากอารยาหญิงชาวไทยที่ส่งอารตีเรียนถึงระดับอุดมศึกษาในด้านบริหารธุรกิจ อารตีจึงรู้สึกถึงความแตกต่างระหว่างความเป็นลูกบุญธรรมคนไทยและลูกสาวชาวจีนที่ส่งผลด้านโอกาสทางการศึกษา

หากเมื่อล่วงเลยมาจนถึงปานนี้ หญิงสาวก็เริ่มยอมรับและปรับใจได้ ทั้งยังเริ่มรู้จักมองอีกมุมหนึ่งว่า หากเติบโตขึ้นมาในบ้านในครอบครัวของตนเอง เธอก็อาจไม่มีโอกาสได้เล่าเรียนมากถึงขั้นนี้ อาจจะต้องออกมาช่วยงาน คุมบัญชี ตั้งแต่จบชั้นมัธยมต้นก็ได้⁴¹

สำหรับหญิงในกลุ่มที่ 2 ซึ่งเติบโตจากสตรีผู้เป็นประมุขนั้นได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องของการศึกษาอย่างเต็มที่ วิรงรองใน *ทางสายธาร* สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วยคะแนนเฉลี่ยสูงในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งในช่วงยุคสมัยนั้นสาขาวิชานี้เป็นสาขาที่เคยผูกขาดอยู่เพียงแต่บทบาทของผู้ชาย วิรงรองจึงเป็นหญิงที่ได้รับการศึกษาในลักษณะที่เท่าเทียมกับเพศชาย การศึกษาได้เป็นใบเบิกทางให้เธอได้ทำงาน และได้ออกไปใช้ชีวิตในโลกกว้าง ดังเช่นการเดินทางไปฝึกงานที่ประเทศอังกฤษ

เธออยู่ที่นั่นเดือนนี้เป็นเดือนที่สิบเอ็ด...ช่วงเวลานี้เป็นโอกาสอันงดงามยิ่งนักในชีวิต เป็นหนึ่งในโอกาสงามๆที่ทยอยเดินเข้ามาชนนับจากวันแรกที่ได้สำเร็จการศึกษา...อายุยังไม่เต็มยี่สิบเอ็ดปีดีนัก วิรงรองก็ได้รับพระราชทานปริญญาใน

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 318.

⁴¹ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *กิ่งไม้-ใบรัก*, หน้า 19.

สาขาซึ่งเคยเป็นแต่เพียงวิชาชีพของผู้ชาย ทั้งยังเป็นอาชีพที่“ร้อน” และเป็นที่ต้องการที่สุดของยุคทีเดียว⁴²

แม้ว่าวิรงรองจะมีฐานะเป็นลูกสาวคนหนึ่งของครอบครัวเชษฐาธิราชย์อันเป็นตระกูลที่มีเครือข่ายธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย แต่ผู้ที่สนับสนุนให้วิรงรองเลือกที่จะประกอบอาชีพวิศวกรกับบริษัทต่างชาตินั้นคือกมลลาสน์ ที่สังเกตเห็นว่า วิรงรองควรที่จะเติบโตมาเป็นหญิงยุคใหม่ตามแบบของหญิงในสังคมไทยมากกว่าที่จะให้วิรงรองมาทำงานในครอบครัวไทยเพื่อสายเงินที่ดำรงอยู่ด้วยการประกอบธุรกิจของพี่น้องเพศชายสี่คน กมลลาสน์ตระหนักว่า วิรงรองอยู่ในฐานะน้องสาวต่างมารดาและถือกำเนิดจากแม่ผู้เป็นคนรับใช้ หากเข้ามาทำงานในครอบครัวพี่ชายทั้งสี่จึงอาจต้องเผชิญหน้ากับการเอารัดเอาเปรียบ การเลี้ยงดูสนับสนุนให้วิรงรองออกไปทำงานในสังคมไทยนั้น จึงเป็นการป้องกันไม่ให้วิรงรองต้องเผชิญหน้ากับความไม่เท่าเทียมทางเพศและทางชนชั้นในครอบครัวของตน ดังคำพูดของไกรน้องชายของกมลลาสน์ที่ไม่เข้าใจถึงวิธีการที่กมลลาสน์เลี้ยงวิรงรองให้แตกต่างไปจากพี่น้องคนอื่น ๆ “แต่ลิลลี่เป็นเด็กเรียบร้อยๆ เสียๆ คุณใหญ่เธอรักของเธอนัก ไม่ผลักดันให้มาทำธุรกิจโลดเต้นอย่างลูกหลานคนอื่นหรอกนะ ปล่อยให้ไปเป็นลูกจ้างบริษัทฝรั่งอะไรก็ไม่ว่า”⁴³

ในเรื่อง *บ้านร้อยดอกไม้* เมื่อฉินปายฮวาและบุคคลในบ้านร้อยดอกไม้ที่ช่วยเลี้ยงดูปาฎลีต่างล่องลับตามกันไป บริษัทของปรกพ่อบของปาฎลีเกิดปัญหา ปรกจึงวิตกกังวลว่าปาฎลีที่ถูกเลี้ยงดูในบ้านร้อยดอกไม้มาอย่างการปกป้องประคบประหงมไม่ให้เจอภัยอันตรายมาตั้งแต่เด็กนั้นจะสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ แต่เมื่อปรกพิจารณาดูแล้ว เขาพบว่าการศึกษาชั้นนั้นจะเป็นอาวุธสำคัญที่ทำให้ปาฎลีสามารถต่อสู้กับความไม่เป็นจริงได้

เวลานี้ไม่มีคุณฮวา ไม่มีปวิต ไม่มีผกาเสียแล้ว...หากปราศจากเขาไปเสียอีกคน ปาฎลีจะสามารถต่อสู้กับปัญหาและยืนหยัดด้วยตัวเองได้หรือไม่?

คุณปรกลอบบอหนายใจยาวเมื่อบอกยากับตัวเอง...ได้สิ! ได้! แกมีทั้งสติและปัญญา มีความอดทน มีใจสู้ไม่แพ้ใคร...และถึงอย่างไรเขาก็จะยังอยู่เคียงข้างแก อย่างน้อยก็จนกว่าแกจะเรียนจบกลับมาและเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว⁴⁴

⁴² ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ทางสายธาร*, หน้า 6.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 290.

⁴⁴ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *บ้านร้อยดอกไม้*, หน้า 57.

ดังนั้น การศึกษาจึงทำให้สตรีมีศักยภาพที่จะต่อสู้กับโลกภายนอกได้ ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษามีเพียงแต่จะเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความรู้ให้แก่สตรีเท่านั้น แต่ยังทำให้สตรีไทยเชื้อสายจีนสามารถที่จะนำความรู้สมัยใหม่มาพัฒนาเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนคือความสามารถในการค้าขาย การที่หญิงไทยเชื้อสายจีนได้เรียนรู้หลักการทำธุรกิจในโลกสากลจากการศึกษานั้นได้ช่วยเอื้ออำนวยให้พวกเธอนำการศึกษาสมัยใหม่มาปรับใช้ในการประกอบธุรกิจครอบครัวให้มีความเจริญรุ่งเรืองทันกระแสโลก ดังที่ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ได้กล่าวไว้ว่า

คนไทยเชื้อสายจีนที่เกิดในเมืองไทยปัจจุบันยอมรับการศึกษาศาสน์ใหม่ การมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาประเทศ (Development) และการเคลื่อนเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) รวมถึงความก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกันเป็นสิ่งที่สื่อให้เห็นว่าการผสมกลมกลืน (Assimilation) ระหว่างไทยและจีนคงจะดำเนินต่อไปด้วยดีภายใต้พื้นฐานของการยอมรับในการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญบางอย่างของชนทั้งสองกลุ่ม⁴⁵

การศึกษาศาสน์ใหม่ที่ว่านี้คือการที่ชาวไทยเชื้อสายจีนรุ่นลูกมีความเชี่ยวชาญภาษาอังกฤษและมีความใฝ่รู้ในการรับเทคนิคทางการค้า ทางธุรกิจ และการเงิน มาจากตะวันตกมากกว่ารุ่นพ่อแม่⁴⁶ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ปรากฏอยู่ในตัวละครพิมพ์ชนกและหยกผกา พิมพ์ชนกถูกกังกิมซิวเรียกกลับมาบริหารงานครอบครัวอย่างกลางคันขณะที่เธอกำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ที่ประเทศอังกฤษ กังกิมซิวมีทัศนคติว่าการที่พิมพ์ชนกมีความรู้ด้าน “ภาษาอังกฤษ” นั้นเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจในโลกสมัยใหม่ แต่วุฒิการศึกษาไม่ใช่สิ่งจำเป็นเท่ากับการเรียนรู้การทำงานด้วยประสบการณ์ของตนเอง แต่อย่างไรก็ดี เจ้าสัวสนิทพอของพิมพ์ชนกมีความคิดสมัยใหม่ว่า พิมพ์ชนกควรจะศึกษาเพิ่มเติมจากการอ่านหนังสือ เขาจึงได้เตรียมหนังสือให้พิมพ์ชนกอ่านไว้ในห้องสมุดที่บ้าน “ห้องสมุด” จึงเป็นสถานศึกษาที่พิมพ์ชนกสามารถหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำไปเสริมการประกอบอาชีพ

⁴⁵ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์, *ปัญหาชาวจีนในประเทศไทย* (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์, 2531), หน้า 224-225.

⁴⁶ Richard J. Couchlin, *Double Identity: the Chinese in modern Thailand* (Hong Kong :Hong Kong University Press, 1960), p.

ถึงจะผ่านเมืองนอก... หล่อนไม่จบอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน นอกจากได้ภาษา เพราะฉะนั้น นอกจากปฏิบัติ และเรียนรู้งานจากบริษัทแล้ว... ห้องสมุดที่บ้าน หล่อนก็เป็นแหล่งค้นคว้าชั้นดี⁴⁷

สำหรับหยกผกา ก็เช่นเดียวกัน เธอมีความสนใจในเรื่องการตลาดที่ได้เรียนจากโรงเรียน พาณิชยศาสตร์และนำความรู้ที่ได้เรียนมานั้นมาใช้กับธุรกิจของบิดา การทำซาลาเปารูปหน้าอกไปขาย เพื่อนที่โรงเรียนมีเพียงจะเกิดจากนิสัยแก่นแก้วเท่านั้น แต่หยกผกามองว่าสิ่งนี้เป็นการตลาดและเจาะกลุ่มลูกค้าซึ่งเป็นกลุ่มเด็กหนุ่มวัยรุ่น

แผนการขายของหยกนี้ได้มาเพราะการเรียน หยกมีหัวหน้าการค้าขาย อาจจะได้ เพราะได้เห็นเตี้ยทำมาค้าขายมาแต่จำความได้ก็เป็นได้

และหยกก็เป็นแม่ค้าขายตี๋มซ่า รสชาติมันแน่นนอนอยู่แล้ว แต่ที่ว่าการขายที่ดีต้องมีลูกเล่นบ้างเพื่อหลอกล่อให้ลูกค้าสั่งสินค้าเพิ่มเติมและเมื่อลูกค้าทำดีด้วยก็น่าจะมีรางวัล⁴⁸

จะเห็นได้ว่า การศึกษาเป็นเกราะกำบังสำคัญที่ทำให้สตรีสามารถหลุดพ้นจากกรอบจารีตดั้งเดิมของลูกสาว การศึกษาช่วยสนับสนุนให้พวกเธอมีความรู้ความสามารถที่จะพึ่งพาตัวเองได้ ซึ่งการพัฒนาด้านสติปัญญานั้นได้มาพร้อมกับอุปนิสัยและบุคลิกภาพของตัวละครที่ล้วนแล้วแต่สื่อถึงความเป็นอิสระในตัวตนที่แตกต่างจากชีวิตในครอบครัว สถานศึกษาได้บ่มเพาะนิสัยและบุคลิกภาพให้พวกเธอเป็นผู้หญิงที่กล้าหาญ กล้าคิดและทำสิ่งที่อยู่นอกกรอบจารีตในครอบครัวดั้งเดิมของตนได้ ซึ่งส่งผลให้พวกเธอเติบโตขึ้นเป็นหญิงสาวที่ใช้ชีวิตอยู่ในโลกสากลด้วยบทบาททางเศรษฐกิจ และนำอำนาจที่ได้รับจากสังคมนั้นมาต่อต้านความไม่เท่าเทียมทางเพศในครอบครัวของตน อีกทั้งยังเรียนรู้ที่จะนำวัฒนธรรมสมัยใหม่มาพัฒนาครอบครัวไทยเชื้อสายจีนของตน

⁴⁷ โสภี พรรณราย, เจ้าสาวน้อย เล่ม 1, หน้า 122.

⁴⁸ ทิพเกสร, เลดีเยาวราช เล่ม 1, หน้า 31.

4.3. สถานภาพและบทบาทของลูกสาวในโลกสากล

หญิงเหล่านี้จำเป็นต้องมีบทบาททางเศรษฐกิจด้วยการก้าวเข้ามาประกอบอาชีพของผู้ชาย ได้แก่ อาชีพวิศวกรของวิรงรองใน *ทางสายธาร* อาชีพนักธุรกิจของปาฎลีใน *บ้านร้อยดอกไม้* พิมพ์ชนกใน *เจ้าสัวน้อย* และหยกผกาใน *เลดี้เยาวราช* การสวมบทบาทในการทำงานเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพ อากัปกิริยา และการแต่งกายแบบใหม่ของผู้หญิงที่มีความคล่องตัวในการใช้ชีวิตในโลกกว้าง อีกทั้ง การมีบทบาททางเศรษฐกิจทำให้ครอบครัวเห็นความสามารถของสตรีที่ไม่แพ้เพศชาย อย่างไรก็ดี สำหรับชนวนุชใน *หมวยอินเตอร์* อารตีใน *กิ้งไม้-ใบรัก* และหยกผกาใน *เลดี้เยาวราช* นั้น การมีสถานภาพและบทบาทที่ดีในโลกสากลนั้นอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้บุพการียอมรับความเป็นสมัยใหม่ที่ขัดแย้งกับความคิดสมัยเก่าได้ หนทางแก้ไขปัญหาของตัวเอกหญิงทั้งสามจึงเป็นการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ด้วยการนำความเป็นจีนมาปรับเข้ากับโลกสากล

4.3.1. บทบาททางเศรษฐกิจ

ตัวละครเหล่านี้มีลักษณะของ “ผู้หญิงทำงาน” ซึ่งเป็นบทบาทของผู้หญิงที่ประกอบอาชีพนอกบ้านซึ่งเป็นบทบาทที่ไม่ต่างจากเพศชาย นวนิยายเหล่านี้ได้นำเสนอสภาพแวดล้อมของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรม กาญจนา แก้วเทพ และ อมรา พงศาพิชญ์ ได้ทำการศึกษาไว้ว่า สภาพสังคมเช่นนี้ได้เอื้ออำนวยอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิง

สังคมสารสนเทศและกระแสโลกาภิวัตน์ที่ไหลบ่าเข้ามาพร้อมกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจได้ช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาสตรีมีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น กระแสโลกาภิวัตน์ที่นำไปสู่การขยายตลาดและการเปิดการค้าเสรีในด้านต่างๆ นั้น มีส่วนกำกับรูปแบบและลักษณะของโครงสร้างและการพัฒนาเศรษฐกิจในหลายด้านที่สำคัญคือ เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้มีส่วนในการสร้างสรรค์เศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรมที่มีมูลค่ามหาศาลอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน⁴⁹

⁴⁹ กาญจนา แก้วเทพ และ อมรา พงศาพิชญ์, *ประมวลสาระชุดวิชา 73734 การศึกษาบทบาทชายหญิง* (นนทบุรี:

4.3.1.1. วิรงรอง: วิศวกรสาวอารมณ์ดี

...ไม่รู้รู้สึกเหนื่อยและลมหายใจยังคงเป็นปกติ เพียงแต่รู้สึกว่ายากขึ้นจากการออกแรงวิ่งจนเต็มฝีเท้า วิรงรองจึงถอดแจ็กเก็ตเนื้อหนาที่สวมใส่แบบนักธุรกิจที่คนไทยเรียกว่าสูทออกจากตัว เหลือแต่เพียงเสื้อเชิ้ตผ้าฝ้ายสีครีมเก็บชายอยู่ในกางเกงอย่างเรียบร้อย⁵⁰

จากบทประพันธ์ข้างต้นเป็นการเปิดตัวละครวิรงรองในเรื่อง *ทางสายยาว* อันสะท้อนถึงวิถีชีวิตการทำงานและการแต่งกาย เธอสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เร่งรีบของอังกฤษและสวมใส่ชุดสูทและกางเกงไม่ต่างจากนักธุรกิจชาย อย่งไรก็ดี ภายใต้เครื่องแต่งกายที่มีความกระชับกระเจะก็ยังคงมีความประณีตเรียบร้อยของผู้หญิง วิรงรองเป็นวิศวกรของบริษัทต่างชาติจึงได้มีโอกาสไปทำงานที่ประเทศอังกฤษเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้เขียนได้บรรยายหน้าที่ของเธอในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างประเทศ นำเสนองานและต้อนรับรัฐมนตรีไทย โอกาสที่วิรงรองได้รับเกิดจากแรงสนับสนุนของนพ ผู้ร่วมงานชายที่ผลักดันให้เธอไปทำงานที่ต่างประเทศ

พีชมนะ...พีชหมายความว่าตามนั้นจริงๆ...ถึงจะเป็นผู้ชายแต่พีชก็ชอบนะที่สมัยนี้ผู้หญิงบางส่วนสามารถแหวกกฎเกณฑ์ที่ฝืนเข้ามาในวงการที่เคยเป็นโลกผู้ชายของผู้ชาย...และก็ได้ดีด้วย อย่างลิลลี่อย่างคุณลิลลี่⁵¹

การทำงานที่ต่างประเทศนอกจากที่วิรงรองจะได้เรียนรู้การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมตะวันตกแล้ว เธอยังนำวิถีชีวิตของชาวไทยไปเผยแพร่โดยมักนำอาหารกลางวันที่มาารถทำให้แบ่งปันเพื่อนร่วมงาน ความร่าเริงสดใสและน้ำใจของเธอสร้างมิตรภาพให้กับผู้ร่วมงานชาวตะวันตกที่ไม่เคยรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันมาก่อนนั้นได้เข้ามาร่วมวงอาหารและวงสนทนาส่งผลให้มีแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันมากที่สุด เมื่อเพื่อนถามสูตรอาหารไทยวิรงรองตอบว่าแม่ของเธอเน้นกะปริมาณส่วนผสมของอาหารด้วยการใช้ใจวัด

⁵⁰ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ทางสายยาว*, หน้า 6.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 151.

“จริงๆนะ...เราใช้กะประมาณเอา แล้วก็เพิ่มเติมตัดทอนเอาตามใจชอบของแต่ละคน...แม่ครัวที่บ้านฉันที่เมืองไทยหยิบโน่นใส่นี้โดยไม่คิดเลยละ ใครได้ไปยืนดูจะรู้สึกเพลินเพลิน เหมือนดูเล่นกลไม่มีผิด...แล้วอาหารก็ออกมาอร่อยทุกจาน เรามีเพลงเพลงหนึ่งบอกว่าการปรุงอาหารแม้กระทั่งทอดไข่เจียวให้อร่อย เคล็ดลับมีแค่ ‘ใส่ความตั้งใจ และที่สำคัญจริงใจกับไข่’...ซึ่งเขาหมายถึงการกระทำทุกอย่างในชีวิตของเราด้วย”⁵²

จะเห็นได้ว่าวิจิตรรังกำลังเสนอวัฒนธรรมการทำอาหารไทยที่สะท้อนความคิดและอุปนิสัยของคนไทย เพื่อนร่วมงานจึงเอ่ยชมว่าวิธีการทำอาหารแบบไทยว่า“เป็นปรัชญาและข้อคิดแบบตะวันออกที่ลึกซึ้งเข้าที่”⁵³ การทำงานจึงทำให้วิจิตรรงค์ได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับเพื่อนร่วมงานชาวตะวันตก

อย่างไรก็ดี แม้ว่าวิจิตรรงค์จะมีสถานภาพและบทบาทที่ดีด้วยการประกอบอาชีพที่ได้รับการยอมรับในสังคมแต่เมื่ออยู่ในครอบครัวเธอยังคงตระหนักถึงสถานภาพที่ตนเป็นกึ่งลูกเจ้านายลูกคนรับใช้ เมื่อใครที่ชายต่างมารดาต้องการให้รัฐมนตรีปรึกษากับวิจิตรรงค์เพื่อเชื่อมความก้าวหน้าทางธุรกิจ แม้ว่าวิจิตรรงค์จะรังเกียจนิสัยเจ้าชู้ของปกปัก แต่วิจิตรรงค์รู้สึกที่ตนต้องยอมจำนนต่อสถานภาพ แต่ในที่สุดกมลასน์ก็ได้ปกป้องวิจิตรรงค์และกล่าวต่อต้านการกระทำที่มีลักษณะเหมือน “ชายลูกสาวกิน” เพื่อผลประโยชน์ของธุรกิจครอบครัว

“ของแบบนี้มันก็แค่หัวโขน เดี่ยวมันก็หลุดออกจากตำแหน่งผลัดเปลี่ยนเวียน หน้ากันขึ้นมา...ฉันไม่มีลูกหลานผู้หญิงมากพอจะเอาไปผูกไว้กับทุกคนที่ขึ้นมาหรอกนะ”⁵⁴

การปกป้องวิจิตรรงค์ของกมลასน์มีความสอดคล้องกับชื่อเรื่อง *ทางสายธาร* กมลასน์ได้เปรียบเปรยว่าวิจิตรรงค์ที่แปลว่าดอกพลับพลึงนั้นควรจะอยู่บนเส้นทางที่เรียบง่ายเหมือนดอกพลับพลึงที่อยู่ริมสายธาร การประกอบอาชีพนอกบ้านของวิจิตรรงค์จึงเป็นทางสายธารที่จะนำพา

⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า103.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า263.

เธอไปสู่ความสุขอย่างเรียบง่าย เนื่องจากสภาพสังคมเปิดรับอิสรภาพของผู้หญิงมากกว่าในครอบครัว

“...ลิลลี่ไม่ควรต้องลงสู่สนามรบ...แม่กอบลับพลังของฉัน ควรระเบิดไปชูช่ออวดดอกดวงชาวสะอ้านสไตลียูริมทางธารอันร่มรื่นจำเ็นเพื่อเป็นรางวัลให้กับผู้ที่เลือกเดินบนเส้นทางสายนี้เท่านั้น”⁵⁵

4.3.1.2. ปาฏิ: นักธุรกิจร่างเล็ก

ใน *บ้านร้อยดอกไม้* ผู้เขียนมักบรรยายว่าปาฏิเป็นสาวน้อยบอบบางที่เติบโตขึ้นมาจากการดูแลระดับประคองจากผู้หญิงในบ้าน ปาฏิจึงเป็นเด็กสาวช่างฝันและมองโลกในแง่ดี แม้ว่าเธอจะอยู่ในวัยยี่สิบสองปีแล้ว เธอก็ยังเป็นเด็กในสายตาของครอบครัวและบุคคลใกล้ชิด

กอบบุญซึ่งนับถือเงินปายสาวเป็นแม่บุญธรรมเช่นเดียวกับปาฏิได้พยายามที่จะเข้ามาเป็นผู้ดูแลกิจการครอบครัวแทนบิดาของปาฏิที่กำลังป่วย แต่ปาฏิปฏิเสธเพราะเข้าใจผิดว่ากอบบุญเป็นผู้ทำร้ายพ่อของเธอ เธอจึงตัดสินใจเป็นผู้ดำเนินกิจการโดยหยุดเรียนที่อเมริกาอย่างกลางคันและไม่ฟังเหตุผลจากคนรอบข้าง กอบบุญมองว่าการโกรธแค้นและหวาดระแวงของปาฏิเป็นเหมือน “การชูคำรามของลูกแมวที่เพิ่งลืมตาดูโลก”⁵⁶ ปาฏิเริ่มมีทิฐิมานะและสิ่งนี้เองที่ผลักดันให้เธอสู่งาน

ถึงแม้จะไม่เคยทำ ถึงแม้จะเติบโตขึ้นมาอย่างดอกไม้ดอกน้อยในแวดวงร่มเงาของไม้ใหญ่...ถึงวันนี้แล้ว เธอจะต้องทำให้ได้ เธอจะต้องสามารถหยัดเยินเพื่อเป็นหลักให้

ดอกไม้ดอกนี้แหละที่จะยืนหยัดเติบโต แล้วต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของทุกคน⁵⁷

กอบบุญมองว่าอาการของปาฏิเหมือนเป็นเด็กที่ดื้อตั้งแต่ในขณะเดียวกันเขาก็กลับรู้สึกที่งและนับถือความตั้งใจอย่างแรงกล้าของปาฏิ เขาจึงได้ให้โอกาสเธอในการทำงานโดยคอยเป็น

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 259-260.

⁵⁶ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *บ้านร้อยดอกไม้*, หน้า 90.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 126.

ผู้ช่วยเหลือเธออยู่เบื้องหลัง ธุรกิจที่ปาฏิธิต้องสานต่อจากพอนั้นได้สะท้อนถึงการเข้าไปสวมบทบาทของผู้ชายที่น่าทำทนาย

ตื่นเต้น หนักใจ คือความรู้สึกที่ปาฏิธิตี้อยู่เต็มอก... ก็นี่คือการก้าวออกสู่โลกกว้าง คือการเจรจา คือ 'งาน' ชิ้นแรกของเธอนี่นะ... และมันคืองานแรกที่นับว่าเป็นกระดุกขึ้นโตทีเดียว!⁵⁸

นอกจากนี้ การเป็นผู้ประกอบกิจการอย่างกระตือรือร้น ทำให้ปาฏิธิต้องพิสูจน์ตัวเองให้ครอบครัวเห็นว่าเธอสามารถทำได้ ปาฏิธิตจึงได้สลัดบุคลิกภาพของเด็กสาวเพื่อสวมบทบาทผู้นำครอบครัวและผู้ดูแลกิจการ เมื่อปาฏิธิตเห็นบุคคลในบ้านต่างตื่นตระหนกที่เสาหลักอันเหลืออยู่เพียงคนเดียวได้ถูกทำร้ายจนบาดเจ็บสาหัส ปาฏิธิตต้องตั้งสติและพยายามควบคุมไม่ให้ตนหวั่นไหวไปด้วย ปาฏิธิตตระหนักว่า “ถึงเวลาที่เธอต้องแสดงความเป็นผู้ใหญ่ของตนเองให้ประจักษ์”⁵⁹ นอกจากนี้เธอยังเปลี่ยนแปลงการวางตัวให้เป็นผู้มีวุฒิภาวะเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้คนไว้วางใจเธอ

นอกจากจะต้องทำงานแทนพ่อแล้ว ปาฏิธิตยังมีจุดมุ่งหมายที่จะหาเงินจำนวนมากมาปกป้อง “บ้านร้อยดอกไม้” มรดกตกทอดจากจีนปายฮวาไม่ให้กลับคืนไปเป็นของกรีก พ่อของกอบบุญซึ่งเป็นลูกชายคนโตของครอบครัวเชียวอิสราฮัย แม้ปาฏิธิตจะไม่ใช่นายทนายแต่เธอรู้ว่าจีนปายฮวาได้แสดงเจตจำนงอย่างชัดเจนที่จะให้เธอเป็นผู้สืบทอดมรดก ปาฏิธิตต้องการพัฒนาห้องแสดงภาพของจีนปายฮวาเพื่อเป็นอนุสรณ์ความสำเร็จของหญิงจีน หากเธอปล่อยให้บ้านร้อยดอกไม้กลับไปเป็นของกรีก ก็เท่ากับว่าความสำเร็จที่หญิงจีนอพยพได้สร้างไว้กำลังถูกทำลายให้สูญสลายไปตามกาลเวลาโดยไม่มีผู้มารับช่วงต่อ

ปาฏิธิตคนนี้สร้างสรรคให้มันเป็นที่เก็บงานซึ่งทรงคุณค่า เป็นสถานที่ประกาศความสามารถของศิลปินหญิงผู้ยอดเยี่ยมที่สุดในสายตาของเธอ... เธอคงทำได้อย่างที่ตั้งใจสักวันในอนาคต...⁶⁰

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า173.

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า79.

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า72.

เกริกเข้าใจว่าที่ครอบครัวต้องสูญเสียบ้านร้อยดอกไม้ไปเกิดจากการที่เขาทำสาวใช้ใน บ้านตั้งครวรรค์ ตระกูลเจริญอิสราชัยจึงมอบบ้านร้อยดอกไม้ให้เงินปายฮวาเพื่อทดแทนการผิดสัญญา นั้น เมื่อกมลลาสนทราบเรื่องในตอนท้ายของนวนิยายเธอจึงได้ชี้แจงเกริกให้เข้าใจว่าการให้บ้าน มิได้เป็นเพียงให้ของชดเชยแต่บ้านร้อยดอกไม้เป็นสมบัติที่กมลลาสนสังเกตเห็นว่าจะช่วยให้หญิงเงิน อพยพสามารถตั้งตัวในเมืองไทยได้ การชี้แจงดังกล่าวจึงทำให้เกริกคลี่คลายความรู้สึกผิดในอดีตที่ ทำเรื่องผิดพลาดจนต้องสูญเสียทรัพย์สินของวงศ์ตระกูล การปกป้องบ้านร้อยดอกไม้ของปาฎลีจึง เป็นความมุ่งมั่นที่ไม่ยอมแพ้ของหญิงสาวที่ต้องการรักษาอาณาจักรที่สตรีจีนผู้ล่วงลับได้สรรค์ สร้างขึ้น อีกทั้งปาฎลียังมีกมลลาสนหญิงผู้มีอำนาจช่วยเสริมกำลังให้แข็งแกร่งอีกด้วย

4.3.1.3. หยกผกา: แม่ครัวผู้สง่างาม

เมื่อพี่สาวของหยกผกาได้แต่งงานออกเรือนไป เธอก็ได้ขัดแย้งกับพี่ชายอย่างรุนแรงจนทำ ให้บิดาไล่เธอออกจากบ้านด้วยความโมโห หยกผกาจึงเดินทางไปทำงานที่อังกฤษกับอี้เค็งซึ่งเป็น น้าสาว เธอต้องการพิสูจน์ให้บิดาเห็นว่าลูกสาวสามารถประสบความสำเร็จได้โดยไม่ต้องออก เรือน ความทะเยอทะยานที่แหวกขนบของหยกผกานั้นทำให้เจ้าแก้มุยพี่ชายของเธอตั้งคำถามว่า เธอจะเป็นตัวอย่างของลูกสาวชาวไทยเชื้อสายจีนที่สามารถสวมบทบาทของผู้ชายได้หรือไม่ ดังบท สนทนาระหว่างมู่กับฮวงซึ่งเป็นพี่สาวของหยกผกา

“น้องสาวลื้อนา... ลื้อดูไม่ออกหรือหรือฮวงว่ามันทั้งดื้อทั้งแฉฉะ... หากมันเป็น ผู้ชายนะมันจะได้เป็นใหญ่เป็นโต”

ฮวงชะงักกับคำพูดตอนหลังนั้นย้อนถามไปว่า

“เฮีย... แล้วการเกิดเป็นผู้หญิงนี้มันจะเป็นใหญ่เป็นโตบ้างไม่ได้เลยหรือ”

เจ้าแก้มุยไม่ได้ตอบเมียสาวรุ่น แต่หัวเราะในคอ... เขาเองก็อยากดูว่าหยกจะทำได้อ หรือไม่...⁶¹

หยกผกาได้เข้าทำงานในร้านอาหารจีนที่ประเทศอังกฤษ แม้ว่าร้านอาหารแห่งนี้จะรับแต่ “พ่อครัว” และให้ผู้หญิงอยู่ในฐานะ “ผู้ช่วย” ในการทำความสะอาดและเป็นพนักงานเสิร์ฟเท่านั้น

⁶¹ ทิพเกสร, เลดีเยาวราช เล่ม 1, หน้า 279-280.

แต่เมื่อถูกสมพงษ์พ่อครัวใหญ่ของร้านเห็นความตั้งใจอย่างแรงกล้าทั้งจากวาจาและดวงตาของสาวน้อยอายุเพียง 17 ปีที่ต้องการเป็น “แม่ครัว” เขาจึงได้พิสูจน์ความสามารถในการทำอาหารของหยกผกาและยินยอมให้เธอเข้าไปยืนทำอาหารในครัวอันเป็นพื้นที่ที่ไม่เคยให้ผู้หญิงเข้ามาประกอบการ

เมื่อได้ยินหยกพูดเช่นนั้นเขาเริ่มลังเล...หยกรู้ว่าเขาไม่ไว้ใจ ไม่ใช่เพราะเหตุอะไร เพราะหยกกับอี่เป็นผู้หญิง ได้ยินบรรดาลูกมือที่พูดว่าก๊ากใหญ่คนนี้ไม่เคยให้ผู้หญิงอยู่ในครัวเลยแม้แต่หน่อย หลังจากหยกพูดออกไปแล้ว เขาก็นิ่งมองแล้วทำท่าคิด พักใหญ่แล้ว เขาก็พยักหน้า...⁶²

หยกผกาได้ช่วยชีวิตราตรีซึ่งเป็นเจ้าของร้านและลูกสาวไว้จึงทำให้เธอได้รับเงินก้อนใหญ่ แม้หยกผกาจะต้องการเงินแต่เธอลังเลที่จะรับเพราะไม่ต้องการแสดงว่าตนเป็นคนละโมภ อย่างไรก็ดี ราตรีได้ชี้แจงว่าตนมีเจตจำนงที่จะช่วยเหลือให้หยกผกาสามารถตั้งตัวประกอบธุรกิจในอนาคตได้ และอำนาจของ “เงิน” ในสังคมทุนนิยมนั้นจะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้เธอประสบความสำเร็จ

ราตรีสอนชั้นเชิงให้เสียอีก “ทุกอย่างเริ่มต้นด้วยการมีเงิน”

เงิน...นั่นคือสิ่งที่หยกอยากได้เหมือนกัน หยกรู้ว่าการมีเงินก็เหมือนมีใบเบิกทาง อันจะชอนไชไปได้ถึงไหนๆ หล่อนรับเงินปึกใหญ่นั้นมากำเอาไว้...⁶³

ราตรีจึงเป็นแม่แบบให้หยกผกาเข้าสู่สังคมทุนนิยมด้วยการประกอบธุรกิจในโลกสากล นอกจากการเรียนรู้การทำอาหารจีนด้วยเทคนิคทันสมัยจากก๊ากสมพงษ์แล้ว ราตรียังได้มอบหมายหน้าที่ให้หยกผกาทำงานหลายๆ ด้านทั้งพนักงานต้อนรับ พนักงานเก็บเงิน และดูแลด้านบัญชี เพื่อที่อนาคตหยกผกาจะสามารถดำเนินกิจการร้านอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ การอุปถัมภ์ค้ำชูดังกล่าวทำให้หยกผกาใช้เวลาในการพัฒนาฝีมือเพียงสองปีจนกระทั่งสามารถเปิดร้านอาหารที่อังกฤษ

⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า 303.

⁶³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 357.

อย่างไรก็ดี ด้วยความที่หยกผกาเป็นเพียง “หมวยเยาวราช” ทำให้เธอมักถูกตัวละครที่เป็นชาวไทยเชื้อสายผู้ดีบางคนไม่ยอมรับ ซึ่ง กุสุมา รัชมนณีและคณะ ได้วิเคราะห์ไว้ว่า งานวรรณกรรมไทยหลายเรื่องนำเสนอความต่ำต้อยทางชาติพันธุ์และถิ่นกำเนิดของชาวจีนในเมืองไทย และเมื่อนำเข้ามาผสานกับความยากจนของตัวละครก็จะทำให้ผู้นั้นถูกเหยียดหยามมากขึ้นกว่าผู้ที่มีความต่ำต้อยทางเชื้อชาติเพียงอย่างเดียว⁶⁴ อ๋ปสรวิไล แม่ของอรอนพซึ่งเป็นตัวเอกชายนั้นถือว่าตนร่ำรวยและมีเชื้อสายผู้ดีในขณะที่หยกผกาเป็นเพียงลูกสาวพ่อค้าขายตี๋มช้า เธอเป็นภาพแทนของตัวละครที่สะท้อนว่าสังคมไทยยอมรับคนจีนที่ร่ำรวยเป็นชนชั้นกลางในขณะที่ดูถูกคนจีนที่ยากจน แม้อ๋ปสรวิไลจะถูกหยกผกาแต่เธอก็แต่งงานในวัยแม่ม่ายอีกครั้งหนึ่งกับแจ็กซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่ร่ำรวย เมื่ออ๋ปสรวิไลโมโหที่ลูกชายคบกับหยกผกา เธอจึงกล่าวดูถูกหยกผกาว่าเป็น “แจ็ก” กับแจ็กก็ทำให้เขารู้สึกว่าเขากำลังพาดพิงถึงเขาเช่นกัน

“สงบ? คุณจะให้ฉันสงบทั้งที่นั่นคนนั้นมันกำลังจะมาเอาลูกชายฉันไปต่อหน้าต่อตา... นังแจ็กต่ำชั้น”

เขานิ่งหน้า เอ่ยเรียบๆว่า “แจ็กนะผมด้วยนะ” อ๋ปสรวิไลอึ้งไป “คุณรังเกียจผม ด้วยหรือ”

หล่อนเซิดหน้าแล้วเอ่ยซุ่มๆ “อย่าซึกไปให้เรือเสียซี เพราะฉันละเว่นคนบางคน มีระดับอย่างคุณนะไม่เป็นไร”⁶⁵

ราตรีได้ช่วยแก้ปัญหาด้วยการตั้งชื่อใหม่ให้หยกผกาใช้ในการคบหาและออกงานสังคมกับอรอนพด้วยการนำคำเรียกขานสตรีผู้สูงศักดิ์ในสังคมอังกฤษคือ “เลดี้” (Lady) มานำหน้าชื่อ “เจด” (Jade) ที่แปลว่าหยก ซึ่งการตั้งชื่อ “เลดี้เจด” นั้นราตรีได้ตีความหมายว่า “เลดี้” มีจำเป็นจะต้องเป็นหญิงที่มีความสูงส่งจากสถานภาพโดยกำเนิดเพียงเท่านั้น หญิงที่มีพื้นเพธรรมดาหากมีความรู้ความสามารถอย่างหยกผกาก็เหมาะสมที่จะเป็นเลดี้ได้เช่นเดียวกัน

เราไม่ได้คิดว่าเลดี้เป็นคำนำหน้าสตรีสูงศักดิ์นี้ เลดี้ก็แปลว่าสุภาพสตรีได้ จริงไหม... แล้วเธอ... ดูตัวเองบ้างหรือเปล่านั้นเธอเหมาะสมกับคำนี้แค่ไหนตอนนี่เธอเป็น

⁶⁴ กุสุมา รัชมนณี, เสาวณิต จุลวงศ์ และสหายรุณ น้อยนิมิตร, *ศักดิ์ศรีและความอับอายในวรรณกรรมไทย* (กรุงเทพฯ : แมคคาฟาง, 2550), หน้า 223.

⁶⁵ ทิพเกสร, *เลดี้เยาวราช เล่ม 2*, หน้า 31.

สาว...มีความรู้ความสามารถ เจด Jade ก็แปลว่าหยก... มันคือชื่อเธอ ฉันจะออกข่าวให้กระพือว่าเรามีแฟนเป็นเลดี้”⁶⁶

การปลอมแปลงชื่อมีเพียงแต่จะทำให้หยกผกาคบเพื่อนชายได้อย่างสะดวกเท่านั้น แต่ยังเป็น การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของหยกผกาให้มีความสง่างามดังเช่นผู้ดีอังกฤษ ราตรีได้จัดแจงความเป็นเลดี้ทั้งเครื่องแต่งกาย มารยาทสังคม และการวางมาดให้น่าเกรงขาม โดยที่ราตรีสังเกตเห็นว่าความเป็น “เลดี้” จะเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบกิจการร้านอาหารของหยกผกาในอนาคต และจะช่วยลบคำครหาที่ว่าเธอเป็น “แจ็ก” ที่ไม่มีสกุลรุนชาติ

แล้วราตรีก็เป็นธุระพาหยกไปหาเสื้อผ้าสวยๆ อบรมกิริยามารยาทบนโต๊ะอาหารแบบฝรั่ง...และแนะนำวิธีการออกงานโดยพาเพื่อนฝรั่งของหล่อนที่เป็นคนคล่องตัวในงานสมาคมมาสอน

“ฉันจะทำให้เธอเป็นเลดี้ให้ได้”⁶⁷

เมื่อกลับเมืองไทย สื่อมวลชนได้ให้ความสนใจกับหญิงสาววัยยี่สิบเศษที่มีทั้งรูปทรัพย์ เงินทองและความสามารถในการเปิดร้านอาหารในศูนย์การค้าแห่งใหม่ได้ ชื่อเสียงของ “เลดี้เจด” จึงแพร่หลายในสังคมโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็ว นอกจากการเป็น “เลดี้” จะช่วยให้หยกผกาออกสังคมได้อย่างไม่เคอะเขินแล้ว หยกผกายังใช้ชื่อเลดี้เจดในการจําหน่ายบ้านที่วิจิตร พี่ชายที่ติดการพนันนำมาขาย โดยที่วิจิตรเข้าใจว่า เลดี้เจดเป็นสตรีผู้สูงศักดิ์และร่ำรวย การใช้ชื่อสมมติโดยหยิบยืมลักษณะของสตรีที่มีสถานภาพสูงจึงทำให้ผู้คนยอมรับในตัวเธอได้อย่างง่ายดาย

ยิ่งไปกว่านั้น หยกผกายังเป็นที่รู้จักในชื่อของ “คุณหยกผกา” แจ็กก็ที่แม้จะเติบโตในย่านคนจีนที่ประเทศอังกฤษแต่เขาก็กลับหลงใหลชื่อภาษาไทยของหยกผกาเพราะเป็นชื่อที่ไพเราะเหมาะสมกับสถานภาพบทบาทของเธอ ในขณะที่กิมฮุยพ่อของหยกผกานั้นกลับรู้สึกตะขิดตะขวงใจที่คนในสังคมเรียกลูกสาวว่า “คุณหยกผกา” ทั้งๆที่เขาคิดว่าลูกสาวเป็นเพียง “นังแจ็ก” เท่านั้น ผู้เขียนได้บรรยายความชื่นชมของแจ็กก็ที่มองป้ายชื่อ “หยกผกา” ซึ่งเป็นชื่อที่อรอนพนาไปตั้งชื่อ

⁶⁶ ทิพเกสร, เลดี้เยาวราช เล่ม 1, หน้า 401.

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

สโมสรว่ายน้ำของเขาและป้ายชื่อยังสะท้อนถึงตัวตนที่สากลของเธอด้วยการสะกดชื่อภาษาไทย
ด้วยภาษาอังกฤษ

Yokpaka

ชื่ออันเพราะพริ้งของหยก

เขารู้ความหมายนั้นจากการสอบถามผู้ที่รู้ภาษาไทยมากกว่าเขา... ดอกไม้หยก...
ผกาแปลว่าดอกไม้ หยกคือหินสีเขียวรัตนชาติมีค่าชนิดหนึ่ง...⁶⁸

จะเห็นได้ว่าตัวตนของหยกผกาได้กลิ่นเข้ากับความเป็นสากลและถูกยกย่องในฐานะ
หญิงไทย ซึ่งอำนาจทางเศรษฐกิจช่วยส่งเสริมให้หยกผกาสวมใส่เครื่องแต่งกายราคาแพง การแต่ง
กายของหยกผกาจึงเป็นการเลื่อนสถานะภาพทางสังคม ผู้เขียนได้กล่าวเปิดนวนิยายถึงเหตุการณ์ที่
หยกผากำลังนอนฝันว่าตนเป็นเจ้าของหญิงแต่ความฝันได้หยุดชะงักเมื่อนาฬิกาปลุกให้เธอต้องตื่น
มาเตรียมทำตีมัเช้าตั้งแต่ตีสาม ความฝันของหยกผกาแสดงถึงความขมขื่นในชีวิตของลูกสาวที่ต้อง
ทำงานหนักขณะที่ลูกเธอปรารถนาจะได้เป็นหญิงที่มีเกียรติและมีทรัพย์สมบัติอย่างเจ้าหญิง
"เสียดายความฝันตะกี้... กำลังพริ้งเพริดเป็นเจ้าหญิงโฉมงามในพิศดารภรณ์หรรษา..."⁶⁹ ซึ่งใน
โลกแห่งความเป็นจริง หยกผกาต้องทำงานหนักและใส่เสื้อผ้าเรียบๆ ที่น่าสวัดตัดเย็บให้ เมื่อใดที่
ผู้หญิงในครอบครัวแต่งตัวสวยมักจะถูกผู้เป็นพ่อกล่าววาทะบทกระทั่งว่าไม่ขยันทำงานและจะ
ออกไปเที่ยวเล่นนอกบ้าน ดังนั้นอำนาจทางเศรษฐกิจจึงได้ผันแปรมาเป็นเครื่องแต่งกายที่สะท้อน
ถึงสถานะภาพที่สูงขึ้น

การเปลี่ยนแปลงสถานะภาพทำให้หยกผกาหยกผกาเติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างรวดเร็วแม้จะมี
อายุเพียงยี่สิบเศษ ทั้งรูปร่างหน้าตา บุคลิกภาพ และความสามารถในการทำอาหารทำให้หยกผกา
กลายเป็น "คนดัง" และกำลังมีรายการโทรทัศน์ทำอาหารเป็นของตนเอง ในรายการหยกผกาสอน
ทำอาหารด้วยการสวมใส่ผ้ากันเปื้อนราคาแพงซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากผู้หญิงกันครัวที่
ทำงานอย่างหนักมาเป็นครัวในพื้นที่สาธารณะด้วยสถานะภาพของหญิงที่ร่ำรวย การที่หยกผกามี
ชื่อเสียงในสังคมมิได้นำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ตัวหยกผกาเท่านั้นแต่อำนาจของสื่อยังได้แทรกซึม
เข้ามาสู่วิถีชีวิตของกิมฮุยบิดาที่ไม่ยอมเปิดรับโลกภายนอก เมื่อกิมฮุยล้มป่วยเขาพบว่าผู้คนใน

⁶⁸ ทิพเกสร, เลดีเยาวราช เล่ม2, หน้า303.

⁶⁹ ทิพเกสร, เลดีเยาวราช เล่ม1, หน้า3.

สังคมที่เขาไม่รู้จักต่างส่งของและมาเยี่ยมเขามากมาย ชื่อเสียงของหยกผกาทำให้กิมฮุยเห็นถึง
 อนุภาพของลูกสาวและเริ่มตระหนักว่าตนไม่สามารถปีดรับโลกภายนอกได้อีก

...ไม่ใช่คนแถวบ้าน ไม่ใช่คนในตลาดที่เขาซื้อของและคุ้นเคย... ไม่ได้เป็นคนที่มา
 จากแวดดวงของเขาเลย แต่เป็นคนที่มาจากที่อื่น ลูกค้าเขาก็ไม่ใช่อีก จนมารู้ว่าของเยี่ยม
 และคน พวกนั้นมาเพราะ... เลดี้เจดหรือคุณหยกผกา... นายกิมฮุยเลยได้ตระหนักถึง
 ความยิ่งใหญ่ของหยก⁷⁰

นอกจากนี้ ความมั่นใจในการปรากฏกายต่อหน้าผู้คนมากมายทำให้หยกผกามีความกล้า
 ที่จะใช้ชีวิตอย่างเป็นอิสระอีกด้วย ครั้งที่หยกผกายังเป็นลูกสาวในกรอบจารีตจีนเธอไม่กล้ากระทั่ง
 ใส่ชุดว่ายน้ำ แต่หลังจากที่เธอกลับมาเมืองไทย หยกผกาก็ไปว่ายน้ำเป็นงานอดิเรกและใส่ชุด
 ว่ายน้ำที่ค่อนข้างขยับเน้นทรุดทรวงโดยมีความรู้สึกมั่นใจในเรือนร่างของตนและเธอก็คิดว่าการใส่
 ชุดว่ายน้ำเพื่อไปว่ายน้ำนั้นเป็นการกระทำที่มีได้ผิดกาลเทศะแต่อย่างใด ดังบทสนทนาของเธอกับ
 พี่สาว

“มันดูโป๊นะ”
 หยกหัวเราะฮวงเสียวอีก “เจ้ก็หัวโบราณจัง”
 “อยู่ๆใส่ไปเดินอวดคนอื่น”
 “ไม่ได้ใส่เดินอวด ใส่ลงว่ายน้ำ”⁷¹

ดังนั้น การฝึกฝนการทำงานไปพร้อมๆ กับการพัฒนาตนให้เป็นเลดี้เจดของหยกผกานั้นทำ
 ให้เธอสามารถเป็นเจ้าของร้านอาหารได้อย่างภาคภูมิใจ หยกผกาสามารถที่จะแสดงตนต่อหน้า
 สื่อมวลชนได้อย่างมั่นใจ รวมถึงลักษณะการใช้ชีวิตของเธอที่เคยเป็นหญิงที่เก็บเนื้อเก็บตัวอยู่กับ
 บ้านได้เปลี่ยนมาเป็นหญิงที่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นอิสระแต่ในขณะเดียวกันก็อยู่
 ในขอบเขตที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย

⁷⁰ ทิพเกสร, เลดี้เยวราช เล่ม 2, หน้า 387.

⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 156.

4.3.1.4 พิมพ์ชนก: เจ้าตัวน้อย

พิมพ์ชนกในเรื่อง *เจ้าตัวน้อย* เป็นหญิงคนแรกที่ได้รับช่วงกิจการของครอบครัว แต่พิมพ์ชนกได้เข้ามาในฐานะของหลานชายในร่างของเด็กสาวด้วยวัยเพียงสิบเจ็ดปี การปลอมตัวเป็นผู้ชายได้ทำให้เธอทำธุรกิจของครอบครัวได้โดยไม่ต้องถูกตั้งคำถามกับความเป็นผู้หญิงแต่อย่างใด

การแต่งกายของพิมพ์ชนกเป็นกลวิธีที่ผู้เขียนได้ใช้ลักษณะการแต่งกายเป็นชายเพื่อเป็นการปกปิดว่าตนเป็นเพศหญิง เธอใส่เสื้อเชิ้ตของผู้ชายไปทำงาน “เจ้าตัวแต่งกายเรียบร้อย...ไม่ถึงกับแต่งสุท...ตัวเองเป็นคนร่างเล็ก...อาศัยสวมเสื้อหลวมสีอ่อนนวลตา...”⁷² อีกทั้งเธอยังแสดงบุคลิกภาพที่เข้มแข็งและวาทะแบบผู้ชาย ซึ่งพิมพ์ชนกมักหลุดจริตของผู้หญิงให้ติดตัวเอกชายสงสัย พิมพ์ชนกจึงพยายามอย่างยิ่งที่จะแสดงกิริยาของผู้ชายซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับเด็กสาว ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ว่า “หญิงเป็นชาย...เล่นยากเหลือเกิน แต่ไม่เกินความสามารถของหล่อนแน่”⁷³ ซึ่งความยากดังกล่าวอาจมิได้หมายถึงการเล่นละครตบตาเท่านั้น แต่เป็นความสามารถในการประกอบธุรกิจซึ่งกึ่งกิมขั้วย่อมต้องเป็นหน้าที่ของทายาทชาย

เมื่อพิมพ์ชนกมีนัดเจรจาซื้อขายกับศิศด้วยการรับประทานอาหารค่านอกบ้าน มรกตผู้เป็นแม่วิดกั๊งวลว่า ลูกสาวจะเป็นอันตราย แต่สนิทก็ได้ปลอมภรรยาด้วยการชี้แจงว่าหากพิมพ์ชนกจะมารับช่วงต่อกิจการเธอจะต้องรู้จักพบปะสังสรรค์ลูกค้าเพื่อความก้าวหน้าในการทำธุรกิจ ซึ่งสนิทก็ได้กล่าวเตือนกับพิมพ์ชนกว่า “อยู่ในขอบเขต...อย่าพลาด...และอย่าอวดเก่ง...อย่าลืมนะว่าลูกเป็นใคร”⁷⁴ พิมพ์ชนกจึงพยายามฝึกฝนการเข้าสังคมอย่างระมัดระวัง

ตามธรรมเนียมต้องดื่มไวน์ พิมพ์ชนกเลือกไวน์แดง หล่อนพอทานได้...แต่ไม่ชอบเท่าไร...สังคมีคือสังคมี...เห็นดีศดื่มไวน์...พิมพ์ชนกจึงเลียนแบบ...และไม่กล้าดื่มมาก...กลัวเมา⁷⁵

⁷² ไสกี พรรณราย, *เจ้าตัวน้อย เล่ม 1*, หน้า 280.

⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 222.

⁷⁴ ไสกี พรรณราย, *เจ้าตัวน้อย เล่ม 2*, หน้า 69.

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

อย่างไรก็ดี ด้วยประสบการณ์ที่ยังไม่แกร่งกล้าของเด็กสาวและความหวาดระแวงที่ดีศีลเริ่มจับได้ว่าเธอเป็นหญิงทำให้ครั้งหนึ่งพิมพ์ชนกพยายามแสดงความเข้มแข็งของชายชาติตรีด้วยการดื่มเบียร์เข้าไปเป็นจำนวนมาก เธอจึงเมาและเริ่มระบายความคับข้องใจที่ต้องปลอมตัวเป็นชายออกมา ความรู้สึกที่เก็บซ่อนได้สะท้อนถึงความอึดอัดที่ตนไม่มีโอกาสได้สวมชุดกระโปรงและว่ายน้ำได้อย่างเมื่อตอนที่เธออยู่ต่างประเทศ พิมพ์ชนกจึงเป็นตัวละครที่สะท้อนว่าเธอต้องการได้รับการยอมรับในอัตลักษณ์ของผู้หญิงที่แม้จะมีสรีระของผู้หญิงแต่ก็มีความสามารถในการประกอบอาชีพเช่นเดียวกับผู้ชายได้ บ่อยครั้งที่เธอต้องแอบซื้อเสื้อผ้าผู้หญิงแต่ไม่กล้าลองสวมใส่แม้จะอยู่ในห้องนอน พิมพ์ชนกจึงถูกควบคุมให้เป็นชายแม้กระทั่งในพื้นที่ส่วนตัวก็ไม่สามารถแสดงความเป็นตัวตนได้อย่างเป็นอิสระ

หล่อนอยู่ในห้องนอนส่วนตัว

กระโปรงบาน...ระบายลูกไม้แสนหวาน...

หยิบทาบกับตัว...แต่ไม่สวม

ดวงตาเป็นประกายแจ่มใส...ถ้าได้เปิดเผย...ได้เป็นตัวของตัวเอง...หล่อนคงมี

ความสุขมาก...

เสียงเคาะประตู...ซัดจังหวะ...

พิมพ์ชนกสะดุ้ง... “ใครอะ?”⁷⁶

เสียงเคาะประตูซัดจังหวะนั้นมีความคล้ายคลึงกับความฝันของหยกผกาว่าตนเป็นเจ้าของหญิงแต่ก็ต้องตื่นมาเผชิญหน้ากับจารีตที่กดทับตนไว้ หญิงทั้งสองจึงเป็นลูกสาวที่ถูกจัดให้อยู่ในกรอบเสมือนกับการถูกจับให้สวมใส่เสื้อผ้า พิมพ์ชนกต้องการหลุดพ้นจากความอึดอัดดังกล่าว เธอจึงพยายามหว่านล้อมให้ปู่เปิดรับบทบาทของผู้หญิงสมัยใหม่ก่อนที่จะตัดสินใจบอกความจริง ครั้งหนึ่งที่เมื่อสองปู่หลานนั่งชมโทรทัศน์ด้วยกัน สถานีโทรทัศน์ได้นำเสนอข่าวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นสตรีที่เป็นนักมวย เป็นตำรวจ และแม่ที่คลอดลูกแฝดสี่คน สื่อมวลชนจึงได้แสดงถึงบทบาทใหม่ของผู้หญิงที่สามารถประกอบอาชีพที่ต้องใช้ความเข้มแข็งและพลังกำลังของผู้ชายได้ ในขณะที่ยังคงมีบทบาทของ “ผู้เป็นแม่” ที่เป็นผู้อดทนและอุทิศร่างกายในการให้กำเนิดสมาชิกใหม่ของครอบครัว พิมพ์ชนกพยายามชี้ให้กังกิมซัวเข้าใจถึงสิ่งที่

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า94-95.

ชวนำเสนอ แต่กังกิมซัวกลับมองว่าเป็นเรื่องไม่น่าเชื่อ และให้ความสำคัญกับละครหรือสารคดีที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนเสียมากกว่า มโนทัศน์ในการเลือกรับสื่อของกิมซัวจึงเป็นกลวิธีการเสียดสีของผู้เขียนที่ว่า แม้สื่อประเภทข่าวจะมีความสมจริงมากกว่าละครหรือสารคดีก็ตามแต่กิมซัวกลับเลือกที่จะยึดติดกับชาตินิยมดั้งเดิมโดยไม่สนใจข้อเท็จจริงของสังคมไทยในเรื่องกระแสสิทธิสตรี

กังกิมซัวบ่นปาก“เก่งอะไร...ผู้หญิงเป็นไปได้อย่างไร...ชกมวย...เป็นตำรวจ...

เป็นงานของผู้ชายแท้ๆ”

“ผู้ชายทำได้ ผู้หญิงก็ทำได้ซะ...”

“ไม่มีทางทำได้...”

“แต่พวกเขาก็ประสบความสำเร็จซะ”

“ชกมวยได้เข้าในตาย...”⁷⁷

อคติที่มีต่อเพศหญิงได้คลี่คลายลงเมื่อกิมซัวถูกรวชิต หลานชายของเพื่อนรักจับตัวไปเรียกค่าไถ่ พิมพ์ชนกตามไปช่วยเหลือและเกือบถูกรวชิตคุกคามทางเพศ แม้กังกิมซัวจะตกใจเมื่อเห็นเรือนร่างของพิมพ์ชนกแต่เขากลับเป็นห่วงเธอเหนือสิ่งอื่นใด เมื่อเหตุการณ์ร้ายได้คลี่คลายลง กิมซัวจึงยอมรับความเป็นหลานสาวของพิมพ์ชนก เขาตระหนักว่าคุณค่าของคนอยู่ที่จิตใจมิใช่อายุที่เพศ วรชิตมีพฤติกรรมที่ไม่ดีในขณะที่พิมพ์ชนกกล้าหาญและรักปู่ยิ่งกว่าชีวิตของตน

“น้อยของกังก...กังกเห็นกับตาแล้ว...ลื้อเป็นผู้หญิง...แต่ลื้อก็กล้าหาญ ลื้อจะมาช่วยกังก...กังกเกือบทำให้ลื้อ...มีมลทินไปชั่วชีวิต...กังกรักลื้อ...รักมาก...”⁷⁸

4.3.1.5. อารตี: สาวมันนักรบญูซี

ในเรื่อง *กิงไผ่-ใบรัก* ผู้เขียนได้อธิบายลักษณะการแต่งกายของอารตีอันสื่อถึงบุคลิกภาพ และลักษณะการทำงาน โดยบรรยายผ่านสายตาของสรรพศรีซึ่งเป็นตัวเอกชาย

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 99.

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 375.

ผู้หญิงร่างสูงโปร่งระหง ดูดีอย่างน่าแปลกใจในทางเกดตัดด้วยผ้าเนื้อหนัก เสื้อสี
ครีมแขนงุดอวดหัวไหล่กลมมนขาวผ่อง มีสูทตัดด้วยผ้าชนิดเดียวกับกางเกงถืออยู่ในมือ
ดูเหมือนเป็นชุดเครื่องแบบของสถาบันการเงินหรือบริษัทที่ไหนสักแห่ง⁷⁹

หากพิจารณาจากชุดทำงานของอารตี จะพบว่าเป็นชุดที่สื่อความทะมัดทะแมงในการ
เคลื่อนไหวด้วยการใส่กางเกง และสวมเสื้อสูทอย่างภูมิฐาน แต่เมื่อถอดเสื้อสูทออกมาจะพบความ
เสื้อแขนงุดที่เปิดให้เห็นถึงผิวพรรณของผู้หญิง ชุดทำงานของอารตีจึงสื่อถึงความกระฉับกระเฉง
แบบผู้ชาย ความน่าเชื่อถือของมืออาชีพ และเสน่ห์ในเรือนร่างของผู้หญิง การที่ผู้เขียนได้นำเสนอ
ความรู้สึกของสวรรค์ว่าเครื่องแต่งกายของอารตี “ดูดีอย่างน่าแปลกใจ” นั้นหมายถึงว่าผู้คนในสังคม
ขณะนั้นอาจยังไม่คุ้นเคยนักกับภาพลักษณ์ของสตรีเช่นนี้ ซึ่งในสายตาของชายหนุ่มแล้วเป็นความ
แปลกใหม่ที่ดูเข้าที่ แต่ในอีกมุมมองหนึ่ง ภาพลักษณ์ดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่ไม่น่าพิศมัยในสายตาของ
ผู้หญิงรุ่นเก่า ดังที่นารีรัตน์ได้กล่าวถึงอารตีลูกสาวตนไว้ว่า

“เด็กสมัยนี้แต่งเนื้อแต่งตัว กิริยาท่าทางพิกลละ...ไม่เหมือนสมัยฉันเป็นสาวฯ
หรรคคะ...และไม่รู้ว่าเป็นไง ชอบเป็นลูกจ้างฝรั่งกันจัง เห็นเป็นเรื่องโก้ๆ เงินเดือนที่ได้ก็
แค่นี้ก็หมิ่น มาช่วยงานที่บ้านเสียยิ่งจะดีกว่า”⁸⁰

ลักษณะการแต่งกายของตัวเอกหญิงจึงเป็นการนำเสนอทัศนคติของผู้คนในสังคมที่มีต่อ
บทบาทใหม่ของผู้หญิงที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้ การประกอบอาชีพนอกบ้านยังทำให้อารตี
สามารถหลบเลี่ยงการทำงานกับครอบครัวกำเนิดที่ยังยกย่องให้พ่อและลูกชายเป็นผู้ดำเนินกิจการ
ในขณะที่การทำงานกับบริษัทฝรั่งทำให้อารตีมีอิสรภาพและได้รับความไว้วางใจในศักยภาพจาก
นายจ้าง บ่อยครั้งที่เธอมักเดินทางไปทำงานต่างประเทศเพียงลำพัง

เธอมีใบขับขี่สากล มีถนน มีรถเช่า มีเงิน ก็ไม่มีอะไรต้องวิตก!อารตีเคยเดินทาง
คนเดียวเพื่อไปประชุมในต่างประเทศมาแล้วทั้งที่อังกฤษและอเมริกา การหารถเช่าไว้ใช้
ไม่ใช่เรื่องยาก มีเคาน์เตอร์ตั้งบริการอยู่ทุกสนามบิน⁸¹

⁷⁹ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *กิ่งไม้-ใบรัก*, หน้า13.

⁸⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า21.

วิถีชีวิตของอารตีที่แวดล้อมด้วยเพื่อนร่วมงานที่เป็น “ผู้หญิงทำงาน” ด้วยกันนั้นทำให้เธอเชื่อมั่นในพลังอำนาจของสตรีร่วมสมัย แต่เมื่อเดินทางกลับไปสู่อำนาจเกิดบรรพบุรุษที่เมืองหมอเหย่น ประเทศจีน อารตีจึงได้ประหลาดใจว่าทุกอย่างที่สังคมในยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ประกาศหลักอิสรภาพในเรื่องความเท่าเทียมของชายหญิง แต่เธอกลับพบภาพของ “อาซ้อ” สะใภ้ชาวจีนที่มีอายุมากกว่าเธอเพียงเจ็ดปี แต่มีบทบาทเพียงด้านการบ้านการเรือน

...เจ็ดปี! เจ็ดปีเท่านั้นเอง!... อารตีคร่ำครวญอยู่ในใจด้วยความรู้สึกอันยากบรรยาย ผิวหน้าที่ปราศจากเครื่องสำอาง ผมตัดเรียบหวีเสยด้วยกิ๊บสีดำ เสื้อผ้าสะอาดแต่เก่าปอน และโลกที่คงแคบอยู่แต่ในครอบครัว ในหมู่บ้านเล็กๆแห่งนี้ หรืออย่างดีก็แค่ที่หมอเหย่น...

ในสังคมที่เธอเป็นอยู่ ผู้หญิงในวัยเดียวกับอาซ้อ... ก็ขนาดพีพิศหัวหน้าแผนกของเธอนั้นแหละ... พีพิศสวดสวย หอมกรุ่นตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า แต่งตัวงดงาม กระโปรงสั้นเหนือเข่าสักสั้นนิ้ว และใช้รองเท้าชั้นสูงระดับเดียวกันเดินอย่างคล่องแคล่วกระฉับกระเฉงไปทั่วออฟฟิศ

...และโลกของเธอผู้นั้นก็กว้างด้วยการศึกษา ด้วยการสื่อสารสมัยใหม่ ด้วยการเดินทางไปทุกมุมโลกอย่างอิสระเสรีราวกับสายลม...⁸²

จะเห็นได้ว่าอารตีได้เปรียบเทียบความแตกต่างของอาซ้อและพีพิศโดยใช้ความเป็นวัตถุนิยมและพื้นที่ของผู้หญิงเป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบ ไม่ว่าจะเป็ทรงผม เสื้อผ้า การใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง หรือพื้นที่ “ออฟฟิศ” กับ “ครัวเรือน” ซึ่งการแต่งกายแบบตะวันตก การใช้ลิปสติก รองเท้าชั้นสูงเป็นตัวอย่างหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์เรื่องความงามของผู้หญิงในสังคมไทยโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร และมโนทัศน์เหล่านี้ได้แทรกซึมเข้ามาในวิถีชีวิตของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนสมัยใหม่เช่นเดียวกัน⁸³ ผู้เขียนได้ใช้เครื่องแต่งกายสะท้อนถึงบทบาทที่

⁸¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 79.

⁸² เรื่องเดียวกัน, หน้า 269.

⁸³ Richard J. Couchlin, *Double Identity: the Chinese in modern Thailand* (Hong Kong: Hong Kong University Press, 1960), p.192.

แตกต่างของสตรี อีกทั้งยังเป็นฉากที่อารตีได้ตระหนักว่ามีไฮสตรีร่วมสมัยทุกคนที่จะได้รับโอกาสเช่นเดียวกับเธอ

จะเห็นได้ว่า การประกอบอาชีพเป็นการต่อสู้เพื่อต่อต้านความไม่เท่าเทียมทางเพศที่เกิดขึ้นในครอบครัว บุคลิกภาพและการแต่งกายของลูกสาวเหล่านี้สะท้อนถึง สถานภาพ ฐานะ เชื้อชาติ ลักษณะการทำงาน ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากลักษณะดั้งเดิมของกุลสตรีที่ต้องแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมและสอดคล้องกับบทบาท อากัปกิริยาการเคลื่อนไหวของผู้หญิง

4.3.2. บทบาทในการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

ผู้เขียนทั้งสามต่างนำเสนอว่าความเป็นจีนมิใช่สิ่งที่ขัดแย้งกับโลกาภิวัตน์เสมอไป แต่สามารถที่จะนำมาผสมผสานกันได้ ผู้เขียนจึงได้ดำเนินเรื่องราวให้ตัวละครได้ออกจากวังวนของความขัดแย้งที่จำเจและไปสัมผัสประสบการณ์แปลกใหม่อันนำไปสู่การตระหนักถึงการใช้วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาปรับกับวัฒนธรรมจีนอย่างเหมาะสม วิธีการที่ผู้เขียนนำเสนอเป็นลักษณะการปรับตัวของคนกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่า “กระบวนการทวิลักษณ์ทางชาติพันธุ์” (Double Ethnic Identity) ตัวละครได้ปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพและอุปนิสัยให้เป็นหญิงไทยเชื้อสายจีนที่มีความเป็นทวิลักษณ์ กล่าวคือมีการยอมรับทั้งสองวัฒนธรรมจึงทำให้มีความเป็นไทยและจีนในคนๆเดียวกัน ส่งผลให้ความขัดแย้งในอัตลักษณ์และความขัดแย้งกับบุพการีได้คลี่คลายลง และยังสะท้อนถึงการอนุรักษ์และพัฒนาให้วัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสสังคม ดังที่สุวัฒน์ เลี่ยมประวัติได้กล่าวไว้ว่า

ทั้งนี้เพราะในยุคปัจจุบันเป็นยุคของการสื่อสารไร้พรมแดน ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีผู้ใช้เป็นจำนวนมากย่อมมีอำนาจทางการสื่อสารสูง มีอิทธิพลครอบงำภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีผู้พูดไม่มากนัก และมีอำนาจในการสื่อสารต่ำ กลุ่มชนดังกล่าวจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนภาษาและวัฒนธรรมของตนอย่างมากเพื่อให้ยืนหยัดอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต ดังนั้นการอนุรักษ์และพัฒนาภาษานับว่าเป็นเรื่องที่ควรจับตามองอย่างยิ่ง⁸⁴

⁸⁴ สุวัฒน์ เลี่ยมประวัติ, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์”, ใน *ภาษาและวรรณกรรมกับสังคม* (กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549), หน้า 130.

หญิงที่มีความขัดแย้งทางวัฒนธรรม คือหยกผกา พิมพ์ชนก อารตี และชญานุช ซึ่งพิมพ์ชนกได้พิสูจน์บทบาทของตนด้วยการปลอมตัวเป็นทายาทชายผู้สืบทอดกิจการเธอจึงสามารถทำให้กังกิมช่วยอมรับในที่สุด ในขณะที่หยกผกา อารตี และชญานุชนั้น ครอบครัวยุโรป โรงเรียนและสถานที่ทำงาน เป็นสถานที่ที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทที่สลับซับซ้อนระหว่างการเป็นสาวมั่นและการเป็นหญิงจีนตามจารีต อันทำให้เกิดภาวะสับสนในอัตลักษณ์ (Identity Crisis) ซึ่งเป็นในการศึกษาทางสังคมวิทยา ภาวะดังกล่าวเกิดจากการที่ลูกหลานจีนที่ได้รับการศึกษาแบบไทยจึงเติบโตขึ้นมาระหว่างสองวัฒนธรรมและอาจเกิดความสับสนในอัตลักษณ์⁸⁵ จิตใจของพวกเธอจึงได้เปรียบถามว่าควรปฏิบัติเช่นไรกับสภาวะของตนที่กำลังก้ำกึ่งเช่นนี้ ส่งผลให้พวกเธอมีจุดยืนและพร้อมที่จะรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาปฏิเสศโลกแห่งความเป็นจีนอย่างสิ้นเชิง ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอหนทางแก้ไขโดยให้ตัวละครยอมรับความเป็นจีนให้กลับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตัวตน

4.3.2.1. อารตี: กิ่งไม้ที่ผลิบารัก

เมื่อมารดาขอให้อารตีร่วมเดินทางไปเมืองจีนซึ่งเป็นประเทศที่เธอ “ไม่เคยคิดเคยฝันว่าจะได้มา...จริงๆแล้วไม่ได้เคยรู้สึก ‘อยากมา’ เสียด้วย”⁸⁶ ส่วนหนึ่งของการตัดสินใจเกิดจากการที่บิดาและพี่ชายต่างไม่ใส่ใจที่มารดาต้องการไปให้สุสานบรรพบุรุษฝ่ายหญิง อารตีจึงเกิดความรู้สึกโกรธแค้นและเห็นด้วยกับความต้องการของมารดาเป็นครั้งแรก

ก่อนออกเดินทางอารตีมีความมั่นใจเพราะเคยผ่านการทำงานเพียงลำพังที่อังกฤษและอเมริกาอยู่บ่อยครั้ง เธอคิดว่าตนสามารถเอาตัวรอดในต่างแดนได้ด้วยภาษาอังกฤษ แต่เมื่อเธอไปถึงประเทศจีนซึ่งตามบริบทของนวนิยายเป็นสังคมจีนในทศวรรษที่ 2530 อารตีกลับพบว่าจีนนั้นล้ำลึกกว่าประเทศตะวันตกที่เธอคุ้นชิน อีกทั้งเธอยังไม่พอใจเมื่อมารดามัดมือขาให้เข้าร่วมคณะทัวร์เพื่อท่องเที่ยวตามเมืองสำคัญก่อนที่จะไปให้สุสานบรรพบุรุษ การจัดแจงของแม่ส่งผลให้เธอไม่สามารถหลีกเลี่ยงวัฒนธรรมจีนได้อีก

การที่ยอมรับอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่นั้นทำให้เธอรู้สึกทึ่งในประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชาวจีน และส่งผลให้อารตีให้คำอธิบายกับความรู้สึกที่เริ่มเปลี่ยนแปลงในตัวเธอว่าเธอเป็นแค่ “กิ่งไม้มิใช่

⁸⁵ อมรา พงศาพิชญ์, ความหลากหลายทางวัฒนธรรม: กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม, หน้า152.

⁸⁶ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, กิ่งไม้-ใบรัก, หน้า104.

ทั้งต้นกอก”⁸⁷ เธอคุ้นเคยกับประเทศไทยที่ได้เกิดและเติบโตขณะที่ประเทศจีนนั้นก่อให้เกิดความสนใจในฐานะนักท่องเที่ยวแต่ไม่ใช่ความรู้สึก “ผูกพัน” ความคิดของอารตีสะท้อนว่าเธอได้เริ่มศึกษาประเทศจีนด้วยสายตาของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่คุ้นชินกับวัฒนธรรมตะวันตก เช่นเมื่ออารตีรับประทานอาหารจีนที่มีแต่ผัก เธอยอมรับว่าอาหารอร่อยแต่ผู้เขียนได้บรรยายว่านั่นเป็นเพราะเธอเป็นนักบริโภคผักหรือว่า “เวเจ็ตเทเบิลเลิฟเวอร์”⁸⁸

อย่างไรก็ดี ทศนคติดังกล่าวก็เป็นจุดเริ่มต้นของการหันมาสนใจประเทศจีน ความต้องการรับรู้ประวัติศาสตร์และสัมผัสชีวิตคนท้องถิ่นทำให้อารตีจำเป็นต้องลดนิสัยที่อ่อนโยนให้น้อยลง เนื่องจากภาษาอังกฤษที่เป็นอาวุธสำคัญของเธอมาตลอดนั้นกลับไร้อำนาจในแดนมังกร มารดาได้จงใจเลือกมัคคุเทศก์ที่บรรยายเพียงภาษาจีน และบ่อยครั้งที่เธอพยายามสื่อสารแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมแต่ชาวจีนที่เธอพบนั้นยังพูดภาษาอังกฤษไม่ได้สัก เธอต้องพึ่งพิงการแปลภาษาจากสรรคซึ่งเป็นชายที่แม่ต้องการให้แต่งงานด้วย การพึ่งพาอาศัยและความตื่นตาตื่นใจในสถานที่ท่องเที่ยวทำให้เธอเริ่มลดทิฐิและเปิดใจเข้าไปใกล้ชิดกับมารดา อีกทั้งยังเริ่มทำความรู้จักกับชายที่เธอเคยตั้งแง่ด้วย อารตีเริ่มยอมรับกับสรรคว่าตนเสียตายที่ทอดทิ้งภาษาจีนไปตั้งแต่วัยเด็ก “เสียตายที่ฉันลืมไปหมดแล้ว...เหลือติดหัวอยู่ไม่กี่คำเลย” อารตีบ่นและยอมรับอย่างจริงใจเป็นครั้งแรก⁸⁹

เมื่อเดินทางเข้าสู่หมอเหย่น บ้านเกิดของบรรพบุรุษ อารตีได้เปรียบเทียบกับว่าสนามบินหมอเหย่นเล็กกว่าหัวลำโพง และยังล้ำสมัยกว่าสนามบินแม่ฮ่องสอน อารตีจึงได้ตระหนักว่าการใช้ชีวิตอยู่ที่นี่ยากลำบากยิ่งกว่าเมืองท่องเที่ยวหากเธอไม่มีความรู้ด้านภาษา เธอเริ่มยอมรับว่าตนไม่ได้เก่งไปเสียทุกอย่างที่เคยทะนงตน

อารตีและมารดาได้มีโอกาสไปพักที่บ้านญาติของสรรคที่หมอเหย่นและรู้จักกับ “อาซ้อ” ซึ่งเป็นสะใภ้ในครอบครัว ความเหนื่อยล้าจากอุปสรรคในการเดินทางและน้ำใจที่เสบริสุทธ์ของชาวจีนทำให้อารตีไม่สามารถต่อกรใดๆกับวัฒนธรรมจีนได้อีก เมื่อเข้าบ้านเธอจึงยินยอมเคารพวิญญูณบรรพบุรุษ

⁸⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า105.

⁸⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า103.

⁸⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า144.

เมื่อก้าวพ้นประตูบ้านถึงหน้าโต๊ะตั้งเครื่องเช่นไห้ว ฐุภก็ถูกส่งใส่มือ ใครไม่ทราบ กตป้าให้เธอนั่งคุกเข่าลงข้างๆ สวรรค์เยื้องมาทางด้านหลังเล็กน้อย... ไม่อาจปฏิเสธ ไม่สามารถทำลายพิธีกรรมแห่งความยินดีและเชื่อมั่นนี้ได้ ที่แท้จริงแล้วเธอก็ไร้ทั้งแรงใจและแรงกายที่จะต่อต้าน จึงต้องคุกเข่าลงอย่างจำยอม⁹⁰

เมื่อออซื่อที่คอยดูแลเธอนั้นได้พยายามพูดคุยกับอารตี เธอก็อดไม่ได้ที่จะตอบรับมิตรภาพ ด้วยการพยายามพูดภาษาจีนโดยใช้“สำนวนภาษาชาตๆ วัณๆ แต่ก็เต็มไปด้วยความตั้งใจอย่างมาก”⁹¹ หรือการที่ อากอ ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องชาวหมอแห่ยนของสวรรค์คอยดูแลให้ความสะดวกกับอารตีด้วยความจริงใจ อารตีซึ่งไม่สันตการใช้คำเรียกญาตินั้นก็จึงพยายามสื่อสารด้วยการลอกเลียนการใช้คำเรียกญาติของสวรรค์ เธอก็จึงเรียกเขาว่า “อากอ” เช่นเดียวกัน ซึ่ง อากอหมายถึงพี่ชาย จึงสร้างความขบขันให้กับอากอ สวรรค์ และนาวีรัตน์ ที่การใช้ภาษาของอารตีสามารถสื่อความนัยได้ว่าเธออยู่ในฐานะภรรยาของสวรรค์

...ไม่รู้จะใช้สรรพนามเรียกเขาว่าอย่างไรดี เธอก็ตัดสินใจเรียกอย่างที่สวรรค์เรียก... เพราะสรรพนามที่ใช้หรือเพราะถ้อยคำสำเนียงของเธอก็ไม่ทราบ ทำให้เขาหัวเราะออกมาเสียงดังอย่างถูกอกถูกใจ แม่ของเธอก็เบือนหน้าออกไปยืนกับต้นไม้ข้างทาง และสวรรค์ก็รีบหันกลับ... รับรองได้ว่าคงจะแอบยิ้มกับถนนตรงหน้าอย่างแน่นอน⁹²

ผู้เขียนได้บรรยายเหตุการณ์การพูดภาษาจีนด้วยสำเนียงกระท่อนกระแท่นหรือรู้คำศัพท์น้อยของอารตีในลักษณะเช่นนี้อยู่หลายต่อหลายครั้ง ในบางครั้งอารตีไม่เข้าใจความหมายที่ผู้ใหญ่พูดกับเธอเลยสักคำแต่เธอสัมผัสได้ถึงความประสงค์ของผู้พูดทำให้เธอตอบรับด้วยรอยยิ้มและการพยักหน้า ซึ่งกระทำดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของหญิงสาวที่เฉยชาต่อวัฒนธรรมจีนมาเป็นหญิงสาวที่น่ารักน่าเอ็นดูและสร้างความประทับใจให้กับสวรรค์และผู้คนในหมู่บ้านราวกับว่าเธอเป็นเด็กที่เพิ่งหัดพูดจึงพูดจาไม่ชัดและใช้คำเรียกญาติด้วยการไม่

⁹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 248-249

⁹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 230.

⁹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 230.

ประสปีระสาในความหมาย หมอแห่ยนจึงเป็นดินแดนที่อารตีได้กลับคืนสู่รากเหง้าด้วยการเริ่มต้นเรียนรู้ภาษาจีนอย่างเป็นทางการ

นอกจากนี้ อารตียังได้ช่วยอาช้อทำงานบ้านเพื่อตอบแทนที่ให้ที่พัก การได้ชิมซั้บการทำงานบ้านด้วยความสุขที่ผู้ให้เต็มใจให้ผู้รับของอาช้อทำให้อารตีเริ่มเห็นว่าบทบาทดั้งเดิมของหญิงจีนไม่ได้เป็นสิ่งที่เลวร้ายเสียทั้งหมดหากมิได้เป็นการบังคับกดขี่ แต่ในบางครั้งด้วยอุปนิสัยที่ยึดมั่นในสตรีนิยมทำให้อารตีรู้สึกสงสารอาช้อและเริ่มสับสนว่าเธอควรปลุกอาช้อให้รับรู้ความเปลี่ยนแปลงของสตรีในโลกภายนอกหรือไม่

ความคิดของอารตียังคงสับสนกลางแกลง หากสิ่งหนึ่งก็ลงหลักปักฐานไปแล้วอย่างมั่นคงในใจของเธอ สิ่งนั้นก็คือความรักและนับถือ...เธอรักจิตใจที่บริสุทธิ์สดสะอาดและโอบอ้อมของสตรีชาวจีนผู้นี้ นับถือในจิตใจที่ซื่อตรงคงมั่นต่อหน้าที่และความเชื่อของตน⁹³

ภาวะสับสนของอารตีเกิดจากการที่เธอเคยมีทัศนคติต่อวัฒนธรรมจีนด้วยมุมมองจากสายตาของคนนอกที่ใช้วัฒนธรรมไทยและตะวันตกเป็นเกณฑ์เปรียบเทียบกับวัฒนธรรมจีน แต่เมื่ออารตีได้มาสัมผัสถึงจิตใจของหญิงจีนจารีต เธอก็ได้พบข้อเท็จจริงที่ขัดแย้งกับมุมมองที่เธอเคยตัดสินว่าหญิงจีนจารีตถูกกดขี่และลิดรอนสิทธิเสรี ตลอดเวลาที่เดินทาง การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติจีนและการได้สัมผัสชีวิตชาวบ้านทำให้อารตีเริ่มเรียนรู้วัฒนธรรมจีนโดยมีรากของประวัติศาสตร์จีนเป็นเครื่องมือพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองที่ส่งผลต่อสถานภาพของผู้หญิง เธอพบว่าประวัติศาสตร์ ความเป็นมา สภาพสังคมของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน จึงไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้ การพยายามจะเปลี่ยนแปลงอาช้อที่ถูกสั่งสมให้มีความยึดมั่นในจารีตสังคมเก่าให้กลายเป็นหญิงสมัยใหม่ในโลกใบเดิมเช่นนี้อาจจะเป็นสิ่งที่ยังไม่เหมาะสมและอาจก่อให้เกิดความวุ่นวาย ซึ่งการเรียนรู้วัฒนธรรมของอารตีที่ปรับเปลี่ยนมุมมองใหม่นั้นเป็นวิถีการศึกษาวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับคำกล่าวของอมรา พงศาพิชญ์ นักวิชาการด้านสังคมวิทยา ดังนี้

⁹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า260.

วัฒนธรรมของแต่ละสังคมย่อมจะต้องถูกพิจารณาภายในสังคมนั้น เพราะไม่มีกฎเกณฑ์ใดที่จะนำมาพิจารณาเปรียบเทียบหรือตีค่าวัฒนธรรมได้ วัฒนธรรมจึงควรจะต้องได้รับการพิจารณาเฉพาะกับตัวของตัวเอง (Cultural Relativity) และไม่ควรมีการเปรียบเทียบว่าวัฒนธรรมใดดีกว่ากัน การพยายามเปรียบเทียบวัฒนธรรม จะเป็นการพยายามใช้มาตรฐานเดียวกัน วัดในสิ่งที่มีประวัติความเป็นมาต่างกัน⁹⁴

การสื่อสารด้วยการเรียนรู้ค่าเงินที่ละเล็กทีละน้อยทำให้อาร์ตีค้นพบว่าชาวเงินชนบทมีความรู้เรื่องโลกภายนอกมากกว่าที่ตนคาดไว้ในขณะที่เพื่อนชาวตะวันตกบางคนของเธอนั้น ภูมิใจกับประเทศของตนโดยไม่สนใจรับรู้ประเทศอื่น มุมมองที่ตรงข้ามกับทัศนคติในช่วงต้นของนวนิยายได้สะท้อนถึงการปรับเปลี่ยนอุปนิสัยของอาร์ตีที่เคยยึดติดแต่ความคิดของตนว่าเป็นคนทันสมัยและตัดสินใจเงินเป็นสิ่งล้ำสมัย การเดินทางทำให้อาร์ตีมีทัศนคติต่อค่านิยมเงินที่เป็นกลางและมีเหตุผลมากขึ้นและยังนำมุมมองเหล่านั้นมาปรับความเข้าใจกับความขัดแย้งในชีวิตส่วนตัว เธอเคยโกรธมารดาที่ต้องการให้เธอแต่งงานกับสวรรค์และไม่รับฟังเหตุผลเพื่อพิจารณาใดๆ ทั้งสิ้น เมื่อเปิดมุมมองกว้างขึ้น อาร์ตีได้ตระหนักว่า การแนะนำสวรรค์ของนารีรัตน์นั้นมิได้เป็นการบังคับกดขี่ให้คลุมถุงชนแต่เป็นการแนะนำของผู้ใหญ่ที่เห็นถึงความเหมาะสม ซึ่งนารีรัตน์ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนกับอารยาในตอนต้นของนวนิยายว่าหากอาร์ตีได้รักสวรรค์จริงๆ เธอก็รู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิ์ที่จะบังคับเด็กสาวสมัยใหม่อย่างอาร์ตีได้ นารีรัตน์เป็นผู้ทำให้อาร์ตีเห็นว่า การปรับใช้ค่านิยมเงินมีเหตุผลนั้นสามารถที่จะทำให้ครอบครัวมีความสุขได้โดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงเป็นสมัยใหม่และละทิ้งค่านิยมเก่าเสียหมด นารีรัตน์จึงเป็นแม่ที่เข้าใจโลกสมัยใหม่เช่นกัน มิใช่เป็นหญิงที่ยึดติดกับจารีตดั้งที่อาร์ตีมีอคติตลอดมา

อารตียอมรับว่าลึกๆ แล้วเธอพึงพอใจสวรรค์ซึ่งเป็นชายไทยเชื้อสายเงินที่เห็นคุณค่าของสตรี การสนทนากับสวรรค์ที่เป็นเพื่อนสนิทกับคิตานันทำให้เธออ่อนทบทวนถึงความสัมพันธ์กับพี่ชายอยู่บ่อยครั้งด้วยความขบขันว่าความขัดแย้งส่วนหนึ่งเกิดจากนิสัยดื้อรั้นของเธอเอง การท่องเที่ยวที่รายล้อมด้วยรากเหง้าแห่งอารยธรรมทำให้เธอค้นพบว่าตนเป็น“กึ่งไผ่”และสังคมชนบทที่หมอบเหย่นก็ทำให้ “ใบรัก” ใต้อกงาม นั่นคือความสุขสงบในจิตใจเมื่อได้พบความต้องการที่แท้จริงของตน ดังเช่นที่อาร์ตีได้กล่าวในตอนท้ายว่า

⁹⁴ อมรา พงศาพิชญ์, วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา, หน้า 25.

“ฉันมีโอกาสได้มองย้อนกลับไป พร้อมกับที่มีโอกาสได้สำรวจความคิดและจิตใจ
 ของตัวเอง...ฉันได้พบอะไรหลายอย่างที่ไม่เคยนึกถึง ได้พบ และต้องยอมรับว่าตลอดเวลา
 ที่ผ่านมานี้ฉันใจร้อนวู่วาม เป็นนักต่อต้านที่ไร้เหตุผล...หลายครั้งก็ละทิ้งสิ่งที่มีค่าไปอย่าง
 ใจเขลา...”⁹⁵

4.3.2.2. หยกผกา: เลดีตี๋แม่ซ่าแห่งเยาวราช

การเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่อังกฤษมิใช่เป็นความต้องการของผู้เขียนที่จะให้หยกผกาก้าวไปสู่
 โลกทันสมัยอย่างสิ้นเชิง แต่เป็นการชักนำให้หยกผกาออกจากสังคมเยาวราชเพื่อไปรู้จัก
 “ครอบครัวไทยเชื้อสายจีนสมัยใหม่” หยกผกาไม่ต้องการทำงานร้านอาหารไทยและอาหารฝรั่งแต่
 เธอกลับสนใจร้านอาหารจีนที่ชื่อว่า “ไซแอมไชนิส” โดยที่เธอให้เหตุผลว่าเธอถนัดอาหารจีนและ
 รู้สึกว่าร้านอาหารที่ตั้งชื่อภาษาอังกฤษแต่กลับมีความหมายถึง “ไทย-จีน” นั้นมีความน่าสนใจ

...หล่อนไม่คิดจะไปทำร้านอาหารฝรั่ง เจอร้านอาหารจีนที่ถนัดขนาดอาหารไทย
 หล่อนก็ยังไม่อยากไปทำ และนี่ก็อยากรู้ว่าร้านที่มีชื่อทั้งจีนและไทยรวมกันนั้นเจ้าของร้าน
 จะมีหน้าตาแบบไหนกัน⁹⁶

การใช้ชีวิตในย่านไชน่าทาวน์ของลอนดอนทำให้หยกผกาเห็นว่าภาษาอังกฤษและ
 ภาษาจีนมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เมื่อการเจรจาขอเข้าทำงานกับคนในร้านอาหารจีน
 ด้วยภาษาอังกฤษนั้นไม่ราบรื่นเธอจึงได้เริ่มพูดภาษาจีนออกมาบ้างเพื่อแสดงว่าตนเป็นพวกพ้อง
 เดียวกัน “หล่อนจึงวิงวอนต่อ...และพูดภาษาจีนออกมาบ้าง...หน้าหมวยๆน้อยๆของหล่อนกับ
 ภาษาจีนที่ไม่คล่องแคล่วนักก่อให้เกิดเสียงถาม...”⁹⁷ และเมื่อเธอได้เข้าทำงาน การใช้ชีวิตอยู่ใน
 ย่านคนจีนทำให้หยกผกาเรียนรู้ที่จะฝึกฝนภาษาอังกฤษและภาษาจีนไปอย่างควบคู่กัน การที่เธอ
 สามารถนำภาษาจีนมาใช้ในโลกสากลได้นั้นทำให้คติที่มองว่าภาษาจีนล้าหลังได้คลี่คลายลงใน

⁹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 372.

⁹⁶ ทิพเกสร, เลดีเยาวราช เล่ม 1, หน้า 284.

⁹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 291.

ที่สุด “หล่อนกำลังคุยกับลูกค้าอยู่ เมื่อเวลาผ่านไปเป็นปีๆเช่นนี้ หยกพุดภาษาอังกฤษได้คล่องขึ้น พอฟังกับภาษาจีน มีลูกค้าคนจีนพอฟังกับลูกค้าฝรั่ง...”⁹⁸

เมื่อหยกพุดกลับมาเปิดร้านอาหารที่เมืองไทย ก็มึนงงตตะลึงเมื่อพบว่าลูกสาว เปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพไปมากและ “มีอะไรที่เหมือนไม่ใช่หนังเง็กหนังอ”⁹⁹ การปรากฏกายต่อหน้า บิดาและสื่อมวลชนไทยที่กำลังให้ความสนใจเจ้าของร้านอาหารจีนในวัยยี่สิบเศษมิใช่การแต่งกาย งดงามดังเช่นเจ้าหญิงที่เธอเคยปรารถนาในวัยแรกสาว แต่หยกพุดกลับใส่ชุดประจำชาติจีนที่ หูหรรษสมกับฐานะและบุคลิกภาพของหญิงไทยเชื้อสายจีนที่สง่างามและทรงอำนาจ เมื่อเธอได้ เป็นเจ้าของร้านอาหารจีน เธอมีใส่ชุดประจำชาติจีนที่หูหรรษราคาแพง ด้วยเหตุนี้เองผู้เขียนจึงได้ ตั้งชื่อเรื่องว่า “เลดี้เยาวราช”

หล่อนใส่ชุดแบบจีน ชุดนี้ราคาแพงมาก ราตรีเป็นคนจัดการมาให้เพื่อให้
หยกงามสง่าสมกับเป็นเลดี้จริง...เลดี้เจดที่ทำตี๋มซ่าชาย...รอยยิ้มแพรวพราวใน
สีหน้าและในดวงตาก็ทำให้หยกพุดส่องแสงเปลวเข้าหน้าวูบวาบไปหมด¹⁰⁰

ตัวตนของหยกพุดที่เป็นหญิงสมัยใหม่ในชุดจีนนั้นสื่อถึงลักษณะการดำเนินกิจการ
ร้านอาหารของเธอ หยกพุดได้เปิดร้านอาหารที่ชื่อว่า “เลดี้ตี๋มซ่า” ซึ่งเป็นชื่อที่ผสมผสาน
สถานภาพที่สูงศักดิ์ของหญิงตะวันตกกับวัฒนธรรมอาหารจีน อีกทั้งเธอยังเจาะจงที่จะเปิดร้านบน
ตึกศูนย์การค้าใหม่ที่สร้างอยู่ตรงข้ามห้องแถวขายตี๋มซ่าของบิดา ก็มึนงงไม่พอใจมากที่ลูกสาว
กำลังทำทนายตน แต่แท้จริงแล้วหยกพุดต้องการให้บิดาตระหนักถึงการเปิดรับโลกสมัยใหม่ การ
ทุบตีแถวเพื่อเปิดศูนย์การค้าในเยาวราชได้สะท้อนถึงสังคมทุนนิยมของโลกสากลที่กำลังขยาย
ตัวในประเทศไทยและได้สืบคลานเข้ามายังโลกเก่า “เลดี้ตี๋มซ่า” เป็นร้านอาหารจีนที่มี
เครื่องปรับอากาศและตั้งอยู่ในศูนย์การค้าจึงสามารถดึงดูดลูกค้าที่กำลังนิยมความเป็นสมัยใหม่
 อีกทั้งยังมีเมนูอาหารที่เธอคิดขึ้นจากการผสมผสานวิชาที่ได้เรียนจากพ่อและเทคนิคทันสมัยที่ได้
ฝึกฝนจากเมืองผู้ดี

⁹⁸ ทิพเกสร, เลดี้เยาวราช เล่ม 2, หน้า 71.

⁹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 401.

¹⁰⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 201.

ขณะที่หยกผกกำลังปรับเปลี่ยนความเป็นจีนให้ทันยุคทันสมัย วิจิตรพี่ชายของหยกผก ได้ยึดติดกับความแอ้อดของเยาวราช เขาจึงตัดสินใจแต่งงานกับหญิงไทยและย้ายไปอยู่ในย่านอื่น หยกผกได้ใช้ชื่อ “เลดี้เจด” มาพลิกกลับสถานภาพของตนให้เหนือกว่าพี่ชายด้วยการให้พี่สาว ติดต่อบริษัทรับจ้างบ้านมาจากพี่ชายที่ติดการพนัน เมื่อวิจิตรทราบภายหลังว่าเลดี้เจดคือหยกผก เขาจึงรู้สึกเสียหน้าที่น้องสาวร่ำรวยขณะที่เขาเล่นการพนันจนตกต่ำ ซึ่งวิจิตรไม่สามารถเลิกการพนันได้เขาจึงถูกเจ้าหนี้บีบบังคับชีวิต ความสำเร็จของลูกสาวและชีวิตที่ดับลงของลูกชายทำให้กิมฮุย ตระหนักถึงความผิดพลาดของตนเองที่ยึดติดเรื่องทายาทสืบสกุลมากจนกระทั่งเลี้ยงดูลูกชาย อย่างผิดวิธี การล้มป่วยของพ่อทำให้หยกผกใจอ่อนและตัดสินใจเข้ามาช่วยเหลือเยียวยาบิดา ทัศน ีระหว่างพ่อกับลูกได้จบสิ้นลงเมื่อหยกผกได้สั่งทำอัญมณี “หยก” ที่สลักคำว่า “เตีย” เป็นภาษาจีน ให้กับกิมฮุย นั่นหมายถึงการที่หยกผกายอมรับที่จะกลับไปในครอบครัวเดียวกับบิดาอีกครั้ง หนึ่ง ความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกสาวทำให้กิมฮุยเปิดใจยอมรับโลกสมัยใหม่ด้วยการไปฝึกทำอาหารจีน ปรยุคที่ร้าน “เลดี้ติมซ่า” ในขณะที่หยกผกก็ได้สนับสนุนให้บิดาอนุรักษ์ขนานชายติมซ่าดั้งเดิม ของครอบครัวไว้ หยกผกาารู้สึกว่าการคืนดีกับพ่อทำให้เธอได้ดับไฟโทสะในจิตใจของตนลงและ ได้รับความสุขยิ่งกว่าการมีสถานภาพและทรัพย์สินเงินทอง หยกผกาารู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นคน ไทยเชื้อสายจีน รักท้องถิ่นเยาวราชอย่างจับใจและไม่รู้สึกตะขิดตะขวงใจหากพ่อจะเรียกชื่อตนเป็น ภาษาจีน นั่นหมายถึงการที่เธอยอมรับและพิสูจน์ให้พ่อเห็นว่าตนเป็นหญิงที่มีความผสมผสานอัต ลักษณ์ทั้งไทยจีนและตะวันตกในที่สุด

หยกจะไม่ลืมวันเก่าๆไม่ว่าใครจะให้หยกเป็นเลดี้...เป็นอะไรก็ตามอย่างที่เห็น แต่หยกยังเป็นหยก ยังเป็นอาหยกของคนแถวบ้านเป็นนังเง็กของเตีย...และเป็นคนที่บอก ได้ว่าพอใจกับทุกสิ่งที่มี...¹⁰¹

4.3.2.3. ชญานูซ: หมวยอินเตอร์

ขณะที่ตัวละครอื่นพยายามที่จะประกอบอาชีพที่เป็นบทบาทที่เคยผูกขาดกับเพศชาย ชญานูซ ในเรื่อง *หมวยอินเตอร์* พยายามที่จะประสบความสำเร็จด้วยรูปลักษณะของเพศหญิงด้วยการปิดบังพ่อเพื่อเข้าประกวดนางงามจีน (Miss Chinese) แก้วแก่ป้อมักชื่นชมออรปรียา ลูกสาวของ

¹⁰¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 427.

เจ้าแก้วอากรเพื่อนรัก อรปรียาเป็นผู้หญิงที่มีลักษณะ “ทอมบอย” ทั้งการแต่งกายที่ทะมัดทะแมงแบบผู้ชายและบทบาทหน้าที่ในการทำงานที่เจริญก้าวหน้าและได้รับความไว้วางใจจากผู้ร่วมงานชาย ชญานุชด์ับข้อใจที่บิดาชื่นชมความเป็นผู้หญิงทำงานของอรปรียาในขณะที่บิดาว่ากล่าวบุคลิกภาพ “สาวเปรี้ยว” ของชญานุชด์ว่าไม่เหมาะสมกับเป็นกุลสตรี เธอจึงต้องการพิสูจน์ความสามารถของลูกสาวที่ไม่จำเป็นต้องสวมบทบาทของผู้ชาย แต่สามารถที่จะโดดเด่นโดยใช้รูปสมบัติของผู้หญิง

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะสำคัญของการประกวดนางงาม การประกวดนางงามเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงอย่างชัดเจนด้วยการรับอิทธิพลตะวันตก ทั้งในด้านความรู้ความสามารถและบุคลิกภาพ สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล ได้กล่าวไว้ว่า

ทั้งนี้เพราะการประกวดนางสาวไทยถือเป็นการออกงานสังคมในแง่ของการประชาสัมพันธ์ของสตรี ที่ได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก ซึ่งการประชาสัมพันธ์สาธารณชนนี้ถือเป็นกิจกรรมที่แปลกใหม่และต้องการความกล้า ความคุ้นเคย และการเห็นดีเห็นงามของสตรีในการที่จะแสดงออกถึงรูปสมบัติของตนต่อหน้าคนจำนวนมาก ซึ่งการจะทำเช่นนั้นได้นั้น หมายความว่าสตรีจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งวิถีการดำรงชีวิตและโลกทัศน์ของตัวเอง รวมถึงบทบาทในสังคมเดิมอย่างสิ้นเชิง¹⁰²

การประกวดนางงามยังสะท้อนถึงการแต่งกายที่ผู้เข้าประกวดจะต้องเปิดเผยสัดส่วนและเนื้อผิวของตนด้วยการใส่ชุดว่ายน้ำขึ้นเวที เจ้าแก้วปอพอของชญานุชด์มีทัศนคติต่อการประกวดนางงามว่าเป็นการแข่งขันที่ให้ผู้ชาย “ลามก” มาจับจ้องเรือนร่างของผู้หญิงที่ “แต่งตัวโป๊” และซึ่งชญานุชด์มองว่าการแต่งกายเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องเสียหาย หากอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ดังที่เธอได้พยายามอธิบายให้พี่สาวที่มีทัศนคติเช่นเดียวกับพ่อได้เข้าใจ

“นุชจะแก้ทีละข้อละนะ... ข้อหนึ่งใส่ชุดว่ายน้ำ... นุชก็ใส่เป็นประจำเวลาว่ายน้ำ และบ้านเราก็มีสระว่ายน้ำ พี่ปัทกับพี่พลก็เห็นทุกวัน... ใส่จนชิน... ชุดประกวด เป็นวันพีชนะไม่ไม่ใช่ทูพีช ขนาดทูพีช... นุชยังกล้าเลย ขอให้มีควม

¹⁰² สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, *เส้นทางนางงาม* (กรุงเทพฯ: ดอกเบญจ, 2536), หน้า 24.

มันใจ...ใครจะมองก็ช่าง...เราไปอยู่ในขอบเขตเพราะเป็นการประกวด...ไม่ใช่
สวมใส่ไปเดินกลางถนนถึงอาย...เดินบนเวทีไกลคนดูจะตาย”¹⁰³

ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าความมั่นใจของชฎานุชเป็นการกระทำที่อยู่ในขอบเขตซึ่งเป็น
ประเด็นที่คล้ายคลึงกับหยกผกาที่กล้าใส่ชุดว่ายน้ำเช่นกัน ซึ่งทั้งสองเรื่องต่างก็สะท้อนให้เห็นถึง
ความแตกต่างระหว่างพี่สาวและน้องสาวที่มีทัศนคติแตกต่างกันในเรื่องการแต่งกาย พี่สาวของ
หยกผกาและชฎานุชต่างเป็นหญิงจีนที่อยู่ในจารีตเก่าทำให้พวกเธอมองว่าการใส่ชุดว่ายน้ำที่
ดึงดูดสายตาผู้อื่นนั้นเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม การแต่งกายจึงสะท้อนโลกทัศน์ของผู้สวมใส่ได้
เป็นอย่างดี

การประกวดนางงามเป็นการผสมกลมกลืนกับสังคมไทยโดยชาวไทยเชื้อสายจีนรับ
ประเพณีดังกล่าวมาจากชาวไทย ดังที่ชฎานุชได้พูดถึงข้อดีของการประกวดนางงามโดย
ยกตัวอย่างนางงามในสังคมไทยไว้ว่า

“การประกวดนางงามก็เพื่อให้ผู้หญิงได้แสดงความสามารถ ผู้หญิงที่
มีรูปสมบัติ ก็ต้องมีคุณสมบัติด้วย...อย่างนางงามที่ไปประกวดนางงาม
จักรวาล...และได้เป็นนางงามจักรวาล...นำชื่อเสียงมาสู่ประเทศไทย...เป็นหน้า
เป็นตาของประเทศเขียวนะคะ”¹⁰⁴

วัฒนธรรมการประกวดแข่งขันเพื่อหาหญิงที่งดงามที่สุดนั้นได้จัดตั้งขึ้น ค.ศ. 1816 ใน
ประเทศเบลเยียม¹⁰⁵ หลังจากนั้นการประกวดก็เริ่มแพร่หลาย เช่นเวทีมิสอเมริกา (Miss America)
หรือมิสยูนิเวิร์ส (Miss Universe) ซึ่งได้เริ่มเป็นที่รู้จักของนักเรียนไทยในต่างประเทศ
อีกทั้ง สื่อมวลชนอย่างเช่นหนังสือพิมพ์ก็ได้มีการเผยแพร่วัฒนธรรมนี้ให้คนไทยได้รับรู้ ซึ่งใน
สังคมไทยนั้นในอดีตก็มีการประกวดนางงามในท้องถิ่นตามงานเทศกาล แต่การประกวดนางสาว
ไทยอย่างเป็นทางการนั้นได้เกิดขึ้นพร้อมกับๆการเกิดรัฐธรรมนูญเพื่อส่งเสริมนโยบายสร้างชาติ ซึ่ง
ผลที่ตามมาคือ การเปลี่ยนแปลงมาตรฐานความงามของสตรีไทยและเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของ

¹⁰³ ไสกี พรรณราย , หมวยอินเตอร์, หน้า28.

¹⁰⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.

¹⁰⁵ สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, เส้นทางนางงาม, หน้า44.

สตรีไทยที่มีต้องการเพียงกุลสตรีแต่สังคมในยุคประชาธิปไตยยังคงคาดหวังให้ผู้หญิงมีความสามารถอีกด้วย

นอกจากการประกวดนางงามจะเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงแล้ว ในด้านสถานภาพนั้นการประกวดนางงามจะทำให้หญิงผู้นั้นได้รับการยอมรับนับถือในสังคมได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากการประกวดมาพร้อมกับกระแสของสื่อมวลชนที่ให้ความสำคัญกับคนที่มีความเสี่ยง การประกวดนางงามจึงสามารถเปลี่ยนชีวิตของเด็กสาวได้จากตำแหน่งที่ได้มาเพียงชั่วข้ามคืน

ตำแหน่งนางสาวไทยก็คือ บันไดของการเลื่อนสถานภาพทางสังคมให้กับสตรีในอีกรูปแบบหนึ่ง ในขณะที่โดยทั่วไปการเลื่อนสถานภาพทางสังคม ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง เช่น การศึกษา ชาติกำเนิด ฐานะทางเศรษฐกิจที่จะช่วยให้บุคคลก้าวขึ้นสู่สถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น แต่สำหรับนางสาวไทยเป็นการเลื่อนสถานภาพทางสังคมด้วยการใช้รูปสมบัติ¹⁰⁶

การประกวดนางสาวไทยจึงได้เกิดขึ้นบนแนวคิดความเป็นประชาธิปไตยในเรื่องความเสมอภาคและเท่าเทียมของมนุษย์ วัฒนธรรมดังกล่าวที่แทรกซึมเข้าไปในประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีนนั้นจึงสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ของผู้หญิงไทยเชื้อสายจีน โดยการประกวดมิสไชน่าทาวน์ในสังคมไทยได้จัดขึ้นครั้งแรกในปีพ.ศ. 2535¹⁰⁷ ก่อนหน้าที่ *หมวยอินเตอร์* จะได้รับการตีพิมพ์ 10 ปี โดยการประกวดได้ถูกกำหนดไว้ให้เป็นส่วนหนึ่งของงานฉลองเทศกาลตรุษจีน การประกวดมิสไชน่าทาวน์จึงเป็นการสร้างลักษณะของ“สตรีไทยเชื้อสายจีนยุคใหม่”อย่างแท้จริง เจียนหมิน เปา ได้กล่าวถึงประเพณีการประกวดนางงามของคนไทยเชื้อสายจีนไว้ว่า

...the Miss Chinatown beauty pageant echoed nineteenth-century constructions of Chinese-ness in which a Chinese woman's worthiness depended chiefly on her sexuality and ethnicity¹⁰⁸

¹⁰⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 46.

¹⁰⁷ Jiemin bao, *Marital acts: Gender, Sexuality and Identity among the Chinese-Thai diaspora*, p.95.

¹⁰⁸ *ibid.*, p.97.

การประกวดนางงามเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่สื่อมวลชนพยายามผลักดันให้ภาพของหญิงจีนตามชนบได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นสตรีที่มีคุณค่าสูงขึ้นโดยอยู่บนพื้นฐานของประเทศหญิงและเชื้อชาติจีนของตน มิใช่เป็นการทำให้ผู้หญิงเป็นสมัยใหม่โดยละทิ้งความเป็นผู้หญิงจีน คุณสมบัติในการประกวดนางงามของชชญาณูยังมีข้อบังคับให้ผู้เข้าประกวดต้องพูดภาษาจีนได้ อีกทั้งผู้ชนะจะต้องก้าวไปสู่โลกสากลด้วยการสวมชุดกีฬาในการประกวดที่ย่องง การส่งผู้ชนะไปประกวดระดับโลกที่ย่องง สะท้อนให้เห็นถึงการที่สังคมไทยเชื้อสายจีนเริ่มก้าวทันกระแสของโลกเกี่ยวกับบทบาทใหม่ของสตรี ซึ่งชชญาณูได้ชนะการแข่งขันระดับประเทศ จากนั้นได้เป็นตัวแทนไปประกวดนางงามจีนระดับสากล (Miss Chinese International) ที่ฮ่องกงและได้รับรางวัลรองชนะเลิศ ผู้เขียนได้บรรยายให้เห็นถึงโอกาสที่ชชญาณูได้รับจากการประกวดนางงามว่าเป็นช่วงชีวิตหนึ่งที่ล้ำค่าของเธอ

หล่อนได้ประสบการณ์มากมาย ได้ท่องเที่ยวสถานที่ต่างๆ ได้รู้จักและรับประทานอาหารกับคาราโอเกะป็นชื่อดังของฮ่องกง ดิดหนึ่งในสามก็ได้สวมมงกุฎ...มีมงกุฎสำหรับสามตำแหน่ง รวมทั้งถ้วยรางวัล เกียรติยศ และรางวัลอื่นๆมากมาย

วันที่หล่อนบินกลับ...มีสื่อมวลชนมาทำข่าวบางฉบับ...และโทรทัศน์เพราะหล่อนไม่ได้กลับมามือเปล่า...หล่อนทำชื่อเสียงให้กับประเทศไทย¹⁰⁹

หมวยอินเตอร์ จึงสะท้อนให้เห็นถึงโลกทัศน์สมัยใหม่ที่กำลังเข้ามาในกระแสดวงความคิดของชาวไทยเชื้อสายจีน หนังสือพิมพ์จีนเป็นสื่อที่มีความสำคัญที่สุดต่อชาวจีนในประเทศไทยและแพร่หลายมากกว่าสื่อทางวิทยุและโทรทัศน์ การวิจัยเรื่อง *บทบาทและสถานภาพหนังสือพิมพ์จีนในประเทศไทย* ได้สะท้อนว่าเนื้อหาของหนังสือพิมพ์จีนได้มีความเคลื่อนไหวผันแปรไปตามยุคสมัย หนังสือพิมพ์จีนจึงสามารถสะท้อนความเคลื่อนไหวของกลุ่มคนชาวจีนในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี¹¹⁰ ซึ่งหนังสือพิมพ์จีนที่บิดาของชชญาณูชอ่านเป็นประจำนั้นต่างประจักษ์ข่าวการประกวดนางงาม ความเป็นสมัยใหม่จึงได้เริ่มคืบคลานและแทรกซึมเข้ามาในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของเก้าแ่ปอ เช่นเดียวกับเมื่อไปพบปะเพื่อนที่สมาคมคนจีน เพื่อนๆของเก้าแ่ปอส่วนใหญ่ต่างสนับสนุนการแข่งขันและมีผู้ที่ส่งลูกสาวเข้าประกวด มีเพียงเก้าแ่ปอคนเดียวที่มีลักษณะของชาย

¹⁰⁹ หมวยอินเตอร์, หน้า387.

¹¹⁰ วิภา อุดมจันทร์, นฤมิตร สอดสุข และ ปนัดดา เลิศล้ำอำไพ, รายงานวิจัยเรื่อง *บทบาทและสถานภาพหนังสือพิมพ์จีนในประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528)

จีนหัวดี้อ การเปลี่ยนแปลงของสังคมจีนโดยการจัดการประท้วงนางงามนั้นจึงทำให้ชญาหนูมีพื้นที่ที่จะแสดงศักยภาพของ “สาวเปรี้ยว” โดยที่ยังอยู่ในเขตแดนของสังคมคนจีนในประเทศไทยที่คนเชื้อสายจีนจำนวนหนึ่งเริ่มให้การสนับสนุน การพิสูจน์ตัวตนของชญาหนูจึงมิใช่การพยายามเป็นหญิงสมัยใหม่ด้วยการพยายามปฏิเสธรากเหง้าของตนอย่างที่เคยกะทำมา ทำที่สุดเมื่อปอทราบว่าจะชญาหนูแอบเข้าประกวดนางงาม ปอกก็โมโหมาก แต่ด้วยความช่วยเหลือจากอึ้งเจ็กและเพื่อนๆ ของปอที่ต่างเลือกอยู่ฝ่ายชญาหนูทำให้ปอจำต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมชาวไทยเชื้อสายจีนในที่สุด และให้อิสรภาพกับลูกสาว ในตอนท้ายของนวนิยายชญาหนูรู้สึกมีความสุขเนื่องจากเธอเคยได้อิสรฐานกับดาวตกไว้สามข้อ ซึ่งสองในสามข้อนั้นเธอขอให้ได้สวมมงกุฎและได้รับการยอมรับจากเตี้ยของตนในที่สุด

เมื่อสรุปสถานภาพของสตรีในโลกสากล จะเห็นได้ว่า ตัวละครมีการพัฒนาบทบาทด้านเศรษฐกิจที่ทัดเทียมชาย การรับบทบาทใหม่ของพวกเขาทำให้จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพให้เป็นผู้ที่น่านับถือและได้รับการไว้วางใจให้ประกอบกิจการได้ ดังเช่นการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของปาฏลีจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ การปลอมแปลงเป็นผู้ชายของพิมพ์ชนก และการปรับบุคลิกภาพให้เป็นหญิงตะวันตกที่สูงศักดิ์ของหยกผกา การแต่งกายสื่อถึงบุคลิกภาพ อาชีพ และวิธีการที่ตัวละครจะสามารถแสดงตัวตน อารตี พิมพ์ชนก วิจรรองมีลักษณะการแต่งกายแบบผู้หญิงทำงาน ในขณะที่ชญาหนูและหยกผกาได้แสดงตัวตนด้วยการแต่งกายที่เผยความงามของผู้หญิง ซึ่งชญาหนูและหยกผกาก็ยังแสดงตัวตนเป็นหญิงจีนที่มีความเป็นทวิลักษณ์ สถานภาพของสตรีไทยเชื้อสายจีนในโลกสากลจึงมีการแสดงออกตัวตนของสตรีที่หลากหลาย บทบาทในการทำงานและสัมผัสประสบการณ์นอกบ้านนั้นทำให้ตัวละครได้พัฒนาตัวตนทั้งด้านความสามารถ บุคลิกภาพ และอุปนิสัย พวกเขาจึงสามารถเปลี่ยนแปลงจากเด็กสาวอารมณ์ร้อน หุนหันพลันแล่นและก้าวร้าวอย่างชญาหนู พิมพ์ชนก อารตี และหยกผกา หรือเด็กสาวที่อ่อนต่อโลกอย่างปาฏลี และเด็กสาวที่มีสถานภาพต่ำ้อยอย่างวิจรรองให้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ยืนหยัดได้ด้วยความสามารถของตัวเอง

4.3.3. บทบาทของบุรุษกับการส่งเสริมสถานภาพสตรี

ลักษณะที่โดดเด่นที่ผู้เขียนทั้งสามได้เสริมขึ้นสนับสนุนสถานภาพและบทบาทของหญิงไทยเชื้อสายจีนคือการสร้างตัวละครเอกชายให้เป็นชายที่มีได้มาจากครอบครัวที่มีการดำรงอยู่ของค่านิยมจีนดั้งเดิม ชายเหล่านี้ได้มีความคิดทันสมัยในด้านการให้สิทธิสตรี พวกเขาเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้แสดงความสามารถ ให้เกียรติและคุณค่าของความเป็นหญิง ซึ่งการสร้างตัวเอก

ชายในลักษณะเช่นนี้เป็นการสะท้อนทัศนคติของผู้เขียนว่า การแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเพศนั้น นอกจากหญิงจะเป็นผู้ปรับเปลี่ยนบทบาทด้วยตนเองแล้ว ผู้ชายก็ควรปรับเปลี่ยนทัศนคติเรื่องผู้หญิงและให้โอกาสหญิงอย่างเท่าเทียม ผู้วิจัยสามารถจำแนกตัวเอกชายได้เป็นสองกลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือตัวเอกชายไทย และกลุ่มที่ 2 ตัวเอกชายไทยเชื้อสายจีน ชาติพันธุ์ของตัวเอกชายทั้งสองกลุ่มทำให้พบประเด็นที่สอดคล้องและแตกต่างกันดังนี้

4.3.3.1. บทบาทของตัวละครเอกชายไทย

ตัวเอกชายไทยปรากฏอยู่ในนวนิยาย 4 เรื่องคือ นุสร ในเรื่อง *ทางสายธาร* ดิศในเรื่อง *เจ้าสัวน้อย* อรรถนพในเรื่อง *เลดี้เยาวราช* และชาติซึ่งเป็นหนุ่มลูกครึ่งไทยอเมริกันในเรื่อง *หมวยอินเตอร์*

ความเป็นชาติพันธุ์ไทยของตัวเอกชายสะท้อนถึงเรื่องความรักข้ามเชื้อชาติ ซึ่งเกิดจากการที่หญิงไทยเชื้อสายจีนได้ไปใช้ชีวิตนอกบ้านและได้มีโอกาสพบปะและเลือกคู่ครองด้วยตนเอง ซึ่งอาจขัดแย้งกับพ่อหรือปู่ชาวจีนชาตินิยม แต่ในท้ายที่สุดเรื่องราวก็คลี่คลายด้วยการพิสูจน์ความดีของตัวละครฝ่ายชาย รวมถึงการช่วยเหลือจากบุคคลใกล้ชิด เช่น ในเรื่อง *หมวยอินเตอร์* เจ้าแก้วปอต้องการให้ชฎานุชแต่งงานกับลูกของเพื่อนเชื้อสายจีนด้วยกัน แต่เจ้ากาสาวของเธอได้เป็นผู้ให้ข้อคิดกับเจ้าแก้วปอว่าควรให้อิสระภาพแก่ลูก เนื่องจากการใช้ชีวิตคู่ควรอยู่บนพื้นฐานของความรัก

“เฮียบังคับ...เด็กโตแล้วนะ...ถ้าเด็กยอมเชื่อเฮียก็ตกลง...แล้วเฮียคิดหรือเปล่า...เฮียจะให้พวกเขาแต่งงานกันแล้วมาเลิกกันภายหลังอะ ต้องหย่ากันอะ...เพราะไม่มีความรักเป็นที่ยึดเหนี่ยว”¹¹¹

นอกจากตัวเอกชายจะเป็นภาพสะท้อนของการคลี่คลายค่านิยมคลุมถุงชนแล้ว ตัวเอกชายไทยยังเป็น “คนนอก” ของกรอบจารีตจีนที่มีทัศนคติวิพากษ์วิจารณ์จารีตจีนโดยเฉพาะค่านิยมรักลูกชายมากกว่าลูกสาว

ในเรื่อง *เจ้าสัวน้อย* เมื่อดิศได้ยินเรื่องราวของสะใภ้ที่ต้องมีทายาทสืบสกุลในครอบครัวของพิมพ์ชนกเขารู้สึกประหลาดใจและกล่าวไม่เห็นด้วยโดยมองว่าผู้หญิงในปัจจุบันก็สามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ดีไม่แพ้ผู้ชาย

¹¹¹ โสภี พรรณราย, *หมวยอินเตอร์*, หน้า 392.

ดิศรับฟังอย่างรู้สึกแปลก
 คนจีนยึดมั่นหลานชาย...ยึดมั่นคนสืบตระกูล...
 “ผมไม่เห็นด้วยเลย...แยกผู้หญิงผู้ชาย...”
 “นั่นสิคะ”
 “สมัยนี้ผู้หญิงเก่งๆมีเยอะ...เก่งกว่าผู้ชายเสียอีก”¹¹²

สำหรับหยกผกานั้นการกดขี่จากชายในครอบครัวทำให้เธอมีอคติต่อเพศชาย จนกระทั่ง เธอได้พบกับอรรณพซึ่งเป็นชายคนแรกที่เคยช่วยเหลือและเห็นคุณค่าของผู้หญิง อย่างไรก็ตามหยกผกาก็ยังคงสับสนกลางแครงใจที่จะใช้ชีวิตคู่ ท้ายที่สุด อรรณพตัดสินใจขอเธอแต่งงานด้วยการให้ คำมั่นว่าจะให้เกียรติเธอตลอดชีวิต

“ขอบคุณที่หยกจะไปอยู่บ้านผม...ผมสัญญาว่าจะดูแลหยกอย่างดี...
 ผมจะไม่ทำให้หยกต้องซ้ำใจอีกเลยกับการเกิดเป็นผู้หญิง”
 นั่นคือคำพูดหนักแน่นของเขา...
 “ผู้หญิงมีคุณค่า...มนุษย์ทุกคนเกิดมามีคุณค่า ไม่ได้ถูกกดขี่ให้ต่ำ
 ต้อยเพราะเพศไปได้”
 หยกยอมรับคำของเขาและรู้ว่าตัวเองกำลังถูกโอบล้อมไว้ด้วยความสุข
 ความมั่งคั่งอย่างมากมาย¹¹³

ความรักและการให้เกียรติสตรีของตัวเองชายจึงสื่อถึงอนาคตในการครองเรือนที่ดีของ สตรีเหล่านี้ ซึ่งนอกจากสร้างตัวเองให้มีเชื้อชาติไทยแล้ว ผู้เขียนได้สะท้อนภูมิหลังว่าดิศ อรรณพ และนุสร ต่างได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาจากญาติผู้ใหญ่ที่มีสถานภาพเป็น “คุณหญิง” พวกเขาจึง คำนึงกับสถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีอำนาจและมีความเป็นสุภาพบุรุษ

ในเรื่อง *ทางสายธาร* วิธรรองหลงรักนุสรแต่เธอก็ต้องหักห้ามใจเพราะเข้าใจว่านุสรเป็นคน รักของลอลองค์พี่สาวต่างมารดาของเธอ เธอจึงไม่ต้องการให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยเหมือนกับการที่

¹¹² ไสกี พรรณราย, *เจ้าสาวน้อย เล่ม 1*, หน้า 72.

¹¹³ ทิพเกสร, *เลดี้เยาวราช เล่ม 2*, หน้า 436.

แม่ของพวกเขาเหมือนกัน แต่บุตรปฏิเสฐที่จะมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับลอบองค์เนื่องจากการเขายึดมั่นคำสอนของคุณหญิงย่า

...คุณย่าครับ คุณย่าคงเลี้ยงให้หนูละเอียดอ่อนมากเกินไปแล้วกรรมง อบรมให้หนูคิดซัดคิดซ้อทุกชั้นทุกตอน ถัดวนกับอารมณ์และการใช้ชีวิต... สิ่งที่คุณย่าสอนและอบรมบ่มเพาะมา กำลังทำให้หนูแปลกแยกจากผู้ชายทุกคนในสังคมนี้ และ บางคนก็อาจจะมองว่าหนูเป็น ‘เต่า’ ไปแล้วกรรมง¹¹⁴

การตัดสินใจที่ยังซึ้งซึ้งใจของบุตรสร้างความลังเลให้กับเขาอยู่หลายครั้ง แต่ท้ายที่สุดแล้วการกระทำดังกล่าวกลับช่วยคลี่คลายปมขัดแย้งสำคัญของเรื่องและทำให้วิรงรองได้สมหวังกับผู้ชายที่มีความหนักแน่นในการกระทำและคำนึงถึงความรู้สึกของผู้หญิง บุตรจึงเป็นชายที่ช่วยให้วิรงรองได้หลุดพ้นออกจากขนบการมีภรรยาหลายคนที่เป็นเหตุให้เธอได้กำเนิดมา

เช่นเดียวกับอรรถนพที่การเติบโตจากคุณหญิงยายอัจฉราวดีและน้ำสวานั้นทำให้เขามีลักษณะนิสัยที่ให้เกิดิตรีผู้หญิงดังคำบรรยายของผู้เขียนว่า

“ยายกับน้ำมีส่วนอบรมเลี้ยงดูเขาขึ้นมาไม่น้อยทีเดียว อบรมในเรื่องนิสัยใจคอและความเป็นลูกผู้ชาย เขาอาจจะขาดพ่อ ไม่มีตัวแบบพ่อ แต่คนทั้งสองก็พยายามจะอบรมและสอนเขาในเรื่องของการให้เกียรติและคุณค่าผู้หญิง”¹¹⁵

นอกจากภูมิหลังในการสร้างตัวเอกชายจะสะท้อนอุปนิสัยแล้ว ยังได้สะท้อนถึงการปะทะสังสรรค์ระหว่างครอบครัวไทยและครอบครัวจีน ในเรื่อง *เจ้าสัวน้อย* มารดาของดิศคือคุณหญิงอมรานั้นสังเกตได้ชัดว่ากิมฮิวเป็นชายจีนชาตินิยมที่ไม่ชอบคบหาคนไทย แต่อย่างไรก็ดี กังกิมฮิวก็ยังสนิทกับคุณหญิง และยอมรับว่าครอบครัวไทยของดิศมีชาติตระกูลและมีการติดต่อธุรกิจกับครอบครัวของเขา ทำให้เขาไม่รังเกียจที่พิมพ์ชนกเข้าไปสนิทสนมกับครอบครัวของดิศ เช่นเดียวกับยายของอรรถนพคือ คุณหญิงอัจฉราวดีผู้เป็นเจ้าของที่ดินย่านเยาวราชนั้นมักมาอุดหนุนร้านติ่มซำของนายกิมฮุยเป็นประจำ ทำให้นายกิมฮุยซึ่งเป็นชายที่ไม่เคยพูดจาไพเราะกับหญิงในบ้าน แต่เขา

¹¹⁴ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *ทางสายธาร*, หน้า 78-79.

¹¹⁵ ทิพเกษร, *เลดี้เยาวราช เล่ม 2*, หน้า 422.

พูดกับคุณหญิงอย่างสุภาพด้วยการยอมรับในสถานภาพที่สูงกว่า ครั้งหนึ่งที่เขายอมรับกับคุณหญิงว่าตนไม่สบายใจที่ลูกสาวและภรรยาต้องรอนแรมไปถึงต่างแดน การเปิดใจถึงความรู้สึกดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่กิมฮุยไม่แสดงต่อหน้าผู้ใดแม้กระทั่งเพื่อนบ้านในละแวกเยาวราชด้วยตนเอง เนื่องจากความดีอีร์อันและมีทัศนคติของความเป็นชายที่ปกครองรักษาจารีตครอบครัว ในตอนท้ายของเรื่องคุณหญิงได้ให้ข้อคิดกับกิมฮุยที่ไม่เคยยอมรับในคำเตือนของผู้ใดว่า “คนเรายึดติดอะไรก็ไม่ดีไปทั้งนั้นแหละ”¹¹⁶ ทำให้กิมฮุยได้ตระหนักเขาเลี้ยงลูกผิดวิธีเนื่องจากยึดมั่นในจารีตมากเกินไป จากนวนิยายทั้งสองเรื่องจะเห็นได้ถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง 2 ครอบครัวอันมีพื้นฐานจากชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน ผู้เขียนได้ให้ครอบครัวจีนเป็นอำนาจฝ่ายชายที่ต้องยินยอมประนีประนอมปรับตัวเข้าหาครอบครัวไทยซึ่งเป็นอำนาจฝ่ายหญิง การผสมกลมกลืนด้วยการคบหาคนไทยจึงเป็นลักษณะที่มาพร้อมกับการเปิดรับความคิดเรื่องสิทธิสตรี

สำหรับ ชาลีในเรื่อง *หมวยอินเตอร์* นั้น แม้ว่าผู้เขียนจะได้สร้างให้ชาลีเป็นลูกชายของสตรีไทยผู้สูงศักดิ์ แต่ผู้เขียนได้เลือกใช้สายเลือดของความเป็นตะวันตกมาประกอบสร้างตัวละครชาลี ซึ่งเป็นหนุ่มลูกครึ่งอเมริกัน การเติบโตในสังคมตะวันตกรวมถึงอาชีพศิลปินทำให้ชาลีมีทัศนคติต่อสตรีที่เปิดกว้าง เขามองว่าหญิงทุกคนมีสิทธิ์ที่จะแต่งกายตามบุคลิกภาพที่ตนอยากเป็น เมื่อออร์ปรียาเพื่อนสาวทอมบอยของชญานูซนั้นนัดทานข้าวกับชาลีที่โรงแรม ออร์ปรียาตั้งใจใส่ชุดกระโปรงมาเพราะต้องการให้เกียรติชาลี แต่ชาลีกลับกล่าวว่าออร์ปรียาดูไม่มั่นใจจึงควรแต่งกายตามที่ตนเองถนัดและรู้สึกสะดวกใจมากกว่า สำหรับชญานูซนั้นชาลีมองว่าเธอมีความงดงามในเครื่องแต่งกายของ “สาวเปรี้ยว” ซึ่งเป็นการแต่งกายที่คล้ายคลึงกับสาวตะวันตก ในขณะที่ชญานูซรู้สึกชาลีเป็น “หนุ่มเซอร์” ที่มีอิสระทั้งความคิดและการแต่งกายอันแตกต่างจากเธอที่ต้องอยู่ในกรอบของบิดา การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของชญานูซเป็นทัศนคติในการมองโลกที่คล้ายคลึงกับอารยธรรมที่ได้กล่าวมา ซึ่งชาลีได้เป็นผู้เตือนสติชญานูซว่าการรับอิทธิพลตะวันตกโดยไม่ใส่ใจวัฒนธรรมดั้งเดิมของครอบครัวนั้นเป็นสิ่งที่นำไปสู่ความขัดแย้ง เขาจึงได้กล่าวกับชญานูซว่าไม่ควรนำวัฒนธรรมมาเปรียบเทียบกัน แต่ควรปรับให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม

¹¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 404.

“แต่คุณเป็นคนจีน...คุณต้องยึดแบบของคุณ...จะเอาไปเปรียบเทียบกับคนชาติอื่นไม่ได้” ซาลิกกล่าวเบาๆ ดูออกว่าชญาอนุชค่อนข้างดีใจ...เป็นตัวของตัวเอง...และต่อต้านเดี่ยว...¹¹⁷

จะเห็นได้ว่า ลักษณะการสร้างตัวเอกชายไทยของผู้เขียนทั้งสามนั้นเป็นการสร้างปัจจัยของ “ความรักข้ามชาติ” ที่ทำให้ตัวละครหญิงเกิดการผสมกลมกลืนเข้ากับความเป็นไทย ภูมิหลังของตัวเอกชายไทยจึงได้เอื้ออำนวยต่อการเปิดโอกาสให้สตรีเป็นอย่างยิ่ง

4.3.3.2. บทบาทของตัวละครเอกชายไทยเชื้อสายจีน

สรรคินในเรื่อง *กิ่งไม้ใบรัก* และกอบบุญ ในเรื่อง *บ้านร้อยดอกไม้* เป็น “ชายไทยเชื้อสายจีนสมัยใหม่” ที่ได้รับการศึกษาและค่านิยมของสังคมไทยและจากโลกตะวันตก อีกทั้งในครอบครัวของตนนั้นยังมีประมุขที่ไม่เคร่งครัดในการสืบสานวัฒนธรรมจีนให้แก่ลูกชายและลูกสาว ทำให้ตัวละครเหล่านี้เริ่มเห็นความสำคัญของผู้หญิง

สรรคินนั้นเป็นลูกชายของบิดาชาวจีนอพยพที่ยังคงได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมจีน เขารู้ทั้งภาษาและวัฒนธรรมจีนเป็นอย่างดี แต่เนื่องจากสรรคินไปใช้ชีวิตที่ต่างประเทศ เขาจึงเรียนรู้ถึงความ เป็นสุภาพบุรุษตะวันตก และนำสิ่งนั้นมาผสมผสานในการสร้างอัตลักษณ์ให้ตนเป็นชายไทยเชื้อสายจีนสมัยใหม่

คุณอารยา ยิ้ม เมื่อทุกคนทำตามคำสั่งของเขาโดยไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ ออกคิดเล่นๆ อยู่คนเดียวไม่ได้ว่า ถึงแม้จะไปใช้ชีวิตในต่างประเทศเสียหลายปี ทั้งเนื้อทั้งตัวและมารยาทสังคมที่แสดงออกก็ดูเป็นมีความเป็นสากลอันหมายถึง ‘ตะวันตก’ สูง ไม่ว่าจะ เป็นบุคลิกแก๊งค์ล้า การแสดงความคิดความรู้สึกอย่างเปิดเผยมั่นใจ การให้เกียรติเล็กๆ น้อยๆ แก่สุภาพสตรี เช่น เปิดประตูให้ แตะประคองด้วยท่าทีที่เป็นธรรมชาติ...หากชายหนุ่มคนนี้ ก็ยังไม่ละทิ้งความเป็นตะวันออกในสายเลือดของตน...ถ้อยคำของเขาถ้าจะฟังให้คล้าย ก็คล้าย ‘คำสั่ง’ อยู่ไม่น้อย¹¹⁸

¹¹⁷ ไสกี พรรณราย, *หมวยอินเตอร์*, หน้า 149.

¹¹⁸ ปยะพร ศักดิ์เกษม, *กิ่งไม้ใบรัก*, หน้า 4.

อารตีมีอคติต่อสรรพค์เพราะเธอไม่ต้องการแต่งงานกับชายที่แม่เลือกให้ แต่เมื่อทั้งสองได้ร่วมเดินทางท่องเที่ยวประเทศจีน อารตีได้พบว่า สรรพค์เป็นชายไทยเชื้อสายจีนสมัยใหม่มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องสิทธิสตรี สรรพค์ได้ชักนำให้อารตีมีมุมมองที่เป็นกลางขึ้น เพราะบทบาทในครัวเรือนของผู้หญิงจีนมิใช่สิ่งที่สะท้อนถึงความต่ำต้อยของผู้หญิงเสมอไป หากการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ให้เต็มใจให้ผู้รับ

“นี่คงไม่ใช่การบังคับกดขี่หรือกนะ มันเป็นหน้าที่และความรัก ทำงานเพื่อคนที่เรารัก อาซ้อคงจะมีความสุข... การทำอะไรเพื่อคนที่รักควรจะมีความสุขใช่ไหม?... อย่างไรก็ตามแต่จะเป็นแค่เรื่องเล็กๆอย่างชงกาแพ่สัก เรื่องใหญ่ขนาดนี้เลย ถ้วยตักน้ำสักถ้วยก็ยังมีความสุขได้...”¹¹⁹

ถ้อยคำข้างต้นที่สรรพค์พูดกับอารตีนั้นเป็นการบอกรักอารตีทางอ้อม การเตรียมน้ำร้อนให้อารตีอาบน้ำหรือชงกาแพ่ให้ดื่ม ซึ่งสิ่งที่สรรพค์กระทำอยู่นั้นเป็นการผิดขนบจีนที่ชายไม่ควรเป็นฝ่ายปรนนิบัติหญิง ทำให้อาซ้อซึ่งเป็นสะใภ้ชาวจีนไม่พอใจการกระทำของสรรพค์ สรรพค์จึงเป็นภาพแทนของผู้ชายไทยเชื้อสายจีนสมัยใหม่ที่ทำให้เส้นแบ่งของการผูกขาดหน้าที่ในครัวเรือนของผู้หญิงหลายลงไป เขาพยายามแสดงให้เห็นว่า ผู้ชายก็สามารถกระทำบทบาทในครัวเรือนได้เพื่อบุคคลที่รัก สรรพค์เป็นที่รักของคนรอบข้างเพราะเขาสามารถปรับตัวเข้ากับครอบครัวชาวจีนได้แต่ก็มีทัศนคติของสมัยใหม่ได้เช่นเดียวกัน ต่างจากอารตีที่มักขัดแย้งกับครอบครัวจนมีนิสัยเหมือนเด็กก้าวร้าว อารตีจึงได้เข้าใจถึงลักษณะการผสมกลมกลืนระหว่างความเป็นจีน ไทย และตะวันตกที่ปรุงแต่งอยู่ในการกระทำ บุคลิกภาพ และทัศนคติของเขา ทำให้เธอยอมรับถึงการนำค่านิยมจีนมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย และยอมรับว่า การที่ครอบครัวต้องการให้แต่งงานกับชายไทยเชื้อสายจีนด้วยกันนั้นมิใช่สิ่งที่เลวร้ายเสมอไป หากชายผู้นั้นให้เกียรติสตรีอีกทั้งยังเป็นคนที่เธอตกลงรักด้วยตนเอง ผู้เขียนจึงได้สะท้อนอีกมุมมองหนึ่งของค่านิยมคลุมถุงชนว่าในบางครั้งการแนะนำคู่ครองด้วยสายตาของผู้ใหญ่ที่หวังดีนั้นเป็นสิ่งที่ลูกควรรับไว้พิจารณาเสียก่อนที่จะตัดสินใจปฏิเสธ เช่นเดียวกับหยกผกาที่เธอเคยไม่เห็นด้วยที่พี่สาวของเธอถูกพ่อจับให้แต่งงานกับชายแก่คร่าวพ่อ แต่ฮวงผู้เป็นพี่สาวนั้นเต็มใจที่จะแต่งงานเพราะเธอสัมผัสได้ถึงความรักและความ

¹¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 313.

อ่อนโยนจากผู้ที่จะมาเป็นสามี ชีวิตแต่งงานที่มีความสุขของฮวงจึงทำให้หยกผกายอมรับพี่ชายได้ในที่สุด

สำหรับในเรื่อง *บ้านร้อยดอกไม้* กอบบุญเป็นหลานชายคนโตของครอบครัวเชียวอิสรราชย์ที่แม้เขาจะไม่ได้รับการถ่ายทอดประเพณีจีนมากมายนัก แต่เขาถูกอบรมสั่งสอนตามแบบลูกชายคนโตของครอบครัวจีนที่ต้องเข้มแข็งเป็นผู้นำ อีกทั้งกมลასนยังได้ส่งเขาไปทำหน้าที่เป็นลูกบุญธรรมของฉินปายฮวาที่ไม่มีลูกชาย ฉินปายฮวาจึงตั้งชื่อภาษาจีนให้กอบบุญว่า “เงินต่อเสียง” เมื่อฉินปายฮวาสิ้นชีวิตกอบบุญได้เข้ามาจัดพิธีงานศพในฐานะลูกชายและคอยสอดส่องดูแลบ้านร้อยดอกไม้ แต่เกริกฟ่อของกอบบุญได้บังคับให้กอบบุญไปซื้อบ้านร้อยดอกไม้กลับมาเป็นของตนเอง ปาฎลีจึงไม่ไว้ใจและมีอคติต่อกอบบุญ กอบบุญได้ปลอมตัวเป็น “นายเสียง” ชายใจดีทางอินเทอร์เน็ตที่คอยช่วยเหลือปาฎลีในการทำธุรกิจครอบครัวและหาเงินมารักษากันบ้านร้อยดอกไม้ การช่วยเหลือเด็กสาวที่เขาหลงรักในนามของชายจีนสะท้อนว่าเขาเป็นชายไทยเชื้อสายจีนที่ให้โอกาสผู้หญิงเข้ามาทำงานและคอยช่วยเหลือประคับประคองให้ตลอดรอดฝั่ง แต่ในอีกแง่หนึ่งการกระทำนี้ทำให้กอบบุญเชื่อว่าปาฎลีจะรักและยอมสยบอยู่ภายใต้อำนาจเขาเสมอ เกื้อคุณน้องชายของกอบบุญได้รับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจึงนำไปปรึกษากมลასนผู้มีศักดิ์เป็นป้าของกอบบุญ เขาแสดงทัศนคติที่มีต่อพี่ชายของตนว่า

“ถือว่าเขาเคยตัว...เคยบังคับ...คือไม่ถึงกับบังคับหรือครับ จะว่ายังไงดี แค่นี้ฉันว่าทุกคนก็ทำตาม หรือถ้าใครไม่ทำตามเขาก็มีวิธีการ อาจจะมีอ้อมๆหน่อย ใช้เล่ห์เหลี่ยมให้ใครต่อใครต้องกลายเป็นลูกจ้างที่จะต้องทำตามความต้องการของเขากันไปหมดในตอนท้าย...เป็นอย่างนี้มาตลอดจนเขาเคยตัวนะครับ”ชายหนุ่มวางแก้วกาแฟไว้บนโต๊ะเมื่อพยายามอธิบายความคิดของตัวเอง

“...แต่กับคนบางคนและบางมุม ก็ถือว่าต้องเอา ‘ใจ’ แลก ‘ใจ’ กันด้วย ไม่ใช่ที่เราต้องเห็นอกว่าแล้ววงการเขาอยู่ฝ่ายเดียว...”¹²⁰

กมลასนเห็นด้วยกับเกื้อคุณจึงได้กล่าวตักเตือนปาฎลีที่กำลังยินยอมเดินตามกอบบุญในทุกเรื่อง อีกทั้งกมลัสนยังคิดแผนให้ปาฎลีทำให้กอบบุญได้รับบทเรียนของความรักที่ควรมีความอ่อนโยนและให้เกียรติฝ่ายหญิงก่อนที่จะทั้งสองจะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน

¹²⁰ ปิยะพร ศักดิ์เกษม, *บ้านร้อยดอกไม้*, หน้า 534.

จากการศึกษาสถานภาพและบทบาทของลูกสาวนั้นพบว่าหญิงเหล่านี้มีสถานภาพและบทบาทที่แตกต่างกันไปเมื่ออยู่ในสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา แม้ว่าพวกเธอจะเกิดมาเป็นพลเมืองไทยแต่การเลี้ยงดูจากครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พวกเธอได้รับการปลูกฝังภาษาและวัฒนธรรมจีนที่มากน้อยต่างกันไป การใช้คำเรียกญาติและเรียกชื่อของตัวเองละครได้สะท้อนถึงความรู้สึกของตัวละครที่มีต่อวัฒนธรรมจีนและสะท้อนถึงความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว หญิงที่อยู่ในครอบครัวที่มีชายผู้เคร่งครัดจารีตมักมีลักษณะนิสัยที่อ่อนไหวที่ต้องอยู่ในกรอบ สำหรับหญิงที่เติบโตจากการดูแลของหญิงเชื้อสายจีนที่อิทธิพลของสังคมไทยได้ส่งเสริมอำนาจให้พวกเธอได้มีอุปนิสัยที่อ่อนน้อมง่าย

สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่ทำให้ตัวละครหญิงได้สัมผัสถึงคุณค่าของสตรีที่ดีกว่าการเป็นสตรีในครอบครัว ความรู้ที่ได้จากการเรียนนั้นเป็นเสมือนใบเบิกทางสู่บทบาททางเศรษฐกิจที่ทำให้บุคคลในครอบครัวยอมรับถึงคุณค่าสตรี และหญิงบางคนยังสามารถนำความรู้ที่ได้จากสถานศึกษามาประยุกต์กับการประกอบธุรกิจครอบครัวได้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาทำให้ตัวละครในกลุ่มแรกนั้นยังเกิดความรู้สึกขัดแย้งทางวัฒนธรรมซึ่งทำให้บางครั้งพวกเธอมีปฏิกิริยาที่เขยื้อนดูถูกบุพการีของตน

สถาบันเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญลำดับต่อมาที่ทำให้ตัวละครสามารถพัฒนาสถานภาพและบทบาทในโลกสากลได้ บทบาทในการทำงานได้ทำให้สตรีต้องปรับเปลี่ยนทั้งบุคลิกภาพและการแต่งกาย การประกอบอาชีพที่เคยผูกขาดกับเพศชายทำให้ตัวละครได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัว แต่ในบางครอบครัวการพิสูจน์ความสามารถสตรีอาจมีเพียงพอต่อการเยียวยาความสัมพันธ์ในครอบครัว ผู้เขียนจึงได้นำเสนอความเป็นทวิลักษณ์ให้สตรีเหล่านี้ยอมรับการผสมผสานวัฒนธรรม โดยมีตัวละครเอกชายคอยช่วยสนับสนุน และแนะนำส่งเสริมให้สตรีเหล่านี้พัฒนาบุคลิกภาพและอุปนิสัยได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 5

สรุป

นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวเป็นงานวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่าน เนื่องจากเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ผู้อ่านเข้าถึงง่าย ให้ความเพลิดเพลิน รวมถึงแง่คิดและคุณธรรมในการใช้ชีวิต ยิ่งไปกว่านั้น นวนิยายประเภทดังกล่าวยังสามารถสะท้อนลักษณะเฉพาะของครอบครัวที่แตกต่างไปตามถิ่นที่อยู่ ชาติพันธุ์และยุคสมัย ซึ่งจากการศึกษานวนิยายทั้ง 8 เรื่อง ได้แก่ *กิ่งไม้-ใบรัก ทางสายธาร* *บ้านร้อยดอกไม้* และ *ใต้เงาตะวัน* ของ ปิยะพร ศักดิ์เกษม *เจ้าสัวน้อย หมวยอินเตอร์* และ *เจ้าสัวเจ้าสำราญ* ของโสภิ์ พรรณราย และ *เลดี้เยาวราช* ของทิพเกษร พบว่าผู้เขียนได้สะท้อนเรื่องราวของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในสังคมโลกาภิวัตน์ อันเป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

งานเขียนในแขนงสารคดี และบันเทิงคดีนิยมนำเสนอการผสมกลมกลืนของชาวจีนเข้ากับสังคมไทยให้เป็นภาพของชาวจีนที่ประสบความสำเร็จด้านธุรกิจ แต่สำหรับนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวแล้ว ผู้ประพันธ์ทั้งสามเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมในฐานะสตรีร่วมสมัย แก่นความคิดในการนำเสนอเรื่องชีวิตครอบครัวจึงมุ่งเน้นความสำคัญของสตรีเพศ ทั้งกลวิธีการสร้างฉาก โครงเรื่อง และตัวละคร ดังนั้น ผู้ประพันธ์เหล่านี้จึงเปรียบเสมือนนักมานุษยวิทยาเรื่องชาติพันธุ์จีนที่ทำการศึกษาในกรอบความคิดของสตรีนิยม

ในหลายสังคมสตรีเพศมีความต่ำต้อยกว่าบุรุษ เนื่องจากการที่มนุษย์แบ่งงานกันทำโดยใช้ความแตกต่างทางเพศเป็นเกณฑ์ในการกำหนดหน้าที่ พื้นฐานความคิดเรื่องสตรีในสังคมไทยและสังคมจีนก็เช่นกันที่เป็นสังคมปิตาธิปไตย อย่างไรก็ตาม จากการพิจารณาโครงสร้างและทัศนคติเรื่องสตรีในครอบครัวนั้นพบว่าสตรีไทยมีสิทธิเสรีภาพบางประการมากกว่าสตรีจีน และมีการเปิดประเทศเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมและรับความคิดเกี่ยวกับสตรีนิยมได้รวดเร็วกว่าประเทศจีน

ครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายของผู้ประพันธ์ทั้งสามล้วนนำเสนอกระบวนการผสมกลมกลืนซึ่งเป็นการยอมรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาในครอบครัว การอพยพเข้าสู่เมืองไทยของชาวจีนทำให้ระบอบครอบครัวขยายสูญสลายลงชั่วคราว ผู้ย้ายถิ่นในนวนิยายจำต้องตัดขาดจากญาติผู้ใหญ่ที่บ้านเกิดเมืองนอน ส่งผลให้ความผูกพันกับบ้านเกิดเมืองนอนลดน้อยลงโดยเฉพาะในรุ่นลูกหลาน การผสมกลมกลืนของชาวจีนในนวนิยายเหล่านี้จึงล้วนมีลักษณะเป็น “ทวิลักษณ์”

กล่าวคือมีความเป็นคนจีน คนไทย และตะวันตกผสมผสานเข้าด้วยกัน สตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน จึงได้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทของตนเอง

การศึกษาตัวละครที่สะท้อนสถานภาพและบทบาทของมารดาและภรรยาในพบว่า การอพยพและเปลี่ยนเข้าสู่ดินแดนใหม่ทำให้สตรีได้รับการปลดแอกเข้าสู่บทบาทหาเลี้ยงชีพของครอบครัวและมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมไทยและโลกสากลมากขึ้น การผสมกลมกลืนของสตรีเหล่านี้เป็นการเรียนรู้ชีวิตวิถีที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ การฝ่าฟันและรู้จักเอาตัวรอดในการวางตัวให้สามารถมีอำนาจในระบบอุปถัมภ์ได้ โดยอย่างไรก็ดีสตรีเหล่านี้ยังมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความเปราะบางและเมื่อยอย่างมีอรรถประโยชน์ได้ ซึ่งผู้ประพันธ์มีทัศนคติว่าการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงควรขึ้นอยู่กับจังหวะเวลาและโอกาสที่เหมาะสมมากกว่าการลุกขึ้นขูดรากถอนโคนความคิดความเชื่อที่ฝังลึกมาเนิ่นนาน

สำหรับสถานภาพและบทบาทของลูกสาวซึ่งกำเนิดในเมืองไทยนั้นพบว่าการศึกษา และสนามแห่งการทำงาน ได้เปิดโอกาสให้พวกเธอออกมาใช้ชีวิตในโลกกว้าง การศึกษาจึงช่วยลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นและชาติพันธุ์ที่แตกต่างจากสังคมกระแสหลักได้ดี ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีการบรรยายบุคลิกภาพและลักษณะการแต่งกายของตัวละครที่สอดคล้องกับฐานะ และลักษณะการใช้ชีวิตในสังคมทุนนิยม อีกทั้งยังสะท้อนว่าบทบาทที่สตรีเคยถูกผูกขาดไว้ด้วยลักษณะทางสรีรวิทยากำลังเปลี่ยนแปลงไปเป็นความสามารถทางสติปัญญาที่สตรีควรได้รับการปลูกฝังเท่าเทียมกับบุรุษ

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เขียนยังได้ตั้งคำถาม หรือตั้งข้อสังเกตในอัตลักษณ์ของสตรีรุ่นใหม่ที่มีการพัฒนาบุคลิกภาพไปในลักษณะเช่นใด สตรีกลุ่มหนึ่งต้องสวมใส่เสื้อผ้าทำงานที่ทะมัดทะแมง และแสดงบุคลิกภาพที่เข้มแข็ง วางตัวเป็นผู้มีวุฒิภาวะ เพื่อหลีกเลี่ยงค่าสบประมาทและสร้างค่าน่าเชื่อถือว่าผู้หญิงก็สามารถประกอบอาชีพนอกบ้านได้ดีไม่แพ้ผู้ชาย สำหรับสตรีอีกกลุ่มนั้นไม่ต้องการให้พื้นที่ของพวกเธอทับซ้อนกับเพศชาย แต่ต้องการได้รับการยอมรับด้วยการยังคงเสน่ห์ดึงดูดที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้หญิง สตรีในกลุ่มนี้จึงมักแต่งกายขบขันทรวดทรง ซึ่งผิดแผกไปจากขนบความเป็นหญิงที่ดีในจารีตเก่า อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้สะท้อนทรรคนะว่าการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพดังกล่าวมิใช่เรื่องเสียหายหากสตรีเหล่านี้เข้าใจถึงความเหมาะสมของกาลเทศะและมารยาทสังคม

สำหรับการสร้างตัวละครเอกชายนั้น ผู้เขียนได้นำเสนอตัวเอกชายอย่างละเอียดลออโดยให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่าตัวเอกหญิง นักประพันธ์เหล่านี้ได้กำหนดภูมิหลังของตัวเอกทั้งเรื่องชาติพันธุ์ และการเลี้ยงดูในครอบครัว การได้รับการศึกษาที่ส่งผลให้ชายเหล่านี้มีอุปนิสัยที่เป็น

สุภาพบุรุษ ผู้เขียนจึงได้นำเสนอพรรณนาว่า การอบรมขัดเกลาให้บุรุษเห็นถึงคุณค่าของสตรีนั้นก็ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

ในขณะที่สตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนกำลังแสวงหาและค้นพบตัวตนในรูปแบบใหม่ นักประพันธ์ทั้งสามก็ได้นำเสนอแก่นความคิดอันเป็นหัวใจสำคัญของนวนิยายแขนงนี้ว่า ความรัก ความอบอุ่นในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ นวนิยายเหล่านี้กำลังวิพากษ์สังคมสมัยใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของครอบครัว ครอบครัวที่กำลังรุดหน้าเข้าสู่สังคมชนชั้นกลางแม้ว่าจะช่วยยก สถานภาพและบทบาทของสตรีได้ดีขึ้น แต่ก็อาจเป็นดาบสองคมที่กระทบกระเทือนต่อสถาบัน ครอบครัวคือการที่ผู้คนล้นเสียเวลาไปกับการทำงาน การประกอบธุรกิจ การพบปะบุคคลใน สังคม หรือการหาความสำราญนอกบ้าน จนกระทั่งสมาชิกในครอบครัวละเลยการดูแลเอาใจใส่ต่อกันและกัน และทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งซึ่งอาจบานปลายไปเป็นปัญหาใหญ่ในสังคม ผู้เขียน ได้สะท้อนปัญหาดังกล่าวไว้ตลอดการดำเนินเรื่อง และคลี่คลายปมขัดแย้งด้วยการให้สมาชิกใน ครอบครัวมีความเข้าใจกันและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก

ในการนำเสนอการอยู่ร่วมของครอบครัว นักประพันธ์ทั้งสามเปรียบเสมือนนักจิตวิทยา ครอบครัวที่นำเสนอว่าบทบาทของบิดามารดา และ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาไม่มีอิทธิพล ต่ออุปนิสัยและพฤติกรรมของลูก บุพการีควรเลี้ยงดูบุตรโดยปราศจากอคติเรื่องเพศ ซึ่งผู้เขียนได้ นำเสนอตัวละครลูกสาวที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเด็กหญิงที่กำลังเติบโตเข้าสู่ ช่วงวัยรุ่น หรือเยาวชนที่กำลังเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ผู้ประพันธ์ได้ยกย่องความสำคัญของ “แม่” ผู้ให้ ความรักความอบอุ่น อบรมขัดเกลาลูกสาวให้มีความดีที่ดีกว่า บทบาทของแม่จึงเป็นแรงหนุน สำคัญในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพสตรี ในขณะเดียวกัน ผู้เขียนได้แสดงพรรณนาถึงบทบาทของ พ่อว่า พ่อมีหน้าที่เพียงหาเลี้ยงครอบครัวเท่านั้น แต่ครอบครัวยังต้องการพ่อและสามีที่มี ปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัวอย่างทั่วถึง

ปัญหาความขัดแย้งที่สำคัญของครอบครัวไทยเชื้อสายจีน คือ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ระหว่างคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ผู้เขียนได้นำเสนอหนทางแก้ไขด้วยการประนีประนอมระหว่างสอง ฝ่าย จนนำผลลัพธ์ไปสู่กระบวนการคลี่คลายความสับสนในอัตลักษณ์ในตัวละครรุ่นหญิงสาวที่ได้ พัฒนาบุคลิกภาพ อุปนิสัยและทำความเข้าใจในชาติพันธุ์ของตน พวกเขาได้ค้นพบคุณค่าของ รากเหง้า จึงยอมรับการอนุรักษ์พัฒนาภาษาและวัฒนธรรมดั้งเดิมของบุพการี

การปรองดองความสัมพันธ์กับบุพการีมิได้สะท้อนความร่วมมือเป็นสุขเพียงได้หลังคาเดียว เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการปรับตัวของชาติพันธุ์ให้ดำรงอยู่ในโลกสากลได้ นวนิยายเหล่านี้ได้ สะท้อนว่า ครอบครัว ชุมชน สมาคม องค์กร สื่อสิ่งพิมพ์ และวงการธุรกิจของชาวจีนในประเทศ

ไทยต่างเริ่มมีการตื่นตัวกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก การที่ชุมชนชาวจีนในเมืองไทยเริ่มเปิดโอกาสให้ผู้หญิงก็เป็นวิธีการอย่างหนึ่งของการปรับตัวเข้ากับกระแสสิทธิสตรีในสังคมตะวันตกและสังคมไทย สตรีจึงได้ถูกจัดวางตำแหน่งให้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบสร้างความเป็นชนชั้นกลางในฐานะเป็นกำลังสำคัญหรืออยู่เบื้องหลังความสำเร็จด้านเศรษฐกิจ รวมถึงการเป็นทิวทัศน์วัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน ดังนั้น สตรีจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนความเป็นชาติพันธุ์จีนในเมืองไทย

จากการศึกษาจึงเห็นได้ว่า นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวมีเนื้อหาสาระที่แยบคายลึกซึ้งมากกว่าที่จะมุ่งเน้นในด้านประเทืองอารมณ์เท่านั้น เรื่องราวภายในครอบครัวสามารถสะท้อนความเปลี่ยนแปลงพัฒนาของมนุษย์ที่หมุนไปตามกาลเวลาและสภาพสังคม ทั้งในด้านทัศนคติ ความคิดและชีวิตความเป็นอยู่ นวนิยายเหล่านี้ได้จารึกวัฒนธรรมจีนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งจีนแต้จิ๋ว จีนแคะ และจีนกลาง อันทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ทางภาษาถิ่นและสัมผัสถึงอรรถรสที่หลากหลาย อีกทั้ง ผู้เขียนยังนำเสนอวัฒนธรรมจีนในดินแดนต่างๆ ทั้งชุมชนคนจีนในเมืองไทย เมืองท่องเที่ยวและเมืองชนบทในประเทศจีน ความเป็นจีนในโลกทุนนิยม และชุมชนคนจีนในสหราชอาณาจักร ความเป็นจีนที่หลากหลายเหล่านี้สะท้อนว่าแม้ประเทศจีนจะเป็นประเทศที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล มีผู้คนหลายเผ่าหลายภาษา และมีการอพยพพลัดถิ่นไปยังส่วนต่างๆ ของโลก การเปลี่ยนแปลงความเป็นจีนในแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยของแต่ละสภาพแวดล้อมที่ทำให้มีการผสมกลมกลืนที่แตกต่างกันไป แต่ภูมิปัญญาในด้านความคิดและการสรรค์สร้างศิลปวัฒนธรรมของบรรพชนนั้นมีอานุภาพอย่างใหญ่หลวงในการยึดเหนี่ยวและสร้างจิตสำนึกของคนจีนให้เป็นหนึ่งเดียวกัน จึงเห็นได้ว่าไม่ว่าชาวจีนจะอาศัยอยู่ที่ใดหรือเปลี่ยนแปลงยุคสมัยไปเพียงใด พวกเขา ยังคงหลงเหลือบางสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ นวนิยายเหล่านี้จึงได้นำเสนอว่าความเป็นจีนในสังคมสมัยใหม่จึงมิได้สูญสลายหรือถูกกลืนหายไป ในสังคมโลกาภิวัตน์

นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวเป็นงานวรรณกรรมแขนงหนึ่งที่เหมาะสมในการศึกษาเรื่องราวของสตรีในสังคม นอกจากนวนิยายทั้ง 8 เล่มที่นำมาศึกษาแล้ว ยังมีนวนิยายแขนงนี้ก็เป็นจำนวนมากที่สามารถนำมาวิเคราะห์ทางวิชาการได้อย่างถี่ถ้วนลึกซึ้งถึงแก่นสารที่ผู้เขียนได้แทรกไว้ระหว่างการเดินทางของเรื่องราวพาฝัน สำหรับสตรีที่เป็นชาติพันธุ์จีนนั้นยังมีปรากฏอยู่เรื่อยๆ ในนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวแต่มีลักษณะการนำเสนอที่หลากหลายรูปแบบยิ่งขึ้น นวนิยายเหล่านี้เป็นเรื่องที่คนไทยยังนิยมชมชอบและพบเห็นได้ในละครโทรทัศน์ เช่น *ลิลลี่สีกุหลาบ* (2546) *หยกกลายเมฆ* (2549) และ *คุณหนูมาเฟีย* (2554) ของโสภี พรธรณาราย หรือ *ก๊ี้เท้า* (2554) ของพงศกรอันเป็นนวนิยายรักที่ผสมผสานกับเรื่องลึกลับสืบสวนสอบสวน ตัวอย่างนวนิยายที่กล่าวมา

ทั้งหมดผู้เขียนได้นำเสนอตัวละครหลักให้มีเชื้อสายจีนฮ่องกง และนำเสนอฉากในเกาะฮ่องกงเป็นส่วนมาก ซึ่งเป็นการดึงดูดผู้อ่านด้วยการใช้เกาะฮ่องกงให้เป็นภาพลักษณ์ของสังคมทันสมัย นักเขียนจึงได้ใช้กลวิธีในการดำเนินเรื่องราวให้เป็นแบบสากลมากขึ้นแต่ก็ยังแทรกค่านิยมจีนที่คนไทยยังคงคุ้นชิน ฉากหรือตัวละครชาวฮ่องกงนั้นอาจสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของสตรีที่พัฒนาไปอีกระดับหนึ่ง

นอกจากนี้ มีเพียงแต่นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวของประเทศไทยที่นำเสนอภาพของหญิงชาติพันธุ์จีน วรรณกรรมอเมริกันก็เช่นกันที่นวนิยายรักสมัยใหม่มักนำเสนอภาพชีวิตของผู้หญิงทำงาน หรือที่เรียกว่า วรรณกรรมประเภทชิลลิต (Chick-Lit) ซึ่งนวนิยายชิลลิตจำนวนหนึ่งมีผู้เขียนเป็นชาวอเมริกันเชื้อสายจีน เช่น Michelle Yu และ Blossom Kan ผู้เขียนนวนิยายเรื่อง *China Dolls* (ค.ศ.2007) หรือนวนิยายเรื่อง *The Dimsums of All Things* (ค.ศ.2004) ของ Kim Wong เป็นต้น การศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายไทยแนวชีวิตครอบครัวกับนวนิยายเหล่านี้จึงมีความน่าสนใจเนื่องจากมีแนวเรื่องพาดพิงเช่นเดียวกัน ความแตกต่างระหว่างสตรีไทยเชื้อสายจีนกับสตรีอเมริกันเชื้อสายจีนร่วมสมัยนั้นสะท้อนให้เห็นถึงการผสมกลมกลืนของสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน แต่ในขณะเดียวกันก็อาจมีจุดร่วมที่เป็นเอกลักษณ์ของสตรีเชื้อสายจีนในโลกสากล

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลลาศ สาลี. อิทธิพลของค่านิยมของครอบครัวที่มีผลต่อการสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของบุตร : กรณีศึกษาครอบครัวไทยเชื้อสายจีนเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2542.
- กาญจนา แก้วเทพ. ม่านแห่งอคติ ความสัมพันธ์ระหว่างสตรีกับสถาบันสังคม. กรุงเทพฯ : เจน เดอร์เพรส, 2536.
- กาญจนา แก้วเทพและอมรา พงศาพิชญ์. ประมวลสาระชุดวิชา 73734 การศึกษาบทบาทชาย หญิง. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545.
- กุสุมา รัชชมณี, เสาวณิต จุลวงศ์ และ สายวรุณ น้อยนิมิตร. ศักดิ์ศรีและความอับอายใน วรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ : แม่คำฝาง, 2550.
- ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. ชาวจีนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2517.
- คมกฤษ และ ปรัชญา. สุภาสิตสอนหญิง. กรุงเทพฯ : เสริมวิทย์บรรณาการ, 2516.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. สังคมสมัยอยุธยา. พระนคร : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2510.
- จตุพร มหาพรหม. การวิเคราะห์ตัวละครชายชาวจีนในนวนิยายไทยช่วงพ.ศ. 2510-2537. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.
- เจียมหิน เปา. ฝันคนละเรื่องในเตียงเดียวกัน : ปฏิสัมพันธ์ของชาติพันธุ์ เพศภาวะ และเพศวิถีใน กลุ่มคนจีนพลัดถิ่น ชนชั้นกลางและชนชั้นสูงในกรุงเทพฯ. ใน กาญจนา แก้วเทพ และ พริศรา แซ่ก้วย (บรรณาธิการ), เพศวิถี วันวาน วันนี้ และวันพรุ่งนี้ ที่จะไม่เหมือนเดิม, หน้า 185-223. กรุงเทพฯ : อมรินทร์, 2547.
- ชุมสาย สุวรรณชมภู. คำสอนในขุนช้างขุนแผน : ปิตามารดาสอนบุตรสาว. ใน บายัน อิมสำราญ (บรรณาธิการ), ภาษาและวรรณกรรมกับสังคม, หน้า184-203. กรุงเทพฯ :ภาควิชา ภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์. อ่าน(ไม่)เอาเรื่อง. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545.

- ตรีศิลป์ บุญขจร. *นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500)*. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. *นวนิยายไทยในรอบทศวรรษ*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ วารสารธรรมศาสตร์, 2525.
- เดือนพิศ ชัยพรหมประสิทธิ์. *สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวจีนในสังคมไทยปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- แต่จิว. แปลโดย ธาณี ปิยสุข. กรุงเทพฯ: ศรีสารา, 2544.
- ทวี ธีระวงศ์เสรี. *สถานภาพทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.
- ทวีรัสมิ ธนาคม. *ตำราพัฒนาการของครอบครัวและเด็ก*. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2512.
- ทิพเกษร. *เลดี้เยาวราช*. 2เล่ม. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2546.
- ธวัช ปุณโณทก. *แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2527.
- นิษฐา จันทปัญญา. *พฤติกรรมจริยธรรมของตัวละครเอกชาวจีนในนวนิยายไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- บุญยงค์ เกศเทศ. *สถานภาพสตรีไทย*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2532.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ,มล. *วิเคราะห์วรรณคดีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศยาม, 2543.
- โบตัน. *บัวเลี้ยงน้ำ*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2532.
- ปรีชา คุณินทร์พันธุ์. *ปัญหาชาวจีนในประเทศไทย*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, 2531.
- ปิยะพร ศักดิ์เกษม. *กิ่งไม้-ใบรัก*. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2539.
- ปิยะพร ศักดิ์เกษม. *ใต้เงาตะวัน*. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2542.
- ปิยะพร ศักดิ์เกษม. *ทางสายธาร*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2541.
- ปิยะพร ศักดิ์เกษม. *บ้านร้อยดอกไม้*. พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพฯ: อรุณ, 2548.
- ปิยะพร ศักดิ์เกษม. *ระบำดาว*. กรุงเทพฯ : พิมพ์คำ, 2549.

- พรธาดา สุวัธน์วนิช. ผู้หญิงกับบทบาทความเป็นแม่ในนวนิยายไทยตั้งแต่พ.ศ.2510-2546. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร. นายแม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์, 2546.
- พัชรี วราศรัย. นวนิยายไทยที่เสนอภาพสังคมชาวจีนในเมืองไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ภพ สวัสดิ์. ลักษณะเด่นในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- มติชนรายวัน. "สามหนุ่มเนื้อทอง" เก่าแล้วไม่เก่าเลย. [ออนไลน์]. 2555.
แหล่งที่มา :http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1326511615&grp_id=01&catid=08&subcatid=080 [10 กันยายน 2555]
- มังกรพร ขาวสะอาด. สตรีในสามทศวรรษของเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา ประเทศไทย, 2543.
- เมฆม สอดส่องกฤษ. "การศึกษาวิเคราะห์ระบบคำเครือญาติในภาษาจีน," ใน วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 6 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2552):41-66.
- เมื่อนิยายกลายเป็นละคร V.2 : นักประพันธ์หลากหลาย "โสภี พรรณราย". 2555.
แหล่งที่มา :<http://picpost.postjung.com/177067.html>.Sopee. [10 กันยายน 2555]
- รพีพร. ดีกฝรั่ง. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2522.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด, 2524.
- ลักษณะ โจรณา. เขยใหม่. กรุงเทพฯ: โชคชัยเทเวศร์, 2519.
- วจนะขงจื้อ. แปลโดย วุฒิชัย มูลศิลป์ และจำนงค์ อภิวัฒน์สิทธิ. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ, 2533.
- วนิดา บำรุงไทย. ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2543.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. คือ "ฮากกา" คือ "จีนแคะ". กรุงเทพฯ: มติชน, 2546.
- วัชร ปลายนาทร. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2530.
- วินิตา ดิถียนต์. รัตนโกสินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา, 2531.

- วิภา อุดมฉันทน์, นฤมิตร สอดสุข และ ปณิตดา เลิศล้ำอำไพ. รายงานวิจัยเรื่องบทบาทและ
สถานภาพหนังสือพิมพ์จีนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2528.
- ศรีฟ้า มหาวรรณ, มล. กนกฉายโบตัน . กรุงเทพฯ: โชคชัยเทเวศร์, 2532.
- ศศิวิมล ศรีวิโรจน์มณี. บทบาทของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร:
กระบวนการการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมชุมชนคลองคูเมืองเดิมสามแพร่ง.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ศิริบุญญา จรเทศ. วิเคราะห์บทบาทครอบครัวที่มีต่อตัวละครในนวนิยายของว.วินิจฉัยกุล.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 2549.
- เศรษฐพงศ์ ใจสงวน. ผู้หญิงในความทรงจำของผม. ใน พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร (บรรณาธิการ),
ลูกจีน หลานมอญ ในกรุงสยาม. หน้า131-152. กรุงเทพฯ: สารคดี, 2547.
- สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย, *รวมบทสัมภาษณ์นักเขียน* [ออนไลน์]. 2547. แหล่งที่มา :
<http://www.thaiwriter.org/interview/kanyamart/kanyamart.htm> [10 กันยายน 2555]
- สายสมร เขยตรงการ. สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทย (ในช่วงปี พ.ศ. 2475-2493) ในนวนิยายของดอกไม้สดและก.สุรางคนางค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชา
วรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- สุพรรณดี วราทร. ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึง พ.ศ.2475. กรุงเทพฯ :
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2519.
- สุพัทธรา สุภาพ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่9. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2529.
- สุภาภรณ์ อัสภูมิมงคล. ประวัติชีวิตหญิงสามัญชนชาวจีนสามรุ่น : อุดมการณ์ครอบครัวและความ
เป็นจีนในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- สุรภีพรรณ ฉัตรภรณ์. อาหาร อารมณ์ และอำนาจของสตรีในวรรณกรรมร้อยแก้วตะวันตกร่วม
สมัย. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2550.
- สุวรรณดา ตันเจริญ. การสร้างตัวละครกับการนำเสนอทัศนคติเกี่ยวกับผู้หญิงในนวนิยายของปิยะ
พร ศักดิ์เกษม. ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2551.

โสภี พรธรณราย. *เจ้าสัวน้อย*. 2เล่ม. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น, 2543.

โสภี พรธรณราย. *หมวยอินเตอร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บิวตี้บุ๊ก, 2550.

สัจจภูมิ ละออ, "ปิยะพร คักดีเกษม 'นิยายรักโช่นารังเกียจ'," *กรุงเทพธุรกิจ* (8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541) : จุดประกายวรรณกรรม

สู่วัฒนา เลี่ยมประวัตติ. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์. ใน *ภาษาและวรรณกรรมกับสังคม*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.

เสนาะ เจริญพร. *ผู้หญิงกับสังคมในวรรณกรรมไทยยุคทอง*. กรุงเทพฯ : มติชน, 2548.

เสี่ยวจิ๋ว. *ตัวตนคนแต่ใจ*. กรุงเทพฯ: มติชน, 2554.

หลิน บัน. *อึ่งตี่เกี้ยว : เรื่องราวของชาวจีนโพ้นทะเลทั่วโลก*. แปลโดย เกษียร เตชะพีระ. กรุงเทพฯ : คบไฟ, 2540.

อดุลย์ รัตนมันเกษม. *กำเนิดและวิวัฒนาการของคนจีนแต่ใจในประเทศไทย อดีตถึงปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: ชุนเขา, 2551.

อมรา พงศาพิชญ์. *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. *ภาษาศาสตร์สังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

อมรา พงศาพิชญ์. *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

อาสาสมัครวิกิพีเดีย. *ตุ๊กตาเรจระบ่า*. [ออนไลน์]. 2556. แหล่งที่มา :

th.wikipedia.org/wiki/ตุ๊กตาเรจระบ่า [10 พฤษภาคม 2556]

อาสาสมัครวิกิพีเดีย. *ทัศนีย์ คล้ายกัน*. [ออนไลน์]. 2555. แหล่งที่มา : th.wikipedia.org/wiki/ทัศนีย์_คล้ายกัน [10 กันยายน 2555]

อู๋เจี๋ยเยะ. *60ปีโพ้นทะเล*, แปลโดย ปนัดดา เลิศล้ำอำไพ. กรุงเทพฯ: โพลีบุ๊กส์, 2553.

ภาษาอังกฤษ

Bao, Jiemin. *Marital acts: Gender, Sexuality and Identity among the Chinese-Thai Diaspora*. Honolulu, Hawaii: University of Hawaii Press, 2005.

Boonsanong Punyodyana. *Chinese-Thai Differential Assimilation in Bangkok: An Exploratory Study*. New York: Cornell University, 1971.

Chao, Paul. *Chinese Kinship*. London : Kegan Paul International, 1983.

Coughlin, Richard. *Double Identity: the Chinese in Modern Thailand*. Hong Kong: Hong Kong University Press, 1960.

Freedman, Maurice. *Lineage Organization in Southeastern China*. London : Athelone press, 1965.

Goodenough, Ward H. *Culture, Language and Society*. California : The Benjamin Cummings, 1981.

Skinner, George William. *Chinese Society in Thailand: An Analytical History*. New York : Cornell university press, 1962.

Tan, Pamela. *Women in Society: China*. Singapore: Times Books International, 1993.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวกิตติยา วิทยาประพัฒน์ เกิดเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2528 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2552 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2553